

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

JUDr. Hubert Maxa

**Společné jmění manželů a jeho postižení v
exekuci**

Disertační práce

Školitel: prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.

Studijní program: Teoretické právní vědy – občanské právo

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 23. června 2022

Prohlašuji, že jsem předkládanou disertační práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 473 718 znaků včetně mezer.

disertant

V Křenově dne

Poděkování

Na prvním místě si zaslouží poděkování moje manželka Petra, která mi po celou dobu, co jsme spolu, byla vždy stěžejní oporou, nevyjímaje období mého doktorského studia završené předkládanou prací, a to vzdor mnohdy velmi svízelným životním okolnostem. V této souvislosti náleží dík též mým dvěma dětem, Hubertovi a Ellen, neb oba dva mi ve složitých chvílích vždy dokázali zvednout náladu a motivovat mě tak k pokračování ve studiu.

Můj ctěný školitel, prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc., který se vedení mého doktorského studia ochotně a s laskavostí jemu vlastní ujal, mi významně napomohl, abych své studijní povinnosti řádně plnil. Jeho významná nápomoc přitom nikterak nepolevila ani v době pro něj vskutku nelehké. Nepochybně mu tak náleží nejen mé hluboké poděkování a vděk, nýbrž také obdiv a uznání.

V rámci této pasáže nemohu nezpomenout svou milou a inspirativní kolegyni a dobrou přítelkyni JUDr. Zdeňku Sedlákovou, která se mnou jednotlivé výstupy práce ochotně konzultovala a adresovala mi podnětné připomínky. Navíc to byla právě ona, kdo mne učil a stále učí umění soudcovské práce.

Konečně a s potěšením upřímně děkuji JUDr. Bohuslavu Petrovi, Ph.D., mému dobrému příteli, který mne rozhodujícím způsobem motivoval, abych s doktorským studiem vůbec započal, po jeho celou dobu mne pak intenzivně podporoval a naplňoval potřebným odhodláním.

Obsah

I.	Úvod.....	1
II.	Cíl a metody	3
III.	Manželské majetkové právo	4
III.1	Pojem	4
III.2	Vývoj právní úpravy na poli majetkového společenství manželů	5
III.2.1	Římské právo	5
III.2.2	Císařský patent č. 946/1811 Sb. - Obecný zákoník občanský (dále jen „ABGB“)	6
III.2.3	Koakvizice	10
III.2.4	Vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937.....	13
III.2.5	Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném	15
III.2.6	Úprava v obč. zák. – bezpodílové spoluvlastnictví manželů	17
III.2.7	Úprava v obč. zák. – společné jmění manželů	19
IV.	Exekuční řízení	23
IV.1	Exekuční řízení jako součást občanského soudního řízení	25
IV.2	Postavení soudního exekutora	27
IV.3	Soudní moc v exekučním řízení	30
IV.4	Oprávněný, povinný a manžel povinného a jejich pozice v exekučním řízení.....	31
IV.5	Exekuční řízení vs výkon rozhodnutí.....	34
IV.6	Průběh exekučního řízení a jeho charakteristika	36
IV.7	Způsoby provedení exekuce	40
IV.8	Zastavení exekuce	47
V.	Geneze exekučního postihu majetku ve společném jmění a majetku nedlužného manžela.....	50
V.1	Právní úprava účinná do 31.12.1949	50
V.2	Právní úprava účinná od 1.1.1950 do 31.3.1964 (zákon č. 265/1949 Sb. a zákon č. 142/1950 Sb.).....	54
V.3	Právní úprava účinná od 1.4.1964 do 31.7.1998 (obč. zák. a o.s.ř.)	57
V.4	Právní úprava účinná od 1.8.1998 do 31.12.2012 (obč. zák. a o.s.ř.)	62
V.5	Zákon č. 30/2000 Sb.....	65
V.6	Právní úprava účinná od 1.1.2013 do 31.12.2013 (obč. zák., o.s.ř. a e.ř.).....	71
V.7	Právní úprava účinná od 1.1.2014 do 30.6.2015 (o.s.ř., e.ř. a o.z.)	74
VI.	Vybrané problémy exekučního postihu společného jmění manželů a majetku nedlužného manžela na pozadí současné právní úpravy	82

VI.1 Obecná východiska	82
VI.1.1 Manželství.....	82
VI.1.2 Společné jmění manželů	84
VI.1.3 Vznik společného jmění manželů a jeho aktiva	85
VI.1.4 Společné jmění a jeho pasiva	90
VI.1.5 Modifikace společného jmění.....	94
VI.1.6 Vypořádání společného jmění manželů	101
VI.2 Exekuční postih společného jmění.....	103
VI.2.1 Úvodní poznámky	103
VI.2.2 Ustanovení § 731 a § 732 o.z.....	107
VI.2.3 Postup dle § 732 o.z. v procesu exekuce	116
VI.2.4 Dopad modifikačních aktů do exekuce	128
VI.2.5 Vypořádání společného jmění manželů v průběhu exekuce.....	133
VI.2.6 Postižení účtu manžela povinného u peněžního ústavu.....	144
VI.2.7 Insolvenční řízení vs exekuční řízení.....	149
VII. Zahraniční exkurs	160
VII.1 Spolková republika Německo.....	160
VII.2 Provincie Québec.....	164
VII.3 Vybrané země common law	168
VIII. Závěr	171
Seznam použitých zdrojů.....	176
Název disertační práce v českém jazyce, abstrakt v českém jazyce a klíčová slova	193
Název disertační práce v anglickém jazyce, abstrakt v anglickém jazyce a klíčová slova v anglickém jazyce.....	195

I. Úvod

Problematika postižení společného jmění manželů v exekuci je v současné praxi hojně diskutována, neboť vyvolává velké množství výkladových i aplikačních nejasností. To je dáno jednak samotnou rozsáhlostí a složitostí tematiky společného jmění manželů, jednak se zde významně projevuje skutečnost, že relevantní procesní úprava obsažená v zákoně č. 99/1963 Sb. (dále jen „o.s.ř.“), respektive v zákoně č. 120/2001 Sb. (dále jen „e.ř.“) byla v poslední době předmětem několika stěžejních změn, k čemuž přistoupila ještě rekonstrukce soukromého práva provedená zákonem č. 89/2012 Sb. (dále jen „o.z.“), která zakotvuje pravidla a zásady z pohledu exekučního postihu společného jmění manželů nepominutelná. Procesní pravidla prolínají do úpravy hmotněprávní a naopak, což sebou nese nutnost komplexního přístupu s dobrou znalostí materie jak společného jmění manželů, tak řízení exekučního.

Obecně lze říci, že elementární zásada exekučního řízení reprezentovaná principem ochrany oprávněného¹, tj. věřitele ve vztahu hmotněprávním, je vždy rozhodující determinantou, pokud se týče rozsahu postižení společného jmění povinného (dlužníka v hmotněprávním vztahu) a jeho manžela, případně postižení výlučných majetkových hodnot nedlužného manžela. Historický exkurs dává znát, že tuzemský zákonodárce v této otázce osciloval mezi krajními póly, počínaje přípustností postižení společného jmění bez ohledu na jeho smluvní, zákonné či soudní modifikace, a to i pro dluhy jen jednoho z manželů vzniklé před uzavřením manželství, a konče možností postihnout společné jmění jen v rozsahu jeho modifikací a toliko pro dluhy, které vznikly dlužnému manželovi za trvání manželství na straně druhé. V rámci úvah o tom, jaký majetek by mělo být možné postihnout a pro jaké dluhy, jde tak vlastně o rozhodnutí, do jaké míry se má prosadit zásada ochrany věřitele (oprávněného) na úkor nejen dlužníka (povinného), ale zejména nedlužného manžela. Tomu totiž v závislosti na míře prosazení výše zmíněné zásady hrozí, že utrpí nejen postižením společného jmění manželů, ale bude se muset smířit i s tím, že soudní

¹ DRÁPAL, L., KŮRKA, V. *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*. Praha: Linde Praha, a.s., 2004, s. 9-10. ISBN: 80-7201-443-9.

exekutor postihne některé z jeho výlučných majetkových hodnot, což je přístup, který se prosazuje, byť v míře omezené, i v české právní úpravě.

Současná reglementace postižení společného jmění manželů se pokusila zvolit vyvážené řešení a poskytnout přiměřenou ochranu jak právům věřitele, tak především právům nedlužného manžela, čehož výrazem je zejména pravidlo zakotvující pro případ exekvování zákonem vymezených dluhů tzv. hypotetické vypořádání společného jmění manželů (§ 732 o.z.), dále má nepopiratelný dopad zřízení Seznamu listin o manželském majetkovém režimu dle zákona č. 358/1992 Sb., notářského řádu (dále jen „n.ř.“), v důsledku čehož soudní exekutor musí za splnění určitých podmínek přihlídnout k případným modifikacím rozsahu společného jmění. Konečně byly zpřísněny podmínky pro exekuční postih výlučného majetku nedlužného manžela, zůstává však otázka po míře efektu tohoto zpřísnění. Za zmínku stojí i zesílení pozice nedlužného manžela, který se může v případě excesivního postihu společného jmění, potažmo jeho výlučného majetku domáhat ochrany návrhem na zastavení exekuce s odkazem na § 262b o.s.ř. a nemusí tak již činit cestou excindační žaloby dle § 267 o.s.ř. Nemálo problémů v sobě skýtá též problematika neúčinnosti modifikačních aktů ve vztahu k věřiteli, zejména vyvolává spory, jakým způsobem vlastně současnou právní úpravu na tomto poli interpretovat a návazně aplikovat.²

Jak plyne z výše uvedeného, je současná právní úprava exekučního postihu společného jmění vedena dobrými úmysly zákonodárce, praxe se nicméně potýká s mnoha problémy a nejasnostmi, což odporuje rychlosti a překvapivosti, stěžejním to atributům exekuce. Jde zjevně o oblast, která si zaslouhuje podrobný rozbor s možnými závěry využitelnými při provádění exekuce.

Závěrem nutno upozornit, že v zájmu komplexnosti předkládané práce bude potřebný prostor věnován též situaci, kdy je exekučně vymáhán dluh společný oběma manželi. I v tomto případě totiž soudní exekutor může postihnout společné jmění těchto dlužných manželů, zároveň ale může zacílit i na výlučný majetek kteréhokoliv z nich. Jak bude ukázáno níže, exekvování manželům společného dluhu sice nevyvolává zdaleka tolik problémů, jak je tomu při vymáhání dluhu jen jednoho z manželů, určitý popis si však přesto bezesporu zaslouhuje.

² Jakkoliv jsou relevantní ustanovení týkající se relativní neúčinnosti formulována jasně, doktrinální závěry stran jejich aplikace se poněkud překvapivě dosti liší.

II. Cíl a metody

Autor využil metody deskriptivní, analytické, historické, srovnávací a konečně metody syntetické, aby dosáhl vyčteného hlavního cíle předkládané práce, jímž jest formulace řešení k překonání problematických aspektů zkoumané výšece právní úpravy. Chtělo by se říci, že zatímco doktrína si v komplikacích a nejasnostech, jež právo svými nedostatky vyvolává, libuje, právní praxe naopak vyžaduje tyto komplikace a nejasnosti eliminovat na minimum, k čemuž by měla napomáhat svými výzkumnými závěry právní věda.

III. Manželské majetkové právo

III.1 Pojem

Nebylo by manželského majetkového práva bez manželství jakožto dlouhodobého svazku (v našem prostředí stále ještě) muže a ženy. Instituci manželství bude stručný prostor věnován v následujících kapitolách, ostatně nejde o středobod předkládané práce, tím totiž jest majetkový rozměr manželství, v kteréžto souvislosti se objevuje pojem „manželské majetkové právo“. Jedná se o souhrn právních norem, které reglementují majetkové záležitosti spojené s manželstvím, a to, slovy důvodové zprávy k o.z., v tom nejširším slova smyslu.³ Náleží sem tedy nejen problematika společného jmění manželů, ale též otázky spojené s bydlením manželů, děděním, vyživovací povinností mezi manžely atd., jinými slovy se tím mají na mysli veškeré majetkové vztahy vzniknuvší v důsledku manželství bez ohledu na to, v jakém konkrétním předpise je jejich úprava obsažena.⁴ Zmíněný pojem zákon výslovně používá, když je jím nadepsána marginální rubrika počínající ustanovením § 708 o.z., k čemuž nutno uvést, že jakkoliv jde o pojem v teorii i judikatuře frekventovaný, v české právní úpravě tomu tak až do 1.1.2014 nebylo.⁵ Tento historický fakt je ostatně zjevný jak ze zákona č. 40/1964 Sb. (dále jen „obč. zák.“), jehož marginální rubrika počínající ustanovením § 143 je nadepsána toliko „společné jmění manželů“, tak i ze zákona č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, jenž v § 22 odst. 2 používá pojem „zákonné společenství majetkové“. Ani současná právní úprava se ovšem nevyhýbá jisté nepřesnosti, poněvadž pojem manželské majetkové právo v rozporu s výše danými teoretickými východisky omezuje toliko na společné jmění manželů.⁶ Nutno ovšem vyzdvihnout, že základní komponenty manželského majetkového práva v objektivním

³ K tomu viz důvodovou zprávu k § 708 o.z. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁴ DVOŘÁK, J., SPÁČIL, J. *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. s. 11. ISBN: 978-80-7357-597-7.

⁵ K tomu viz ZUKLÍNOVÁ. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II (§ 655-975, rodinné právo)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2014. ISBN: 978-80-7478-457-6; komentář k § 708 o.z. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁶ Rozdílně k tomu Melzer s Téglm, dle nichž použití pojmu manželské majetkové právo nevyjadřuje, že v uvedeném oddílu je upraveno veškeré toto právo, nýbrž spíše upozorňuje, že zde není upraveno jen společné jmění manželů, ale i další majetkové vztahy mezi manžely. In: MELZER, F., TÉGL, P., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*. Praha: Nakladatelství Leges, 2016, s. 263. ISBN: 978-80-7502-004-8.

smyslu jsou koncentrovány v jednom právním předpise, byť na různých místech (to však zcela opodstatněně).⁷

III.2 Vývoj právní úpravy na poli majetkového společenství manželů

Manželské majetkové právo ve shora popsaném smyslu se pochopitelně vyvíjí ruku v ruce s manželstvím, nutnou to podmínkou jeho existence. Instituce manželství zaznamenala nemálo zajímavých zvrátů či posunů, což se z logiky věci projevovalo i v rovině majetkového práva manželského. Počátky právní reglementace předmětných otázek možno identifikovat, vcelku očekávatelně, ve starověkém Římě.⁸ S ohledem na tematiku práce se budu níže soustředit na majetkové společenství manželů jakožto podstatnou součást manželského majetkového práva. Historický exkurs má za cíl ukázat, že majetkový základ manželství má dlouhou a pevnou tradici a představuje stěžejní podmínku existence rodiny jako celku. Ona specifická majetková masa pak mnohdy zahrnuje značnou část majetku obou manželů, což ovšem může mít velmi negativní dopady v případě zadlužení jednoho, potažmo obou manželů.

III.2.1 Římské právo

O tom, že vedle otázek statusových hraje v manželství důležitou roli též majetek, nebylo pochyb v právním prostředí starého Říma. Jen na okraj lze ve vztahu ke statusovému aspektu zmínit, že manželství vycházelo z esenciálního pravidla, dle něhož manžel v postavení *pater familiae* nálezela svrchovaná moc nad všemi členy rodiny, manželku nevyjímaje. Ta se tedy nacházela v podřízeném postavení rovnocenném pozici dcery. Jednalo se zjevně o pojetí výrazně patriarchální.⁹ Za předpokladu existence manželovy moci (*in manum conventio*) manželka vlastní majetek neměla, a tudíž cokoliv, co nabyla, stalo se majetkem manžela, který měl na straně druhé povinnost zajišťovat výživu celé rodiny. Uvedené pojetí se někdy

⁷ Je vskutku logické, že typicky problematika „manželského“ dědění je obsažena v rámci ucelených ustanovení o právu dědickém.

⁸ Na starobylost režimu majetkového společenství poukazují Melzer s Téglem. In: MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 267 a poznámka pod čarou č. 488.

⁹ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995. s. 132-133. ISBN: 80-7179-031-1.

nazývalo *confarreatio*, uplatňovalo se tradičně¹⁰, avšak postupem času se počala objevovat manželství bez toho, aby měl manžel nad svojí ženou moc, což se projevilo i po stránce majetkové, kdy manželka po uzavření manželství měla svůj vlastní výlučný majetek (tzv. parafernální jmění), s nímž volně disponovala.¹¹

Právní úprava ovšem nebyla nijak kodifikovaná, převažovaly spíše zvykové právní normy, pročež se lze ptát po tom, do jaké míry právě římské právo, obdobně jako je tomu třeba u závazkového práva, ovlivnilo právní řády jednotlivých evropských zemí, pokud se manželského majetkového práva týče. Názory na to se nikoliv překvapivě liší.¹² Ať tak či onak je zřejmé, že majetkové otázky hrály v římskoprávním manželství podstatnou roli. Zajímavé je, že postupem času se postavení ženy posílilo, již nebyla v postavení pouhé dcery a do určité míry byla samostatná též majetkově. Je otázkou, do jaké míry lze uvažovat v těchto poměrech o majetkovém společenství, neboť buďto nabývá manželka majetek pro manžela a ten jej potom vlastní, nebo disponuje manželka parafernálním jměním, jež existuje vedle jmění manželova. I přesto lze dohledat určité náznaky vypořádání jmění, pokud se týče věna (*dos*), tedy majetku, jež s sebou manželka do manželství přinesla a dala jej manželovi, aby mu ulehčila náklady spojené s výživou a chodem rodiny. Dle obyčejového práva totiž měla manželka při zániku manželství rozvodem nebo manželovou smrtí právo na vrácení věna, k prosazení čehož jí sloužila zvláštní žaloba (*actio rei uxoriae*), manžel na straně druhé mohl před vrácením věna provádět určité srážky.¹³

III.2.2 Císařský patent č. 946/1811 Sb. - Obecný zákoník občanský (dále jen „ABGB“)

Období středověku je charakteristické značným vlivem křesťanství na společnost i právo, kterážto skutečnost našla svůj významný odraz pochopitelně i v oblasti manželství, na nějž bylo nahlíženo jakožto na svátost v duchu zásady „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.“¹⁴ Buržoazní revoluce s sebou však přinesly změnu

¹⁰ Šlo o patricijskou a zároveň sakrální formu sňatku. Viz BIČOVSKÝ, J., HOLUB, M., POKORNÝ, M. *Společné jmění manželů*. Praha: LINDE Praha, a.s. 2000. s. 14. ISBN: 80-7201-226-6.

¹¹ BIČOVSKÝ, HOLUB, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 10, s. 13-14.

¹² K tomu DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 38, kde je na tento názorový střet poukazováno.

¹³ K tomu podrobněji viz KINCL, URFUS, *Římské právo*, op. cit. sub 9, s. 140-142.

¹⁴ BIČOVSKÝ, HOLUB, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 10, s. 14.

tohoto přístupu, a tak se počala prosazovat civilní forma sňatku, dle níž bylo manželství zvláštní formou soukromoprávní smlouvy. To ostatně přílehavě manifestovala dikce § 44 ABGB, stanovící, že „*Rodinné poměry zakládají se smlouvou manželskou. V manželské smlouvě dvě osoby různého pohlaví projevují podle zákona svoji vůli, že budou žít v nerozlučném společenství, děti ploditi, je vychovávat i poskytovat si vzájemnou pomoc.*“¹⁵

Vybrané majetkové otázky s manželstvím související upravoval ABGB v hlavě dvacáté osmé v ustanoveních § 1217-1266 pod marginální rubrikou „O svatebních smlouvách“, k čemuž nutno podotknout, že zmíněná materie postihovala nemalou část záležitostí spadajících dnes pod pojem manželského majetkového práva (protějškem smluv svatebních byla smlouva manželská dle výše uvedeného § 44 ABGB). V tom možno spatřovat jistou nadčasovost, neboť v jedné hlavě zákoníku normotvůrce zkoncentroval problematiku smluv sjednaných „*o jmění, hledíc k manželskému svazku, a mají především za předmět věno; obvěnění; jitrní dar; společenství statků; správu a požívání vlastního jmění; dědickou posloupnost, nebo doživotní požívání jmění, určené pro případ smrti, a vdovský plat.*“¹⁶, což kupříkladu současná právní úprava v o.z. nečiní, lze se přitom ptát, zda legitimně či nikoliv. Kromě vyjmenovaných typových svatebních smluv se připouštělo též uzavírání atypických svatebních smluv, ovšem s tou výhradou, že to vnáší do právní úpravy nejistotu stran určení, co ještě svatební smlouvou je a co již nikoliv, poněvadž za svatební se považovala každá smlouva, jejímž účelem bylo získání hmotných prostředků pro ekonomické zajištění manželství.¹⁷ O definici pojmu svatební smlouvy

¹⁵ Ustanovení § 44 ABGB. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [cit. 7.5.2019].

¹⁶ Ustanovení § 1217 ABGB. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [cit. 7.5.2019].

¹⁷ ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*. Praha: Nákladem právnického knihkupectví a nakladatelství V. Linhart v Praze, 1937. s. 444-445.

se pochopitelně pokoušela i tehdejší judikatura, ať už obecně¹⁸, nebo kazuisticky tím, že určovala, které smlouvy lze považovat za svatební¹⁹ a které naopak nikoli.²⁰

Dle § 1233 věty první ABGB uzavření manželství samo o sobě ještě nezakládalo společenství statků (v dnešní terminologii společné jmění manželů)²¹, zákonným pravidlem tak byl režim oddělených jmění obou manželů, což potvrzovala navazující dikce § 1237 odkazovaného předpisu, v souladu s nímž si každý z manželů podržel své vlastnické právo a během manželství nabýval jen pro sebe, a to v duchu individualismu vyvinuvšího se na přelomu 18. a 19. století.²² V případě pochybností zákon nicméně konstruoval vyvratitelnou právní domněnku, že majetek nabytý za trvání manželství nabyt manžel, což svědčilo o přetrvávajícím patriarchálním pojetí manželství, jak toto explicitně plyne zejména z § 91 a 92 ABGB.²³ Z toho se pak logicky podává, že každý z manželů odpovídal za dluhy týkající se jeho výlučného majetku.

Vzdor režimu separovaných jmění zákon, opět zřejmě s ohledem na shora uvedené patriarchální pojetí, vytvářel v § 1238 domněnku, že manžel vykonává správu výlučného majetku své manželky, doktrína přitom dovozovala, že správa manželčina majetku je dokonce jeho povinností.²⁴ Manželka nicméně měla právo tomuto

¹⁸ „Smlouvami svatebními jsou toliko smlouvy, jež pořádají majetkoprávní poměry manželů jako takových a mají za předmět buď úpravu jich za trvání manželství nebo na případ úmrtí jednoho z nich hmotné zaopatření pozůstalého manžela.“ K tomu srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11.10.1921, sp.zn. Rv II 133/21 (Vážný; 1233/1921). In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [cit. 10.5.2019].

¹⁹ „Smlouvu, vedle které jeden manžel má za odstupné státi se spoluvlastníkem nemovitosti, dosud výlučně druhému manželovi patřící, dlužno považovati za smlouvu svatební.“ K tomu srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.4.1919, sp.zn. Rv I 212/19 (Vážný; 156/1919). In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [cit. 10.5.2019].

²⁰ „Smlouva, již rodiče jednoho snoubence přenechávají snoubencům hledíc ku zamyšlenému jich sňatku a pro případ, že k němu dojde, za úplatu své nemovitosti, není smlouvou svatební.“ K tomu srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24.6.1919, sp.zn. Rv I 310/19 (Vážný; 209/1919). In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [cit. 10.5.2019].

²¹ Dle § 1233 ABGB „Manželský svazek sám nezakládá ještě společenství statků mezi manžely. K tomu je potřebí zvláštní smlouvy, jejíž rozsah a právní forma posuzuje se podle §§ 1177 a 1178 předchozí hlavy.“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [cit. 7.5.2019].

²² ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 524.

²³ Dle § 91 ABGB „Muž je hlava rodiny. V této vlastnosti přísluší mu obzvláště právo vésti domácnost; náleží mu však také závazek, aby poskytoval manželce podle svého jmění slušnou výživu a zastupoval ji ve všech případech.“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [cit. 7.5.2019].

Dle § 92 ABGB „Manželka obdrží jméno mužovo a požívá práv jeho stavu. Jest povinna následovati muže do jeho bydliště, pomáhati, seč jest, v domácnosti a ve výdělku a, pokud toho vyžaduje domácí pořádek, sama plniti i dáti plniti opatření mužem učiněná.“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [cit. 7.5.2019].

²⁴ Poukazujíc v této souvislosti na stylistickou nepřesnost zákona. K tomu viz ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 529.

odporovat²⁵, potom si svůj majetek spravovala sama. Manžel při správě manželčina majetku vystupoval jako zmocněnec ze zákona a vykonával tzv. řádnou správu, přitom se na něj vztahovala ustanovení hlavy dvacáté druhé ABGB pojednávající obecně o zmocnění. Rozsah jeho zástupčího byl relativně dosti široký, přičemž zahrnoval jak oblast jednání hmotněprávních (např. oprávnění propachtovat manželčiny nemovité věci), tak oblast uplatňování před úřady (oprávnění zažalovati neuhrazené pachtovné).²⁶ Vzhledem k obligatornímu charakteru vykonávané správy majetku nebyl manžel oprávněn zákonnou správu jednostranně ukončit²⁷, ukončila-li ovšem manželka svým jednáním tuto správu svého jmění, byl manžel nadále nezmocněným jednatelem.²⁸

Ani režim oddělených jmění ničeho neměnil na tom, že manželé společně hospodařili a navenek tudíž vystupovali jakožto ekonomická jednotka, totéž ale nebylo lze uvést stran vystupování rodiny v právních vztazích. Jakkoliv se objevovaly úvahy o rodině jakožto společnosti *sui generis* ve smyslu § 26 ABGB, a to s odkazem na přirozenoprávní přístup hlavního redaktora ABGB Zeillera²⁹, jednalo se o neudržitelné pojetí. Rouček v této souvislosti správně uvádí, že rodina nebyla žádnou substancí, nýbrž šlo pouze „o *relaci určitého právního poměru ke třetím osobám*.“³⁰ O to složitější pak bylo postavení věřitelů, kteří nemohli mnohdy získat vědomost o tom, zda určitou věc nabyt ten nebo onen manžel, kterýžto nedostatek byl alespoň částečně kompenzován domněnkou, že nabyvatelem majetku je manžel.³¹

²⁵ Manželka mohla zastupování ukončit jednak odvoláním zákonné správy svého majetku, jednak se připouštělo též soudní vypovězení této správy, a to z důvodu ochrany manželky. K tomu viz ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 529.

²⁶ ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 530 (rozhodnutí nejvyšších soudů, poř. č. 1-2).

²⁷ ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 530.

²⁸ „Manžel, jemuž manželka vypověděla správu jmění, jest nadále pouze nezmocněným jednatelem.“ K tomu srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8.2.1922, sp.zn. Rv I 866/21 (Vážný; 1479/1922). In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [cit. 15.5.2019].

²⁹ ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 526. V této souvislosti lze každopádně jen na okraj zmínit, že úvahy o manželství jakožto o právnické osobě nebyly na počátku 19. století ničím neobvyklým. K tomu viz BERAN, K. *Pojem osoby v právu*. Praha: Leges, 2012, s. 33, a tam zmiňovaný autor Christian Hasse. ISBN: 978-80-87576-06-9.

³⁰ ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 526.

³¹ ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 526.

Pokud ale manželé přistoupili k uzavření společenské smlouvy, přesněji řečeno smlouvy o společenství statků, mělo to především za následek, že majetek vnesený do společenství stal se společným, nešlo však o spoluvlastnictví, ale o „*společenství zvláštního druhu*“³², blíže ovšem neupravené. Panovaly spory o to, zda lze vůbec hovořit o podílech na společném majetku, každým pádem bylo vyloučeno, že by snad ten který z manželů mohl jakýmsi domnělým podílem disponovat.³³ Lze se setkat s názorem, že společenství statků vystupovalo jako spoluvlastnictví bez podílů neboli *condominium pro parte indivisa*, kuse upravené v § 361 ABGB, a tedy i jako inspirační zdroj pozdějšího bezpodílového spoluvlastnictví manželů.³⁴ Tehdejší doktrína v této souvislosti poukazovala i na problém exekuce na společný majetek, k čemuž učiním podrobnější poznámky níže.³⁵ Pro smlouvu o společenství statků byla zákonem č. 76/1871 Sb. předepsána forma notářského zápisu.

Manželé mohli smlouvou o společenství statků zřídit společenství majetku buďto za trvání manželství nebo až pro případ smrti jednoho z nich, což zákon zakotvoval jako vyvratitelnou právní domněnku v § 1234. Proto muselo být založení společenství *inter vivos* ujednáno výslovně.³⁶ Bylo ponecháno na vůli manželů, jaký majetek učiní předmětem společenství, tedy zda jen některé vybrané věci nebo všechn přítomný majetek, případně všechn budoucí majetek apod. Autonomii vůle manželů tak zákonodárce evidentně žádné překážky nekladl.

III.2.3 Koakvizice

Na území Slovenska a Podkarpatské Rusi se až do roku 1950³⁷, kdy se stal účinným zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, uplatňovaly v manželském majetkovém právu obyčejového charakteru principy od reglementace v ABGB dosti

³² ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 500.

³³ „Dokud trvá společenství statků mezi živými, nemůže žádný z manželů domáhati se dobrovolné dražby svého spoluvlastnického podílu na věcech, podrobených onomu společenství.“ K tomu srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 6.12.1921, sp.zn. R I 1420/21 (Vážný; 1324/1921). In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [cit. 10.5.2019].

³⁴ BIČOVSKÝ, HOLUB, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 10, s. 20.

³⁵ ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 502.

³⁶ ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 501.

³⁷ K časové působnosti obyčejových pravidel stran koakvizičního jmění viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.10.1953, sp.zn. Cz 345/53. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [cit. 1.9.2020].

odlišné, což je patrné zejména v tzv. koakvizici (*coacquisitio coniugum*).³⁸ V rámci manželského majetkového práva bylo tudíž možno rozlišovat jednak systém majetku výlučného (systém parafernální), jednak systém společenství nabytých statků (systém koakviziční). Je pozoruhodné, že s ohledem na stavovské rozdělení obyvatel se koakviziční systém týkal toliko poddaných a měšťanstva („nešlechtické obyvatelstvo“³⁹), naopak šlechta a tzv. honoraciáři⁴⁰ byli ze zmíněného systému vyňati⁴¹, přičemž hlavním nabyvatelem majetku byl v těchto společenských třídách i nadále, z důvodů převážně historických, muž.⁴²

Koakvizice, tedy majetek nabytý oběma manžely nebo jedním z manželů za trvání manželského soužití, vyžadovala ke svému vzniku existenci platného nebo alespoň zdánlivého manželství, dále trvání společenství statků, vzniklé ať už ze zákona nebo ze smlouvy⁴³, a konečně soužití manželů ve společné domácnosti. Jednalo se o společenství nejen aktiv (typicky příjmy ze zaměstnání, úspory, plody a užitky z výlučného majetku), ale též pasiv (kupříkladu dluh převzatý při koupi společné nemovité věci).⁴⁴ Původ koakvizičního systému nutno hledat nikoliv v obyčejovém právu uherském, jak by se možná dalo očekávat, ale v právu německém, neboť německým kolonistům zakládajícím na území Uherska města byla dána výsada, aby i nadále žili dle svého práva. Ostatně právě proto se koakvizice začala ponejprv objevovat v právu městském.⁴⁵ Výše spolunabytého majetku byla zjišťována tím způsobem, že od majetku existujícího při skončení manželství se odečetl majetek

³⁸ V roce 1919 se podařilo v Parlamentu prosadit toliko parciální sjednocení rodinněprávní úpravy, *in concreto* v otázce manželství, a to zákonem ze dne 22.5.1919, č. 320 sb. zákonů a nařízení [citováno dle TILSCH, E. *Občanské právo. Část všeobecná*. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 33. ISBN: 978-80-7357-897-8]. Jednalo se o úpravu sice velmi stručnou, ale významnou. Blíže viz MUSILOVÁ, D. *Rekodifikace rodinného práva v Československu v letech 1919-1938 optikou ženského hnutí* Motto: „Já se vám otevřeně přiznávám, že jsem si řešení problému manželské reformy v naší republice docela jinak představovala“. *Soukromé právo*. č. 10/2019, s. 6. ISSN: 2533-4239.

³⁹ BIČOVSKÝ, HOLUB, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 10, s. 22.

⁴⁰ Jednalo se o osoby, které získávaly příjem z výkonu umělecké činnosti, vědou či zastáváním veřejného úřadu. In: ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 503.

⁴¹ ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 503.

⁴² Již od dob středověkých vystupoval jako neomezená hlava zemanské rodiny muž, což z něj současně činilo neomezeného pána nabytého majetku. In: ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 506.

⁴³ Zřejmě tedy bylo možné, aby i šlechta či honoraciáři společenství nabytých statků smluvně založili.

⁴⁴ ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 507.

⁴⁵ ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 506.

počáteční a též majetek nabytý darem či dědictvím v průběhu manželství.⁴⁶ Uvedený mechanismus stanovení společných statků nabytých během manželství se nápadně podobá současnému německému zákonnému manželskému majetkovému režimu, jímž je společenství přírůstků nabytých během manželství (*Zugewinnngemeinschaft* nebo též *Gemeinschaft des Zugewinn*).⁴⁷

Manželé měli ke společně nabytým statkům tzv. koakviziční spoluvlastnictví, jehož zrušení nebylo po dobu trvání manželství přípustné, rovněž tak nebylo možno disponovat s koakvizičním podílem.⁴⁸ Na koakvizici bylo nahlíženo dokonce jako na kvazipoživatele výlučných majetků obou manželů, jelikož součástí společenství se stávaly právě plody a užitky z výlučného majetku. Zároveň nelze nezmínit, že koakviziční jmění představovalo jen jakousi myšlenou konstrukci, přesněji řečeno jednalo se o jmění, jehož existence a rozsah nebyly z podstaty věci jasné. Šlo o ideální právo, které získalo reálné obrysy teprve při rozdělení koakvizičního jmění, ježto právě až v této fázi bylo nutné určit jeho přesný rozsah.⁴⁹ Do určité míry matoucí je i možné dělení koakvizičního jmění na výlučné koakviziční jmění manžela, výlučné koakviziční jmění manželky a společné koakviziční jmění, kde oním rozhodujícím kritériem byl způsob nabytí konkrétní majetkové hodnoty, tj. zda tak učinili manželé společně (kupní smlouva uzavřená oběma z nich jako kupujícími) nebo samostatně. Od toho se návazně odvíjela též správa koakvizičního jmění, když každý z manželů spravoval svoji výlučnou koakvizici sám, muži pak příslušela správa koakvizice společné. Výjimkou ovšem nebylo, že manželka přenechala správu svého výlučného koakvizičního jmění manželovi.⁵⁰ Posledně uvedená zmínka má svůj význam zejména ve vztahu k rozsahu exekučního postižení koakvizičního jmění, což rozvedu níže.

⁴⁶ LUBY, Š. *Dejiny súkromého práva na Slovensku*. Bratislava: Iura Edition, 2002, s. 322 a násl.

⁴⁷ K tomu viz ustanovení § 1363 a násl. Bürgerliches Gesetzbuch (dále jen „BGB“) In: *gesetze-im-internet.de* [online] [Dostupné z [§ 1363 BGB - Einzelnorm \(gesetze-im-internet.de\)](#)] [cit. 20.4.2022]. V obecné rovině lze odkázat též na příspěvek Gerda Brudermüllera. BRUDERMÜLLER, G. In: LIPP, V., SCHUMANN, E., VEIT, B. *Die Zugewinnngemeinschaft – ein europäisches Modell?* 7. Göttinger Workshop zum Familienrecht 2008. Göttinger Juristische Schriften. Universitätsverlag Göttingen. 2009. s. 3 a násl. ISBN: 978-3-940344-63-2.

Dále lze v této souvislosti poukázat na Melzera s Téglem a jejich vymezení jednotlivých manželských majetkových režimů mj. s využitím německé terminologie. In: MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 266-269.

⁴⁸ BIČOVSKÝ, HOLUB, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 10, s. 23.

⁴⁹ DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 39.

⁵⁰ V podrobnostech viz ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 507-508.

III.2.4 Vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937

Vzápětí po rozpadu rakouského mocnářství a vzniku Československé republiky v roce 1918 se aktivizovaly snahy o sjednocení různých právních režimů na našem území existujících jednak jako důsledek dualistického uspořádání Rakouska-Uherska, jednak pro zvláštní režim oblasti Hlučínska, to ovšem jen do roku 1920. V poměrech občanského práva byla tedy situace taková, že v českých zemích platil recipovaný Obecný zákoník občanský, na Slovensku a v Podkarpatské Rusi uherské právo obyčejové včetně různých speciálních zákonů a kuriálních rozhodnutí a na území Hlučínska německý občanský zákoník z roku 1896.⁵¹ Vládnoucí reprezentace se nakonec z důvodů politických rozhodla vydat se cestou nikoliv reformy soukromého práva⁵², ale revize stávající právní úpravy, jež se měla dle plánu vztahovat na celé území nového státu⁵³ („...zákon má se upravit tak, aby občanské právo mohlo býti unifikováno pro celé státní území republiky československé.“⁵⁴). Legislativní práce na revizi občanského zákoníku trvaly nakonec bezmála dvacet let, dovršeny byly předložením vládního návrhu z roku 1937 Národnímu shromáždění, ke schválení revize však již v důsledku neblahého historického vývoje nedošlo.

Podstatné pro účely předkládané práce ovšem je, že v oblasti manželského majetkového práva se významnější posun neudál, což bylo tvůrci vládního návrhu odůvodněno poukazem na nedotčení právní úpravy rodinného práva osobního („*Ale majetkové právo rodinné, zvláště manželské, je úzce spjato s úpravou rodinného práva osobního, a když zůstává toto nedotčeno, nelze zaváděti radikální novoty v poměrech majetkových právních.*“).⁵⁵ To ostatně koresponduje s konzervatismem a se značným vlivem katolicismu, jak tyto popisuje Musilová v již citovaném příspěvku⁵⁶. I nadále

⁵¹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I., Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 82. ISBN: 978-80-7478-326-5.

⁵² Je pozoruhodné, že již v předválečném období se někteří významní civilisté, jako například Emanuel Tilsch vyslovovali pro vypracování zcela nové kodifikace občanského práva než pro pouhou revizi ABGB. In: TILSCH, *Občanské právo. Část všeobecná*, op. cit. sub 38, s. XII - HORÁK, O. *Předmluva – Emanuel Tilsch – učitel a vědec*.

⁵³ K tomu viz MUSILOVÁ, *Rekodifikace rodinného práva v Československu v letech 1919-1938 optikou ženského hnutí Motto: „Já se vám otevřeně přiznávám, že jsem si řešení problému manželské reformy v naší republice docela jinak představovala“*, op. cit. sub 38.

⁵⁴ SVOBODA, E. In: TILSCH, *Občanské právo. Část všeobecná*. op. cit. sub 38, s. 34.

⁵⁵ K tomu viz důvodovou zprávu k vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník. In: *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna. Národní shromáždění republiky Československé 1935-1938. Tisk č. 844.* [online] [Dostupné z https://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0844_36.htm] [citováno dne 10.7.2020].

⁵⁶ MUSILOVÁ, *Rekodifikace rodinného práva v Československu v letech 1919-1938 optikou ženského hnutí Motto: „Já se vám otevřeně přiznávám, že jsem si řešení problému manželské reformy v naší republice docela jinak představovala“*, op. cit. sub 38.

tedy mělo platit, že uzavření manželství nemá za následek vznik majetkového společenství manželů, ledaže by manželé ujednali ve smlouvě jinak.

Na druhé straně nelze hovořit o bezhlavém přejímání dosavadní právní úpravy v ABGB. Jednak bylo vypuštěno pravidlo, dle něhož se presumovalo, že v pochybnostech se má míti za to, že jmění nabyt manžel, a to s odůvodněním, že takové pravidlo již neodpovídá tehdejší socioekonomickým poměrům, především pak významu ženy v oblasti hospodářské činnosti. Jakkoliv superrevizní komise odmítla jednak systém úplného majetkového společenství navrhovaný organizacemi na ochranu práv žen, když dle jejího názoru by šlo o změnu příliš radikální a pro většinu společnosti neakceptovatelnou, jednak systém koakviziční uplatnivší se na Slovensku, připustila, že elementární princip koakvizice spočívající v tom, že určité jmění má náležet oběma manželům, je přiléhavý, poněvadž velká část majetkových prospěchů získaných za trvání manželství je společným dílem manželů, ať už ve formě výdělečné činnosti jich obou nebo jednoho z nich s podporou toho druhého. Výrazem toho bylo navrhované ustanovení § 1063⁵⁷, dle něhož se mělo mít za to, že majetek nabytý za trvání manželství jedním z manželů nebo oběma z nich náleží každému z manželů stejným dílem, přesněji řečeno každému z manželů měla na takto získaném majetku náležet právě jedna polovina. Uvedenou rovnodílnost ovšem mohl k návrhu některého z manželů moderovat soud při náležitém zhodnocení míry účasti a zásluh na nabytí majetku a zájmů dětí.⁵⁸

Dle mého názoru lze vládní návrh, alespoň pokud se týče úpravy manželského majetkového společenství, hodnotit jako pokrokový. Dokonce si troufám tvrdit, že zvolené řešení, ač může na prvý pohled působit polovičatě, bylo v tehdejších poměrech vhodným kompromisem mezi dvěma krajními póly, a to režimem oddělených jmění dle ABGB a ženskými organizacemi navrhovaným režimem komplexního majetkového společenství. A nutno dodat, že kompromisem, který pravděpodobně předznamenal zavedení majetkového společenství manželů v poválečné právní úpravě v zákoně o právu rodinném. Dnes možno již jen spekulovat, zda navrhovaným § 1063

⁵⁷ Dle navrhovaného § 1063 „*Stran toho, čeho za trvání manželského společenství bylo dobyto, má se za to, že toho nabyli oba manželé společně stejným dílem. Bude - li tvrzeno, že ono jmění náleží manželům poměrem jiným, posoudí soudce míru tohoto poměru podle volného uvážení, hledě k předneseným okolnostem a k zájmům manželů a dětí.*“

⁵⁸ K tomu viz důvodovou zprávu k vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník. In: *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna. Národní shromáždění republiky Československé 1935-1938. Tisk č. 844.* [online] [Dostupné z https://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0844_36.htm] [citováno dne 10.7.2020].

míněná rovnodílnost na majetku nabytém za trvání manželství měla založit podílové spoluvlastnictví manželů či naopak období dnes existujícího společného jmění manželů. Osobně bych se přikláněl k variantě druhé v pořadí, jelikož ale vládní návrh nebyl bohužel víc než jen návrhem, zůstala tato otázka nevyjasněna.

III.2.5 Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

Shora uvedený právní předpis přinesl stran úpravy manželského majetkového práva do právního řádu tehdejší Československé republiky zcela zásadní změnu⁵⁹, neboť rozdílně od ABGB zavedl vznik majetkového společenství manželů *ex lege* jakožto přímý důsledek uzavření manželství. „Zákonné společenství majetkové“ upravené relativně stručně, byť v leccems moderně⁶⁰ v § 22 - 29 zákona č. 265/1949 Sb. tvořil tzv. získaný majetek, tedy jmění nabyté za trvání manželství kterýmkoliv z manželů⁶¹, vyjma majetkových hodnot získaných darem či dědictvím a věci sloužících osobní potřebě či výkonu povolání. Do takto široce vymezeného majetkového společenství tak náležely třeba i výnosy z výlučného majetku, pojistné prémie či dokonce zisk dosažený prodejem výlučného majetku, a to v části převyšující původní cenu⁶². Již jen z těchto úvodních poznámek je zřejmá podobnost se současnou právní úpravou, byť ta je samozřejmě mnohem podrobnější a kazuističtější, ovšem s tou výhradou, že majetkové společenství tvořila toliko aktiva. Pojmu jmění byl tak evidentně připisován užší význam, než je tomu v současné právní úpravě.

Zákon striktně vycházel z rovnosti obou manželů, což nacházelo svůj projev jednak v oblasti běžné správy společného majetku, jednak v otázce vypořádání majetkového společenství, kdy základním pravidlem byla parita podílů s tím, že v zákonem předvídaných situacích byla přípustná disparita (zapříčinění rozvodu, péče o děti a společnou domácnost, investice do společného majetku z majetku výlučného

⁵⁹ Je ironií osudu, že znění zákona se v mnohém shodovalo s reformními požadavky z období prvorepublikových kodifikačních pokusů, kde ústřední roli hrála studentka právnické fakulty Milada Králová, později Dr. Milada Horáková. K tomu blíže viz MUSILOVÁ, *Rekodifikace rodinného práva v Československu v letech 1919-1938 optikou ženského hnutí* Motto: „Já se vám otevřeně přiznávám, že jsem si řešení problému manželské reformy v naší republice docela jinak představovala“, op. cit. sub 38.

⁶⁰ Na moderní přístup poukazuje v této souvislosti Psutka. In: PSUTKA, J. *Společné jmění manželů*. Praha: C.H. Beck. 2015, s. 11. ISBN: 978-80-7400-565-7.

⁶¹ Dle § 22 odst. 2 zákona č. 265/1949 Sb. „Získané majetky obou manželů jsou majetkem jim společným (zákonné společenství majetkové).“ In: ASPI [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [cit. 9.7.2020].

⁶² DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 40.

a naopak). Zákon připouštěl smluvní modifikace rozsahu společného jmění a jeho správy, včetně odložení vzniku zákonného majetkového společenství až ke dni zániku manželství, k čemuž bylo ovšem potřeba sepsat modifikační smlouvu ve formě soudního, později notářského zápisu.⁶³

Nejenže šlo o úpravu přelomovou, ale též, jak vidno, nadčasovou, na čemž ničeho nemění, že tehdejší doktrína z čistě ideologických a dobových důvodů označovala dané majetkové společenství za nový institut socialistického manželského majetkového práva.⁶⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 265/1949 Sb. ostatně právě na zmíněnou přelomovost kladla důraz, v kteréžto souvislosti zmiňovala především zrovnoprávnění manželů a zavedení jejich majetkového společenství. Bylo výslovně připomenuto, že společné jmění tvoří majetek nabytý i jen jedním z manželů za trvání manželství, neboť tento mohl být výdělečně činný jen díky tomu, že jeho protějšek se staral o domácnost a rodinu.⁶⁵ Předmětné majetkové společenství důvodová zpráva připodobňovala ke koakvizici existující ve slovenském obyčejovém právu⁶⁶, doktrinální názory ovšem ztotožnění s koakvizičním systémem odmítaly.⁶⁷ Předmětem bližšího rozboru pak bude díkce § 24 zákona č. 265/1949 Sb., dle něhož se mohl věřitel i jen jednoho z manželů uspokojit z majetku patřícího do zákonného majetkového společenství. Pravidlo strohé, leč dosti podstatné.⁶⁸

⁶³ DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 40.

⁶⁴ DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 40.

⁶⁵ Jedná se o stěžejní princip legitimizující existenci nedílného majetkového společenství, který je zdůrazňován nejen v zemích kontinentální právní kultury, ale recentně též v zemích se systémem common law. Objevují se pojmy jako „equal sharing“ či „compensation in earning capacity“, které mají svůj základ v rozdělení rolí manželů v průběhu manželství („division of functions“). K tomu blíže viz PEART, N., PALMER, J., BRIGGS, M. *Law and Policy in Modern Family Finance. Property Division in the 21st Century*. Chapter 1. Introduction. Intersentia: 2017. s. 1 a násl. In: *cambridge.org*. [online] [Dostupné z <https://www.cambridge.org/core/terms.https://doi.org/10.1017/9781780686288.002>] [citováno dne 6.5.2019]. dále též FISHER, R. *Should a property sharing regime be mandatory or optional?* In: PEART, N., PALMER, J., BRIGGS, M. *Law and Policy in Modern Family Finance. Property Division in the 21st Century*. Chapter 1. Introduction. Intersentia: 2017. s. 333. In: *cambridge.org*. [online] [Dostupné z <https://www.cambridge.org/core/terms.https://doi.org/10.1017/9781780686288.002>] [citováno dne 6.5.2019].

⁶⁶ K tomu viz důvodovou zprávu k zákonu č. 265/1949 Sb. In: *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna. Národní shromáždění republiky Československé 1948-1954. Tisk č. 378*. [online] [Dostupné z https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0378_01.htm] [citováno dne 9.7.2020].

⁶⁷ ANDRLÍK, J., BLAŽKE, J., KAFKA, A. a kol. *Komentář k zákonu o právu rodinném*. Praha: Orbis, 1954, s. 90.

⁶⁸ V publikaci BIČOVSKÝ, HOLUB, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 10, s. 25, je pak krátce komentováno několik tehdejších zajímavých judikátů stran zákonného majetkového společenství, z nichž považuji za podstatné rozhodnutí R 36/1951, dle něhož samotný nárok na plat ještě zákonné majetkové společenství netvoří, protože jej nelze exekučně postihnout pro dluh druhého z manželů.

III.2.6 Úprava v obč. zák. – bezpodílové spoluvlastnictví manželů

V souvislosti s nadepsanou občanskoprávní kodifikací byla právní úprava manželského majetkového společenství vyňata z předpisů práva rodinného, neboť v obč. zák. byla obsažena reglementace též dalších institutů manželského majetkového práva⁶⁹. V tom lze spatřovat racionální snahu o unifikaci dané problematiky v jednom právním předpise. Koncepční změnu naopak představoval přechod od majetkového společenství manželů k bezpodílovému spoluvlastnictví manželů, zcela to novému institutu, který vystupoval jako spoluvlastnictví *sui generis*, což byl ostatně další důvod, proč jej zařadit do obč. zák. po bok standardního podílového spoluvlastnictví. Jak napovídá již název, charakteristickým rysem byla bezpodílovost spoluvlastnictví, přičemž to plně odpovídalo zásadě rovnosti manželů a jednotě manželství.⁷⁰

Bezpodílové spoluvlastnictví manželů tvořil veškerý majetek způsobilý být předmětem osobního vlastnictví, výjimečně též majetek způsobilý být předmětem soukromého vlastnictví⁷¹, který nabyli oba manželé společně nebo i jen jeden z nich za trvání manželství, pochopitelně vyjma majetku získaného darem či děděním a též majetku sloužícího k výkonu povolání či osobní potřebě konkrétního manžela. Součástí bezpodílového spoluvlastnictví pak z logiky věci nemohl tvořit majetek, který manželé nabyli ještě před uzavřením manželství.⁷² Za integrální součást bezpodílového spoluvlastnictví manželů byly považovány příjmy a úspory z práce a dále ze sociálního zabezpečení, *in concreto* mzda (peněžní i naturální), náhrada mzdy, příjmy z členství v JZD, ale též kupříkladu užitky a přírůstky výlučného majetku.⁷³ Pro bezpodílové spoluvlastnictví bylo současně typické, že zahrnovalo toliko aktiva, nikoliv již pasiva, a to z důvodu, že předmětem vlastnického práva mohly být toliko věci, zatímco pohledávky a závazky nikoliv, názory na režim posledně uvedených se ovšem

⁶⁹ K tomu viz důvodovou zprávu k zákonu č. 40/1964 Sb. In: *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna. Národní shromáždění republiky Československé 1960-1964. Tisk č. 156.* [online] [Dostupné z https://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0156_11.htm] [citováno dne 10.7.2020].

⁷⁰ KRATOCHVÍL, Z. a kol. *Nové občanské právo*. Praha: Orbis, 1965, s. 229.

⁷¹ Důvodová zpráva v této souvislosti uvádí, že „*Společným majetkem manželů se mohou ovšem stát i věci; které svou povahou nemohou být předmětem osobního vlastnictví (nájemní dům, zemědělské pozemky).* Úprava spoluvlastnických vztahů k těmto věcem je obsažena v závěrečných ustanoveních (§ 492 osnovy.“ In: *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna. Národní shromáždění republiky Československé 1960-1964. Tisk č. 156.* [online] [Dostupné z https://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0156_11.htm] [citováno dne 10.7.2020].

⁷² DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 42.

⁷³ ČEŠKA, Z., KABÁT, J., ONDŘEJ, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Díl I. (Zásady, § 1 až 221)*. Praha: Panorama, 1987, s. 502-510.

v doktríně různily⁷⁴. Nebylo samozřejmě vyloučeno, aby manželé byli dlužníky společných dluhů týkajících se bezpodílového spoluvlastnictví, přičemž v takovém případě se v souladu s § 145 odst. 2 obč. zák. ve znění účinném do 31.7.1998 jednalo o dlužníky solidární. Vypořádání těchto společných dluhů se provádělo analogicky⁷⁵ dle § 149 a 150 obč. zák.⁷⁶ Posledně uvedené ustanovení zahrnovalo směrnice pro účely vypořádání ne nepodobné těm dnešním zakotveným v § 742 o.z.⁷⁷ Výchozím pravidlem byla parita podílů s tím, že za určitých okolností bylo možno přistoupit k disparitě.⁷⁸ Jak trefně v souvislosti s vypořádáním manželských majetkových záležitostí zmiňují někteří autoři, pro fungování rodiny jakožto hospodářské jednotky byl v ekonomické rovině relevantní nejen majetek v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, nýbrž majetek všecken, tedy i majetek ve výlučném vlastnictví toho kterého manžela a stejně tak majetek v podílovém spoluvlastnictví manželů. Lze jen výslovně odcitovat, že „v manželství nebyla a není přehrada mezi společným majetkem a majetkem odděleným. Oddělené je užíváno oběma manžely; i z odděleného se hradí náklady na rodinu a investuje se do společného majetku obdobně, jako ze společného do odděleného“.⁷⁹

Za pomyslný krok zpět nutno bezpochyby považovat kogentní povahu právní úpravy bezpodílového spoluvlastnictví⁸⁰ manželů znemožňující jakékoliv smluvní modifikace rozsahu společného jmění či odkladu jeho vzniku⁸¹, a to rozdílně od úprav předchozích. Pokud by tedy manželé byli bývali jakoukoliv modifikační dohodu v poměrech popisované úpravy uzavřeli, mělo by to za následek absolutní neplatnost takového právního úkonu.⁸² Obdobně jako dnes byl každý z manželů oprávněn jednat v záležitostech běžných samostatně, v záležitostech nikoliv běžných byl nutný souhlas obou manželů, přičemž postačovalo, pokud s právním úkonem učiněným jedním

⁷⁴ DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 90.

⁷⁵ V této souvislosti je poukazováno na obecné ustanovení o analogii v § 496 obč. zák. In: BIČOVSKÝ, HOLUB, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 10, s. 31.

⁷⁶ DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 43.

⁷⁷ Stran posuzování potřeb nezletilých dětí viz rozhodnutí R 70/1965. In: *beck-online* [online] [Dostupné z [Prz 51/65 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online](#)]

⁷⁸ LAZAR, J., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné I*. Praha: Panorama, 1987. s. 268.

⁷⁹ BIČOVSKÝ, HOLUB, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 10, s. 33.

⁸⁰ LAZAR, ŠVESTKA, *Občanské právo hmotné I*, op. cit. sub 78, s. 262.

⁸¹ Soudní praxe kupříkladu dovodila, že daruje-li jeden manžel věc v bezpodílovém spoluvlastnictví druhému z manželů, jde o obcházení kogentních ustanovení vymezujících rozsah bezpodílového spoluvlastnictví, což zakládá absolutní neplatnost dle § 39 obč. zák. Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu SR ze dne 27.4.1977, sp.zn. 1 Cz 42/77. In: *beck-online* [online] [Dostupné z [1 Cz 42/77 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online](#)]

⁸² K tomu viz například již odkazované R 70/1965. In: *beck-online* [online] [Dostupné z [Prz 51/65 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online](#)]

manželem druhý z manželů, a to byť i jen konkludentně, souhlasil⁸³. První rozvolnění značně rigidní úpravy přinesla novela zákonem č. 131/1982 Sb., jež do obč. zák. zakotvila jednak domněnku vypořádání vázanou na uplynutí tří let od zániku bezpodílového spoluvlastnictví manželů, jednak relativní neplatnost právních úkonů dle nového § 40a.⁸⁴ Další výrazný zlom pak znamenala velká novela zákonem č. 509/1991 Sb., která dala prostřednictvím § 143a manželům možnost bezpodílové spoluvlastnictví smluvně modifikovat, a to jak co do rozsahu, tak co do okamžiku jeho vzniku. Jen na okraj na tomto místě zmiňuji, že § 147 obč. zák. zakládal právo věřitele i jen jednoho z manželů (typicky šlo o dluh, který převzal právě jen tento manžel v souvislosti se svým výlučným majetkem) domáhat se upokojení pohledávky vzniklé za trvání manželství též z majetku náležejícího do bezpodílového spoluvlastnictví.

III.2.7 Úprava v obč. zák. – společné jmění manželů

Další významný zlom ve vývoji právní úpravy majetkového společenství manželů nastal v souvislosti se zákonem č. 91/1998 Sb. účinným od 1.8.1998, jehož prostřednictvím bylo bezpodílové spoluvlastnictví manželů nahrazeno novým a do značné míry odlišným institutem společného jmění manželů. To v praxi s ohledem na dikci přechodných ustanovení k posledně uvedenému zákonu vedlo k transformaci dosud existujících bezpodílových spoluvlastnictví manželů na společná jmění. Ačkoliv relevantní judikatura⁸⁵ poukazovala na nemálo podstatných odlišností mezi dvěma zmíněnými instituty, relevantní doktrína naproti tomu vyzdvihovala body styčné, umožňující využít judikaturní závěry stran bezpodílového spoluvlastnictví i v poměrech společného jmění.⁸⁶ Vzdor určitým nedostatkům bylo zavedení společného jmění manželů hodnoceno jako přínosné⁸⁷, rozdíl byl na první pohled zřejmý zejména co do rozsahu, neboť společné jmění zahrnovalo na rozdíl od bezpodílového spoluvlastnictví nejen aktiva, ale též pasiva. I nadále bylo společné jmění bezpodílovým (nedílným) spoluvlastnictvím věcí, kdy každý z manželů byl

⁸³ LAZAR, ŠVESTKA, *Občanské právo hmotné I*, op. cit. sub 78, s. 265 a judikaturu tam odkazovanou, pokud se týče vymezení záležitostí nikoliv běžných.

⁸⁴ DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 43.

⁸⁵ Viz například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.9.2000, sp.zn. 30 Cdo 1803/2000. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁸⁶ DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 44.

⁸⁷ HADERKA, J. Základní rysy právní úpravy rodinného práva v posttotalitních státech střední a východní Evropy. *Právní praxe*, 1999, č. 2-3, s. 84. ISSN: 1211-0825.

úplným vlastníkem společné věci, přičemž byl omezen stejně silným vlastnickým právem druhého manžela. Tato nedílnost vycházela na povrch v souvislosti s příkázáním společné věci do výlučného vlastnictví jednoho z manželů při vypořádání, ježto ten si již existující vlastnické právo ponechal (nenabýval jej), zatímco druhý vlastnické právo pozbyl.⁸⁸

Společné jmění bylo vázáno na uzavření manželství, sám o sobě tento akt ovšem dostačující nebyl, neboť množinu společného jmění bylo nutno ještě naplnit jakoukoliv, třeba i zanedbatelnou majetkovou hodnotou.⁸⁹ Manželé byli oprávněni rozsah společného jmění modifikačními smlouvami ve formě notářského zápisu zužovat či rozšiřovat, a to včetně odložení vzniku společného jmění až ke dni zániku manželství.⁹⁰ Autonomie vůle manželů byla vyloučena, jen pokud se týkalo obvyklého vybavení společné domácnosti, jež nebylo možno ze společného jmění vyjmout, totéž možno konstatovat i stran modifikace soudní, jak byla tato upravena v § 148 obč. zák. Popsaná nedotknutelnost obvyklého vybavení společné domácnosti pramenila ze snahy tuto integrální a pro rodinu nepostradatelnou součást společného jmění důsledně chránit. Současná právní úprava pracuje s přeci jen přesnějším pojmem obvyklého vybavení rodinné domácnosti a chrání jej skrze funkční pojetí zakotvené v § 698 o.z. Rozhodující tudíž není vlastnický režim věcí tvořících toto vybavení, ale účel jejich využití, přičemž jakékoliv dispozice s těmito věcmi podléhají vždy souhlasu druhého manžela, leda by se jednalo o věc zanedbatelné hodnoty.

Jak již bylo naznačeno, nejpodstatnější změna související s přechodem od bezpodílového spoluvlastnictví manželů ke společnému jmění manželů se týkala obsahu, respektive rozsahu zmíněných majetkových mas. Pro názornost považují za vhodné ocitovat dikci § 143 obč. zák. jednak ve znění účinném do 31.7.1998, jednak ve znění účinném do 31.12.2013.

Dle prve uvedeného:

⁸⁸ BIČOVSKÝ, HOLUB, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 10, s. 53.

⁸⁹ DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 52.

⁹⁰ Podrobněji k mechanismu a úskalím odložení vzniku společného jmění ke dni zániku manželství viz DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 52, poznámka pod čarou č. 83.

„V bezpodílovém spoluvlastnictví manželů je vše, co může být předmětem vlastnictví a co bylo nabyto některým z manželů za trvání manželství, s výjimkou věcí získaných dědictvím nebo darem, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě nebo výkonu povolání jen jednoho z manželů a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednomu z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství anebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka.“

Dle § 143 odst. 1 ve znění účinném od 1.8.1998:

„Společné jmění manželů tvoří

- a) majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství, s výjimkou majetku získaného dědictvím nebo darem, majetku nabytého jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství a nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka,*
- b) závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého.“*

Pro účely předkládané práce hodnotím jako vysoce relevantní právě tu skutečnost, že od 1.8.1998 bylo majetkové společenství manželů tvořeno nejen aktivy, jejichž výčet se ostatně v zásadě shodoval s úpravou dopadající na bezpodílové spoluvlastnictví manželů (vyjma věcí sloužících k výkonu povolání, neboť ty součást společného jmění manželů tvořily), ale též závazky vzniknuvšími některému z manželů nebo jim oběma za trvání manželství s výjimkami tam stanovenými. Zahrnutí pasiv do rámce majetkového společenství totiž z logiky věci nachází svůj

projev mj. tehdy, usilují-li věřitelé těchto pohledávek o jejich uspokojení.⁹¹ V této souvislosti pak možno poukázat jednak na dikci ustanovení § 145 odst. 3 obč. zák. dle právního stavu ke dni 1.1.2008, dle něhož „*Závazky, které tvoří společné jmění manželů, plní oba manželé společně a nerozdílně.*“, jednak na dikci ustanovení § 144 obč. zák., dle něhož „*Pokud není prokázán opak, má se za to, že majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství tvoří společné jmění manželů.*“ s tím, že konsekvence z toho plynoucí rozeberu níže.

⁹¹ Tento aspekt je ostatně výslovně zmiňován v publikaci DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 93.

IV. Exekuční řízení

Nedílnou součástí ochrany práv a právem chráněných zájmů je v právním státě nejen jejich zjištění orgánem s rozhodovací pravomocí v nalézacím řízení, ale rovněž jejich vymožení za pomoci donucovací kompetence státní moci v řízení vykonávacím (exekučním). Dlužno přitom podotknout, že vykonávací fáze řízení se realizuje toliko v situaci, kdy osoba povinná něco plnit tak dobrovolně neučiní a osoba oprávněná svým návrhem vykonávací řízení zahájí.⁹² Nucený výkon rozhodnutí přitom implikuje více či méně kruciální zásah do majetkové sféry povinného, zejména v případě exekuce na peněžité plnění.⁹³ Nutno pak připomenout, že kromě výlučného majetku povinného může být citelně zasažen i majetek jeho manžela, případně majetek povinného a jeho manžela v jejich společném jmění, to samozřejmě za předpokladu, že tu vůbec manželství existuje. Jak bude níže ukázáno, ženatí povinní, respektive vdané povinné představují velmi „vděčný“ objekt exekuce.

Ochrana práv a právem chráněných zájmů ve shora popsaném smyslu byla doménou soudů ve vztahu k soudním exekučním titulům, neboť v období komunistického režimu, kdy fakticky neexistovalo tržní prostředí generující velké množství sporů, se jednalo o naprosto dostačující model. Rozhodnutí soudu požívalo vysoké autority a zřídkakdy tak docházelo k tomu, že osoby povinné dobrovolně neplnily své závazky z exekučního titulu vyplývající.

Převratná změna politických a ekonomických podmínek v reakci na svržení totalitního režimu a transitu k demokratickému zřízení a kapitalistické formě hospodářství však měla za následek značný nárůst sporů o pohledávky a na to navázané skokové zvýšení vykonávací agendy.⁹⁴ Soudní výkon rozhodnutí se v dané společenské situaci ukázal být vysoce neefektivním, neboť kapacity soudů byly nedostatečné jak z hlediska kvantitativního, tak z hlediska kvalitativního. Vystala proto potřeba vytvořit vhodnou alternativu k soudnímu výkonu rozhodnutí, která bude

⁹² STEINER, V. *Občanské právo procesní v teorii a praxi*. Orbis: Praha, 1975, s. 419.

⁹³ Nicméně taktéž exekuce vedená pro plnění nepeněžité hned od svého počátku generuje náklady, tedy povinnosti peněžité, a ty jsou také v rámci dané exekuce hned vymáhány.

⁹⁴ VESELÝ, J., EPPINGER, A. Aplikace exekučního řádu z pohledu soudního exekutora. *Právní rozhledy*, č. 5/2002, s. 206. ISSN: 1210-6410.

dosahovat přijatelné míry efektivity a zároveň bude zárukou spravedlivého postupu vůči účastníkům řízení, to vše pod dohledem soudů⁹⁵.

Výstupem bylo přijetí e.ř. účinného od 1.5.2001, jímž byla do českého právního řádu zařazena úprava tzv. exekutorské exekuce, jíž provádí specializovaný orgán – soudní exekutor – s ambivalentním postavením orgánu veřejné moci a podnikatele.

Nositelům práva přiznaného exekučním titulem byla tímto poskytnuta možnost volby, jakým způsobem se svého práva domoci, přesněji řečeno který orgán reprezentující moc státu k tomu využít. Zatímco na straně jedné bylo možno podat u soudu návrh na nařízení výkonu rozhodnutí, do té doby značně neefektivního, a to z časového i finančního hlediska, na straně druhé se naskytlá příležitost vybrat si konkrétního soudního exekutora, který se pod patronací soudu postará, aby bylo právu učiněno zadost. Dosavadní zkušenost přitom jasně indikuje, že exekuce exekutorská je zjevně úspěšnější než soudní výkon rozhodnutí, čemuž v současnosti koresponduje drtivá převaha exekučního řízení nad řízením vykonávacím. Implementace a následný masový rozvoj exekutorské exekuce sebou pochopitelně přinesly nezanedbatelné množství sporných otázek vyžadujících řešení. Pozoruhodná byla v tomto ohledu kupříkladu množina problémů týkající se rozhodování exekučního soudu v exekučním řízení, zejména pak v řízení o zastavení exekuce.

S ohledem na již zmíněné dvojjaké postavení soudních exekutorů bylo nutno jejich činnost podrobit průběžné soudní kontrole⁹⁶ spočívající v ingerenci exekučního soudu do exekučního řízení, respektive do již prováděné exekuce, což se projevuje například v udělování pověření k provedení exekuce či závazného pokynu dle § 43a e.ř.⁹⁷, v řízení o zastavení exekuce dle § 55 e.ř. apod. Praktické poznatky přitom uvedený přístup zákonodárce legitimizují, když zejména v počátečních fázích existence exekutorské exekuce byly postupy některých soudních exekutorů v rozporu

⁹⁵ Viz důvodovou zprávu k e.ř. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁹⁶ K tomu viz Čl. 36 odst. 1 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, dle něhož „Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu...“. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁹⁷ Dle právní úpravy v e.ř. účinné do 31.12.2012 byla ingerence exekučního soudu ve fázi zahájení exekučního řízení výraznější, neboť příslušný soud exekuci nařizoval dle § 44 e.ř. (v tehdy platném znění) usnesením, proti němuž bylo přípustné odvolání.

s právní úpravou exekučního řízení, přičemž nápravu následně sjednával exekuční soud.⁹⁸

IV.1 Exekuční řízení jako součást občanského soudního řízení

Teorie občanského práva procesního provádí několikeré dělení civilního řízení soudního, a to na základě různých kritérií. Mezi nejhojněji uplatňovaná hlediska diferenciacie patří existence sporu o určité právo (řízení sporné a nesporné), fáze řízení ve smyslu instančním (prvostupňové, odvolací, dovolací) a charakter řízení co do jeho účelu (řízení nalézací, exekuční a insolvenční).⁹⁹ Vyjdeme-li z posledně uvedeného dělení, pak v řízení nalézacím dochází k tzv. nalézání práva, kdy je soudem zjišťováno, zda určité právo mezi účastníky platí či nikoliv.¹⁰⁰ Je tudíž prováděno dokazování, aby došlo k objasnění rozhodných skutečností a mohlo být vydáno deklaratorní či konstitutivní rozhodnutí závazného charakteru. Toto rozhodnutí¹⁰¹ přitom může upravit otázky osobního stavu (statusové), určit, zda tu nějaký právní vztah je či naopak není (určovací) nebo uložit povinnost k plnění ve formě *dare, facere, omittere, pati* (na plnění).

Základní vlastností rozhodnutí nalézacího soudu je jednak jeho právní moc, jednak jeho vykonatelnost. Jakmile se rozhodnutí stane pravomocným, je závazné, nezměnitelné (materiální právní moc) a nelze proti němu brojit řádným opravným prostředkem (formální právní moc).¹⁰² S právní mocí je přitom nerozlučně spjata vykonatelnost, jež umožňuje, aby rozhodnutí bylo nuceně vykonáno, pokud to ovšem jeho povaha připouští. V tomto směru lze tudíž vykonat (exekvovat) toliko rozhodnutí na plnění, u nichž je stanovena tzv. pariční lhůta¹⁰³, která počíná běžet právní mocí rozhodnutí a poskytuje účastníku poslední možnost dobrovolně splnit uloženou povinnost. Po jejím uplynutí se rozhodnutí stává vykonatelným a účastník, jemuž bylo právo přiznáno, je oprávněn přistoupit k zahájení exekučního řízení či řízení o výkon

⁹⁸ V současnosti lze nicméně konstatovat, že se prostředí soudních exekutorů zkulturnovalo, a to nejen činností exekučních soudů, ale rovněž přičiněním samotných exekutorů a jejich profesní organizace.

⁹⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 40-43. ISBN: 978-80-7380-571-5.

¹⁰⁰ ČEŠKA, Z. a kol. *Občanské právo procesní*. Praha: Panorama. 1989.

¹⁰¹ Meritorní rozhodnutí v nalézacím řízení je až na výjimky vydáváno ve formě rozsudku; k tomu srovnej § 152 odst. 1 o.s.ř.

¹⁰² FIALA, J. a kol. *Meritum Občanské právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2012. s. 463. ISBN: 978-80-7357-948-7.

¹⁰³ Obecná pariční lhůta činí dle § 160 odst. 1 o.s.ř. 3 dny, speciální v případě povinnosti vyklizení činí 15 dnů.

rozhodnutí. Exekuční řízení nelze zahájit, aniž by účastník disponoval vykonatelným exekučním titulem¹⁰⁴, který je výstupem řízení nalézacího. Nalézací řízení je tedy *conditio sine qua non* řízení exekučního, které může být eventuálně zahájeno, pokud nedojde k dobrovolnému splnění povinnosti uložené vykonatelným rozhodnutím a pokud se zároveň účastník, jemuž svědčí právo, rozhodne exekuční návrh podat. Ve druhé podmínce se zjevně projevuje dispoziční zásada, jež exekuční řízení jako celek ovládá.

Nepřekročitelnou, byť v současnosti přeci jen do určité míry relativizovanou zásadu vztahující se k exekučními titulu představuje nepřípustnost zasahovat ve vykonávacím řízení do jeho věcné správnosti. Tento princip jest nejen všeobecně a dlouhodobě traktován a respektován¹⁰⁵, nýbrž vystupuje současně jako základní dělicí linie mezi řízením nalézacím a vykonávacím. Exekuční orgán tudíž bezpodmínečně musí znění exekučního titulu respektovat, titul je pro něj takříkajíc svatý. Dodržování tohoto principu garantuje soudržnost a funkčnost ochrany práv a právem chráněných zájmů, zároveň jde o projev právní jistoty, elementární ústavní kautely. Oprávněný disponující pravomocným a vykonatelným exekučním titulem legitimně vychází z premisy, že orgán tento titul vykonávající do něj nebude jakkoliv zasahovat. Leč recentní vývoj na poli judikatury spěje k výše vzpomenuté relativizaci popisované zásady, jakkoliv se soudy vehementně snaží tvrdit, že tomu tak není.¹⁰⁶

Základ oprávnění zahájit exekuční řízení a využít tak vlastně mocenský monopol státu k dosažení toho, co bylo tímtéž státem autoritativně přiznáno, možno dohledat na ústavní úrovni. Mezi základní povinnosti demokratického právního státu¹⁰⁷ patří povinnost poskytovat ochranu právům a právem chráněným zájmům jednotlivých subjektů prostřednictvím k tomu zřízených orgánů, čemuž odpovídá

¹⁰⁴ K otázce, co vše může být exekučním titulem v exekučním řízení, viz § 40 odst. 1 e.ř.

¹⁰⁵ K tomu viz kupříkladu MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního – exekuční právo*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck. 1998. s. 22-23. ISBN: 80-7179-190-3.

¹⁰⁶ K tomu viz článek významného českého procesualisty P. Lavického, kde se autor erudovaně vyjadřuje k problematice věcné správnosti exekučního titulu a současně se vymezuje vůči tendenci do zmíněné věcné správnosti ve vykonávacím řízení zasahovat. LAVICKÝ, P. Exekuce na základě věcně nesprávného exekučního titulu. *Soudní rozhledy*, č. 6/2021, s. 186. ISSN: 1211-4405. Konečně nutno vzpomenout povzdechnutí „kovaného“ exekučního soudce a uznávaného odborníka na exekuce J. Mádra v rozhovoru, který poskytnul časopisu *Komorní listy*. In: TOMAN, A. Rozhovor s JUDr. Jaroslavem Mádrem, soudcem Krajského soudu v Brně – pobočka Jihlava. *Komorní listy*, č. 3/2020, s. 8, ISSN: 1805-1081. Autor této práce sám, jako původem exekuční specialista, musí nad narušováním uvedeného principu vyjádřit zklamání, neb revize exekučního titulu v řízení vykonávacím stírá onu nutnou dělicí linii mezi řízením nalézacím a exekučním a popírá smysl a účel obojího.

¹⁰⁷ Čl. 1 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb. stanoví, že „Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na účtě k právům a svobodám člověka a občana.“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [cit. 20.7.2020].

základní právo každého domáhat se dle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod¹⁰⁸ stanoveným postupem svého práva, a to nejen jeho „nalezení“, ale i nuceného výkonu. Stát přitom může jako výlučný vykonavatel státní moci tuto uplatňovat přímo jím konstituovanými orgány nebo je oprávněn tuto kompetenci delegovat na nestátní subjekty, v případě exekučního řízení na soudní exekutory. Lze uzavřít, že exekuční řízení vystupuje jako svébytná fáze občanského soudního řízení eventuelně následující po řízení nalézacím. Jde o nedílnou součást civilního procesu a nutný komponent efektivní ochrany práv a právem chráněných zájmů.

Toliko pro úplnost lze uvést, že jako speciální typ občanského soudního řízení vystupuje řízení insolvenční, které se „chová“ nezávisle na řízení nalézacím a exekučním, přičemž v sobě obsahuje jak prvky řízení sporného, tak prvky řízení exekučního. Insolvenční řízení bývá někdy označováno jako tzv. generální exekuce, neboť v jeho rámci dochází k vymáhání povinností, které insolventní subjekt má vůči většímu počtu věřitelů. Jakkoliv je uvedený pojem poněkud zavádějící, dobře vystihuje kolektivní podstatu insolvenčního řízení.¹⁰⁹

IV.2 Postavení soudního exekutora

Zvláštnost exekučního řízení spočívá mj. v skutečnosti, že nucený výkon povinnosti uložené exekučním titulem zajišťuje subjekt odlišný od státu - soudní exekutor, na něhož byla státní moc v této oblasti delegována.¹¹⁰ Soudní exekutor přitom na straně jedné vystupuje jako veřejný činitel pověřený vedením exekutorského úřadu, na straně druhé však vykonává svoji činnost za úplatu jako podnikatel¹¹¹, který je motivován vidinou zisku.¹¹² Status soudního exekutora a rozsah jeho pravomocí pak upravuje především e.ř. a jej provádějící předpisy¹¹³. Vedle činnosti exekuční jako

¹⁰⁸ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

¹⁰⁹ V této souvislosti lze odkázat na latinsku formuli *par conditio creditorum* (rovné podmínky pro věřitele). Viz též ZAHRADNÍKOVÁ, *Civilní právo procesní*, op. cit. sub 99, s. 442.

¹¹⁰ Blíže viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2.5.2012, sp.zn. 28 Cdo 982/2012. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

¹¹¹ Výkon činnosti soudního exekutora je tzv. svobodným povoláním, obdobně jako je tomu u advokátů či notářů.

¹¹² V této souvislosti odkazují v podrobnostech na rozhovor s J. Mádrem, uznávaným exekučním odborníkem, který velmi pregnantně vystihl charakter postavení soudních exekutorů, a to zejména s poukazem na slabiny jejich statusu. TOMAN, *Rozhovor s JUDr. Jaroslavem Mádrem, soudcem Krajského soudu v Brně – pobočka Jihlava*, op. cit. sub 106.

¹¹³ Například vyhláška č. 418/2001 Sb., o postupech při výkonu exekuční a další činnosti. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

hlavní náplně své agendy je soudní exekutor oprávněn vykonávat tzv. činnost další, jejíž úprava je obsažena v § 74 a násl. e.ř.

V průběhu exekučního řízení má soudní exekutor v souladu s § 28 e.ř. postavení exekučního soudu, přičemž exekuce se odehrává takřka výhradně v jeho režii a dle jeho pokynů, neboť k ingerenci exekučního soudu dochází toliko v zákonem vymezených případech. Soudní exekutor provádí úkony zjišťovací, přípravné a realizační a za tím účelem zaměstnává v rámci svého exekutorského úřadu vykonavatele, exekutorské koncipienty, exekutorské kandidáty a řadu dalších pracovníků¹¹⁴, kteří činí jednotlivé úkony z titulu jeho pověření.

Soudní exekutoři jsou podrobena dohledu jednak ze strany státu, který tak činí dle § 7 e.ř. prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti a rovněž předsedů příslušných okresních soudů, jednak ze strany Exekutorské komory ČR jakožto samosprávné organizace soudních exekutorů, v níž se tito povinně sdružují. Soudního exekutora lze kárně stíhat k návrhu kárných žalobců¹¹⁵ za kárná provinění, k nimž došlo v souvislosti s výkonem jeho činnosti, a to podle zvláštního právního předpisu.¹¹⁶ Orgánem příslušným k projednání kárného provinění je kárný senát Nejvyššího správního soudu složený z předsedy, jeho zástupce a čtyřech přisedících. Vyjma kárné odpovědnosti je soudní exekutor odpovědný též za újmu, kterou způsobil v souvislosti s úřední činností vykonávanou dle e.ř., když nároku se lze domáhat jak vůči státu na základě zvláštního zákona¹¹⁷, tak rovněž vůči exekutorovi dle § 32 e.ř.¹¹⁸

Shora bylo poznamenáno, že za výkon exekuční činnosti náleží exekutorovi jako podnikateli odměna, jejíž výše a podmínky poskytnutí jsou podrobně upraveny ve vyhlášce č. 330/2001 Sb. (tzv. exekuční tarif). Spolu s odměnou má soudní exekutor v souvislosti s exekučním řízením též nárok na náhradu hotových výdajů, které byl nucen účelně vynaložit, aby vymohl splnění uložené povinnosti. Odměna spolu s hotovými výdaji představuje náklady exekuce jakožto majetkový nárok soudního exekutora, zpravidla vůči povinnému, případně vůči tomu účastníku, který procesně

¹¹⁴ Počet zaměstnanců exekutorského úřadu je různý v závislosti na rozsahu exekuční agendy a výkonnosti úřadu.

¹¹⁵ Viz znění § 117 odst. 2 e.ř.

¹¹⁶ Zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

¹¹⁷ Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

¹¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.12.2013, sp.zn. 30 Cdo 2135/2013. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

zavinil zastavení exekuce. Odměna se stanoví procentuální hodnotou z vymožené částky, přičemž její minimální výše činí dle § 6 odst. 3 ET částku 2.000,- Kč¹¹⁹, hotové výdaje lze nahradit buďto paušálně částkou ve výši 3.500,- Kč nebo úhradou jejich skutečné výše, pokud přesáhne paušální náhradu. Nutno každopádně zdůraznit, že specifická exekučního řízení má co do nákladů exekuce zajímavé a mnohdy doposud nevyřešené konsekvence, když v určitých situacích o svých nákladech rozhoduje sám exekutor, naopak v určitých situacích spočívá rozhodnutí o nákladech na exekučním soudu či odvolacím soudu. Nákladové záležitosti bývají navíc ještě komplikovány pestrostí v účastenství, neb kromě oprávněného, povinného a manžela povinného se v určitých fázích exekuce do řízení vpravují další specifickí účastníci a je otázka, jak se postavit k nákladům, které případně vynaloží (přihlášení věřitelé, další oprávnění apod.).¹²⁰

Z uvedeného vyplývá, že na průběhu exekučního řízení participuje z převážné části soudní exekutor, který je v odůvodněných případech „doplňován“ intervencemi exekučního soudu. Patronace soudní moci nad činností soudního exekutora v exekučním řízení je jistě legitimní a žádoucí. Na straně druhé obavy, které opodstatněně vznikaly v počátcích činnosti soudních exekutorů, pokud se týče korektnosti výkonu jejich profese, již v současnosti nejsou odůvodněné. Exekuční prostředí se kultivovalo natolik, že soudní exekutoři v současných poměrech patří mezi nejméně frekventované účastníky kárných řízení před Nejvyšším správním soudem, na což opakovaně poukazují.¹²¹ V současném systému ochrany práva vystupují soudní exekutoři jako komponent dle mého názoru nepostradatelný.¹²²

¹¹⁹ Nelze v této souvislosti nezmínit iniciativu ministra spravedlnosti Pelikána, která v době výkonu jeho mandátu vyústila ve vydání vyhlášky č. 441/2016 Sb., jež s účinností od 1.4.2017 snížila minimální sazbu odměny soudního exekutora z částky 3 000 Kč na 2 000 Kč, navíc odměny, jejíž úhrada není soudním exekutorům, na rozdíl od notářů či insolvenčních správců, nikterak garantována. Snížení minimální sazby bylo navíc učiněno na pozadí skutečnosti, že od zavedení exekutorské profese v roce 2001 byla výše minimální odměny stále jedna a táž.

¹²⁰ Zajímavé a přínosné úvahy rozvíjí v této souvislosti K. Svoboda. In: SVOBODA, K. Pár nesrovnalostí týkajících se účastníků exekuce. *Komorní listy*. č. 2/2020, s. 12 a násl. ISSN: 1805-1081.

¹²¹ V současnosti již na rozdíl od prvopočátků činnosti soudních exekutorů dochází pouze k malému množství nepřipustných excesů, přičemž v kárných statistikách si soudní exekutoři vedou lépe než soudci a státní zástupci. Viz BÁČOVÁ, P. Rozhovor s prezidentem EK ČR Mgr. Davidem Konzem, *Komorní listy*. č. 1/2014, s. 6. ISSN: 1805-1081.

¹²² K tomu viz zajímavý názor M. Kasíkové, dle níž by lze soudní výkon rozhodnutí jako dnes již zcela marginální typ řízení zrušit a přenechat vymáhání práva, až na specifické záležitosti, soudním exekutorům. K tomu viz TOMAN, A. Rozhovor s JUDr. Martinou Kasíkovou, soudkyní Krajského soudu v Praze. *Komorní listy*, č. 4/2021, s. 8. ISSN: 1805-1081.

IV.3 Soudní moc v exekučním řízení

Exekuční soud¹²³ plní v exekučním řízení *de facto* dohledovou a současně garanční funkci. Jeho účinkování je stěžejní zejména na samém začátku exekučního řízení, neboť pověřuje soudního exekutora provedením exekuce, případně mu dává závazný pokyn, jak s exekučním návrhem naložit. Stále tedy záleží na moci soudní, zda zahájení exekučního řízení připustí, či nikoliv. Věcná příslušnost exekučního soudu je dána za zákonem stanovených podmínek i v případě rozhodování o odkladu exekuce, zastavení exekuce a rovněž tehdy, když povinný podá námitky proti příkazu k úhradě nákladů exekuce.

Z předchozího odstavce možno dovodit, že exekuční soud má jednak pravomoc rozhodovací, jednak pravomoc dohledovou. V souladu s § 7 odst. 6 e.ř. vykonává obecný dohled na činnosti soudního exekutora předseda okresního soudu, v jehož obvodu má daný exekutorský úřad sídlo. Předseda exekučního soudu je oprávněn vykonávat státní dohled nad činností soudního exekutora taktéž, ale toliko v konkrétní exekuční věci, která se u exekučního soudu vede. Vycházeje z dikce ustanovení upravujícího dohledovou činnost může být tato činěna *ex officio* nebo na základě podnětů ze strany fyzických a právnických osob.¹²⁴

Rozhodovací kompetence se projevuje hned v několika různých typech řízení, která mohou být v rámci exekuce vedena. Pomineme-li pověřovací fázi, kdy není exekučním soudem rozhodováno¹²⁵, je tento věcně příslušný k projednání návrhu na zastavení exekuce poté, co mu jej soudní exekutor z důvodu nesouhlasného stanoviska¹²⁶ oprávněného předloží. Jedná se tedy fakticky o „sporné“¹²⁷ zastavení exekuce, kdy se jeví jako vhodnější z hlediska ochrany práv, aby věc posoudil exekuční soud namísto soudního exekutora. Co se odkladu exekuce týče, exekutor jej předkládá exekučnímu soudu dle § 54 odst. 7 e.ř. pouze v případě, že návrhu na odklad do sedmi dnů sám nevyhoví. Exekuční soud o odkladu meritorně rozhodne ve lhůtě

¹²³ Věcně příslušným exekučním soudem je dle § 45 odst. 1 e.ř. okresní soud, jehož místní příslušnost se řídí místem trvalého pobytu (sídlem) povinného.

¹²⁴ K tomu blíže viz KASÍKOVÁ, M., JIRMANOVÁ, M. a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 4. vydání. Praha: C.H. Beck. 2017. s. 23 – 31. ISBN: 978-80-7400-630-2.

¹²⁵ Dle § 43a odst. 5 e.ř. „pověření není soudním rozhodnutím a nedoručuje se účastníkům řízení.“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [cit. 25.7.2020].

¹²⁶ K tomu viz § 55 e.ř., dle něhož soudní exekutor žádá o stanovisko nejen oprávněného, ale i „další účastníky exekuce“. V praxi je však logicky vyzýváno toliko oprávněný, neboť disponuje exekučním řízením.

¹²⁷ Sporné v tom smyslu, že s návrhem povinného na zastavení exekuce oprávněný nesouhlasí a rozporuje jej.

patnácti dnů.¹²⁸ Exekuční soud dále v souladu s § 88 odst. 3 e.ř. přezkoumává k námitkám účastníka, a to jako svého druhu opravná instance, příkaz k úhradě nákladů exekuce, ledaže soudní exekutor sám podaným námitkám plně vyhová. Právní úprava přitom výslovně počítá s tím, že námitky vznesené nejen povinný, jemuž byla příkazem k úhradě nákladů exekuce uložena povinnost, ale i oprávněný, který nemusí souhlasit s výší jemu přiznaných nákladů.

Exekuční řízení jakožto podmnožina občanského soudního řízení pochopitelně není ochuzeno o řízení opravná. Předně se velmi často účastníci řízení brání proti jim nevyhovujícím rozhodnutím obecným řádným opravným prostředkem, tedy odvoláním. Nutno rozlišovat, zda odvolání směřuje proti rozhodnutí soudního exekutora nebo proti rozhodnutí exekučního soudu. Pro první případ ustanovení § 55c odst. 1 e.ř. zakotví obecné pravidlo možnosti odvolání proti rozhodnutí soudního exekutora, přičemž v odst. 3 téhož ustanovení a na dalších místech právní úpravy se uvádí, kdy odvolání přípustné není.¹²⁹ Odvoláním možno samozřejmě brojit též proti usnesení exekučního soudu, což vyplývá z § 201 a násl. o.s.ř. Za určitých okolností může do exekučního řízení ingerovat svou rozhodovací činností dovolací soud, u něhož operuje specializovaný exekuční senát.¹³⁰ Přípustnost dovolání nicméně omezuje ustanovení § 237 ve spojení s § 238 o.s.ř.¹³¹

IV.4 Oprávněný, povinný a manžel povinného a jejich pozice v exekučním řízení

Mezi subjekty exekučního řízení řadíme vedle soudního exekutora a exekučního soudu rovněž jeho účastníky, kterými jsou dle § 36 odst. 1 e.ř. oprávněný, povinný a za určitých okolností rovněž manžel povinného¹³². Účastenství je

¹²⁸ Svázanost odkladového řízení lhůtami, které musí soudní exekutor a exekuční soud dodržet, je nutná s ohledem na ochranu povinného před bezprostředním provedením exekuce.

¹²⁹ S účinností od 1.1.2013 se kupříkladu nelze dle § 336c odst. 5 o.s.ř. odvolat proti dražební vyhláše, odvoláním nelze dále napadnout exekuční příkaz.

¹³⁰ Z vlastní praxe je autorovi znám případ, kdy dovolací soud sám rozhodl ve fázi udělování příklepu na nemovitě věci tím způsobem, že potvrzující usnesení odvolacího soudu změnil tak, že se příklep neuděluje. V mezidobí nicméně na podkladě pravomocného udělení příklepu proběhlo řízení rozvrhové a do katastru nemovitostí byl jako nový vlastník zapsán vydražitel. Tyto okolnosti pochopitelně vyžadovaly v návaznosti na dovolací rozhodnutí potřebnou revizi, která ovšem nebyla nikterak jednoduchá a naneštěstí vyvolala další soudní spory.

¹³¹ Bez výjimky je vyloučen dovolací přezkum ve věci odkladu exekuce, dovolání není dále přípustné proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50.000,- Kč a též proti usnesení, proti nimž je přípustná žaloba pro zmatečnost.

¹³² Podle § 36 odst. 2 e.ř. se manžel povinného stává účastníkem řízení automaticky tehdy, když je exekučním příkazem postížena součást společného jmění manželů. Srovnej též § 255 odst. 2 o.s.ř.

v exekučním řízení vymezeno procesně, neboť za oprávněného se považuje ten, kdo podal exekuční návrh, povinným je pak ten, vůči němuž exekuční návrh směřuje.¹³³

Oprávněný vystupuje v exekučním řízení jako *dominus litis*, a to s ohledem na skutečnost, že disponuje celým řízením. Jakkoliv je deklarována rovnost účastníků v řízení před soudem (soudním exekutorem), oprávněný je od počátku řízení v lepším postavení, nežli povinný^{134,135}, což se projevuje typicky u problematiky nákladů exekučního řízení. E.ř. totiž legitimně v ustanovení § 87 odst. 2 a 4¹³⁶ předpokládá, že nákladová povinnost tíží od počátku exekuce povinného jakožto subjekt, který nařízení exekuce neplněním svých povinností zapříčinil. Tomu pak odpovídá pojetí příkazu k úhradě nákladů exekuce, v němž o nákladech ve prospěch povinného z podstaty věci rozhodnout nelze, protože při standardním průběhu na jejich náhradu nárok nemá, navíc vymožení daných nákladů na podkladě příkazu k úhradě nákladů exekuce lze učinit jen proti povinnému jako subjektu, proti němuž byla exekuce nařízena.¹³⁷

Povinný v porovnání s oprávněným tedy vystupuje v poněkud zhoršeném postavení, tato „nerovnost“ je nicméně do určité míry kompenzována uplatněním zásady ochrany povinného, která se projevuje hned v několika směrech. Povinný se může domáhat odkladu exekuce, přičemž již jen podání návrhu na odklad exekuce má, až na určité výjimky, za následek nemožnost exekuci provést.¹³⁸ Dalším frekventovaným ochranným instrumentem je návrh povinného na zastavení exekuce, který se projednává před nezávislým a nestranným soudem, tedy při garanci práva povinného na spravedlivý proces.

¹³³ K tomu viz MACUR, *Kurs občanského práva procesního – exekuční právo*, op. cit. sub 105, s. 46.

¹³⁴ Jiné rozložení sil *ipso facto* připustit nelze, neboť nalézací řízení, kde strany byly v rovném postavení, již proběhlo. V exekučním řízení je tak již jednoznačně dáno, kdo je v právu a kdo naopak musí nuceně splnit uloženou povinnost. Nerovné pozice stran dané samotným charakterem exekučního řízení však na straně druhé nevyplývají rovné zacházení.

¹³⁵ K závěru o nerovném postavení účastníků exekučního řízení viz SVOBODA, K. Míra úspěchu oprávněného jako kritérium pro rozhodování o nákladech exekuce. *Právní fórum*. č. 1/2011. s. 11. ISSN: 1214-7966.

¹³⁶ Viz formulace „*Náklady oprávněného hradí oprávněnému povinný.*“ a „*Náklady exekuce hradí exekutorovi povinný.*“.

¹³⁷ Jak správně poznamenává K. Svoboda, exekuce se nařizuje i pro náklady oprávněného, které lze tudíž v daném řízení vymáhat na podkladě příkazu k úhradě nákladů exekuce. Pro případné náklady povinného však tento mechanismus uplatnit nelze. In: SVOBODA, K. Náklady exekuce – poznámky k aktuální úpravě. *Právní rozhledy*, č. 7/2020, s. 255. ISSN: 1210-6410.

¹³⁸ Dle § 54 odst. 2 písm. b) e.ř. ve znění účinném od 1.1.2022 „*do vydání rozhodnutí o návrhu na odklad exekuce exekutor exekuci neprovede, jde-li o návrh na odklad exekuce podle odstavce 5 nebo 7 anebo podle § 266 občanského soudního řádu.*“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [cit. 10.2.2022]. K tomu srovnej dikci § 54 e.ř. ve znění účinném do 31.12.2021.

Manžela povinného současná praxe považuje za řádného či také hlavního účastníka exekučního řízení. Situace, kdy je postihován majetek manžela povinného či majetek ve společném jmění povinného a jeho manžela, jsou totiž dosti časté. Recentní změny v právní úpravě přitom otázku účastenství manžela povinného v exekuci ještě více vyjasnily. S určitou mírou nadsázky by se dalo říci, že vedle zásady ochrany povinného se do exekučního řízení dostala další stěžejní zásada, a sice zásada ochrany manžela povinného.¹³⁹ Zatímco v dnešních poměrech představuje manžel povinného etablovaného účastníka, dřívější teorie se o něj výrazněji nezajímala, například Macur jej ve své známé publikaci týkající se exekučního práva v kapitole o účastnících řízení ani nezmiňuje¹⁴⁰, vzdor tehdejší dikci § 255 odst. 2 o.s.ř. Tento přístup si lze zřejmě vysvětlit jednoduše tak, že onehdy účastenství manžela povinného a s tím související postih věcí v majetkovém společenství manželů nevyvolával zdaleka tolik sporných otázek jako dnes.

Rozdílné procesní pozice účastníků exekučního řízení pak velmi zřetelně promlouvají do oblasti nákladů exekučního řízení a vyvolávají nekončící diskuse ohledně ukládání povinnosti k jejich úhradě tomu kterému účastníku, tím spíše, pokud se exekuce účastní v jistých fázích ještě řada dalších subjektů, jak již bylo naznačeno výše s poukazem na příspěvek K. Svobody v Komorních listech.

Náklady vzniklé napříč exekučním řízením musejí být v tomto řízení zohledněny a vypořádány, přičemž *modus* tohoto vypořádání odvisí od stavu řízení v tom smyslu, zda toto pokračuje nebo zda se rozhodnutím některé z uvedených instancí naopak končí. Verdiktem některého ze soudů či samotného soudního exekutora přitom může být ukončeno účinkování jen některého z účastníků řízení, což vyvolává navazující otázku po tom, zda vůbec a popřípadě jak o nákladech takového účastníka rozhodnout. Názorně se to ukazuje tam, kde soudní exekutor či exekuční soud zastaví exekuci ohledně nepřípustně postižných majetkových hodnot manžela povinného. Takovým aktem se účast manžela povinného v exekuci bez dalšího končí.¹⁴¹ Dle judikatury Ústavního soudu a navazující judikatury soudu Nejvyššího manžel povinného, jenž se svým návrhem na částečné zastavení exekuce uspěje, nemá vůči oprávněnému právo na náhradu nákladů, jež mu v daném řízení vznikly.

¹³⁹ V této souvislosti lze poukázat zejména na dikci § 732 o.z., a dále na dikci § 262a a § 262b o.s.ř.

¹⁴⁰ Viz MACUR, *Kurs občanského práva procesního – exekuční právo*, op. cit. sub 105, s. 46 a násl.

¹⁴¹ SVOBODA, K. *Společné jmění manželů a exekuce*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck. 2021, s. 11. ISBN: 978-80-7400-847-4.

Oprávněný totiž nemůže být sankcionován za to, že soudní exekutor zvolil způsob provádění exekuce rozporný se zákonem.¹⁴²

IV.5 Exekuční řízení vs výkon rozhodnutí

Do doby nabytí účinnosti e.ř. byly exekuční tituly vykonávány obecnými soudy dle ustanovení části šesté o.s.ř. Shora bylo zmíněno, že aparát soudu byl při provádění výkonu rozhodnutí značně neefektivní, v důsledku čehož se úspěšnost vymáhání pohybovala v řádech jednotek procent.¹⁴³ S tím logicky souvisela velká nespokojenost a pesimismus oprávněných a snižovala se tak důvěra občanů ve funkčnost právního řádu.¹⁴⁴ S nástupem soudních exekutorů se významná část vykonávací agendy přesunula na exekuční úřady, které z dlouhodobého hlediska dosahují úspěšnosti vymáhaných povinností v rozsahu zhruba 30 % z celkového objemu všech vymáhaných pohledávek.¹⁴⁵ Několikanásobně vyšší efektivita při výkonu exekuční činnosti je zároveň jedním ze základních rozdílů mezi exekučním řízením a výkonem rozhodnutí.

Zvýšená úspěšnost soudních exekutorů pramení hned z několika okolností, které exekuční řízení odlišují od soudního výkonu rozhodnutí. V první řadě je to v exekučním řízení exekutor, kdo podle konkrétních okolností určité exekuční věci stanoví, jakým způsobem bude exekuce provedena, přičemž může zvolit provedení exekuce i několika způsoby najednou (např. srážkami ze mzdy a příkázáním pohledávky). Díky tomu se exekuční řízení pružně přizpůsobuje majetkovým poměrům povinného, které soudní exekutor kontinuálně prošetřuje na základě relativně širokých oprávnění vyplývajících z § 33 a násl. e.ř.¹⁴⁶, a je tak vysoce flexibilní a účinné, na rozdíl od rigidního výkonu rozhodnutí, v němž oprávněný již

¹⁴² K tomu srovnej nálezy Ústavního soudu ze dne 15.11.2010, sp.zn. I. ÚS 923/10, a ze dne 18.2.2015, sp.zn. III. ÚS 3564/14; dále viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1.7.2015, sp.zn. 26 Cdo 678/2015. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

¹⁴³ Jedná se o obecně traktovaný číselný údaj, o němž ovšem J. Mádr prohlásil, že „neví, kde se vzal“. In: TOMAN, *Rozhovor s JUDr. Jaroslavem Mádrem, soudcem Krajského soudu v Brně – pobočka Jihlava*, op. cit. sub. 106.

¹⁴⁴ K tomu viz důvodovou zprávu k e.ř. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

¹⁴⁵ K tomu srovnej zprávu Exekutorské komory ČR pro média ze dne 20.8.2020. *Nové statistiky vymáhání pohledávek: Soudní exekutoři mají úspěšnost 30 procent, finanční a celní správa o půlku nižší* [Dostupná z [Exekutorská komora České republiky \(ekcr.cz\)](https://www.ekcr.cz/)] [citováno dne 7.2.2022]. Zmíněná zpráva obsahuje navíc zajímavé srovnání s exekučními orgány státní správy.

¹⁴⁶ MACKOVÁ, A. Consecution temporum – notáři a exekutoři. *Ad Notam*. č. 1/2005, s. 1. ISSN: 1211-0558.

v návrhu na zahájení řízení musí určit, jakým způsobem bude výkon proveden. Určení způsobu výkonu rozhodnutí oprávněným pak soud zpravidla respektuje, ledaže by se jednalo o způsob zřejmě nevhodný¹⁴⁷. Možnosti soudu ve vztahu k součinnosti třetích osob lze přitom označit za vysoce omezené a zdaleka nedosahující oprávnění vyplývajících z § 33 a násl. e.ř. pro soudního exekutora. Popsané „sešňorování“ výkonu rozhodnutí a omezená prošetřovací pravomoc soudu výkon rozhodnutí v porovnání s řízením exekučním zjevně diskvalifikují a činí jej v mnoha případech bezvýsledným či nepřiměřeně zdlouhavým.

Recentně lze sledovat politický trend k upozadění soudního výkonu rozhodnutí ve prospěch řízení exekučního, kdy úprava soudního výkonu rozhodnutí tenduje ke specializaci na výkon pouze určitých specifických rozhodnutí¹⁴⁸, zatímco exekuční řízení je postupně budováno jako obecný prostředek nuceného vymáhání práv s výslovně stanovenými výjimkami¹⁴⁹. Popsaná evoluce právní úpravy přitom reflektuje praxi, která s ohledem na výhody exekučního řízení soudní výkon rozhodnutí postupně opouští.¹⁵⁰ V neposlední řadě favorizuje exekuční řízení v porovnání s výkonem rozhodnutí skutečnost, že zatímco návrh na nařízení výkonu rozhodnutí je zatížen soudním poplatkem, podání exekučního návrhu poplatkovou povinností nezakládá. Tento faktor pak hraje významnou roli především při vymáhání značně vysokých peněžních částek.¹⁵¹

Při vědomí shora uvedeného samozřejmě nelze vyloučit, aby i soudní výkon rozhodnutí směřoval vůči povinnému a manželu povinného, nicméně s ohledem na možné varianty, co se způsobů provedení výkonu rozhodnutí v takovém případě týče, se nebude jednat o volbu nikterak praktickou. Do úvahy nicméně přichází provést výkon rozhodnutí postižením pohledávky z účtu u peněžního ústavu jak povinného, tak jeho manžela, srážkami ze mzdy povinného, prodejem movitých věcí či prodejem nemovitých věcí, a to jak ve společném jmění, tak ve výlučném vlastnictví povinného a za určitých podmínek též jeho manžela (majetek „nyní již výlučný“). Výčet způsobů

¹⁴⁷ Viz § 264 odst. 1 o.s.ř.

¹⁴⁸ K tomu srovnej dikci § 251 o.s.ř. a jeho legislativní vývoj.

¹⁴⁹ Srovnej dikci § 37 odst. 2 e.ř.

¹⁵⁰ Výmluvná je v této souvislosti statistika z roku 2013, s níž pracuje důvodová zpráva k zákonu č. 139/2015 Sb. Dle tam citovaných údajů bylo v roce 2013 zahájeno 751 440 exekučních řízení, soudních výkonů rozhodnutí oproti tomu pouhých 19 080. Stěží lze zřejmě najít pádnější důkaz o míře efektivity toho či onoho. In: důvodová zpráva k zákonu č. 139/2015 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [citováno dne 20.2.2022].

¹⁵¹ Viz položku č. 21 sazebníku soudních poplatků jakožto přílohy k zákonu č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

tím přitom zdaleka nekončí, jde jen o ty nejfrekventovanější¹⁵². Troufám si ovšem tvrdit, že v souvislosti s postihem povinného a jeho manžela jednoznačně převažuje exekutorská exekuce, neb ta je mnohem účinnější a flexibilnější, právě pro možnost realizovat vícero exekučních způsobů simultánně.

IV.6 Průběh exekučního řízení a jeho charakteristika

Exekuční řízení se v souladu s § 35 odst. 1 e.ř. zahajuje na návrh, který musí splňovat obecné náležitosti specifikované v § 42 odst. 4 o.s.ř. a další náležitosti vymezené v e.ř.¹⁵³ Jak bylo již poznamenáno, je celé řízení ovládáno dispoziční zásadou, což se projevuje mj. i tím, že oprávněný si volí soudního exekutora, který exekuci provede. V poslední době se sice na legislativní úrovni objevují snahy o zavedení principu teritoriality, což by mělo dle zastánců vést k rovnoměrnému rozložení práce mezi jednotlivé exekutory. Faktem nicméně zůstává, že soudní exekutoři vystupují primárně jako podnikatelé, kteří spolu na volném trhu soutěží. Výsledkem tohoto soutěžení je parcelace exekučního trhu, který je ovládán několika velkými exekučními úřady s tomu odpovídajícím aparátem, přičemž ty pak efektivně obsluhují velké institucionální věřitele. Logicky v této souvislosti vyvstává otázka, zda je vůbec vhodné takový stav vzniknuvší přirozeně „nabourávat“ umělými zásahy zvenci.¹⁵⁴

Oprávněným zvolený soudní exekutor, pokud jej exekuční soud pověřil provedením exekuce dle § 43a e.ř., postupuje z úřední povinnosti tak, aby byla uložená povinnost splněna co nejrychleji. Okamžikem pověření přitom dochází k zahájení exekuce, již lze definovat jako konkrétní postup soudního exekutora k vymožení uložené povinnosti zákonem stanoveným způsobem.¹⁵⁵ E.ř. poskytuje soudnímu

¹⁵² K tomu srovnej znění § 258 o.s.ř.

¹⁵³ Exekuční řízení se řídí e.ř., přičemž dle § 52 odst. 1 e.ř. se podpůrně aplikuje o.s.ř. jako obecný civilní procesní předpis.

¹⁵⁴ V této souvislosti bylo kompromisně uvažováno o zákonném stanovení místní příslušnosti pro určité skupiny pohledávek. K tomu viz například MAZÚCHOVÁ, S. *Šance na zvedení teritoriality exekutorů se blíží nule, shodují se poslanci*. [Dostupné z https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/exekutor-teritorialita-ustavne-pravni-vybor-farsky-vybory-nacher-dluhy.A210319_164636_ekonomika_maz] [citováno dne 31.1.2022] nebo dále zajímavý příspěvek KOBLOVSKÝ, P. *Teritorialita exekutorů – hloupost, kterou se sníží vymahatelnost práva*. [Dostupné z <https://advokatnidenik.cz/2021/04/12/teritorialita-exekutoru-hloupost-kerou-se-snizi-vymahatelnost-prava/>] [citováno dne 31.1.2022].

¹⁵⁵ Pojmy exekuční řízení a exekuce je nutno striktně odlišovat. K tomu blíže viz KŮRKA, DRÁPAL, *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*, op. cit. sub 1.

exekutorovi různé procesní prostředky k provedení exekuce a především jej v § 58 odst. 3 opravňuje k volbě způsobu, jakým bude exekuce provedena, to však s ohledem na tzv. imperativ přiměřenosti, který je projevem zásady ochrany povinného.¹⁵⁶ Legislativní reflex imperativu přiměřenosti přitom zaznamenal pozoruhodný vývoj, neb postupnými novelizacemi ustanovení § 58 e.ř. byla volnost soudního exekutora při volbě způsobů exekuce stále více a více, snad až plíživě, omezována, a to zřejmě ve snaze ochránit povinného, jak bude vzápětí poukázáno. Nelze si v této souvislosti nepoložit otázku *Cui bono?*, zejména při úvaze o efektivitě provádění exekuce, respektive ochraně majetkových zájmů oprávněného. Ustanovení § 58 odst. 2 e.ř. ve znění účinném do 31.10.2009 stanovilo:

„Nepostačuje-li jeden z těchto způsobů k uspokojení oprávněného, lze exekuci v jednom exekučním řízení provést více způsoby, popřípadě i všemi zákonem stanovenými způsoby. K provedení exekuce více nebo všemi zákonem stanovenými způsoby lze přistoupit současně nebo postupně.“

Významná exekuční novela zákonem č. 286/2009 Sb. shora citovaný a jen obecně ukotvený imperativ přiměřenosti znatelně rozpracovala a prohloubila, když přeformulovala ustanovení § 58 odst. 2 e.ř. tak, že v podstatě rozdělila způsoby exekuce na peněžité plnění¹⁵⁷ na primární, méně invazivní, a sekundární, které byly naopak invazivní mnohem více (kupříkladu prodej nemovité věci jako způsob zjevně nejinvazivnější).¹⁵⁸ Soudnímu exekutorovi byl nicméně i nadále ponechán prostor, aby se mohl pro případ specifických okolností od zmíněné hierarchizace exekučních způsobů odchýlit, a to díky floskuli *„nebrání-li to účelu exekuce“*.

Vývoj dikce § 58 odst. 2 e.ř. kopíruje vývoj právní úpravy na poli postižení společného jmění manželů, respektive majetkových hodnot manžela povinného, ovšem ne zcela důsledně. V této souvislosti nutno vzpomenout ustanovení § 262a o.s.ř. ve znění účinném od 1.1.2013 do 31.12.2013, respektive od 1.1.2014 do 30.6.2015,

¹⁵⁶ Imperativ přiměřenosti lapidárně řečeno hierarchizuje způsoby provedení exekuce v závislosti na míře jejich invazivnosti do majetkové sféry povinného, potažmo jeho manžela.

¹⁵⁷ Více způsobů provedení exekuce z logiky věci přichází do úvahy jen v případě vymáhání peněžitého plnění, naopak způsob provedení exekuce na plnění nepeněžité jest apriorně dán samotným zněním exekučního titulu (typicky vyklizení nemovité věci či rozdělení společné věci).

¹⁵⁸ V obecné části důvodové zprávy je zmiňována snaha o „humanizaci exekučního práva“, v části zvláštní se pak uvádí, že *„má-li povinný dostatek prostředků na úctu, nemůže soudní exekutor zvolit jiný způsob exekuce.“* K tomu viz důvodovou zprávu k zákonu č. 286/2009 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [cit. 1.2.2022].

neb v tomto období byla pomyslná paleta postižitelných majetkových hodnot manžela povinného dosti široká, když zahrnovala nejen pohledávku manžela povinného z účtu u peněžního ústavu, nýbrž také mzdu či jiný příjem manžela povinného, jinou peněžitou pohledávku a konečně jinou majetkovou hodnotu manžela povinného. Mohlo se tak každým pádem díť jen pro takový dluh, který patřil do společného jmění manželů. Pozoruhodné je, že ustanovení § 58 odst. 2 e.ř. na tyto postižní možnosti nikterak nereflektovalo, byť by to nepochybně bylo záhodno, to vůbec, uvědomíme-li si rozsah, jakým mohl být majetek manžela povinného zasažen, k čemuž lze jen dodat, že často také zasažen byl. Není se ostatně co divit, neb soudní exekutoři jsou povinni postupovat z úřední povinnosti takovým způsobem, aby v co nejkratším čase pohledávku oprávněného vymohli s využitím všech zákonných způsobů provedení exekuce. Velmi často tak v tomto nepřehledném období soudní exekutoři postihovali vedle mzdy povinného taktéž mzdu jeho manžela, jakkoliv § 58 odst. 2 e.ř. ve znění účinném od 1.1.2013 do 30.6.2015 nic takového nepředvídal. Na druhé straně pouhé neuvedení určitých způsobů provedení exekuce v ustanovení § 58 e.ř. nemohlo mít za následek jejich nepoužitelnost. Ustanovení § 58 e.ř. směřuje totiž primárně k hierarchizaci, nikoliv k zakotvení toho či noho exekučního způsobu.

S účinností od 1.7.2015 na podkladě novely zákonem č. 139/2015 Sb. bylo do rámce způsobů provedení exekuce na peněžité plnění výslovně zařazeno příkázání pohledávky z účtu manžela povinného u peněžního ústavu, kterýžto způsob, odrážející rozšíření účastníků exekučního řízení o manžela povinného, se ovšem mohl aktivizovat teprve tehdy, ukázalo-li se jako neúčinné postižení účtu samotného povinného u peněžního ústavu. Zcela opodstatněně tedy soudní exekutor musel v duchu čtvrté věty § 58 odst. 2 e.ř. ve znění účinném od 1.7.2015 svoji pozornost zaměřit nejprve na majetkové hodnoty povinného a až poté se případně soustředit na majetkové hodnoty jeho manžela:

„Exekuci příkázáním pohledávky z účtu manžela povinného u peněžního ústavu lze provést pouze tehdy, nepostačuje-li k uhrazení vymáhané peněžité pohledávky, jejího příslušenství, nákladů oprávněného a nákladů exekuce provedení exekuce příkázáním pohledávky z účtu povinného u peněžního ústavu.“

Zatím poslední změna ustanovení § 58 odst. 2 e.ř. byla realizována zákonem č. 164/2015 Sb. účinným od 1.9.2015, jímž byla završena shora vzpomínaná snaha

omezit svobodu soudního exekutora volit způsoby provedení exekuce na peněžité plnění, na čemž dle mého soudu ničeho nemění v zákoně přetrvávající floskule „*nebrání-li to účelu exekuce*“. Každým pádem dle dikce § 58 odst. 2 písm. a) e.ř. je jako primární způsob provedení exekuce předvídán postih účtu povinného u peněžního ústavu, přičemž není-li to dostačující, lze postihnout účet manžela povinného u peněžního ústavu. Rázem se tedy manžel povinného se svým účtem ocitá ve značné blízkosti exekučního postihu.¹⁵⁹ Potřeba nicméně ocenit, že dikce § 58 odst. 2 e.ř. souzní s dikcí § 42 e.ř. a § 262a o.s.ř., ač se tak stalo přeci jen poněkud opožděně.

Aby se naplnil smysl a účel nuceného postihu a povinný neměl prostor ke skrývání či zcizování svého majetku, musí být exekuce vedena rychle, flexibilně a překvapivě.¹⁶⁰ Exekutor provádí šetření ohledně majetku povinného (tzv. majetkové lustrace), na základě čehož posléze vybere vhodný způsob provedení exekuce vydáním exekučního příkazu. Tento procesní instrument má formu usnesení a odvolání proti němu je v souladu s § 55c odst. 3 písm. c) e.ř. nepřipustné. Jakmile nabude exekuční příkaz právní moci (doručením), lze exekuci realizovat.¹⁶¹

Nelze nicméně tvrdit, že povinný nedisponuje v průběhu exekuce žádnými obrannými prostředky. Jakkoliv není oprávněn napadnout exekuční příkaz, může soudnímu exekutorovi adresovat návrh na odklad exekuce ve smyslu § 54 e.ř., kterým lze docílit situace, kdy soudní exekutor nesmí exekuci provádět. Odklad však může být povolen toliko ze zákonem stanovených důvodů definovaných v § 266 o.s.ř. Odložení exekuce *de facto* nahrazuje, co do svého následku, institut přerušení řízení upravený v § 109 o.s.ř., když e.ř. v § 35 odst. 5 možnost exekuční řízení přerušit výslovně až na výjimky zapovídá. Smyslem takové úpravy je zájem na plynulém a rychlém průběhu exekučního řízení, což je plně v souladu s jeho podstatou.

Jednou z těchto výjimek je zahájení insolvenčního řízení, kdy exekuční řízení lze zahájit, nelze jej však dle § 109 odst. 1 písm. c) zákona č. 182/2006 Sb. (dále jen „*InsZ*“) provést, což je odůvodněno upřednostněním insolvence jako vhodnějšího prostředku k vymožení povinností, který takříkajíc „*vše přebíjí*“. Nejde pak nicméně o přerušování, nýbrž o nemožnost provádění exekuce. Zmínku na tomto místě zasluhuje

¹⁵⁹ Zvláštní, že důvodová zpráva se vyjadřuje k novelizaci exekučního řádu jen ve velmi obecných konturách, aniž by se dotkla zvláštní části. K tomu viz důvodovou zprávu k zákonu č. 164/2015. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [cit. 1.2.2022].

¹⁶⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, *Civilní právo procesní*, op. cit. sub 99, s. 366.

¹⁶¹ Exekuční řízení se dělí na tři různé fáze. První z nich je fáze zjišťovací (majetkové lustrace), následuje fáze přípravná (vydání exekučního příkazu) a konečně fáze realizační (provedení exekuce na podkladě pravomocného exekučního příkazu).

ještě okamžik zjištění úpadku povinného jakožto dlužníka v insolvenčním řízení, neb v takovém případě nelze exekuci ve smyslu § 140e InsZ ani nařídit, natož provést. Z podstaty věci se nicméně tento zákaz nevztahuje na pohledávky, které vznikly až po uplynutí lhůty k přihlašování pohledávek do insolvenčního řízení a nemohly tudíž objektivně do něj být přihlášeny. V případě takových pohledávek nařízení a následnému provedení exekuce ničeho nebrání.¹⁶² O přerušení výkonu rozhodnutí naproti tomu explicitně hovoří § 35 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb. (na nějž v poznámce pod čarou odkazuje § 46 odst. 7 e.ř.) v souvislosti s návrhem na zastavení výkonu rozhodnutí, v němž vystupuje jako exekuční titul rozhodčí nález. Uvedená úprava se pochopitelně vztahuje i na řízení exekuční, pročež usnesení, jímž se exekuce přerušuje, vydává exekuční soud.¹⁶³

Následek odložení exekuce a přerušení řízení je sice obdobný, avšak příčiny se zcela zásadně liší, neboť odklad exekuce, na rozdíl od přerušení řízení, sleduje primárně ochranu povinného a jeho blízkých.¹⁶⁴

IV.7 Způsoby provedení exekuce

Cesty, jak se proti vůli povinného subjektu domoci toho, co náleží subjektu oprávněnému, jsou mnohé. Procesní předpisy jich upravují celou řadu a dávají tak „vykonávajícím orgánům“ na výběr dle individuálních okolností toho kterého případu. Soudní exekutor přitom může využít vícero exekučních způsobů současně, ježto paletu výběru nemá nijak omezenou, to ovšem rozdílně od soudu, který smí výkon rozhodnutí provést jedním konkrétním způsobem, zpravidla takovým, jaký navrhne oprávněný.¹⁶⁵ Základním rozlišovacím kritériem způsobů provedení exekuce jest charakter

¹⁶² Blíže k tomu viz KOZÁK, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2019. ISBN 978-80-7598-578-1. komentář k § 140e. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

¹⁶³ Dle mého názoru může teoreticky k přerušení exekuce přistoupit sám soudní exekutor, neb návrh na zastavení exekuce se podává u něj, nikoliv u soudu exekučního. Blíže k ustanovení § 35 zákona č. 216/1994 viz OLÍK, M. a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2015; komentář k § 35. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. Daný doktrinální pramen pak odkazuje na usnesení Ústavního soudu ze dne 25.2.2016, sp.zn. IV. ÚS 1380/15, který účinek komentovaného ustanovení do určité míry relativizuje.

¹⁶⁴ I bez návrhu lze dle § 266 odst. 2 o.s.ř. exekuci odložit v případě, že lze očekávat její zastavení. Na tomto místě se přitom jedná o důvod ryze pragmatický.

¹⁶⁵ Výjimku představuje situace, kdy oprávněný navrhne takový způsob provedení výkonu rozhodnutí, který je zřejmě nevhodný. Potom může soud, ovšem až po slyšení oprávněného, nařídit provedení výkonu rozhodnutí jiným vhodným způsobem. K tomu srovnej díkci § 264 o.s.ř.

vymáhané povinnosti. Jiné způsoby příslušný orgán volí, vymáhá-li povinnost peněžitou, jiné, pokud vymáhá povinnost nepeněžitou.

Rozumí se pak samo sebou, že při vymáhání povinnosti nepeněžité je způsob provedení exekuce již takřikajíc předurčen¹⁶⁶, naopak u peněžité povinnosti se otevírají „netušené“ možnosti. Exekuce na plnění povinností peněžitých v praxi jednoznačně převažují, proto bude pozornost zaměřena právě na ně. Nutno poznamenat, že vymáhání dluhů majících peněžitou povahu může nepříznivě dopadnout na majetkovou masu tvořící společné jmění povinného a jeho manžela, na výlučný majetek manžela povinného a konečně na účet manžela povinného. Peněžitá povinnost je totiž vymožitelná z jakéhokoliv jiného majetku, ať už má formu peněžní či nepeněžní. Peníze na bankovním účtu se jednoduše „odčerpají“, movité či nemovité věci se prodají a výtěžek se rozdělí. Má-li ovšem povinný dle exekučního titulu kupříkladu vyklidit určitý pozemek¹⁶⁷, pak exekuce takovéto povinnosti negativně dopadá toliko na jeho osobu. On je totiž povinen odstranit z pozemku své věci, případně jej uvést do původního stavu. Společné jmění povinného a jeho manžela tím nijak netrpí, hypoteticky možná jen v případě, že budou vymáhány náklady exekučního řízení jakožto povinnost peněžitá.¹⁶⁸ Ještě zjevněji se to projevuje u nepeněžité povinnosti „provedení prací a výkonů“¹⁶⁹, jelikož takový dluh musí splnit povinný a nelze jej vymoci ze společného jmění či snad z účtu jeho manžela u peněžního ústavu. Poněkud nadneseně řečeno, musí-li povinný dle exekučního titulu vykopat kupříkladu jámu o určitých rozměrech, společné jmění manželů to za něj neudělá.¹⁷⁰

Komplexní úpravu exekučních způsobů peněžitých povinností obsahuje, nikoliv překvapivě, o.s.ř., e.ř. pak upravuje toliko odchylky či specifčnosti vyplývající z rozdílů výkonu rozhodnutí a exekutorské exekuce. Již jen z hierarchizace způsobů

¹⁶⁶ Výmluvná je v tomto smyslu dikce § 258 odst. 2 o.s.ř., dle něhož „výkon rozhodnutí ukládajícího jinou povinnost než zaplacení peněžité částky se řídí povahou uložené povinnosti. Lze jej provést vyklizením, odebráním věci, rozdělením společné věci, provedením prací a výkonů.“

¹⁶⁷ Srovnej § 340 a násl. o.s.ř.

¹⁶⁸ I v případě vymáhání zmíněných nákladů exekuce na nepeněžité plnění však bude primárně cíleno na výlučný majetek povinného a nikoliv na společné jmění. Nákladová povinnost totiž představuje výlučný dluh manžela, který dle mého soudu netvoří součást společného jmění. Navíc by bylo lze současně uvažovat o povaze takového dluhu jako vznikuvšího z protiprávního jednání, jehož vymáhání podléhá režimu § 732 o.z.

¹⁶⁹ Srovnej § 350 a násl. o.s.ř.

¹⁷⁰ Pro podrobné informace stran jednotlivých způsobů exekuce, respektive výkonu rozhodnutí viz TRIPES, A. In: ZAHRADNÍKOVÁ, *Civilní právo procesní*, op. cit. sub 99, s. 376 a násl.

možno usuzovat na četnost jejich uplatnění v praxi. Proto na prvním místě, počínaje § 276 o.s.ř., stojí exekuce srážkami ze mzdy. V dobách vzniku o.s.ř. šlo o způsob co do výnosnosti zřejmě nejjistější, neb totalitární režim ukládal všem občanům pracovní povinnost, v opačném případě se nepracující vystavovali riziku, že budou stíháni za trestný čin příživnictví.¹⁷¹ Pokud se soudní exekutor rozhodne pro tento způsob, vydá exekuční příkaz, v němž plátcí mzdy uloží, aby prováděl z čisté mzdy povinného stanovené srážky a tyto nevyplácel povinnému (arrestatorium), současně povinný dnem, kdy je plátcí mzdy doručen exekuční příkaz, pozbývá právo na výplatu části mzdy odpovídající sraženým částkám (speciální inhibitorium). Jakmile se exekuční příkaz stane pravomocným, soudní exekutor o tom plátce mzdy vyrozumí, přičemž ten je pak povinen vyplácet sražené částky oprávněnému. Jestliže plátce mzdy svým povinností nedostojí, může se oprávněný obrátit na civilní soud podáním tzv. poddlužnické žaloby, jež má procesní základ.¹⁷² Část mzdy ve výši tzv. nezabavitelné částky exekuci nepodléhá.¹⁷³ V jistém období přitom umožňovala procesní úprava postih mzdy nejen povinného, nýbrž též jeho manžela.

Způsobem vysoce frekventovaným a exekučním řádem preferovaným jest přikázání pohledávky, zejména pak přikázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu. Stejně jako značná část populace pobírá mzdu či plat, disponuje dnes skoro každý účtem v bance, o čemž se soudní exekutor bez jakýchkoliv problémů dozví v rámci zjišťovací fáze exekuce při součinnosti s bankovními ústavu. Jestliže přitom nepostačuje postižení účtu povinného u peněžního ústavu, přistoupí soudní exekutor k postižení účtu manžela povinného, to však pouze při naplnění hypotézy § 262a odst. 4 o.s.ř. Provedení daného exekučního způsobu upravuje o.s.ř. dosti podrobně, přičemž se detailně věnuje jak ochraně účtu samotného povinného, tak účtu manžela povinného, je-li postižen.

Jakmile peněžní ústav obdrží exekuční příkaz, nesmí do výše vymáhané pohledávky včetně jejího příslušenství disponovat s prostředky na účtu (arrestatorium), povinný pak nesmí s těmito prostředky po doručení exekučního

¹⁷¹ Dle § 203 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění účinném do 30.6.1990 „*Kdo se soustavně vyhýbá poctivé práci a prostředky k obživě si opatřuje nekalým způsobem, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.*“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [cit. 10.2.2022].

¹⁷² K tomu srovnej § 292 o.s.ř. a v podrobnostech MACUR, *Kurs občanského práva procesního – exekuční právo*, op. cit. sub 105, s. 125 a násl.

¹⁷³ Dle § 278 o.s.ř. „*povinnému nesmí být sražena z měsíční mzdy základní částka; způsoby jejího výpočtu stanoví nařízením vláda České republiky (dále jen „nezabavitelná částka“).*“

příkazu jakkoliv nakládat (speciální inhibitorium). O tom, že exekuční příkaz nabyl právní moci, vyrozumí soudní exekutor oprávněného a příslušný peněžní ústav, ten následně z účtu odepíše prostředky ve výši vymáhané pohledávky a jejího příslušenství a ty vyplatí oprávněnému.¹⁷⁴ Pokud tak neučiní, vystavuje se, obdobně jako nedisciplinovaný plátec mzdy, riziku poddlužnické žaloby. Ochrana povinného a jeho sociálního zázemí vedly zákonodárce, zcela legitimně, k nemožnosti postihnout prostředky na účtu do výše trojnásobku životního minima. Na žádost povinného je tudíž peněžní ústav nucen mu tyto prostředky v souladu s § 304b odst. 2 o.s.ř. vyplatit, na účtu manžela povinného je tímto způsobem chráněna polovina všech prostředků, jak stanoví § 304b odst. 4 o.s.ř. Tento závěr je veden logickou úvahou vyjádřenou v § 262b odst. 2 o.s.ř. formou vyvratitelné právní domněnky, dle níž se má za to, že prostředky na účtu manžela povinného náleží do společného jmění.¹⁷⁵ Povinný i manžel povinného musí být o možnosti požádat o výplatu těchto chráněných prostředků soudním exekutorem poučeni.¹⁷⁶ Stranou ponechávám problematiku chráněného účtu, jehož zavedení ochranu povinného ještě významně zesílilo, nepochybně ovšem exekuční řízení zkomplikovalo, a tudíž i zpomalilo.¹⁷⁷

Exekuční způsob dosti výnosný reprezentuje exekuce prodejem nemovitých věcí (imobiliární exekuce). Jde o techniku vymáhání co do svých důsledků pro povinného, respektive manžela povinného mnohdy enormně citelnou, byť to pochopitelně odvisí od toho, jaká nemovitá věc se zpeněžuje. Stejně jako se může prodávat vila za desítky miliónů Kč, může se prodávat pozemek – trvalý travní porost - o velikosti 100 m² za jednotky tisíců Kč. Současně se daný exekuční způsob nachází takřka na samém konci hierarchie stanovené v § 58 odst. 2 e.ř., to navíc při diferenciaci, zda je nemovitá věc povinným a jeho rodinou využívána k bydlení či nikoliv. Rozhodně by tedy soudní exekutor neměl prodávat rodinný dům pro pohledávku v řádech tisíců, na straně druhé ovšem soudní praxe za splnění řady podmínek připouští, aby exekuce na první pohled co do zvoleného způsobu

¹⁷⁴ Srovnej § 307 odst. 1 o.s.ř.

¹⁷⁵ Pokud by přitom prostředky na účtu manžela povinného vskutku do společného jmění náležely, byly by v závislosti na charakteru dluhu postizitelné buďto v celé výši, nebo do výše hypotetického vypořádacího podílu, a to pro dluhy dle § 732 o.z.

¹⁷⁶ K tomu viz § 304b odst. 2 větu druhou o.s.ř.

¹⁷⁷ K tomu srovnej podrobná a místy velmi technicistní ustanovení § 304c o.s.ř., § 304d o.s.ř. a § 304e o.s.ř. Netřeba zřejmě dodávat, že povinný musí být soudním exekutorem náležitě poučen, jak velí § 304e odst. 4 o.s.ř.

nepřiměřená provedena byla.¹⁷⁸ Na straně druhé nutno podotknout, že ač prodej nemovité věci často přinese kýžený výsledek, jde o proces „fázovitý“ a co do postupu pro soudního exekutora náročný a nákladný¹⁷⁹. Proto může-li exekutor dosáhnout vymožení pohledávky jiným méně invazivním způsobem (typicky srážkami ze mzdy), s vysokou pravděpodobností tak učiní, neb jde o techniku mnohem snáze realizovatelnou.

Jak plyne z konstantní judikatury, exekuce prodejem nemovitých věcí se rozpadá do několika relativně samostatných fází, z nichž každá jest završena rozhodnutím, které pro tu danou část zakládá překážku věci pravomocně rozsouzené.¹⁸⁰ Nemovitá věc, na níž soudní exekutor zacílí, musí být nejprve oceněna, za tím účelem soudní exekutor standardně ustanoví znalce a uloží mu, aby po náležitém šetření stanovil ve smyslu § 336 odst. 1 o.s.ř. tzv. obvyklou cenu.¹⁸¹ Vedle toho znalec standardně zjišťuje, jaké právní a věcné vady na oceňované nemovité věci vážnou. Soudní exekutor po vypracování znaleckého posudku vydá usnesení o ceně, kde v jednotlivých výrocích mj. určí výslednou cenu¹⁸² a vymezí na oceňované věci vážnoucí závady, jež prodejem v dražbě nezaniknou. V této souvislosti je dokonce oprávněn rozhodnout o zániku takové závady, jež by prodejnost nemovité věci znatelně snižovala či vylučovala.¹⁸³ Proti usnesení o ceně lze brojit odvoláním, k jehož podání je vedle povinného aktivně legitimován taktéž manžel povinného, jde-li o věc ve společném jmění manželů či o věc náležející do výlučného majetku manžela povinného. O aktivní legitimaci manžela povinného k podání odvolání netřeba pochybovat, usnesení o ceně mu tudíž nutno doručit, byť § 336a odst. 3 o.s.ř.

¹⁷⁸ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.3.2013, sp.zn. 20 Cdo 3576/2012. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

¹⁷⁹ Každým pádem náklady s tímto exekučním způsobem spojené jsou přednostně hrazeny z výtěžku prodeje. Viz jejich zařazení do první skupiny dle § 337 odst. 1 písm. a) o.s.ř.

¹⁸⁰ K této notoricky známé definici viz kupříkladu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.11.2009, sp.zn. 20 Cdo 4883/2007. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

¹⁸¹ K legislativnímu vymezení obvyklé ceny viz ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 151/1997 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

¹⁸² Tento *terminus technicus* nutno odlišovat od pojmu ceny obvyklé, kterou stanovuje v intencích zákona o oceňování znalec. Výsledná cena totiž reflektuje v ceně obvyklé závady, jež přejdou na vydávatele, současně dle § 336e odst. 1 o.s.ř. představuje základ pro stanovení nejnižšího podání v dražbě. K tomu podrobněji viz MÁDR, J. In: JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. 4. část. Soudcovský komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019; ISBN: 978-80-7598-366-4. komentář k § 336a. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

¹⁸³ Může jít kupříkladu o služebnost doživotního užívání zpeněženého bytu zřízenou ve prospěch třetí osoby. Takový byt je totiž v podstatě neprodejný.

s manželem povinného jakožto příjemcem usnesení nepočítá, zřejmě pro opomenutí zákonodárce.¹⁸⁴

Po právní moci cenového usnesení pokračuje soudní exekutor vydáním dražební vyhlášky. Jedná se o usnesení, proti němuž není v exekučních řízeních zahájených po 1.1.2013 přípustné odvolání. Tzv. velká exekuční novela vyloučením odvolacího přezkumu stvrdila technicistní povahu dražební vyhlášky a přispěla ke zrychlení imobiliární exekuce, neb odvolatelé mnohdy vznášely tytéž námitky jako ve fázi oceňovací. Důležitost dražební vyhlášky tkví v tom, že jejím prostřednictvím se o prodeji nemovité věci dozví jednak potenciální dražitelé, jednak případní věřitelé povinného či další oprávnění z jiných exekučních řízení. Proto nelze stanovit ve smyslu § 336d odst. 2 o.s.ř. den konání dražebního jednání dříve než za 30 dnů ode dne vydání dražební vyhlášky. Na rozdíl od cenového usnesení či usnesení o příklepu o.s.ř. v § 336c odst. 1 písm. a) výslovně počítá s doručením dražební vyhlášky manželu povinného.

Dražební fórum umožňuje účast vícero věřitelům, a to i těm, kteří exekuci pro své pohledávky nevedou, disponují ovšem pohledávkami judikátními nebo zajištěnými. Rázem se tedy exekuční řízení rozrůstá o řadu dalších účastníků, kteří napjatě očekávají, jakého výtěžku bude v závislosti na zájmu dražitelů dosaženo. Tomu z dražitelů, který učiní tzv. nejvyšší podání, soudní exekutor udělí příklep¹⁸⁵ a návazně vydá usnesení o příklepu, jemuž se možno bránit podáním odvolání¹⁸⁶ s odůvodněním, že příklep byl udělen pro vady, k nimž došlo při nařízení dražby nebo v jejím průběhu, respektive že se odvolatel nemohl dražby účastnit.¹⁸⁷ Pravomocným udělením příklepu budiž exekuce prodejem nemovité realizována, zbývá „toliko“ provést rozvrh získaného výtěžku. Pro tyto účely rozděluje právní úprava v § 337 o.s.ř. pohledávky do skupin a současně stanoví pravidla pro určení jejich pořadí v rámci té které skupiny.¹⁸⁸

¹⁸⁴ Na tento nedostatek pamatuje i MÁDR. In: JIRSA, *Občanské soudní řízení. 4. část. Soudcovský komentář*, op. cit. sub 182, komentář k § 336a.

¹⁸⁵ Jedná se o specifický způsob nabytí vlastnického práva.

¹⁸⁶ Opět lze dovodit, že v případě nemovité věci ve společném jmění či v „nyní již výlučném vlastnictví“ manžela povinného bude osobou aktivně legitimovanou k podání odvolání manžel povinného. Shodně MÁDR. In: JIRSA, *Občanské soudní řízení. 4. část. Soudcovský komentář*, op. cit. sub 182, komentář k § 336k.

¹⁸⁷ K tomu srovnej § 336k odst. 4 o.s.ř., který s ohledem na specifika exekuce neumožňuje kasaci příklepového usnesení ve smyslu § 219a o.s.ř., nýbrž toliko jeho reformaci. Pakliže není příklep pro vady udělen, koná se tzv. nové dražební jednání.

¹⁸⁸ K tomu srovnej § 337c odst. 5 o.s.ř.

Z pohledu oprávněného a přihlášených věřitelům vystupuje právě rozvrh jako fáze klíčová. I tu završuje speciální „rozvrhové“ usnesení napadnutelné odvoláním. Vyjma toho se však mohou oprávněný a další přihlášení věřitelé sporovat o pravost, výši a pořadí jednotlivých přihlášených pohledávek. Pokud vskutku takový spor vzplane a lze o něm rozhodnout bez provádění důkazů, učiní tak soudní exekutor přímo v usnesení o rozvrhu. V opačném případě nutno aktéry takového sporu odkázat na podání odporové žaloby dle § 267a odst. 1 o.s.ř., jež se projedná podle části třetí o.s.ř., a to za předpokladu, že na sporné pohledávky připadá alespoň zčásti úhrada z rozdělované podstaty. V rozsahu sporných pohledávek nutno vyčkat na skončení řízení o odporové žalobě a teprve poté rozvrh v dané části dokončit.¹⁸⁹ Tyto nuance mají v poměrech předkládané práce význam, neb za určitých okolností se povinný a manžel povinného mohou bránit právě podáním odporové žaloby. Ve fázi po udělení příklepu sice již návrh na (částečné) zastavení exekuce podat nelze, nicméně z důvodů uvedených v § 268 o.s.ř. možno pohledávku oprávněného popírat.¹⁹⁰

Závěrem této části nutno předeslat, že nebylo mým záměrem v podrobnostech popsat průběh imobiliární exekuce, pokusil jsem se jej toliko schematicky a stručně vymezit a vytknout jeho podstatné body. Pokud totiž soudní exekutor postihuje majetek ve společném jmění povinného a jeho manžela, nezřídká „narazí“ na nemovité věci manželům náležející. Shora popsaný relativně zdlouhavý proces zpeněžení může být významně komplikován právě účastenstvím manžela povinného a obrannými instrumenty, které jsou mu v exekuci svěřeny.

Komplementem exekuce na nemovité věci je exekuce na věci movité, zvaná též mobiliární. Ta, rozdílně od svého protějšku, přináší mnohdy výtěžek spíše zanedbatelný. Z vlastní zkušenosti je mi známo, že soudní exekutoři se k mobiliární exekuci uchylují až na posledním místě. Movité věci povinného se totiž mohou nacházet na vícero místech, vykonavatel je tudíž musí nejprve najít a následně pojmout do soupisu. Sepsané věci musí být transportovány do exekučního skladu (to vše na náklady soudního exekutora), kde „čekají“ na dražbu, která, pokud vůbec proběhne,

¹⁸⁹ K tomu srovnej § 337e odst. 1 a 2 o.s.ř.

¹⁹⁰ K tomu srovnej § 337h odst. 3 o.s.ř. a podnětné úvahy M. Kasíkové. In: KASÍKOVÁ, M. Aplikace § 732 občanského zákoníku v exekuci prodejem nemovité věci. *Soukromé právo*. č. 7/2020, s. 34. ISSN: 2533-4239.

často ani nevede ke kýženému výsledku.¹⁹¹ Leč objevují se povinní či manželé povinných, kteří vlastní vzácné obrazy, luxusní vozy či jiné hodnotné movité věci. V takových případech také mobiliární exekuce může k uspokojení pohledávek oprávněného a dalších přihlášených věřitelů vést. Navíc movité věci, stejně jako nemovité, často tvoří společné jmění povinného a jeho manžela.

IV.8 Zastavení exekuce

Základním prostředkem obrany povinného proti již zahájené exekuci je návrh na zastavení exekuce, který povinný podává v souladu s § 55 e.ř. u pověřeného soudního exekutora. Pokud přitom se zastavením exekuce vysloví souhlas oprávněný jakožto subjekt disponující s exekučním řízením, exekutor bez dalšího exekuci zastaví, v opačném případě postoupí návrh k rozhodnutí exekučnímu soudu. Zastavení exekuce lze připustit toliko ze zákonem stanovených důvodů, klíčovým je v tomto směru obecné ustanovení § 268 odst. 1 o.s.ř., speciální důvody pak obsahují ustanovení upravující jednotlivé způsoby provedení exekuce¹⁹². Není vyloučeno, aby exekuce byla zastavena toliko částečně, jak výslovně předpokládá § 268 odst. 4 o.s.ř. Jak pro zastavení exekuce, tak pro její odklad je určující, že v případě, kdy soudní exekutor návrhu nevyhoví nebo kdy není oprávněn o něm rozhodnout, dochází k ingerenci soudní moci, neboť je zde dán zvýšený zájem na ochraně práv účastníků.

Ustanovení § 268 odst. 1 o.s.ř. předpokládá zastavení exekuce z rozličných důvodů. Na podkladě vlastní empirie získané nejprve v pozici asistenta soudce odvolacího exekučního senátu a posléze soudce stážisty v exekučním senátu mohu konstatovat, že mezi nejčastěji uplatňované zastavovací důvody náleží nevykonatelnost exekučního titulu dle § 268 odst. 1 písm. a) o.s.ř., nemajetnost povinného dle § 268 odst. 1 písm. e) o.s.ř., zánik práva přiznaného exekučním titulem dle § 268 odst. 1 písm. g) o.s.ř. a nepřípustnost exekuce z dalších výslovně neuvedených důvodů ve smyslu § 268 odst. 1 písm. h) o.s.ř. Řízení o zastavení exekuce ze dvou posledně uvedených důvodů označuje teorie exekučního práva jako spory opoziční, respektive impugnační.¹⁹³ Sporný charakter zmíněných řízení je dán *ipso*

¹⁹¹ Tím se má na mysli, že takových dražeb se často ani nikdo neúčastní. Míra účasti je nicméně z logiky věci závislá na tom, jaké věci se draží. Opatřebený domácí nábytek či staré kuchyňské spotřebiče jistě moc pozornosti nepřitáhnou.

¹⁹² Viz například § 290 odst. 1 a 2 o.s.ř.

¹⁹³ MACUR, *Kurs občanského práva procesního – exekuční právo*, op. cit. sub 105, s. 111.

facto, typickým příkladem jest totiž situace, kdy povinný namítá, že po vydání exekučního titulu exekvovanou pohledávku uhradil, zatímco oprávněný toto tvrzení rozporuje. Takový stav si vyžaduje provedení mnohdy rozsáhlého dokazování, kupříkladu při uplatnění kompenzační námitky¹⁹⁴, přičemž k tomu je vybaven právě exekuční soud, nikoliv soudní exekutor, který zpravidla jednání ve věci samé nevede.¹⁹⁵ Ostatně proto je ingerence soudní moci v řízení o zastavení exekuce opodstatněná. Naopak tam, kde sporu mezi účastníky není, nejčastěji v případě, že oprávněný vysloví s návrhem povinného na zastavení exekuce souhlas, nebo navrhne-li sám oprávněný zastavení exekuce, vydá usnesení o zastavení exekuce soudní exekutor bez toho, aby musel být zapojován do celého řetězce exekuční soud. Specifický zastavovací důvod byl do e.ř. s účinností od 1.1.2022 zaveden novelou č. 286/2021 Sb., přičemž již na první pohled je zřejmé, že cílí na fenomén dlouhodobě bezvýsledných exekucí.¹⁹⁶

V kontextu předkládané práce jsou nicméně zaznamenáníhodné další z řady zvláštních zastavovacích důvodů, jak tyto vymezuje § 262b o.s.ř., který zakotvuje speciální procesní legitimaci manžela povinného k podání návrhu na zastavení exekuce jednak z důvodu postihu společného jmění povinného a jeho manžela ve větším než přípustném rozsahu, jednak z důvodu postižení výlučného majetku manžela povinného ve větším než přípustném rozsahu (odst. 1)¹⁹⁷, konečně může manžel povinného podat návrh na zastavení exekuce s odůvodněním, že prostředky na jeho účtu u peněžního ústavu postižené exekučním příkazem náleží výlučně jemu (odst. 2). Zákon zde nicméně konstruuje vyvratitelnou právní domněnku, dle níž se má za to, že prostředky na bankovním účtu náleží do společného jmění manželů. Manžel povinného tudíž musí zmíněnou presumpci předložením příslušných důkazů vyvrátit.

Závěr o specialitě právě popsaných zastavovacích důvodů, jež může vznášet výhradně manžel povinného, jest relativizován dikcí obecného ustanovení § 268 odst.

¹⁹⁴ Vznesení kompenzační námitky povinným v průběhu exekuce a na to navazující řízení o zastavení exekuce patří, dle mé vlastní zkušenosti, mezi jedno z nejsložitějších řízení, které lze v souvislosti s exekucí vůbec vést. K tomu viz dikci § 1987 o.z., který upravuje způsobilost pohledávek k započtení a v této souvislosti vylučuje z kompenzačních úkonů pohledávky nejisté nebo neurčité.

¹⁹⁵ Dle § 55b odst. 3 e.ř. exekutor rozhoduje bez jednání, nestanoví-li občanský soudní řád jinak.

¹⁹⁶ Blíže viz důvodovou zprávu k zákonu č. 286/2021 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

¹⁹⁷ K. Svoboda v této souvislosti používá přiléhavý pojem „nadlimitní postih“ a zdůrazňuje, že návrh na zastavení exekuce z těchto důvodů může vskutku podat jen a pouze manžel povinného. K tomu viz SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141, s. 21-22.

1 písm. d) o.s.ř., neb to ve znění účinném od 1.7.2015 zjevně doplňuje toutéž novelou zakotvené ustanovení § 262b do rámce o.s.ř. Na tento aspekt poukazuje Mádr v komentářové literatuře¹⁹⁸ a nelze než se s ním ztotožnit.

¹⁹⁸ K tomu viz JIRSA, *Občanské soudní řízení. 4. část. Soudcovský komentář*, op. cit. sub 182, komentář k § 262b.

V. Geneze exekučního postihu majetku ve společném jmění a majetku nedlužného manžela

S problematikou exekučního postihu společného jmění manželů je neoddělitelně spjata exekuční postižení majetkových hodnot nedlužného manžela. Nutno v této souvislosti poznamenat, že pokud soudní exekutor vymáhá dluh společný oběma manželům, jsou jakékoliv úvahy o nedlužném manželovi bez dalšího vyloučeny. Společný dluh implikuje exekuční postih nejen majetku, který náleží do společného jmění manželů, ale též výlučného majetku toho či onoho manžela, což pro věřitele pochopitelně znamená značnou výhodu.

Již v úvodu jsem naznačil, že snaha o prosazení práv oprávněného jakožto určující kautela exekučního řízení naráží, respektive je více či méně potlačována principem ochrany nedlužného manžela. Ten, ačkoliv v jistých situacích v rovině hmotněprávní za splnění dluhu druhého z manželů dokonce ani neodpovídá¹⁹⁹, musí strpět své účastenství v exekučním řízení prostřednictvím postižení majetkových hodnot ve společném jmění, současně mu ale hrozí též zásah do jeho výlučného majetku, či přesněji řečeno do jeho výlučných majetkových práv. Legislativní vývoj na tomto poli přitom není dle mého názoru bez zajímavosti, právě naopak z něj plyne celá řada relevantních poznatků, mnohdy i dosti překvapivých.

V.1 Právní úprava účinná do 31.12.1949

Shora již bylo naznačeno, že právní úprava v ABGB vycházela stran majetkového společenství manželů ze zcela odlišné koncepce než úpravy pozdější. Proklamovaný „důsledný individualismus“²⁰⁰ měl za následek, že uzavření manželství samo o sobě nevedlo ke vzniku majetkového společenství manželů (společenství statků). Pokud tedy nedošlo ke sjednání smlouvy ve smyslu § 1233 ABGB, každý z manželů si dle § 1237 ABGB podržel svůj výlučný majetek (tzv. volné jmění)

¹⁹⁹ V této souvislosti je podstatná zejména dikce ustanovení § 710 o.z., § 713 o.z., § 714 o.z., § 731 o.z. a § 732 o.z. Jde ovšem o natolik komplexní problematiku, že jí bude věnována samostatná kapitola v následujícím textu.

²⁰⁰ ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 524.

a s tímto majetkem si také každý z manželů sám hospodařil. Poslední zmínku každopádně nutno upřesnit s poukazem na § 1238 ABGB, dle něhož muž spravoval nejen majetek svůj, ale též majetek manželky, leda by tomu odporovala. Popsané pravidlo bylo evidentně dílem stále přetrvávajícího patriarchálního pojetí manželství, kdy zásadní roli v majetkové oblasti sehrával manžel, na straně manželky se naopak předpokládala péče o domácnost při současné absenci výdělečné činnosti. Za takovýchto podmínek potom nedávalo smyslu, aby přímo ze zákona uzavřením manželství vznikalo majetkové společenství manželů.

Hospodaření s majetkem sebou ovšem neslo nejen oprávnění, nýbrž také příslušné povinnosti, přičemž právě co se uspokojování dluhů týče, byla tehdejší právní úprava označována jako mezerovitá, což vedlo doktrínu k závěrům o nutnosti použít na základě § 7 ABGB analogie.²⁰¹ Jak výslovně uvádí Sedláček v notoricky známém komentáři k ABGB: „...manžel jednáje jako zákonný správce tohoto společného jmění podle zásady § 1238, je oprávněn se zavazovati a nabyvati práva nejen pro sebe, nýbrž i pro toto společné jmění. Nemáme však nic ustanoveno, jak mohou k tomuto majetku se táhnouti osobní věřitelé buď manžela, buď manželky...Máme zde tedy případ, kterému doktrína říká mezera v zákoně.“²⁰²

Z citace výše plyne, že při existenci společenství statků se mohl každý z manželů zavazovat ohledně svého výlučného majetku a za tyto závazky také svým výlučným majetkem odpovídal. Zjevně tak bylo možno získat vůči tomuto samostatně zavázanému manželů exekuční titul a na tomto podkladě vést exekuci na výlučný majetek tohoto manžela. Jestliže závazek jen jednoho z manželů vzniknul ještě před uzavřením manželství, exekuční postih společného majetku se z principu nepřipouštěl²⁰³, vznikl-li ale výlučný závazek za trvání manželství, dovozovala doktrína exekvovatelnost i společného majetku, a to analogicky dle pravidel upravujících exekuci na jiná majetková práva dle §§ 330 – 334 zákona č. 78/1896 ř.z. Nebylo tak lze vést exekuci na podíl na společné nemovité věci, ježto ten nebyl určen,

²⁰¹ ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 500-501.

²⁰² ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 500.

²⁰³ ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 525.

ovšem nařízení exekuce na celou nemovitou věc ve společenství statků ničeho nebránilo.²⁰⁴

Vyjma zmíněných výlučných závazků přicházely do úvahy pochopitelně závazky manželům společné. V první řadě se oba manželé mohli zavázat dílně, dále solidárně, potažmo byli spoluodpovědní za náhradu škody, jíž zavinili jako spolupachatelé, v každém případě bylo potřeba k jejich spoluodpovědnosti zvláštního důvodu, ať už ve formě smlouvy, zákona či společně spáchaného deliktu. Existence manželského svazku totiž sama o sobě jejich spoluodpovědnost nekonstitovala.²⁰⁵ Je nasnadě, že spoluodpovědnost za závazek činila oba manžele pasivně legitimovanými v případném nalézacím řízení, přičemž následná exekuce z logiky věci směla být vedena jak na jejich majetky výlučné, tak na majetek ve společenství statků, bylo-li svatební smlouvou založeno.

Pakliže manželé ujednali společenství statků, jež co do rozsahu mohlo zahrnovat třeba jen pár konkrétních věcí, ale také veškerý představitelný majetek²⁰⁶, dluhy na společném majetku zakládaly jejich pasivní solidaritu, jež dle doktrinálních závěrů plynula z absence určení podílů na společném majetku. *A contrario* za závazky vztahující se k výlučnému majetku odpovídal ten který manžel samostatně. Již tehdy nebylo pochyb, že za závazky z deliktů a za závazky alimentární povahy odpovídal manžel vždy výlučně sám.²⁰⁷

Podstatný moment z hlediska uspokojování pohledávek třetích osob představovalo společné hospodaření manželů. Rodina vystupovala jako ekonomická jednotka, přičemž manželé v tomto rámci obvykle hospodařili jak s majetkem výlučným, tak eventuálně s majetkem společným. Tím se ovšem stávalo značně nejistým postavení věřitelů, neboť „*věřitelé toho nebo onoho manžela nemohou nikdy*

²⁰⁴ ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 502.

²⁰⁵ ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 525.

²⁰⁶ Hovořilo se o společenství jmění parciálním nebo obecném. ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 501.

²⁰⁷ ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 502.

*zjistiti, zda toho neb onoho předmětu bylo nabyto tím nebo oním manželem.*²⁰⁸ Zejména se to projevovalo tam, kde nebylo založeno společenství statků a kde tudíž každý z manželů podržel svůj majetek a právě jen tento majetek bylo možno pro výlučné dluhy manžela případně exekvovat. Zmírnění onoho nejistého postavení věřitelů bylo spatřováno v druhé větě § 1237 ABGB, jež konstruovala domněnku, dle níž se v pochybnostech mělo za to, že bylo nabyto mužem, což ale působilo poněkud nerovnovážně tam, kde byla výdělečně činná též manželka.²⁰⁹ Dle mého názoru bylo přípustné vyvrátit uvedenou domněnku typicky v řízení o excindační žalobě iniciovaném na základě § 37 zákona č. 78/1896 ř.z. Jinak řečeno disponoval-li věřitel exekučním titulem proti muži a na jeho základě vedl exekuci, v níž došlo k postihu majetku, který byl dle zmíněné domněnky považován za součást jeho výlučného vlastnictví, mohla manželka v řízení o vylučovací žalobě prokazovat, že postižený majetek je ve skutečnosti jejím výlučným vlastnictvím, neboť byl nabyt za její výlučné prostředky získané výdělečnou činností. Domněnka mužova vlastnictví přitom mohla být založena dokonce i tehdy, když jako správce manželčina jmění ve smyslu § 1238 ABGB získal majetek za její výlučné prostředky.²¹⁰

Zákonný režim oddělených jmění s možností smluvního založení majetkového společenství manželů evidentně přinášel nemalé interpretační i aplikační obtíže, zvláště pokud se týkalo odpovědnosti za dluhy jen jednoho z manželů, to vůbec v situaci, kdy ani zákon č. 78/1896 Sb. ř.z. nezakládal účastenství nedlužného manžela v exekučním řízení a ani nepočítal s tím, že by mohl být postižen majetek nacházející se ve společenství statků. Doktrinální závěry nicméně opodstatněně dovozovaly přípustnost společný majetek exekučně postihnout i pro dluhy jen jednoho z manželů, byť podíly na něm nebyly vymezeny a byť bylo nutno postupovat v podstatě přiměřeně dle procesních ustanovení upravujících postih jiných majetkových práv.

²⁰⁸ ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 526.

²⁰⁹ Domněnka vlastnictví muže se pochopitelně netýkala určitých skupin majetku. K tomu viz ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 526-527.

²¹⁰ Na tento zajímavý paradox poukazuje Sedláček. In: ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 526.

V.2 Právní úprava účinná od 1.1.1950 do 31.3.1964 (zákon č. 265/1949 Sb. a zákon č. 142/1950 Sb.)

Právní úprava majetkových otázek souvisejících s manželstvím v zákoně č. 265/1949 Sb. byla vzdor nepříznivým společenským poměrům spojeným s nástupem totalitární moci značně pokroková, neboť v souladu s § 22 předmětného zákona majetek získaný po uzavření manželství kterýmkoliv z manželů tvořil tzv. zákonné společenství majetkové. Při vědomí skutečnosti, že majetek nabytý před uzavřením manželství stejně jako majetek získaný za trvání manželství darem či dědictvím nebo sloužící osobní potřebě či výkonu povolání byl výlučným vlastnictvím toho kterého manžela, nutno dospět k závěru, že se jednalo o projev zrovnoprávnění ženy a muže v manželství.²¹¹

Existence manželského majetkového společenství vcelku logicky našla svůj projev též v otázce uspokojování pohledávek věřitelů, ať už za jedním z manželů či za oběma z nich. V této souvislosti je podstatné, že v rodinných záležitostech obvyklých²¹² byl každý z manželů oprávněn jednat samostatně, zavázání z takového právního jednání však byli dle § 21 odst. 1 daného zákona oba manželé, a sice rukou společnou a nerozdílnou, což zřejmě pro věřitele znamenalo možnost uspokojit se nejen z jejich výlučných majetků, nýbrž také z jejich majetku společného. Nekontrahující manžel měl ovšem i v těchto obvyklých záležitostech možnost domoci se s poukazem na „důležité důvody“ soudního enuciátu, který jeho spoludlužnictví vylučoval, vůči věřiteli však byla tato výlučka účinná jen za předpokladu, že mu byla oznámena.²¹³ Pokud se tak stalo, výlučný majetek nekontrahujícího manžela měl zůstat nedotčen, stále se však věřitel mohl hojit na výlučném majetku kontrahujícího manžela a dále v souladu s § 24 zákona i na majetku společném. Důvodová zpráva k tomu výslovně uváděla:

„Při výsledcích, které má zákonné společenství majetku (srov. § 22 a násl.), má takový soudní výrok pak velký význam, neboť je tím dána možnost předejít nepříznivým následkům z takového jednání jednoho z manželů a nemusí být po případě

²¹¹ K tomu viz důvodovou zprávu k zákonu č. 265/1949 Sb. In: *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna. Národní shromáždění republiky Československé 1948-1954. Tisk č. 378.* [online] [Dostupné z https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0378_01.htm] [citováno dne 27.8.2020].

²¹² K tomu viz R 26/1953, dle něhož do rámce běžných záležitostí patřila objednávka a převzetí „otopu pro domácnost“. In: STEINER, *Občanské právo procesní v teorii a praxi*, op. cit. sub. 92, s. 244.

²¹³ Steiner uvádí, že návrh na vyslovení vyloučení solidární odpovědnosti mohl podat též kontrahující manžel. Zároveň uvádí i vzorové znění soudního výroku. In: STEINER, *Občanské právo procesní v teorii a praxi*, op. cit. sub. 92, s. 244.

*použito opatření difamujícího (na příklad částečného zbavení svéprávnosti z důvodů majetkové lehkovážnosti).*²¹⁴

Obecně lze tedy uzavřít, že manželům samozřejmě mohly za trvání manželství vznikat společné závazky, ať už v záležitostech obvyklých či mimořádných²¹⁵. Zákon pro tyto případy předvídal pasivní solidaritu, manželé se ale pravděpodobně mohli s věřitelem dohodnout i na odpovědnosti dílčí. Pokud byli zavázáni oba manželé, věřitel byl oprávněn je oba žalovat a případně proti jim oběma vést exekuci, protože možnosti postihu byly dosti široké – výlučný majetek toho či onoho manžela a zároveň majetek společný.

Mnohem zajímavější je potom problematika dluhů jen jednoho manžela. Ustanovení § 24 zákona o právu rodinném bylo konstruováno navýsost „prověřitelsky“, jelikož právě i pro dluhy jen jednoho manžela připouštělo postih majetku v zákonném majetkovém společenství, dle důvodové zprávy bylo přitom namístě umožnit věřiteli jen jednoho z manželů hojit se na společném majetku dokonce v případě, že jeho pohledávka vznikla před uzavřením manželství.²¹⁶ Evidentně jde o postulát dosti přísný, dle normotvůrce ovšem mohl nedlužný manžel dosáti ochrany skrze institut soudního zrušení zákonného majetkového společenství, jak jej předvíдалo ustanovení § 25 odst. 1 zákona o právu rodinném (důvodem pro zrušení byla typicky marnotratnost jednoho z manželů)²¹⁷, další, byť složitější eventualitou, bylo prohlášení dlužného manžela za nesvéprávného, což mělo *ex lege* za následek zánik zákonného majetkového společenství. Bylo-li zákonné majetkové společenství takto odklizen a následně vypořádáno, každý z manželů disponoval toliko svým výlučným majetkem a tímto majetkem též odpovídal za své výlučné závazky. Nutno poznamenat, že po zániku majetkového společenství se majetkové vztahy manželů řídily přiměřeně dle ustanovení o spoluvlastnictví, od čehož odvisela možnost manželů se jako spoluvlastníci vypořádat, vedle toho zákon o právu rodinném

²¹⁴ K tomu viz důvodovou zprávu k zákonu č. 265/1949 Sb. In: *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna. Národní shromáždění republiky Československé 1948-1954. Tisk č. 378.* [online] [Dostupné z https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0378_01.htm] [citováno dne 27.8.2020].

²¹⁵ K tomu viz rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 10.10.1956, sp.zn. 7 Co 423/56, kdy v tam řešeném případě se manželé v rámci soudního smíru zavázali k úhradě věřitelovy pohledávky rukou společnou a nerozdílnou, aby byl v následně exekuci postižen plat jednoho z nich. In: *ASPI [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.*

²¹⁶ K tomu viz důvodovou zprávu k zákonu č. 265/1949 Sb. In: *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna. Národní shromáždění republiky Československé 1948-1954. Tisk č. 378.* [online] [Dostupné z https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0378_01.htm] [citováno dne 27.8.2020]. Shodně též MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 513.

²¹⁷ STEINER, *Občanské právo procesní v teorii a praxi*, op. cit. sub. 92, s. 244.

v § 27 upravoval rozdělení zákonného majetkového společenství, tedy období dnešního vypořádání.²¹⁸

Nadčasovost úpravy v zákoně o právu rodinném byla zjevná i z dikce § 29, dle něhož bylo přípustné smluvně modifikovat nejen rozsah i správu zákonného majetkového společenství, ba vyhradit vznik tohoto společenství až ke dni zániku manželství. Závažnost zmíněných manželských úmluv si vyžadovala formu soudního zápisu, odvolat se na znění modifikační smlouvy vůči věřiteli bylo možno jen tehdy, byl-li s jejím zněním obeznámen.²¹⁹ Je přitom pozoruhodné, že zatímco účinné dovolání se smluvní modifikace bylo podmíněno vědomostí třetí osoby o její existenci, stran soudního zrušení a následného vypořádání zákonného majetkového společenství nic takového výslovně stanoveno nebylo. S ohledem na obecně uplatňovanou zásadu autonomie vůle nicméně dle mého názoru bylo možno obdobný požadavek vztáhnout i na soudní modifikaci.

Dále je otázkou, jak bylo v praxi řešeno ono seznámení třetí osoby se zněním modifikační smlouvy. Postačovalo snad jen pouhé oznámení manželů vůči věřiteli, že zákonné majetkové společenství modifikovali? Bylo možno se modifikace dovolat i ohledně dluhů vzniklých před jejím provedením? V tomto ohledu byla úprava nedotažená, což lze ale dle mého názoru přičítat tomu, že byla v zásadě bezprecedentní. Teprve v praxi mohly být identifikovány problematické body. Navíc srovnání kupříkladu s dnešní mnohem podrobnější a komplexnější právní úpravou by nebylo férové, zejména z důvodu naprosto odlišných socioekonomických podmínek.

Konečně nelze opominout, že na rozdíl od úprav navazujících zde absentoval příslušný procesní reflex. Právní úprava v § 427 zákona č. 142/1950 Sb. označovala jako účastníky exekučního řízení „vymáhajícího věřitele“ na straně jedné a „dlužníka (povinnou stranu)“ na straně druhé. Manžel povinného jako účastník vymezen nebyl²²⁰, jakkoliv hmotněprávní úprava v § 24 zákona o právu rodinném výslovně kalkulovala s postihem zákonného majetkového společenství i pro dluh jen jednoho z manželů. Postihu majetku v zákonném společenství se tedy zřejmě nedlužný manžel nikterak bránit nemohl, ledy by zde společenství nebylo či by bylo zúženo. Pak by

²¹⁸ Řízení o rozdělení bylo prováděno dle § 242 a 243 zákona č. 142/1950 Sb. Blíže k tomu viz STEINER, *Občanské právo procesní v teorii a praxi*, op. cit. sub. 92, s. 245-247.

²¹⁹ K tomu viz důvodovou zprávu k zákonu č. 265/1949 Sb. In: *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna. Národní shromáždění republiky Československé 1948-1954. Tisk č. 378.* [online] [Dostupné z https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0378_01.htm] [citováno dne 27.8.2020].

²²⁰ Viz k tomu například již citovaný STEINER, *Občanské právo procesní v teorii a praxi*, op. cit. sub. 92, s. 344, nebo ČEŠKA, Z. *Exekuce na plat*. Praha: Orbis, 1959, s. 27.

zřejmě nedlužný manžel jako třetí osoba byl oprávněn podat excindační žalobu a namítat, že byl nepřipustně postihnout jeho výlučný majetek, potažmo spoluvlastnický podíl na dříve společném majetku. Bylo-li tedy zákonné majetkové společenství zúženo nebo zrušeno, pak v řízení o excindační žalobě mohl nedlužný manžel těmito modifikacemi operovat a docílit vyloučení příslušného majetku z exekuce. V praxi panovala shoda na tom, že pro dluh jen jednoho z manželů nebylo možno postihnout nárok na plat nedlužného manžela, a to s odůvodněním, že součástí zákonného majetkového společenství se stávají až vyplacené peněžní prostředky.²²¹ Dle judikatury navíc ne všechny vyplacené peníze tvořily zákonné majetkové společenství:

„Mimo to nemůže podle § 22 odst. 1 zákona o právu rodinném být považováno za získaný majetek to, co slouží osobním potřebám manžela a výkonu jeho povolání, tedy i částky jeho pracovního příjmu, který manžel k tomu účelu určí a za tím účelem odloží. Povahu získaného majetku bude mít teprve to, co manžel ze svého příjmu běžně nespotřebuje, tedy to, co tvoří úspory nebo co se z pracovního příjmu pro rodinu opatří, a co tedy majetek trvalejším způsobem rozmnoží.“²²²

V.3 Právní úprava účinná od 1.4.1964 do 31.7.1998 (obč. zák. a o.s.ř.)

Jako klíčové v souvislosti s exekucí postihem bezpodílového spoluvlastnictví a též nedlužného manžela vystupovalo zcela nepochybně v poměrech obč. zák. ve znění účinném do 31.7.1998 ustanovení § 147, dle něhož bylo možno postihnout pro dluh jen jednoho z manželů vzniklý za trvání manželství též majetkové hodnoty v bezpodílovém spoluvlastnictví. Popsané hmotněprávní ustanovení je pak potřeba propojit s procesním ustanovením § 255 odst. 2 o.s.ř. ve znění účinném do 31.12.2000, které pro případ postihu věcí v bezpodílovém spoluvlastnictví zakládalo účastenství nedlužného manžela.²²³ Rovněž tak tehdejší judikatura vyslovila jednoznačný závěr nejen o účastenství nedlužného manžela ve smyslu § 255 odst. 2 o.s.ř., ale s prozaickým odůvodněním navíc zkonstatovala, že postih věcí v bezpodílovém spoluvlastnictví je možný dle exekučního titulu vydaného jen proti

²²¹ ČEŠKA, *Exekuce na plat*, op. cit. sub 220, s. 29, pozn. pod čarou č. 12.

²²² Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 30.8.1950, sp.zn. R XII 91/50. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

²²³ STEINER, *Občanské právo procesní v teorii a praxi*, op. cit. sub. 92, s. 430.

jednomu z manželů.²²⁴ Aby bylo lze postupovat dle § 147 obč. zák. ve zmiňovaném znění, muselo se jednat o samostatný (výlučný) dluh právě jen jednoho manžela²²⁵, vzniknuvší typicky v souvislosti se správou jeho výlučného majetku získaného například dědictvím či darem. Nebylo ovšem možné postihnout bezpodílové spoluvlastnictví tam, kde pohledávka jen jednoho z manželů vznikla ještě před uzavřením manželství.²²⁶ Konečně je namístě poukázat na judikaturní závěr, že pro pohledávku jednoho z bývalých manželů vzniknuvší za trvání manželství bylo lze postihnout zaniklé, avšak dosud nevypořádané bezpodílové spoluvlastnictví.²²⁷ Jde o postulát obecně přijímaný i v současných podmínkách.

Uvedená koncepce vyznívala ve prospěch věřitelů jen jednoho z manželů, ovšem vcelku opodstatněně, neboť vedle výlučného majetku byl nedlužný manžel vlastníkem majetku v bezpodílovém spoluvlastnictví, přičemž zde nebyl rozumný důvod věci v bezpodílovém spoluvlastnictví takříkajíc ušetřit od exekučního postihu jen proto, že podíl na společném majetku nebyl s ohledem na bezpodílovost určen.²²⁸ Ostatně v tehdejších poměrech většina majetkového portfolia toho kterého manžela tvořila součást bezpodílového spoluvlastnictví, vůbec vezme-li se v potaz nemožnost rozsah bezpodílového spoluvlastnictví pro kogentnost právní úpravy až do 1.1.1992 jakkoliv modifikovat. Nedlužnému manželů nezbývalo, nežli postih věci v bezpodílovém spoluvlastnictví, zejména movitých či nemovitých²²⁹, strpět, byť jeho osobní závazek²³⁰ k věřiteli druhého (dlužného) manžela zde neexistoval. Bylo notorií, že postih mzdy nedlužného manžela byl vyloučen, jelikož právo na zaplacení mzdy, jež mělo být předmětem postihu, netvořilo součást majetku v bezpodílovém spoluvlastnictví, touto součástí se stávaly až vyplacené peněžní prostředky.²³¹

²²⁴ K tomu viz výkladové stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 12.11.1965, sp.zn. Prz 51/65 (R 70/1965). In: *beck-online* [online] [Dostupné z [Prz 51/65 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online](#)]

²²⁵ ČEŠKA, KABÁT, *Občanský zákoník. Komentář. Díl I. (Zásady, § 1 až 221)*, op. cit. sub 73, s. 518.

²²⁶ BIČOVSKÝ, J., HOLUB, M. *Nové znění občanského zákoníku*. Praha: Linde Praha a.s. 1991, s. 145.

²²⁷ K tomu viz usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24.11.1972, sp.zn. 5 Co 620/1972. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

²²⁸ JEHLÍČKA, O., ŠKÁROVÁ, M., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání*. Praha: C.H. Beck. 1994. s. 169.

²²⁹ RUBEŠ, J. *Občanský soudní řád a předpisy související. 2. podstatně přepracované a doplněné vydání*. Praha: Panorama, 1982. s. 241.

²³⁰ ČEŠKA, KABÁT, *Občanský zákoník. Komentář. Díl I. (Zásady, § 1 až 221)*, op. cit. sub 73, s. 518.

²³¹ Viz k tomu například rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 29.9.1965, sp.zn. 8 Co 558/1965. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

Stranou pozornosti by v popisovaných souvislostech neměla zůstat otázka pasivní solidarity obou manželů. Na rozdíl od pozdější úpravy společného jmění nebyly součástí bezpodílového spoluvlastnictví závazky, vzdor tomu ale samozřejmě nebylo vyloučeno, aby manželé byli společně zavázáni, ať už solidárně nebo dílčím způsobem. Jednak přímo *ex lege* na základě § 145 odst. 2 obč. zák. ve znění účinném do 31.7.1998 byla pasivní solidarita obou manželů dána tam, kde závazek vznikl z právního úkonu týkajícího se věci v bezpodílovém spoluvlastnictví. Společně dlužící manželé odpovídali za splnění dluhu jak svým výlučným majetkem, tak i majetkem v bezpodílovém spoluvlastnictví. Případné z toho plynoucí regresní nároky bylo lze zohlednit až při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví.²³² Přitom se nutně nemuselo jednat toliko o právní úkon učiněný oběma manžely společně, ale kupříkladu v běžné záležitosti byl oprávněn platně jednat i jen jeden z manželů, což znamenalo stran společné věci závazek i pro druhého manžela. Jednalo-li se o záležitost nikoliv běžnou ve věci příkladmo společného rodinného domu, vyžadoval se k platnosti právního úkonu souhlas druhého manžela, přičemž nebyl-li dán, šlo o právní úkon neplatný. V souvislosti se zavedením institutu relativní neplatnosti s účinností od 1.4.1983 se však nekontrahující manžel musel neplatnosti dovolat v promlčecí lhůtě tří let. Neučinil-li tak, právní úkon ohledně společné věci, jakkoliv „neběžný“, z něj činil solidárního dlužníka s konotacemi z toho plynoucími.^{233,234} Tato zákonná pasivní solidarita ovšem *a contrario* nebyla konstituována v případě, že se jeden z manželů zavázal ohledně věci, jež v době učinění právního úkonu nebyla součástí bezpodílového spoluvlastnictví manželů, a to byt' by byla tímto právním úkonem do bezpodílového spoluvlastnictví nabývána.²³⁵

Exekuční postih pohledávky jen jednoho z manželů sebou mohl nést nepříznivé následky v podobě postihu výlučného majetku nedlužného manžela. Ten se v takovém případě jakožto třetí osoba mohl bránit podáním excindační žaloby dle § 267 odst. 1 o.s.ř. a tvrdit, že je výlučným vlastníkem konkrétní věci. Naopak postih

²³² K tomu viz například KŮRKA, DRÁPAL, *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*, op. cit. sub 1. s. 252.

²³³ ČEŠKA, KABÁT, *Občanský zákoník. Komentář. Díl I. (Zásady, § 1 až 221)*, op. cit. sub 73, s. 512.

²³⁴ Jen pro úplnost odkazuji na tomto místě na DVOŘÁKA, který se ve svém příspěvku zmiňuje o judikatuře, dle níž nelze pro závazek jen jednoho z manželů žalovat i druhého nekontrahujícího manžela, jakkoliv by se jednalo o závazek *ex lege* solidární. In: DVOŘÁK, J. Exekuční postih pohledávek, tvořících společné jmění manželů a nabytých manželem povinného, po nabytí účinnosti novely OSŘ. Část II. *ASPI – Původní nebo upravené texty pro ASPI*. 2001. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

²³⁵ ČEŠKA, KABÁT, *Občanský zákoník. Komentář. Díl I. (Zásady, § 1 až 221)*, op. cit. sub 73, s. 514.

majetku v bezpodílovém spoluvlastnictví musel nedlužný manžel, jak zmíněno výše, bez dalšího strpět.²³⁶

Zásadní předěl co do postihu majetku v bezpodílovém spoluvlastnictví, respektive majetku nedlužného manžela přinesla velká novela obč. zák. č. 509/1991 Sb. účinná od 1.1.1992 vydaná v souvislosti se společenskými změnami nastanuvšími po roce 1989. Snaha o důsledné prosazení smluvní volnosti v poměrech tržního hospodářství a zároveň i reflexe rozvoje podnikání se projevila též v manželském majetkovém právu, *in concreto* mám na mysli nově zařazené ustanovení § 143a obč. zák., na jehož podkladě byli manželé oprávněni smluvně modifikovat nejen rozsah bezpodílového spoluvlastnictví, nýbrž také vyhradit okamžik jeho vzniku až ke dni zániku manželství, k čemuž důvodová zpráva výslovně činila následující zajímavou historickou poznámku: „*V odstavci 2 tohoto ustanovení bylo opět umožněno osvědčené smluvní zřízení tzv. koakvizice.*“²³⁷

Popsaná možnost smluvní modifikace rozsahu bezpodílového spoluvlastnictví nutně našla svůj odraz v nově zavedeném § 147 odst. 2 obč. zák. V souladu s jeho dikcí nebylo přípustné postihnout majetek v bezpodílovém spoluvlastnictví pro pohledávku jen jednoho z manželů za předpokladu, že tato pohledávka vznikla při používání majetku nepatřícího na základě modifikační smlouvy do majetkového společenství manželů. Tímto způsobem zákonodárce významně posílil ochranu nedlužných manželů, přesněji řečeno poskytl manželům prostor k tomu, aby skrze promyšlenou modifikaci bezpodílového spoluvlastnictví sepsanou u notáře stabilizovali své majetkové postavení, a to zejména v situaci, kdy se jeden z manželů rozhodl podnikat, což se v tržním hospodářství legitimně předpokládalo.²³⁸ Takto koncipovaná úprava byla více než potřebná, neboť majetkový základ manželství si vyžadoval velmi důslednou ochranu. Nemálo podnikatelů, a to i z řad manželů, totiž zakončilo své podnikatelské aktivity bez významnějšího zisku, často však s velkými dluhy. Využití benefícia modifikace bezpodílového spoluvlastnictví v souvislosti s exekucním postihem bylo pak možné pouze tam, kde byl věřitel jednoho z manželů

²³⁶ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.10.2020, sp.zn. 20 Cdo 1232/2020, kde Nejvyšší soud připustil postih účtu manželky povinného pro dluh, který její manžel (povinný) převzal avalováním směnky dne 2.7.1998. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

²³⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 509/1991 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [citováno dne 25.8.2020].

²³⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 509/1991 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [citováno dne 25.8.2020].

s existencí modifikační smlouvy obeznámen.²³⁹ Nic bližšího v této souvislosti právní úprava nestanovila, dá se ovšem předpokládat, že odvolat se účinně na modifikační smlouvu bylo možno jen tehdy, pokud byl věřitel jen jednoho z manželů s její existencí seznámen v okamžiku vzniku exekvovaného dluhu.

Shora popsaná právní úprava ale dle mého názoru ve svém důsledku znevýhodňovala věřitele, a to až nepoměrně oproti majetku v bezpodílovém spoluvlastnictví. Pokud se totiž manželé modifikační smlouvy vůči věřiteli účinně dovolali, neb ten s ní byl seznámen, majetek v bezpodílovém spoluvlastnictví nemohl být dle § 147 odst. 2 obč. zák. vůbec exekučně postižen, ačkoliv k němu dlužný manžel měl, stejně jako ten nedlužný, totéž vlastnické právo, byť bez určení podílu. Jinak řečeno pohledávka vznikla jen jednomu manželovi ohledně majetku z bezpodílového spoluvlastnictví smluvně vyvedeného, čímž byl při vědomosti věřitele vyloučen postih majetku, který se v bezpodílovém spoluvlastnictví i nadále nacházel. Nedlužný manžel tedy mohl podat excindační žalobu dle § 267 odst. 1 o.s.ř. s tvrzením, že jeho právo k věcem v bezpodílovém spoluvlastnictví nepřipouští exekuci.²⁴⁰ V nastalém řízení potom bylo nutno prokázat existenci modifikační smlouvy, vědomost oprávněného o této modifikační dohodě a konečně skutečnost, že exekvovaný dluh povinného (dlužného manžela) vzniknul v souvislosti s majetkem z bezpodílového spoluvlastnictví vyňatým, a tedy náležejícím výlučně dlužnému manželu.

Nabízí se jednoduchá modelová situace: Manželé si kvůli podnikání jednoho z nich zúží bezpodílové spoluvlastnictví. Onen podnikající manžel při používání majetku, který byl dříve součástí bezpodílového spoluvlastnictví, vytvoří značné dluhy, naopak o všechn svůj výlučný majetek přijde. Jediným jeho aktivem bude vlastnické právo k dalším věcem v bezpodílovém spoluvlastnictví, jeho exekuční postih bude ale nemožný, ježto věřitel dlužného manžela (obchodní partner) prokazatelně o existenci modifikační smlouvy věděl.

O spravedlivosti takového řešení lze asi důvodně pochybovat, na straně druhé je namístě pamatovat na tehdejší „divoké“ společenské poměry, kdy se mnoho osob živelně vrhlo do podnikání, aby následně tvrdě „narazilo“. V ten moment se zdá být takto zesílená ochrana majetku v bezpodílovém spoluvlastnictví opodstatněná, tím spíše, je-li majetek v bezpodílovém spoluvlastnictví rozhodující pro fungování rodiny.

²³⁹ JEHLIČKA, ŠKÁROVÁ, *Občanský zákoník. Komentář*, op. cit. sub 228, s. 166.

²⁴⁰ MACUR, *Kurs občanského práva procesního – exekuční právo*, op. cit. sub 105, s. 120.

V.4 Právní úprava účinná od 1.8.1998 do 31.12.2012 (obč. zák. a o.s.ř.)

Právní úprava společného jmění manželů v obč. zák. účinná od 1.8.1998 zcela nepochybně posílila ochranu věřitelů jednak rozšířením aktiv společného jmění manželů nejen na věci, ale i na práva či jiné majtkové hodnoty²⁴¹, jednak zahrnutím závazků do rámce společného jmění, neboť za tyto závazky odpovídaly oba manželé v souladu s § 145 odst. 3 obč. zák. společně a nerozdílně. Vedle toho nelze pomíjet tehdejší dikci § 145 odst. 4 obč. zák., dle níž byli manželé oprávněni, respektive povinni společně a nerozdílně ze všech právních úkonů týkajících se společného jmění. Ač se tak nemusí na první pohled zdát, byl mezi oběma zmíněnými ustanoveními relativně podstatný rozdíl. Manželé se typicky mohli zavazovat ohledně nemovitých věcí tvořících společné jmění, příkladmo mohli uzavřít smlouvu o dílo stran opravy rodinného domu ve společném jmění a ustanovení § 145 odst. 4 obč. zák. v této souvislosti zakládalo jejich pasivní solidaritu, pokud se týče platby za uvedené dílo. Jiná byla situace, pokud manželé uzavřeli úvěrovou smlouvu, přičemž za poskytnutý úvěr zakoupili do společného jmění rodinný dům. V tomto případě šlo o právní úkon netýkající se majetku ve společném jmění (ten byl teprve pořizován), závazek z tohoto právního úkonu vzešlý ovšem tvořil dle § 143 písm. b) obč. zák. společné jmění a manželé za jeho splnění odpovídali dle § 145 odst. 3 obč. zák. společně a nerozdílně.²⁴²

Závazky patřícími do společného jmění přitom mohly být nejenom takové závazky, jež převzali oba manželé společně (smlouva o úvěru uzavřená jimi oběma), nýbrž i závazky, jež převzal jen jeden z manželů se souhlasem druhého manžela a konečně závazky převzaté jedním z manželů bez souhlasu druhého manžela v záležitostech nepřesahujících míru přiměřenou majtkovým poměrům manželů. Součástí společného jmění se tudíž naopak nestávaly ty závazky, které se týkaly výlučného majetku jen jednoho z manželů, a dále ty závazky, které převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého manžela v záležitostech přesahujících míru přiměřenou jejich majtkovým poměrům.

²⁴¹ KŮRKA, DRÁPAL, *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*, op. cit. sub 1, s. 253; shodně DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 89.

²⁴² DVOŘÁK, J. Exekuční postih pohledávek, tvořících společné jmění manželů a nabytých manželem povinného, po nabytí účinnosti novely OSŘ. Část II. *ASPI – Původní nebo upravené texty pro ASPI*. 2001. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

Zmíněná manželská dlužnická solidarita nutně vedla k závěru, že věřitelé byli oprávněni se uspokojovat jak z majetku společného, tak z výlučného majetku toho či onoho manžela.²⁴³ Neblahé důsledky plynoucí z doslovného výkladu tehdejších pravidel a současně odporující zásadě autonomie vůle, jak je zastávala nejen do té doby uplatňovaná a nezpochybněná judikатурní praxe²⁴⁴, ale rovněž tak doktrína²⁴⁵, korigovala za použití teleologického výkladu judikatura, která stran závazku převzatého jen jedním z manželů, avšak současně náležejícího do společného jmění, vyloučila, aby se věřitel mohl v nalézacím řízení domáhat splnění tohoto závazku i na nekonalující manžel, následný exekuční postih majetku ve společném jmění tím ovšem vyloučen nebyl.²⁴⁶ Kůrka s Drápalem k tomu přílehlavě podotýkají: „*Jinak řečeno, jestliže druhý manžel odpovídá za dluh dlužníka, není důvod, aby ve výkonu rozhodnutí nebyl postižen i ten jeho majetek, který je s dlužníkem společný tím, že tvoří jejich společné jmění.*“²⁴⁷ Vcelku spravedlivě tak měl zůstat nedotčen výlučný majetek manžela, jenž nebyl účasten příslušného závazku. V reakci na popsany judikát se však objevily kritické názory poukazující ať už na tehdejší jasné znění § 145 odst. 3 obč. zák., na kogentní povahu ustanovení § 511 obč. zák.²⁴⁸, potažmo na nepatřičnost, respektive nedostatečnost Nejvyšším soudem použité interpretační metody.²⁴⁹

V této souvislosti se sluší uvést, že pokud jeden z manželů převzal bez souhlasu druhého manžela závazek přesahující míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, absence souhlasu pochopitelně neměla jakýkoliv vliv na platnost daného právního úkonu, a zavázán tak byl pouze konalující manžel, závazek se ovšem nestal součástí společného jmění.²⁵⁰ Jak trefně uvádí relevantní literatura, „*uzavřením manželství se nepozbývá způsobilost samostatně se zavazovat.*“²⁵¹

²⁴³ Viz též DVORÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 91.

²⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.7.2004, sp.zn. 32 Odo 529/2003, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.11.2004, sp.zn. 32 Odo 1082/2003. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

²⁴⁵ ŠVESTKA, J., JEHLIČKA, O., ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 10. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 596.

²⁴⁶ K tomu blíže viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.9.2007, sp.zn. 31 Odo 677/2005. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

²⁴⁷ KŮRKA, DRÁPAL, *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*, op. cit. sub 1, s. 252.

²⁴⁸ K tomu viz BALÁK, F. Poznámka k rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 31 Odo 677/2005. *Právní rozhledy*, 21/2007, s. 792. ISSN: 1210-6410. a literaturu tam odkazovanou, kde se autor vcelku ostře proti zmíněnému rozhodnutí vymezil.

²⁴⁹ MALENOVSKÝ, R. K žalobě na splnění závazku náležejícího do SJM, sjednaného jen s jedním z manželů. *Právní rozhledy*, 20/2008, s. 747. ISSN: 1210-6410.

²⁵⁰ K tomu viz například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.8.2005, sp.zn. 29 Odo 162/2005, nebo rozsudek téhož soudu ze dne 16.7.2008, sp.zn. 28 Cdo 2199/2008. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

²⁵¹ DVORÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 93.

Zavedení institutu společného jmění manželů namísto bezpodílového spoluvlastnictví zákonem č. 91/1998 Sb. se ale neobešlo bez významného opomenutí zákonodárce v procesní rovině. Dikce ustanovení § 147 obč. zák. ve znění účinném do 31.7.1998 nebyla ze stěží pochopitelných důvodů do právní úpravy společného jmění převzata a až do konce roku 2000 zde existovalo právní vakuum. Právní úprava v o.s.ř. ve znění účinném do 31.12.2000 totiž sice i nadále počítala s účastenstvím manžela povinného ve výkonu rozhodnutí (exekutorská exekuce odstartovala až 1.5.2001), vycházela ovšem z dikce dříve platného ustanovení § 147 obč. zák., které postih věci v bezpodílovém spoluvlastnictví též pro závazek jen jednoho z manželů aprobovalo, což reflektovalo i znění § 255 odst. 2 o.s.ř., jež každopádně stále operovalo s pojmem „věci v bezpodílovém spoluvlastnictví“. Proto si lze důvodně položit jednak otázku, co bylo lze vlastně postihnout, a druhak ještě o poznání palčivější otázku, za jakých okolností, respektive pro jaké dluhy bylo společné jmění v době od 1.8.1998 do 31.12.2000 postižitelné.

Pokud se týče otázky druhé v pořadí, pak je zřejmě namístě dovodit, že společné jmění manželů bylo nepochybně postižitelné pro ty závazky, které tvořily jeho součást a za něž tudíž oba manželé odpovídali společně nerozdílně, ať už byl účastníkem závazku jeden z manželů nebo oba manželé. Do doby shora popsáního judikaturního obratu bylo navíc obecně akceptováno, že pro závazek převzatý jen jedním z manželů, tvořil-li součást společného jmění, bylo možno žalovat i druhého z manželů, jakkoliv jej účasten nebyl.²⁵² Postih společného jmění v těchto případech tedy legitimizovalo jeho samotné obsahové vymezení v § 143 písm. b) obč. zák. Zcela evidentní to bylo, zněl-li exekuční titul na oba manžele (solidární dlužníky), kteří měli postavení dvou povinných, méně již v situaci, kdy povinným byl dle exekučního titulu toliko jeden z manželů, zatímco druhý z manželů byl v procesním postavení „*manžela povinného*“ (přestože při vědomí pasivní solidarity obou manželů se postavení i druhého manžela blížilo postavení povinného spíše než manžela povinného).

Kromě závazků jsoucích ve společném jmění nebyla výjimkou ani existence takových závazků, které stály vně (k jejich vymezení viz výše) a které tudíž dle mého názoru nebylo možno na pozadí tehdejší úpravy účinné do 31.12.2000 postižením společného jmění vymoci, byť nelze odestát, že onen zavázaný manžel byl zcela

²⁵² DVORÁK, J. Exekuční postih pohledávek, tvořících společné jmění manželů a nabytých manželem povinného, po nabytí účinnosti novely OSŘ. Část II. *ASPI – Původní nebo upravené texty pro ASPI*. 2001. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

nepochybně spolu s manželem nezavázaným vlastníkem majetku v jejich společném jmění. Nemožnost postihu společného jmění přitom mohla pro věřitele znamenat značný problém tehdy, když zavázaný manžel měl jen minimální majetek výlučný.

Pokud se týče otázky prvé v pořadí, kloním se k názoru vyjádřenému Kůrkou s Drápalem²⁵³, že již od 1.8.1998, tj. ještě bez příslušné procesní reflexe, bylo přípustné postihnout nejen věci ve společném jmění, ale též práva a jiné majetkové hodnoty, a sice s odkazem na § 143 obč. zák. Opačně se v tomto aspektu vyslovuje Dvořák²⁵⁴, který tak činí s ohledem na dikci § 255 odst. 2 o.s.ř. ve znění účinném do 31.12.2000 a dále s přihlédnutím k tehdejší judikatuře²⁵⁵, jeho argumentaci ovšem nepovažuji za natolik přesvědčivou.

V.5 Zákon č. 30/2000 Sb.

Onen postrádaný procesní reflex úpravy hmotněprávní byl realizován teprve zákonem č. 30/2000 Sb., který nabyl účinnosti dne 1.1.2001. Do rámce o.s.ř. bylo zakomponováno nové ustanovení § 262a o.s.ř., ustanovení § 255 odst. 2 o.s.ř. pak bylo příslušným způsobem přeformulováno, aby terminologicky a koncepčně odpovídalo novému institutu společného jmění. Dalo by se zkonstatovat, že právě až novelou zákonem č. 30/2000 Sb. byla úprava společného jmění manželů v jeho souvislostech hmotněprávních a procesních konečně zkompletována.

Zřejmě nejpodstatnější moment možno spatřovat v dikci § 262a odst. 1 o.s.ř., který výslovně připustil postih majetku ve společném jmění manželů i pro dluh jen jednoho z manželů vzniknuvší za trvání manželství. Při vědomí zásady formalizace předpokladů nařízení výkonu rozhodnutí pochopitelně nebyl dán prostor podrobně zkoumat jednotlivé relevantní otázky související s postihem společného jmění, jako například původ exekvované pohledávky, okamžik jejího vzniku či eventuální modifikace společného jmění již v nařizovací fázi, pročež způsobila obrana byla manželů povinného poskytnuta v řízení o excindační žalobě *sui generis* dle nově

²⁵³ KŮRKA, DRÁPAL, *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*, op. cit. sub 1, s. 253.

²⁵⁴ DVOŘÁK, J. Exekuční postih pohledávek, tvořících společné jmění manželů a nabytých manželem povinného, po nabytí účinnosti novely OSŘ. Část II. *ASPI – Původní nebo upravené texty pro ASPI*. 2001. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

²⁵⁵ Jedná se o stanovisko Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 3.2.1972, sp.zn. Cpj 86/71 (R 42/72), potažmo o rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 29.9.1965, sp.zn. 8 Co 558/1965. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

zavedeného ustanovení § 267 odst. 2 o.s.ř.²⁵⁶ Aby nedošlo k maření účelu exekuce, respektive aby tato proběhla rychle a překvapivě, vycházelo se v souvislosti s nařízením exekuce ze zákonného rozsahu společného jmění manželů, tedy na případné modifikace společného jmění nebyl brán v této fázi jakýkoliv ohled, což ovšem zároveň neznamenalo, že k reálnému postihu majetku ve společném jmění skutečně došlo.^{257,258} Pozoruhodný je v této souvislosti postřeh některých autorů, že aplikace § 262a odst. 1 o.s.ř. byla vlastně způsobilá založit účastenství manžela povinného nejen při postihu majetku, jenž dle nezohledněné modifikační smlouvy do společného jmění nepatřil, avšak dokonce i tam, kde byl vznik společného jmění vyhrazen až k zániku manželství.²⁵⁹ Ačkoliv tedy v rovině hmotného práva manželé společné jmění v souladu s příslušnou modifikační smlouvou nevytvářeli, při nařízení exekuce bylo vycházeno z toho, že společné jmění mezi nimi existuje v zákonném rozsahu dle § 143 obč. zák.

Vcelku striktní pravidlo obsažené v § 262a odst. 1 o.s.ř. bylo na straně druhé vyváženo takříkajíc obranným ustanovením § 267 odst. 2 o.s.ř., které vneslo do úpravy v o.s.ř. speciální odnož excindační žaloby sloužící ochraně manžela povinného, či přesněji řečeno ochraňující jeho právo k majetku ve společném jmění. Prizmatem uvedené právní reglementace vystupovalo právo manžela povinného k majetku ve společném jmění jako právo nepřipouštějící exekuci.²⁶⁰ Jak přitom správně poznamenávají Kůrka s Drápalem, právo manžela povinného nepřipouštějící exekuci není založeno právem hmotným, jako je tomu u standardní excindační žaloby dle § 267 odst. 1 o.s.ř., ale právem procesním, přičemž o možnosti podání excindační žaloby je potřeba manžela povinného poučit²⁶¹ (k tomu lze jen podotknout, že dnes je poučovací povinnost v souvislosti s ochranou manžela povinného stanovena speciálně v § 262b odst. 1 o.s.ř. v platném znění).

Ustanovení § 267 odst. 2 o.s.ř. ve znění účinném do 31.12.2012 bylo koncipováno následovně:

²⁵⁶ K tomu viz důvodovou zprávu k zákonu č. 30/2000 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

²⁵⁷ K tomu viz BUREŠ, J., DRÁPAL, L., MAZANEC, M. *Občanský soudní řád. Komentář*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2001, 1336-1337. ISBN: 80-7179-338-8.

²⁵⁸ K tomu viz kupříkladu též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.11.2003, sp.zn. 20 Cdo 238/2003, kde bylo poukázáno na skutečnost, že exekvovat lze i společné jmění zaniklé, avšak dosud nevypořádané. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

²⁵⁹ KŮRKA, DRÁPAL, *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*, op. cit. sub 1, s. 254.

²⁶⁰ DVORÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 97.

²⁶¹ KŮRKA, DRÁPAL, *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*, op. cit. sub 1, s. 832-833.

„Obdobně podle odstavce 1 se postupuje, byl-li nařízeným výkonem rozhodnutí postižen majetek patřící do společného jmění manželů nebo který se považuje za součást společného jmění manželů (§ 262a odst. 1), avšak vymáhaný závazek vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů při používání majetku, který

a) podle smlouvy o zúžení zákonem stanoveného rozsahu společného jmění manželů nebo podle smlouvy o vyhrazení vzniku společného jmění ke dni zániku manželství nepatřil do společného jmění manželů, a oprávněnému byl v době vzniku vymáhané pohledávky znám obsah smlouvy,

b) náležel výhradně povinnému proto, že jej nabyl před manželstvím, dědictvím, darem, za majetek náležející do jeho výlučného majetku nebo podle předpisů o restituci majetku, který měl ve vlastnictví před uzavřením manželství nebo který mu byl vydán jako právnímu nástupci původního vlastníka, anebo že slouží podle své povahy jen jeho osobní potřebě.“

V první řadě nebylo pochyb o tom, že s vylučovací žalobou byl manžel povinného úspěšný tam, kde byl vymáhán závazek jen jednoho z manželů vzniklý před uzavřením manželství. Postih společného jmění byl v takovém případě z logických důvodů bez dalšího vyloučen, Kůrka s Drápalem pak navíc dovozují, že šlo o žalobu dle § 267 odst. 1 o.s.ř., jíž podával manžel povinného jakožto třetí osoba.²⁶² Stejně tak nebylo přípustné postihnout majetek v dosud nevypořádaném společném jmění pro závazek jen jednoho z bývalých manželů vzniklý po zániku manželství. Takové postihy by se vpravdě přičily spravedlivému postupu, neboť zatímco o dlužích toho druhého vzniklých za trvání manželství může manžel vědomost mít a dá se to zřejmě i presumovat, o dlužích toho druhého z doby před uzavřením nebo po zániku manželství je to již hůře představitelné.

Písm. a) shora citovaného ustanovení chránilo společné jmění v těch případech, kdy se jeden z manželů zavázal při používání majetku nenáležejícího do společného jmění na podkladě modifikační smlouvy, to ovšem za předpokladu, že oprávněný byl s obsahem této smlouvy při vzniku závazku obeznámen. Jednalo se o zohlednění

²⁶² KŮRKA, DRÁPAL, *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*, op. cit. sub 1, s. 833.

pravidla zakotveného v § 143a odst. 4 obč. zák., respektive o vyjádření principu, že účinky smlouvy se nemohou vztahovat na třetí osobu smlouvy neúčastnou.²⁶³ Svoboda s Levým v této souvislosti dovozují, že pokud věřitel nebyl s modifikační smlouvou obeznámen v době vzniku exekvovaného dluhu, mělo to za následek relativní bezúčinnost modifikační smlouvy nastávající *ex lege*, což návazně smlouvou negativně dotčenému věřiteli umožňovalo uplatnit bezúčinnost též v rámci výkonu rozhodnutí, typicky v řízení o excindační žalobě.²⁶⁴ Pozoruhodný je ovšem v této souvislosti závěr přijatý Velkým senátem občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu v jeho rozsudku sp.zn. 31 Cdo 4087/2013, dle něhož se věřitel nemůže beneficia relativní bezúčinnosti modifikační smlouvy dovolat vůči manželu povinného tehdy, pokud manžel povinného o závazku dlužného manžela (povinného) nevěděl a při tomto svém „nevědomí“ tedy nemohl věřitele upozornit na existenci modifikační smlouvy a obeznámit jej s jejím obsahem.²⁶⁵

Jen stěží by bylo ospravedlnitelné, aby společné jmění utrpělo kvůli dluhu jen jednoho z manželů týkajícího se pouze jeho výlučného majetku. Nabízí se ale otázka, proč společné jmění takto chránit, měl-li dlužný manžel k majetku v něm obsaženém stejně silné vlastnické právo jako manžel nedlužný (viz ostatně tutéž poznámku k úpravě v obč. zák. účinné od 1.1.1992). Dále pak nutno ještě poukázat na do určité míry duplicitní ustanovení § 262a odst. 2 o.s.ř., které taktéž bylo vyjádřením ochrany třetích osob a jejich nabytých práv.²⁶⁶ V průběhu celé exekuce tak nebylo přípustné přihlížet ke smlouvě, kterou byl po vzniku exekvované pohledávky měněn rozsah společného jmění. Zajímavé přitom bylo, že se nesmělo přihlídnout nejen ke smlouvám společné jmění zužujícím, ale též ke smlouvám rozšiřujícím společné jmění o výlučný majetek povinného. Byť rozšíření společného jmění se může zdát pro věřitele výhodné, povinný vložení svého výlučného majetku do společného jmění manželů mohl paradoxně docílit záchrany tohoto výlučného majetku právě prostřednictvím ochrany společného jmění.

²⁶³ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.7.2004, sp.zn. 20 Cdo 1389/2003. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

²⁶⁴ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 889-901. ISBN: 978-80-7400-506-0.

²⁶⁵ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9.12.2015, sp.zn. 31 Cdo 4087/2013. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. Lze jen doplnit, že současná právní úprava zavedením Seznamu listin o manželském majetkovém režimu situaci s obeznámením věřitele jednoznačně usnadnila. Na straně druhé stále může dojít k tomu, že manželé v poměrech současné právní úpravy uzavřou modifikační smlouvu a tuto nenechají do Seznamu listin zapsat. V tom případě bude zřejmě namíste věřitele při vzniku závazku s existencí modifikační smlouvy obeznámit.

²⁶⁶ K tomu viz BUREŠ, DRÁPAL, *Občanský soudní řád. Komentář*, op. cit sub 257, s. 1338.

Stran varianty upravené v písm. b) lze zkonstatovat v podstatě totéž, tedy necht' dlužící manžel za závazky související s majetkem jsoucím na základě zákona v jeho výlučném vlastnictví odpovídá právě jen svým výlučným majetkem, byť i na tomto místě nutno zmínit jeho vlastnický vztah k majetku ve společném jmění.

Důvody pro vyloučení majetku ve společném jmění manželů z exekuce byly sneseny ustanovením § 267 odst. 2 o.s.ř. taxativně, protože nepřicházelo do úvahy dosíci dle tohoto ustanovení vyloučení majetku ve společném jmění z důvodů dalších.²⁶⁷ Proto kupříkladu nemohl manžel povinného uspět v situaci, kdy bylo společné jmění postiženo pro dluh, k jehož splnění se zavázal druhý z manželů bez souhlasu nedlužného manžela v záležitosti přesahující míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů.²⁶⁸ Nehrálo přitom roli, že takový závazek ani nebyl součástí společného jmění, jakkoliv by bylo legitimní právě v těchto případech exekuční postih společného jmění, alespoň v jeho části, nepřipustit.

Jak jsem již naznačil výše, tehdejší úprava ve své podstatě nebyla dostatečně důsledná, co se ochrany práv věřitele týče, byť první dojem by mohl být zcela opačný. Vždyť už jen možnost postihnout společné jmění i pro dluh jen jednoho z manželů vzniklý za trvání manželství se možná zdála být až příliš striktní. Vezme-li se ovšem vedle dikce § 262a odst. 1 o.s.ř. v potaz také dikce § 267 odst. 2 o.s.ř., nutně dospějeme k závěru, že se nejednalo o posun natolik významný. Velká část závazků vzniklých za trvání manželství (ať už oběma manželům nebo jednomu z nich) totiž stejně byla v souladu s dikcí § 143 písm. b) obč. zák. součástí společného jmění, což implikovalo pasivní solidaritu obou manželů, jejíž projev v poměrech exekučních nebyl zpochybněn (společné jmění bylo pro tyto dluhy postižitelné, viz výše). Ty závazky, které naopak součást společného jmění netvořily, a solidarita zde absentovala, byly buďto takové, které se týkaly výlučného majetku jen jednoho manžela (ostatně úprava v § 267 odst. 2 o.s.ř. mířila v obou svých písmenech právě na majetek výlučný, ať už tomu tak bylo dle smlouvy či dle zákona), nebo takové, které převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého v záležitosti přesahující míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. Pro posledně uvedené dluhy se společné jmění postihovalo bez omezení, u prve uvedených mohl manžel povinného docílit za splnění

²⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.10.2008, sp.zn. 20 Cdo 964/2007. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

²⁶⁸ KŮRKA, DRÁPAL, *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*, op. cit. sub 1, s. 834.

zákonem stanovených podmínek výluky majetku ve společném jmění z exekuce. Jinak řečeno dopad § 262a o.s.ř. nebyl nijak zvlášť revoluční.

Onen podstatný moment pak tkví v tom, že při vyloučení společného jmění z exekučního postihu tak bylo činěno bez jakéhokoliv zohlednění faktu, že dlužný manžel vedle majetku výlučného má vlastnické právo též k majetku společnému a že minimálně určitá část společného jmění by tedy předmětem exekuce být měla. Popsaný přístup měl pravděpodobně své kořeny v náhledu na společné jmění jako na nedílné (bezpodílové) společenství jmění. Nicméně i v poměrech současné právní úpravy, v níž se koncepce bezpodílovosti uplatňuje, se postih společného jmění, někdy i jen v části, připouští, čímž jsou věřitelé chráněni důsledněji (viz níže). Je potřeba si uvědomit, že v nemálo případech dlužný manžel nedisponoval takřka žádným výlučným majetkem, pročež věřiteli v případě úspěchu nedlužného manžela v řízení o vylučovací žalobě dle § 267 odst. 2 o.s.ř. hrozilo, že zde nebude exekučně postižitelného majetku. Ostatně na tento problém výslovně poukazují Dvořák se Spáčil, kteří navíc v této souvislosti potvrzují moji tezi, že majetek ve společném jmění dlužnému manželu celý patří s tím, že je omezen stejně silným právem druhého (nedlužného) manžela. Proto tito autoři nepovažují za spravedlivé celé společné jmění při úspěchu nedlužného manžela s excindační žalobou vyjmout z exekučního postihu. Řešení dle nich skýtalo insolvenční právo, kdy věřitel mohl při absenci výlučného majetku dlužného manžela a současně při výluce postihu společného jmění podat na dlužného manžela návrh na prohlášení konkursu. Následkem prohlášení konkursu by společné jmění zaniklo, provedlo by se jeho vypořádání a z vypořádacího podílu dlužného manžela (dlužníka v konkursu) by bylo možno se uspokojit. Takto nastolené spravedlivé řešení by se ovšem zborilo, pokud by dluhy převyšovaly vypořádací podíl dlužného manžela, neboť v takovém případě by bylo nutno zahrnout do majetkové podstaty celé společné jmění. Tím by naopak nelegitimně utrpěl nedlužný manžel, který by nezískal ničeho, respektive by musel strpět, že za účelem sanace dluhů druhého z manželů o svůj vypořádací podíl na společném jmění přijde. Zmínění autoři tak nabídli řešení, dle něhož i v konkursním řízení může nedlužný manžel podat excindační žalobu, na jejímž podkladě se bude dožadovat vyloučení svého vypořádacího podílu z konkursu.²⁶⁹

²⁶⁹ DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 97. V principu se jedná o přístup uplatnivší se v současnosti cestou tzv. hypotetického vypořádání.

Pro úplnost toliko doplňuji, že zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád, účinný od 1.5.2001, jímž se takříkajíc zrodila tzv. exekutorská exekuce jakožto alternativa k soudnímu výkonu rozhodnutí, obsahoval stran účastenství manžela povinného v exekuci a postižení majetku patřícího do společného jmění manželů tutéž právní úpravu jako o.s.ř. Soudní exekutoři tedy obdobně jako soudy ve výkonu rozhodnutí byli povinni v souladu s § 36 odst. 2 e.ř. jednat při postihu majetku ve společném jmění s manželem povinného jako s účastníkem exekuce a dle § 42 e.ř. ve vymezených případech nepřihlíželi k modifikačním smlouvám. I v rámci exekutorské exekuce se mohl nedlužný manžel pochopitelně bránit excindační žalobou, a to vzhledem k subsidiární přiměřené aplikaci o.s.ř., jak ji zakotvoval § 52 odst. 1 e.ř.

V.6 Právní úprava účinná od 1.1.2013 do 31.12.2013 (obč. zák., o.s.ř. a e.ř.)

Až do konce roku 2012 panoval na poli postihu společného jmění manželů, respektive majetku nedlužného manžela pomyslný klid, který byl narušen tzv. velkou exekuční novelou č. 396/2012 Sb.²⁷⁰ Ta velmi významně promluvila jak do úpravy soudního výkonu rozhodnutí, tak do paralelní úpravy exekutorské exekuce.²⁷¹ Z pohledu předkládané práce jsou pak podstatné změny v otázce účastenství manžela povinného v exekuci a dále v otázce širší postihu majetkových hodnot nejen ve společném jmění manželů, nýbrž taktéž majetkových hodnot náležejících nedlužnému manželu.

Nově bylo dle § 255 odst. 3 o.s.ř. účastenství manžela povinného založeno v případě, že při postižení závazku náležejícího do společného jmění manželů byly postiženy jeho výlučné majetkové hodnoty. V této souvislosti dikce posledně uvedeného ustanovení odkazovala na § 262a odst. 3 o.s.ř., rovněž tak nově vložený, který, vcelku přelomově, připouštěl pro vymožení pohledávky náležející do společného jmění postih jak mzdy či jiného příjmu manžela povinného, tak dokonce postih jiných pohledávek tohoto nedlužného manžela. Výslovně bylo normováno:

²⁷⁰ Jde o notoricky používané označení, k tomu viz například HOZMAN, D. Vyhlášení soutěže odborných prací na téma „Velká novela“. *Komorní listy*. č. 1/2013, s. 42. ISSN: 1805-1081.

²⁷¹ K šíři záběru novely č. 396/2012 Sb. viz zejména důvodovou zprávu. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

„Výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu manžela povinného, příkázáním pohledávky manžela povinného z účtu u peněžního ústavu, příkázáním jiné peněžité pohledávky manžela povinného nebo postižením jiných majetkových práv manžela povinného lze nařídit tehdy, jde-li o vydobytí závazku, který patří do společného jmění manželů. Ustanovení hlavy druhé a třetí se použije přiměřeně.“

Exekuční řád možná poněkud nekonceptně tyto formulace neobsahoval, podpůrná aplikovatelnost o.s.ř. každopádně tento nepatrný nedostatek kompenzovala. Výlučný majetek manžela povinného, ať už se jednalo o mzdu či jiný příjem nebo jeho pohledávky, bylo tedy jistě možno postihnout exekučním příkazem. Konečně neušlo změnám ani ustanovení § 267 o.s.ř. o excindační žalobě, neboť nově se mohl dle odst. 3 příslušného ustanovení manžel povinného bránit podáním vylučovací žaloby tam, kde byly nepřipustně postiženy majetkové hodnoty, které nabyt „*před manželstvím, dědictvím, darem, za majetek náležející do jeho výlučného majetku nebo podle předpisů o restituci majetku, který měl ve vlastnictví před uzavřením manželství nebo který mu byl vydán jako právnímu nástupci původního vlastníka, anebo že slouží podle své povahy jen jeho osobní potřebě.*“

Právě ocitovaný výčet majetku zjevně odrážel hmotněprávní vymezení společného jmění manželů v § 143 obč. zák. a byl ve své podstatě zdůrazněním skutečnosti, že vybraný výlučný majetek manžela povinného nebylo lze pro pohledávku druhého z manželů exekučně postihnout, a to zřejmě ani v případě, že se jednalo o závazek patřící do společného jmění manželů (což by ovšem implikovalo pasivní solidaritu manželů ve smyslu § 145 odst. 3 obč. zák. a činilo by to tak osobně odpovědným také manžela povinného). Ustanovení § 267 odst. 3 o.s.ř. každým pádem pro tyto situace odkazovalo na obdobné použití svého odstavce prvního, vzato do důsledku se jednalo o ustanovení nadbytečné, neb nebylo pochyb a ani dnes není, že při postihu takto jednoznačně výlučného majetku manžela povinného se tento může bránit „standardní“ excindační žalobou dle § 267 odst. 1 o.s.ř. v postavení osoby třetí.²⁷²

Vedle takto speciálně chráněného výlučného majetku manžela povinného ovšem existoval výlučný majetek méně chráněný, který naopak již poukazované ustanovení § 262a odst. 3 o.s.ř. dávalo všanc i pro uspokojení pohledávek jen jednoho

²⁷² KŮRKA, DRÁPAL, *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*, op. cit. sub 1, s. 833; dále SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141, s. 19.

z manželů náležejících do společného jmění. Šlo o projev snahy důsledně chránit práva věřitelů, přičemž výlučný majetek vypočtený v § 262a odst. 3 o.s.ř. mající formu majetkových práv byl výlučným vlastně jen do okamžiku, než došlo k výplatě mzdy či pohledávky.²⁷³ Soudní exekutoři opírající se o vlastní praktické poznatky navíc opakovaně namítali, že přes bankovní účty manžela povinného často „protékají“ finanční prostředky samotného povinného, pročež trvání na striktním pojetí spočívajícím v možnosti postihnout toliko účty náležející samotnému povinnému, a to v duchu tehdejší judikaturní praxe²⁷⁴, je přežitkem.²⁷⁵ Proto bylo legitimní postih právě těchto výlučných majetkových práv manžela povinného připustit, na rozdíl od majetku vypočteného v § 267 odst. 3 o.s.ř., a proto exekutorská obec onu velkou novelu č. 396/2012 Sb. obecně vítala. Jako obrana pak manžela povinného, pokud byl nepřipustně postižen majetek vypočtený v § 262a odst. 3 o.s.ř., sloužil návrh na zastavení exekuce odůvodněný odkazem na § 268 odst. 1 písm. h) o.s.ř., nikoliv tedy žaloba excindační, jak by se mohlo na první pohled zdát.²⁷⁶

Osobně považuji za nutné vyzdvihnout rozdílné pojmosloví v § 262a odst. 1 o.s.ř. na straně jedné a v § 262a odst. 3 o.s.ř. na straně druhé. Jakkoliv se může zdát, že jde toliko o detail bez hlubšího významu, jsem názoru právě opačného. Ustanovení § 262a odst. 1 o.s.ř. umožňovalo postih společného jmění manželů pro „*vydobyti závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů*“, ustanovení § 262a odst. 3 o.s.ř. pak připouštělo postih vybraných výlučných majetkových hodnot nedlužného manžela pro „*vydobyti závazku, který patří do společného jmění manželů*“. Troufám si tvrdit, že prve uvedená množina dluhů je širší nežli druhá v pořadí, jak nasvědčuje dikce § 143 písm. b) obč. zák. Součástí společného jmění totiž tvořily i závazky jen jednoho z manželů vzniklé za trvání manželství, vyjma závazků týkajících se výlučného majetku a závazků přesahujících mírou přiměřenou majetkovým poměrům manželů a převzatých bez souhlasu manžela druhého. Proto kupříkladu nebylo přípustné postihnout mzdu manžela povinného pro závazek jeho protějšku,

²⁷³ K tomu viz SVOBODA, SMOLÍK, *Občanský soudní řád. Komentář*, op. cit. sub 264, s. 889-901.

²⁷⁴ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.5.2005, sp.zn. 20 Cdo 712/2004, kde je navíc jasně a věcně řešena otázka smluvního zúžení společného jmění manželů a s tím související možnosti jeho postihu pro dluh vzniknuvší před touto modifikací. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

²⁷⁵ BOLOM, D. Vybrané otázky k problematice exekuce společného jmění manželů. *Komorní listy*. č. 2/2014, s. 24. ISSN: 1805-1081.

²⁷⁶ K tomu viz SVOBODA, SMOLÍK, *Občanský soudní řád. Komentář*, op. cit. sub 264, s. 889-901.

který přesahoval míru přiměřenou majetkovým poměrům a byl převzat bez souhlasu nedlužného manžela, postih společného jmění ovšem v tomto případě přípustný byl.

S výše nastíněným problémem závazků tvořících společné jmění manželů pak souvisela navíc ještě otázka, zda součást společného jmění tvořily též závazky jen jednoho z manželů vzniklé za trvání manželství z protiprávního (deliktního) jednání. Odborná literatura naznačovala, byť s určitou měrou skepse ke vhodnosti popsaného řešení, že pro absenci výslovné právní úpravy stran takovýchto dluhů se analogicky použije ustanovení § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák., dle něhož je pro zařazení dluhu do rámce společného jmění rozhodující v podstatě toliko hledisko přiměřenosti dluhu k majetkovým poměrům manželů.²⁷⁷ V poměrech popisované právní úpravy tudíž i dluhy způsobené protiprávním jednáním jednoho manžela (typicky zapříčinění majetkové újmy), pokud byly přiměřené majetkovým poměrům manželů, součást společného jmění tvořily a bylo tedy lze postihnout za účelem jejich vymožení i majetkové hodnoty manžela povinného vymezené v § 262a odst. 3 o.s.ř. Uvedené doktrinální řešení převzala též relevantní judikatura, poukazujíc na potřebu zabývat se v případě deliktních závazků shora uváděným hlediskem přiměřenosti (tj. nikoliv každý deliktní závazek patří do společného jmění manželů)²⁷⁸, k tomu ovšem nutno podotknout, že judikatura na tomto poli prošla pozoruhodným vývojem, kdy v prvopočátku nebyly deliktní závazky za součást společného jmění považovány.²⁷⁹ Ostatně nepůsobí zrovna spravedlivě, má-li jeden z manželů odpovídat svými vybranými výlučnými majetkovými hodnotami za protiprávní jednání druhého manžela.²⁸⁰

V.7 Právní úprava účinná od 1.1.2014 do 30.6.2015 (o.s.ř., e.ř. a o.z.)

V oblasti soukromého práva došlo k datu 1.1.2014 k notoricky známé přelomové změně, neboť nabyl účinnosti nový kodex soukromého práva (zákon č.

²⁷⁷ DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 95.

²⁷⁸ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2.11.2016, sp.zn. 20 Cdo 1722/2016, nebo rozsudek téhož soudu ze dne 29.8.2017, sp.zn. 20 Cdo 4897/2016. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

²⁷⁹ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6.11.2003, sp.zn. 30 Cdo 1191/2002. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

²⁸⁰ Dvořák se Spáčilem tento problematický aspekt zmiňují a v této souvislosti odkazují na zahraniční právní řády, respektive na tehdejší návrh nového občanského zákoníku umožňující postih jen hypotetického vypořádacího podílu dlužného manžela. In: DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 95

89/2012 Sb.). Jedná se patrně o nejvýznamnější legislativní počin porevolučního období, přičemž jeho široký záběr, který plyne ze samé podstaty civilního kodexu jako předpisu vsutku všeobecného, si vyžádal novelizaci nepřeborného množství souvisejících předpisů, civilní řízení nevyjímaje. Klíčovou „rekodifikační“ procesní novelou se v tomto ohledu stal zákon č. 293/2013 Sb., jehož záměrem bylo učinit z o.s.ř. „procesní reflexi pozitivního hmotného práva“.²⁸¹

Jakkoliv bude platná právní úprava společného jmění manželů v o.z. podrobněji rozebrána v následujících kapitolách, je potřeba již na tomto místě učinit několik stručných poznámek. O.z. reglementuje společné jmění manželů znatelně pregnantněji a kazuističtěji, nežli obč. zák., zároveň se zaměřuje na otázky dřívější úpravou neřešené. Nelze přitom pomíjet, že nemálo ustanovení zřetelně prolíná do procesní roviny a tedy i do práva exekučního. V kontextu exekučním pak považuji za podstatné ustanovení § 731 o.z., které stroze uvádí, že společné jmění manželů lze postihnout též pro dluh jen jednoho z manželů vzniklý za trvání společného jmění. Rozhodující tak zjevně není aspekt obsahového zařazení konkrétního dluhu, tj. zda náleží či nenáleží do společného jmění manželů, ale toliko aspekt časový. Proto je minimálně zarážející, že procesní rekodifikační novela přišla s nově formulovaným § 262a odst. 1 o.s.ř.²⁸², jehož první věta doslova normovala: „*Výkon rozhodnutí na majetek patřící do společného jmění manželů lze naříditi také tehdy, jde-li o vydobytí dluhu, který vznikl za trvání manželství nebo před uzavřením manželství jen jednomu z manželů.*“

Nelze si nepovšimnout několika rozdílů. Hmotněprávní úprava předvíдалa a dodnes předvídá postižitelnost společného jmění pro dluhy i jen jednoho manžela, vzniknou-li za jeho existence, procesní úprava hovořila naopak o dlužích jen jednoho manžela vzniklých za trvání manželství. Trvání společného jmění a trvání manželství přitom není jedno a totéž, vůbec v kontextu judikatury, dle níž i zaniklé společné jmění zde stále, byť ve své nevypořádané formě, existuje a možno jej exekučně postihovat. Pochopitelně lze argumentovat tak, že trvání společného jmění je bytostně spojeno s existencí manželství. Uzavřením manželství společné jmění vzniká, byť v samotném prvopočátku jako prázdná množina, zánikem manželství pak společné jmění zaniká

²⁸¹ Viz důvodovou zprávu k zákonu č. 293/2013 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

²⁸² Pro účely exekučního řízení byl stejným způsobem zformulován § 42 odst. 1 e.ř., konkrétně dalším procesním rekodifikačním projektem č. 303/2013 Sb.

s tím, že se následně některým ze zákonem předvídaných způsobů vypořádá. Manželé nicméně mohou modifikační smlouvou vyhradit vznik společného jmění až ke dni zániku manželství, potom zde žádné společné jmění během manželství neexistuje. Tím budiž řečeno, že procesní reflexe nového civilního kodexu nebyla vzdor tezím v důvodové zprávě k zákonu č. 293/2013 Sb. dostatečně důsledná.

Dále bylo nově zavedenou procesní úpravou umožněno exekučně postihnout majetek ve společném jmění i pro dluhy jen jednoho z manželů mající svůj původ v době před uzavřením manželství, což osobně hodnotím jako změnu více než revoluční a v exekučním kontextu možná nejpodstatnější. Hmotněprávní úprava ale nic takového ve své podstatě nepředvíдалa a nepředvídá. Ustanovení § 732 o.z. sice pro vybrané skupiny dluhů, a to včetně dluhů jen jednoho manžela z doby před uzavřením manželství, kalkuluje s postihem společného jmění manželů, avšak jen do výše tzv. hypotetického vypořádacího podílu dlužného manžela na tomto jmění. O postih společného jmění se tedy v takovém případě vlastně vůbec nejedná, naopak zjevnou snahou zákonodárce bylo ochránit podíl nedlužného manžela na společném jmění při vymáhání takových dluhů druhého z manželů, za něž by tento měl legitimně nést výlučnou odpovědnost (typicky dluhů majících svůj původ v deliktním jednání nebo dluhů, jež vnikly proti vůli druhého manžela), při současném zachování možnosti postihnout to, co by ze společného jmění náleželo dlužnému manželu. Snaha o vyvážení ochrany věřitele na straně jedné a nedlužného manžela na straně druhé je zde více než zjevná.²⁸³

Na tomto místě si dovoluji krátce nesouhlasit s názorem Neprašové, která považuje tehdejší novou formulaci § 42 odst. 1 e.ř. za odraz ustanovení § 732 o.z. Pokud jde o odraz, tak dle mého názoru nepřesný. Neprašová navíc uvádí, že v těchto případech je potřeba vyvarovat se postihu výlučných majetkových práv manžela povinného vyjmenovaných v § 262a odst. 2 o.s.ř., ovšem dle mého je v poměrech § 42 odst. 1 e.ř. zejména nutno věnovat pozornost ochraně hypotetického vypořádacího podílu nedlužného manžela. Nepřípustnost postihnout pro dluh z doby před manželstvím výlučný majetek nedlužného manžela byla pak ustanovením § 262a odst.

²⁸³ Důvodová zpráva k § 732 k tomu výslovně uvádí: „Ustanovení následující (§ 732 – pozn. autora) má pak za úkol vyvažovat ochranu věřitele a ochranu společného jmění, resp. druhého manžela, resp. rodiny.“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [citováno dne 15.2.2022].

2 o.s.ř. vyjádřena zcela jasně, zároveň šlo o problematiku dosti odlišnou, než jaká byla řešena v § 262a odst. 1 o.s.ř, respektive v § 42 odst. 1 e.ř.²⁸⁴

Nesoulad mezi dikcí rozebírané rekodifikační novely o.s.ř. na straně jedné a hmotněprávní úpravy obsažené v o.z. na straně druhé byl každopádně překonatelný výkladem, navíc následovaly další novelizace, které se snažily ještě více procesní úpravu přiblížit té materiální, neboť právě ta, jak vidno a záhodno, stanoví relevantní směrnice stran postihu majetku ve společném jmění, potažmo majetku nedlužného manžela. Procesní úprava by ostatně měla poskytovat úpravě hmotněprávní jen onen příslušný procesní rámec, aby ta mohla vejít v pomyslný život. Jen telegraficky lze dále připomenout speciální, do té doby legislativně nevyřčená²⁸⁵ ustanovení § 733 a § 734 o.z. ještě důsledněji chránící práva třetích osob v souvislosti s modifikacemi společného jmění. Vezmeme-li nadto v potaz prosazení zásady autonomie vůle jakožto jedné z nejpodstatnějších zásad soukromého práva i v oblasti manželského majetkového práva, jejíž konkrétní projev lze spatřovat zejména v tom, že modifikace společného jmění, ať už smluvní či soudní²⁸⁶, se nesmí negativně dotknout práv třetí osoby, pak stav po 1.1.2014 znamenal významný posun vpřed.

Procesní úprava i nadále zachovala eventualitu postihnout pro dluh jen jednoho z manželů též vybrané majetkové hodnoty nedlužného manžela, typicky mzdu či pohledávku z účtu u peněžního ústavu, ovšem za předpokladu, že dluh tvoří součást společného jmění manželů, když zde je zřejmě třeba postupovat dle hmotněprávní úpravy, jež byla účinná v době vzniku vymáhaného závazku (této otázky se v podrobnostech dotknu níže). Judikatura pak v této souvislosti oprávněně dovodila, že postih mzdy či jiných pohledávek manžela povinného byl po 1.7.2015 bez dalšího vyloučen, byť k vydání příslušných exekučních příkazů došlo v souladu s právní úpravou účinnou od 1.1.2014 do 30.6.2015. Lapidárně řečeno se tudíž nedlužní manželé počínaje 1.7.2015 nemuseli již obávat o své mzdy či jiné peněžité pohledávky.²⁸⁷

Na poli obsahového vymezení společného jmění co do závazků došlo v porovnání s úpravou v § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák. ke zpřesnění, neboť do rámce

²⁸⁴ NEPRAŠOVÁ, L. Společné jmění manželů a jeho postih v rámci exekuce. *Komorní listy*. č. 3/2014, s. 16. ISSN: 1805-1081.

²⁸⁵ K tomu viz důvodovou zprávu k § 733 a § 734 o.z. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

²⁸⁶ K tomu viz § 719 odst. 2 o.z., respektive § 727 odst. 2 o.z.

²⁸⁷ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.2.2017, sp.zn. 20 Cdo 1874/2016. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

společného jmění patří dle ustanovení § 710 o.z. výhradně dluhy převzaté za trvání manželství jedním nebo oběma manžely, a to se dvěma výjimkami. Jednak společné jmění netvoří ty převzaté dluhy, které se týkají výhradního majetku, v rozsahu přesahujícím zisk z tohoto majetku, přičemž zde nutno poukázat na dikci § 709 odst. 2 o.z., dle něhož zisk z výhradního majetku do společného jmění manželů náleží. Jinak řečeno do výše „kryté“ ziskem z výhradního majetku i dluh z výhradního majetku tvoří společné jmění, ve výši nekryté se již naopak nachází mimo masu společného jmění. Jednak se součástí společného jmění nestávají takové dluhy, které převezme jen jeden z manželů bez souhlasu toho druhého, aniž by přitom obstarával každodenní či běžné potřeby rodiny. Jedná se v podstatě jen o jiné vyjádření hlediska přiměřenosti majetkovým poměrům manželů, jak bylo toto obsaženo v předchozí úpravě. Klíčové přitom je, že pouze dluhy převzaté se mohou stát součástí společného jmění. Vyloučeny tedy jsou dluhy veřejnoprávní, ježto ty smluvně převzít nelze (daně, poplatky apod.), a dále dluhy mající svůj základ v deliktním jednání jednoho z manželů.²⁸⁸

Při vědomí dikce § 262a odst. 2 o.s.ř., respektive § 42 odst. 1 e.ř. bylo tedy namístě s ohledem na povahu vymáhaného dluhu pečlivě vážit, zda je vůbec exekuční postih výlučných majetkových práv manžela povinného přípustný. Na soudního exekutora tedy procesní úprava kladla vcelku značné požadavky, poněvadž ten před vydáním exekučního příkazu kupříkladu srážkami ze mzdy nedlužného manžela musel nejprve vyřešit otázku, zda exekvovaný dluh vsutku do společného jmění náleží. Nebylo-li tomu tak a exekuční příkaz byl i přesto soudním exekutorem vydán, příslušela nedlužnému manželu ochrana v podobě návrhu na částečné zastavení exekuce pro její nepřípustnost ve smyslu § 268 odst. 1 písm. h) o.s.ř.

V neposlední řadě vyvstává v souvislosti s § 262a odst. 2 o.s.ř. (v řešeném znění) problém zmiňovaný již v předchozích kapitolách týkající se solidární odpovědnosti manželů za dluhy jsoucí ve společném jmění. Dle § 713 odst. 2 o.z. totiž *„povinnosti a práva spojená se společným jměním nebo jeho součástmi náleží oběma manželům společně a nerozdílně.“* Připustíme-li tedy solidární odpovědnost manželů za jakýkoliv dluh tvořící součást společného jmění, pak by ustanovení § 262a odst. 2 o.s.ř bylo nadbytečným, neboť za takové dluhy by odpovídali oba manželé jak svým výlučným majetkem, tak majetkem ve společném jmění. Níže se této problematice

²⁸⁸ K tomu viz důvodovou zprávu k § 709 až 711 o.z. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

pokusím věnovat do větších podrobností, lze jen uzavřít, že rozhodující je pro účely nařízení a vedení exekuce znění exekučního titulu. Mířil-li tedy exekuční titul jen proti jednomu z manželů, bylo možno jen vůči němu jako povinnému exekuci nařídit a provádět, zatímco druhý manžel byl v postavení manžela povinného, a to byť by se prizmatem hmotněprávní úpravy jednalo o dluh tvořící součást společného jmění.

Příslušných změn doznalo též ustanovení § 267 o.s.ř., jehož třetí odstavec byl zrušen, zatímco druhý odstavec byl formulován nově s poukazem na dikci § 709 odst. 1 o.z. a § 3040 o.z.²⁸⁹

Závěrem této kapitoly je potřeba učinit zmínku o novele procesních předpisů provedenou zákonem č. 303/2013 Sb., která obdobně jako novela shora vzpomínaná měla za cíl reflektovat rekonstrukci soukromého práva hmotného ve vybraných oblastech pozitivního práva, kromě jiného v e.ř., to však vcelku podstatně. Oním problematickým neuralgickým bodem zmíněné novely bylo, možná poněkud překvapivě, jedno z jejích přechodných ustanovení, *in concreto* čl. LII bod 2, které stanovilo:

„Exekuční příkaz vydaný po dni nabytí účinnosti zákona č. 396/2012 Sb. v řízeních zahájených před nabytím účinnosti zákona č. 396/2012 Sb. se řídí zákonem č. 120/2001 Sb., ve znění účinném po dni nabytí účinnosti zákona č. 396/2012 Sb.“

Citované snadno přehlednutelné ustanovení, „uschované“ navíc ve velmi rozsáhlé komplexní novele různých právních předpisů a konečně vložené do vládního návrhu zákona poslaneckým pozměňovacím návrhem²⁹⁰ může na první pohled působit neškodně, ovšem jeho efekt byl přesně opačný, neb v řadě exekučních řízení napáchalo bezpočet škod. Umožnilo totiž soudním exekutorům zcela legálním způsobem postihnout výlučné majetkové hodnoty manžela povinného (mzdu, pohledávku na účtu, jinou pohledávku či jiné majetkové hodnoty) dokonce v těch exekučních řízeních, která byla zahájena mnohdy dlouho před tím, než vešla v účinnost dne 1.1.2013 tzv. velká exekuční novela zákonem č. 396/2012 Sb. Šlo v podstatě o dosti „pokoutný“ zásah do výlučného majetku manželů v řízeních, kde to

²⁸⁹ K tomu viz důvodovou zprávu k zákonu č. 293/2013 Sb., zvláštní část, čl. I., bod 175. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

²⁹⁰ K tomu viz bod 58 nálezu Ústavního soudu ze dne 31.3.2015, sp.zn. Pl. ÚS 1/14. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

tito nemohli vůbec očekávat.²⁹¹ Jinak řečeno představovalo shora citované ustanovení učebnicový příklad pravé retroaktivity, pročež Ústavnímu soudu nezbylo, než jej zrušit.²⁹² Ústavní soud zde přitom správně a přiléhavě zdůraznil, že novela zákonem č. 396/2012 Sb. ve svých přechodných ustanoveních normovala, že řízení zahájená před její účinností, tj. před 1.1.2013, se dokončí dle dosavadních právních předpisů, čemuž kontrovalo citované přechodné ustanovení čl. LII bodu 2, dle něhož se měl exekuční příkaz v řízeních zahájených do 31.12.2012 řídit právní úpravou ve znění účinném po 1.1.2013. Přechodnými ustanoveními zákona č. 303/2013 Sb. tak byla podstatně měněna přechodná ustanovení zákona úplně jiného. Dlužno dodat, že obecné soudy do doby, než došlo k derogaci shora pospané, reagovaly na daný problém chvályhodně, neb dovozovaly, že v exekuci zahájené před 1.1.2013 nelze ustanovení § 262a odst. 3 o.s.ř. ve znění účinném od 1.1.2013 do 31.12.2013 použít.²⁹³

Derogační nález byl vydán dne 31.3.2015, ke zrušení příslušné části zákona pak došlo vyhlášením nálezu ve sbírce zákonů pod č. 115/2015 dnem 14.5.2015. V mezidobí tak soudní exekutoři protiústavním způsobem („retroaktivně“) postihli řadu mezd či jiných majetkových hodnot manželů povinných a napáchali tím množství škod. Nebylo by ale spravedlivé směřovat hněv na soudní exekutory, jelikož v legislativním procesu řádně schválená zákonná úprava jim takovýto *modus operandi* jednoduše umožnila a oni nejenže mohli, ale s ohledem na své postavení museli dle ní konat, skýtal-li takový postup potenciál být i jen částečného vymození pohledávky oprávněného.²⁹⁴ Za viníka nastalého zmatku možno označit výhradně zákonodárce, který se choval v legislativním procesu zjevně diletantsky, co je ovšem horší, pravděpodobně tak činil záměrně.²⁹⁵

²⁹¹ V případě řešeném Ústavním soudem ve shora odkazovaném nálezu v rámci incidenční kontroly ústavnosti se navíc jednalo o retroaktivitu zcela flagrantní, neb soudní exekutor vydal exekuční příkaz na majetkové hodnoty manžela povinného v exekuci, která byla pravomocně nařízena v roce 2007.

²⁹² K tomu viz nález Ústavního soudu ze dne 31.3.2015, sp.zn. Pl. ÚS 1/14. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

²⁹³ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.4.2015, sp.zn. 21 Cdo 4525/2014, či usnesení Ústavního soudu ze dne 9.1.2018, sp.zn. IV. ÚS 3383/15, kde Ústavní soud aproboval rozbor intertemporálních ustanovení provedený soudy obecnými. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

²⁹⁴ Dle § 46 odst. 1 věty před středníkem e.ř. „*exekutor postupuje v exekuci rychle a účelně*“. Dle odst. 2 věty první zmíněného ustanovení „*exekutor činí i bez návrhu úkony směřující k vedení exekuce*.“

²⁹⁵ Z vlastní zkušenosti mohu uvést, že do doby, než bylo předmětné ustanovení zrušeno, se objevovaly zajímavé návrhy, jak tuto situaci řešit. Někteří z mých kolegů z odvolacího soudu přišli kupříkladu s řešením interpretačním, když dovozovali, že exekuční příkazy vydané po 1.1.2013 ve „starých“ exekucích, tj. zahájených před 1.1.2013, se řídí novou právní úpravou, a to z důvodu, že exekuční příkaz má dle § 47 odst. 2 věty první e.ř. účinky nařízení exekuce. Řešení novátorské, leč dle mého soudu účelové a nedostačující.

Problém pravé retroaktivity ostatně vyvstal též v souvislosti s aplikací ustanovení § 42 odst. 1 e.ř. ve znění účinném od 1.1.2014. Docházelo totiž k situacím, kdy společné jmění manželů bylo postihováno i pro dluh jen jednoho z manželů vzniklý před uzavřením manželství, jakkoliv závazek, z něhož vymáhaný dluh pocházel, byl konstituován ještě před datem 1.1.2014, tedy v době, kdy manželé legitimně očekávali, že takový dluh bude exekvován toliko z výlučného majetku dlužného manžela. S odkazem právě na legitimní očekávání manželů obecné soudy připustily aplikaci § 42 odst. 1 e.ř. ve znění účinném od 1.1.2014 za předpokladu, že vymáhaný dluh vzniknul po 1.1.2014.²⁹⁶

²⁹⁶ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.10.2018, sp.zn. 20 Cdo 3654/2018, nebo také usnesení Ústavního soudu ze dne 9.7.2018, sp.zn. II. ÚS 1912/18. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. V posledně zmíněném judikátu šlo o situaci, kdy bylo vedeno exekuční řízení zahájené před 31.12.2013, a to dle exekučního titulu z roku 1998. Soudní exekutor postihl majetek ve společném jmění, ačkoliv manželství mezi povinným a jeho manželkou bylo uzavřeno teprve dne 29.7.2006. Exekvovaný dluh tedy vzniknul „hluboce“ před uzavřením manželství, přičemž dle právní úpravy účinné v době jeho vzniku nebylo možno společné jmění pro dluh jen jednoho z manželů postihovat. To umožnila až úprava účinná od 1.1.2014, její aplikace by ovšem v poměrech tam řešené věci evidentně vedla k zásahu do legitimního očekávání a k porušení zákazu retroaktivity.

VI. Vybrané problémy exekučního postihu společného jmění manželů a majetku nedlužného manžela na pozadí současné právní úpravy²⁹⁷

VI.1 Obecná východiska

VI.1.1 Manželství

Uzavření manželství sebou dle obecně sdíleného doktrinálního názoru nese důsledky jednak v oblasti statusové, jednak v oblasti majetkové²⁹⁸, jak nicméně konstatovala prvorepubliková doktrína, „majetkové společenství je jen důsledkem osobního společenství manželů.“²⁹⁹ Manželství je totiž specifickým právním vztahem či přesněji řečeno svazkem³⁰⁰, který lze charakterizovat trvalostí³⁰¹ a jenž vzniká souhlasným prohlášením muže a ženy, přičemž v jeho rámci se vytváří souhrn jednotlivých právních vztahů, které mají manželé navzájem mezi sebou, respektive vůči osobám třetím stojícím vně tohoto svazku. Rovněž tak se možno setkat s náhledem na manželství jako na významnou instituci společenského života, soužití v níž je právně reglementováno.³⁰² Právě kombinací statusových a majetkových záležitostí je manželství pozoruhodné, na rozdíl od současnosti ostatně byla jeho úprava před 31.12.2013 rozdělena mezi zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, (převážně statusové otázky) a obč. zák. (převážně majetkové otázky).

Současná právní úprava v § 655 o.z. vcelku přiléhavě manželství definuje a zároveň mu garantuje zvýšenou ochranu³⁰³. Vyzdvihuje též jeho elementární smysl a účel. Zmiňuje-li přitom dané ustanovení jako jeden z leitmotivů manželství

²⁹⁷ Autor práce předesílá, že daná část obsahuje výstupy disertační práce publikované v časopise Právní rozhledy. Konkrétně jde o příspěvky: MAXA, H. Postižení účtu manžela povinného u peněžního ústavu. *Právní rozhledy*. č. 9/2019, s. 311. ISSN: 1210-6410. a MAXA, H. Vypořádání společného jmění manželů v průběhu exekuce. *Právní rozhledy*. č. 15-16/2020, s. 522. ISSN: 1210-6410.

²⁹⁸ DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 2.

²⁹⁹ ROUČEK, SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*, op. cit. sub 17, s. 443.

³⁰⁰ Dle M. Zuklínové slovo svazek vyjadřuje statusovou povahu manželství. In: ŠVESTKA, DVOŘÁK, *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II (§ 655-975, rodinné právo)*, op. cit. sub 5, komentář k § 655.

³⁰¹ K tomu viz důvodovou zprávu k § 655 o.z. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. 2.5.2019].

³⁰² BIČOVSKÝ, HOLUB, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 10, s. 11.

³⁰³ Dle § 3 odst. 2 písm. b) o.z. „soukromé právo spočívá zejména na zásadách, že rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany.“

„vzájemnou podporu a pomoc“, nelze jej dosáhnout jinak, než položením potřebné majetkové základny, což se děje právě prostřednictvím masy společného majetku. Nabytí majetkových hodnot do společného bezpodílového jmění dává manželům nutný pocit jistoty a vytváří prostor pro výchovu dětí a budování rodinného zázemí. Není-li mezi snoubenci ujednáno jinak, vzniká společné jmění uzavřením manželství, a to jako prázdná množina, která čeká svého naplnění. K tomu dochází často velmi záhy, teoreticky už v den sňatku, obdrží-li manželé svatební dary³⁰⁴, případně nedlouho poté, když postačí, aby jednomu z manželů byla kupříkladu vyplacena mzda či plat, jak potvrzuje dikce § 711 odst. 2 o.z. Dokud manželství trvá, tak trvá i společné jmění manželů, samozřejmě s určitými výhradami, o nichž se zmíním níže. Jakmile manželství zanikne, k čemuž dochází typicky rozvodem³⁰⁵ či smrtí jednoho z manželů, nutně to vede k zániku společné majetkové masy, byť ta v určitém kvazirežimu existuje nadále až do svého vypořádání.

V souvislosti s majetkovým rozměrem manželského svazku potřeba brát zřetel na dikci § 688 o.z., z níž vyplývá právo manžela, aby mu jeho protějšek „sdělil údaje o svých příjmech a stavu svého jmění, jakož i o svých stávajících i uvažovaných pracovních, studijních a podobných činnostech.“ Právě citované ustanovení pak nutno nazírat ve spojení s navazujícím § 689 o.z. Zmíněné regule konstruuji jednak povinnost vzájemné výměny informací, jednak povinnost ohleduplnosti, když ty je dle relevantní doktríny nutno chápat především jako elementární interpretační východiska.³⁰⁶ Jinak řečeno lze úspěšně pochybovat o jejich vynutitelnosti, jakkoliv názory odborníků nejsou v tomto směru úplně jednotné.³⁰⁷ V kontextu předkládané práce má přitom informační povinnost nemalý význam, neb míra ochrany nedlužného manžela odvisí od míry jeho informovanosti o dluzích druhého z manželů. Aby se totiž nedlužný manžel mohl před negativními dopady zadlužení druhého manžela

³⁰⁴ Leda by bylo ujednáno či by z okolností vyplývalo, že darováno je buďto jen jednomu z manželů (což by bylo samo o sobě absurdní) či oběma manželům do podílového spoluvlastnictví (i to je ovšem čistě teoretická úvaha).

³⁰⁵ K procesním a hmotněprávním otázkám rozvodu viz MENCNEROVÁ, K. *Rozvod manželství*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. ISBN: 978-80-7400-796-5.

³⁰⁶ MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 157-158.

³⁰⁷ Srovnej Svobodův názor na straně jedné - In: SVOBODA, K. K žalobám mezi manžely za trvání manželství. *Právní rozhledy*, č. 18/2014, s. 638. ISSN: 1210-6410; a názor Westphalové na straně druhé - In: HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. komentář k § 688. ISBN: 978-80-7400-795-8. Konečně potřeba zmínit znění důvodové zprávy, která s odkazem na obecnost, respektive abstraktnost soudní vynucení vzájemných manželských povinností vylučuje. In: důvodová zpráva k § 687-689. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

vůbec bránit, ať už dovoláním se neplatnosti právního jednání dle § 714 odst. 2 o.z., odepřením udělit souhlas dle § 710 písm. b) o.z. či podáním návrhu na zastavení exekuce s odkazem na nadlimitní postih společného jmění ve smyslu § 732 o.z., potřebuje se o existenci dluhu nejprve dozvědět. Přitom není pochyb o tom, že vzájemná informační povinnost zahrnuje taktéž informování druhého manžela o dluzích³⁰⁸ (typicky o jejich počtu či o jejich úhrnné výši). Nebude výjimkou, že jeden z manželů bude záměrně jednat takříkajíc za zády druhého z manželů, čímž mnohdy neúměrně zatíží majetek nejen svůj, nýbrž také majetek ve společném jmění. Je proto politováníhodné, že ani informační povinnost dle převažujícího názoru doktríny nelze vynutit, byť v tomto konkrétním aspektu by to jistě bylo plně legitimní. Odepře-li nicméně jeden z manželů plnit informační povinnost a jedná-li pokoutně na úkor druhého manžela, respektive rodinného společenství, mohou tím být založeny důvody pro rozvod manželství.³⁰⁹

VI.1.2 Společné jmění manželů

Jedná se o zvláštní případ (bezpodílového) společenství jmění ve smyslu § 1236 o.z., kdy vlastnické právo jednoho manžela k celé věci ve společném jmění je omezeno stejně silným vlastnickým právem druhého manžela.³¹⁰ Psutka v souvislosti s charakteristikou společného jmění výstižně uvádí, že „*společné jmění manželů je vztahem, jehož imanentní vlastností je trvalost*“.³¹¹ Ona trvalost přitom není prázdným pojmem, jak ukazuje výrok Michala Králíka, předsedy tzv. věcněprávního senátu NS, dle něhož „*se to může zdát až neuvěřitelné, ale i nyní NS řeší spory o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů...*“.³¹²

V ustanoveních § 1236-1239 o.z. zakotvené obecné postuláty se pochopitelně na společné jmění manželů použijí jen za předpokladu, že speciální úprava

³⁰⁸ Výslovně to zmiňuje kupříkladu Westphalová. In: HRUŠÁKOVÁ, KRÁLÍČKOVÁ, *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*, op. cit. sub 307, komentář k § 688.

³⁰⁹ Ostatně Svoboda právě rozvod manželství nazírá jako jediné právně přípustné řešení situace, kdy si manželé své vzájemné povinnosti, včetně těch informačních, neplní. In: SVOBODA, K. K žalobám mezi manžely za trvání manželství. *Právní rozhledy*, č. 18/2014, s. 638. ISSN: 1210-6410.

³¹⁰ DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 8.

³¹¹ PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 111.

³¹² KRÁLÍK, M. Judikatura NS: Společné jmění manželů z pohledu aktuální rozhodovací praxe. *Soudní rozhledy*. č. 10/2019, s. 310. ISSN: 1211-4405.

jednotlivých institutů nestanoví jinak.³¹³ Jestliže jmění definuje § 495 o.z. jako souhrn majetku a dluhů, pak i společné jmění manželů tvoří jak majetek (aktiva), tak dluhy (pasiva).³¹⁴ Manželé tudíž v průběhu manželství nabývají majetek, současně ale vstupují do závazkových právních vztahů a generují dluhy. V této souvislosti odborná literatura poukazuje na skutečnost, že výjimečně mohou společné jmění manželů tvořit toliko pasiva.³¹⁵

Společné jmění manželů podléhá v souladu s § 708 odst. 2 o.z. buďto režimu zákonnému, režimu smluvenému, případně režimu založenému rozhodnutím soudu. Jde ve své podstatě o určení, co všechno do společného jmění manželů náleží, respektive zda společné jmění manželů vůbec uzavřením manželství vznikne. S respektem k zásadě autonomie vůle lze tedy společné jmění zúžit, rozšířit či založit režim oddělených jmění³¹⁶, v každém případě ale nutno brát zřetel na práva třetích osob³¹⁷. Stejně jako společné jmění manželů v určitém režimu existuje, probíhá ve smluveném, soudem založeném či zákonem předvídaném režimu též jeho správa, jak napovídají marginální rubriky u § 713 o.z., § 722 o.z. a § 728 o.z.

VI.1.3 Vznik společného jmění manželů a jeho aktiva

Pro účely předkládané práce je potřeba se nejprve zaměřit jednak na okamžik vzniku společného jmění manželů, jednak na jeho obsahové vymezení. Přichází-li totiž v exekuci vedené proti povinnému a manželu povinného do úvahy postižení jejich společného jmění některým z exekučních způsobů, měl by mít soudní exekutor takřkajíc jasno v tom, co vlastně do společného jmění spadá a co již nikoliv, přičemž

³¹³ V této souvislosti je namísto pamatovat na dikci § 712 o.z., dle níž se na společné jmění manželů použijí ustanovení o společnosti, popřípadě o spoluvlastnictví, není-li stanoveno jinak. Úprava v § 1236-1239 o.z. se tedy aktivizuje až druhotně a ve svém důsledku velmi omezeně. K tomu viz například ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. (§ 976 – 1474, absolutní majetková práva)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2014; komentář k § 1236 a k § 1237.

³¹⁴ Je notorií, že před zavedením institutu společného jmění manželů novelou č. 91/1998 Sb. vznikalo mezi manžely tzv. bezpodílové spoluvlastnictví, které bylo tvořeno jen aktivy, nikoliv již pasivy.

³¹⁵ K tomu viz PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 1-2.

³¹⁶ Dle § 717 odst. 1 o.z. „Smluvený režim může spočívat v režimu oddělených jmění, v režimu vyhrazujícím vznik společného jmění ke dni zániku manželství, jakož i v režimu rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu. Ustanovení o režimu oddělených jmění se použijí obdobně v režimu vyhrazujícím vznik společného jmění ke dni zániku manželství.“

³¹⁷ Zejména nutno zmínit ustanovení § 719 odst. 2 o.z., dle něhož: „Smlouva o manželském majetkovém režimu se nesmí svým obsahem nebo účelem dotknout práv třetí osoby, ledaže by se smlouvou souhlasila; tato smlouva uzavřená bez souhlasu třetí osoby nemá vůči ní právní účinky.“; rovněž tak je v této souvislosti relevantní ustanovení § 737 odst. 1 o.z. řešící ochranu třetích osob při vypořádání společného jmění.

ještě předtím, než si tuto otázku položí, musí vyřešit, zda společné jmění vůbec vzniklo.

Výše bylo naznačeno, že společné jmění vzniká, pokud není smluveno snoubenci jinak, uzavřením manželství, a to jako prázdná množina³¹⁸, která se následně v průběhu manželství „plní“ aktivy a pasivy. Jakousi generální klauzuli obsahového vymezení společného jmění manželů reprezentuje § 708 odst. 1 o.z., na nějž navazují konkretizující ustanovení § 709 a § 710 o.z. Možno konstatovat, že do rámce společného jmění patří vše, co má majetkovou hodnotu a náleží to oběma manželům s tím, že se pochopitelně musí jednat o věci *intra commercium*. Na straně druhé do společného jmění nespádají práva osobní či práva majetková vázaná výlučně na osobu toho kterého manžela ve smyslu § 2009 o.z.³¹⁹ Obsahové pojetí společného jmění možno označit v tomto kontextu za široké, jak potvrzuje ustanovení § 709 odst. 1 části věty první o.z., dle něhož „*součástí společného jmění je to, čeho nabyl jeden z manželů nebo čeho nabyli oba manželé společně za trvání manželství, ...*“³²⁰. V tomto smyslu se samozřejmě nemůže součástí společného jmění stát taková věc, jíž získal jeden z manželů protiprávně, typicky jako výnos z trestné činnosti.³²¹

Vysoce relevantní v poměrech zde řešené tematiky je fakt, že aby se určitá majetková hodnota, ať již hmotné či nehmotné povahy, stala součástí společného jmění, postačí, že právní jednání k jejímu nabytí směřující učiní jen jeden z manželů. Druhý z manželů tedy ani nemusí vědět o tom, že jeho protějšek uzavřel určitou smlouvu, vůbec tedy nemusí být její stranou, i přesto se však konkrétní aktivum součástí společného jmění stane.³²²

Z popsaného široké pojetí³²³ společného jmění tradičně existuje několikero výjimek, čehož legislativním odrazem budiž výčet obsažený v § 709 odst. 1 o.z.

³¹⁸ Psutka se kloní s ohledem na ochranu dobré víry třetích osob k tomu, že společné jmění může existovat jako prázdná množina. Současně ve své publikaci poukazuje na rozdílné názory v této věci existující. Viz PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 15-16.

³¹⁹ K tomu viz MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 272.

³²⁰ Zmíněné ustanovení obsahuje kritérium věcné a časové. Viz MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 289. Jen pro úplnost lze uvést, že do společného jmění pochopitelně nepatří majetek, který jeden z manželů nabyl před uzavřením manželství, byť i to lze změnit případnou modifikací.

³²¹ Viz PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 21 včetně odkazu na judikaturu.

³²² Zde odkazují na úvahy Melzera s Téglem, In: MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 292 a s. 346.

³²³ Jak potvrzují Melzer s Téglem, kteří poukazují i na význam slovíčka „to“ v ustanovení § 709 odst. 1 části věty první o.z., jemuž nutno rozumět ve smyslu „vše“. In: MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 289. Vedle toho lze vzpomenout též Psutkův

Společné jmění tudíž netvoří věci sloužící osobní potřebě jednoho z manželů, věci nabyté jedním z manželů darem, dědictvím nebo odkazem či kupříkladu takové věci, jež byly jedním z manželů nabyty za jeho výlučný majetek (manžel si za zděděné finanční prostředky koupí nové auto).³²⁴ Zmíněné výluky ze zákonného majetkového režimu mají různorodá opodstatnění. Je logické, že věc jedním z manželů zděděná se součástí společného jmění nestane, neb druhý z manželů se o takový majetkový přírůstek nikterak nepříčinil. Stejně tak do společného jmění stěží může vplynout náhrada nemajetkové újmy na přirozených právech jednoho z manželů, neb daná újma je bytostně spjata s osobností jednoho manžela a druhý z manželů s ní nemá co dočinění, leda by manžel, jenž újmu utrpěl, vyjádřil vůli opačnou, pak by ovšem bylo potřeba společné jmění smluvní modifikací rozšířit.³²⁵

V ustanovení § 709 odst. 2 a odst. 3 o.z. právní úprava zvláště normuje, že do rámce aktiv společného jmění patří jednak zisk z výlučného majetku jednoho z manželů, jednak podíl manžela v obchodní korporaci či družstvu za předpokladu, že se manžel stal společníkem či členem za trvání manželství. Proto kupříkladu zisk, který generuje obchodní závod vlastněný výlučně jen jedním z manželů, součást společného jmění nepochybně tvoří. Stejně tak do rámce společného jmění manželů náleží plat či mzda jednoho z nich, ovšem v souladu s § 711 odst. 2 o.z. až v okamžiku, kdy jsou tomuto manželovi příslušné prostředky vyplaceny a on s nimi může disponovat. Toto výslovně zakotvené pravidlo reflektuje konstantní judikaturu, jak na ni bylo odkázáno výše v rámci historického exkurzu, dle níž právo na výplatu mzdy jest výlučným „majetkem“ manžela a součást společného jmění netvoří.³²⁶ Jakkoliv by se na první pohled mohlo zdát, že mzda či plat za práci, již manžel v postavení zaměstnance vykonává osobně³²⁷, náleží výhradně jemu, opak je pravdou. Vychází se totiž z legitimního předpokladu, že výdělečně činný manžel může pracovní činnost vykonávat především díky druhému z manželů, který k tomu vytváří potřebný prostor péčí o domácnost. Jinak řečeno zatímco jeden z manželů přispívá ku prospěchu

výrok, dle něhož společné jmění manželů je „*společenstvím jmění v nejširším slova smyslu*.“ In: PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 6.

³²⁴ K jednotlivým výlukám srovnej § 709 odst. 1 písm. a) až e) o.z.

³²⁵ Prostředky získané z titulu újmy na přirozených právech mohou jít do statisíců či jednotek miliónů Kč. Proto by byla snaha o jejich zařazení do společného jmění, tedy ve prospěch rodiny, pochopitelná a obhajitelná.

³²⁶ Shodně viz Melzer s Téglm. In: MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 348-349. Zmínění autoři na tomto místě ovšem poukazují na nedostatečnost formulace § 711 odst. 2 o.z. a v této souvislosti snášejí relativně zajímavé argumenty.

³²⁷ K tomu srovnej § 2 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

rodinného společenství finančně, druhý tak činí cestou nefinanční³²⁸, právní úprava pak na tento aspekt výslovně pamatuje kupříkladu v § 690 větě druhé o.z. („*Poskytování majetkových plnění má stejný význam jako osobní péče o rodinu a její členy.*“) či v § 742 odst. 1 písm. e) o.z. Současně možno v tomto pojetí spatřovat projev zásady, že manželé jsou si rovni.³²⁹

Sluší se poznamenat, že do rámce společného jmění manželů nenáleží majetek, který jeden z manželů nabude dle právních předpisů o restituci majetku. Právě zmíněná regule ovšem není vyjádřena v § 709 odst. 1 o.z., kde by bylo lze ji očekávat, nýbrž v § 3040 o.z., tedy v rámci ustanovení přechodných a závěrečných. Dle mého soudu jde o přístup poněkud nesystematický, neb z podstaty věci nejde o ustanovení co do své povahy přechodné či závěrečné, tím spíše, je-li tak dle zákonodárce činěno z důvodu, aby nebyly věci vydané v restitucích připomínány.³³⁰ Valná většina restitučních nároků sice nepochybně vypořádána byla, nicméně při vědomí trvalosti manželství a s tím související trvalosti společného jmění v kombinaci s aspektem „stáří“ některých exekučně vymáhaných dluhů se právě i s otázkami restitučními možno setkat v exekucích aktuálně vedených.³³¹ Nejde tedy o jakýsi „přežitek“, který by měl být z právní úpravy uměle vytěšňován kamsi na okraj.

Z právě popsaného budiž zjevno, že široké pojetí majetkového společenství manželů poskytuje soudnímu exekutorovi v exekuci vedené proti povinnému a manželu povinného značný „manévrovací“ prostor, to vůbec, je-li společné jmění manželů aktivy bohatě naplněno (exekuci tak možno provádět vícero exekučními způsoby, postižením pohledávky počínaje a prodejem nemovité věci ve společném

³²⁸ Obdobně je tomu i v zemích common law, jak zmíněno výše. K tomu viz FISHER, R. *Should a property sharing regime be mandatory or optional?* In: PEART, N., PALMER, J., BRIGGS, M. *Law and Policy in Modern Family Finance. Property Division in the 21st Century*. Chapter 1. Introduction. Intersentia: 2017, s. 333. In: *cambridge.org*. [online] [Dostupné z <https://www.cambridge.org/core/terms>. <https://doi.org/10.1017/9781780686288.002>] [citováno dne 6.5.2019].

³²⁹ K tomu srovnej § 687 odst. 1 o.z.

³³⁰ „*Navrhuje se, aby obecná právní úprava již nepřipomínala věci vydané v restitucích, neboť jsou zpravidla majetkoprávně, resp. vlastnický ustáleny i proto je na restituce pamatováno jen v přechodných ustanoveních.*“ Důvodová zpráva k o.z. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer [cit. 20.2.2022].

³³¹ V této souvislosti odkazují na usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25.5.2018, sp.zn. 24 Co 417/2018, kde byla řešena otázka postihu hyperochy vzniklé v důsledku vydražení nemovité věci, jíž manžel povinné nabyl dle právních předpisů o restituci majetku, to ovšem nikoliv jako přímý restituente, ale z titulu odkoupené restituční náhrady. Manžel povinné se v této souvislosti domáhal částečného zastavení exekuce co do způsobu jejího provedení příkazáním pohledávky z hyperochy s odůvodněním, že ona hyperocha vznikla prodejem majetku v jeho výlučném vlastnictví. Poněvadž se ale jednalo o odkoupenou restituční náhradu, nešlo o věc *ex lege* vyňatou ze společného jmění, pročez manžel povinné byl povinen prokázat, že restituční náhradu zakoupil ze svých výlučných prostředků. O tom jej soud samozřejmě řádně poučil.

jmění konče). Tento aspekt pochopitelně odvisí od aktuální majetkové situace manželů, bylo by každým pádem liché myslet si, že každý, kdo je exekvován, žije nuzně. Vedle toho je podstatné, zda lze vůbec společné jmění manželů pro konkrétní dluh exekučně postihnout, případně zda tak možno činit v rozsahu neomezeném. V této souvislosti vyvstává řada otázek, které budou řešeny návazně.

Pro úplnost je nutno učinit zmínku ještě o institutu obvyklého vybavení rodinné domácnosti, který byl do o.z. s účinností od 1.1.2014 nově zaveden a který současně nahradil institut obvyklého vybavení společné domácnosti.³³² Systematicky je jeho právní úprava zařazena před reglementaci manželského majetkového práva (§ 708 a násl. o.z.), čímž se evidentně má dát najevo jeho specifická povaha. S cílem důsledně chránit movité věci sloužící běžně nezbytným potřebám rodiny a jejích členů³³³ není pro určení obsahu obvyklého vybavení rodinné domácnosti relevantní vlastnický režim těchto věcí, nýbrž jejich funkční zařazení. Z toho plyne, že ony movité věci (typicky lednice, nábytek, sporák apod.) mohou být vlastněny výlučně jedním nebo druhým manželem, stejně tak mohou být v jejich podílovém spoluvlastnictví, velmi často nicméně budou tvořit společné jmění manželů, neb k jejich nabytí bude standardně využito finančních prostředků náležejících do společného jmění.³³⁴ V posledně uvedeném případě pak ovšem přichází do úvahy jejich exekuční postižení skrze společné jmění manželů pro společné dluhy manželů, případně ve smyslu § 731 o.z. pro dluh jen jednoho z manželů vzniklý za trvání společného jmění. Nejedná se přitom dle mého soudu o pouhou hypotetickou úvahu, nýbrž o vcelku palčivý problém. Na tomto místě je pozoruhodný Psutkův postřeh, dle něhož rodinných domácností v České republice existuje zhruba 1,7 milionu, pročež movité věci tvořící jejich vybavení musí nutně dosahovat hodnoty řádově miliard Kč.

Hmotněprávní kogentní úprava a omezení dispozic s věcmi tvořícími obvyklé vybavení rodinné domácnosti tak sice může přispět ke stabilitě daného majetkového souboru a k efektivnímu uspokojování rodinných potřeb, exekučnímu postihu ale nikterak nebrání. Tento zdánlivý nedostatek naštěstí pro členy rodinné domácnosti

³³² Dle důvodové zprávy se jedná o „nový pojem s novým obsahem“. Důvodová zpráva k § 698 o.z. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [cit. 20.2.2022].

³³³ Srovnej dikci § 698 odst. 1 o.z. a dále závěr Psutkův, dle něhož má úprava obvyklého vybavení rodinné domácnosti „kogentní povahu a výrazně ochranný charakter“. In: PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 33.

³³⁴ Pro bližší podrobnosti stran obvyklého vybavení rodinné domácnosti odkazují na Psutkovu publikaci, v níž je danému problému věnována zvláštní kapitola, kde autor činí poznámky též k poněkud problematické dikci § 3038 o.z. PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 33-42.

kompenzuje právní úprava v předpisech procesních, a to důsledně. Jednak již sama hierarchizace způsobů provádění exekuce stanovená v § 58 odst. 2 e.ř. k ochraně movitých věcí významně přispívá, jednak sepsání a následné zpeněžení věcí tvořících obvyklé vybavení rodinné domácnosti značně limituje především § 322 o.s.ř., doplněný navíc ustanovením § 67 e.ř. Jakkoliv klíčové ustanovení § 322 o.s.ř. výslovně nepracuje s pojmem „obvyklého vybavení rodinné domácnosti“, v rámci demonstrativního výčtu v odstavci druhém písm. b) formuluje, opět demonstrativně, „obvyklé vybavení domácnosti“.³³⁵ Navíc v odstavci prvním je definována generální klauzule, dle níž jsou z mobiliární exekuce vyloučeny věci ve vlastnictví povinného a věci ve společném jmění povinného a jeho manžela, jež jsou nezbytné k uspokojování rodinných potřeb. Toto kritérium je navíc ve vztahu k dalším movitým věcem (tj. jiným, než nezbytně nutným k uspokojování rodinných potřeb) kombinováno ještě s kritériem dobrých mravů a obvyklých majetkových poměrů.³³⁶ Z právě uvedeného budiž zjevno, že procesní úprava ve svém důsledku obvyklé vybavení rodinné domácnosti chrání se značnou intenzitou, jeho postih by tedy měl být, pokud k již k němu dojde, výrazně omezený.

VI.1.4 Společné jmění a jeho pasiva

Počínaje datem 1.8.1998 v tuzemských občanskoprávních poměrech platí, že společné jmění manželů tvoří nejen aktiva, nýbrž také pasiva, na což s účinností od 1.1.2014 výslovně pamatuje § 710 o.z. Vymezení pasiv má přitom z pohledu exekučního postihu společného jmění nemalý význam³³⁷, v této souvislosti je relevantní především klasifikace toho či onoho pasiva, od čehož pak odvisí možnost určení, zda dané pasivum vůbec náleží do společného jmění. Současná právní úprava

³³⁵ Dle § 322 odst. 2 písm. b) o.s.ř. „z výkonu rozhodnutí jsou vyloučeny zejména tyto věci ve vlastnictví povinného nebo ve společném jmění povinného a jeho manžela: obvyklé vybavení domácnosti, zejména lůžko, stůl, židle, kuchyňská linka, kuchyňské nářadí a nádobí, lednička, sporák, vařič, pračka, vytápěcí těleso, palivo, příkrývka a ložní prádlo, pokud hodnota takové věci zjevně nepřesahuje cenu obvyklého vybavení domácnosti“;

Daný výčet by mohl být dost dobře využit pro obsahové vymezení pojmu obvyklého vybavení rodinné domácnosti v § 698 o.z.

³³⁶ Dle § 322 odst. 1 o.s.ř. „Z věcí, které jsou ve vlastnictví povinného nebo ve společném jmění povinného a jeho manžela, se nemůže týkat výkon rozhodnutí těch, které povinný nezbytně potřebuje k uspokojování hmotných potřeb svých a své rodiny nebo k plnění svých pracovních úkolů, jakož i jiných věcí, jejichž prodej by byl v rozporu s dobrými mravy a jejichž počet a hodnota odpovídá obvyklým majetkovým poměrům.“

³³⁷ To potvrzují i Melzer s Téglm. In: MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 328.

se důsledně snaží dodržovat terminologickou preciznost, což nachází svůj odraz i v dikci ustanovení § 710, které, rozdílně od úpravy předchozí, správně používá pojem „dluh“ namísto pojmu „závazek“.³³⁸ Je příznačné, že závazek jakožto právní pouto nemůže být součástí pasiv společného jmění, tuto způsobilost má teprve až dluh ze závazku vzcházející jako konkrétní povinnost dlužníka plnit věřiteli ve formě peněžité či nepeněžité.³³⁹

Lze jen doplnit, že terminologii hmotněprávní respektuje též úprava procesní, jak se podává z dikce § 262a odst. 2 o.s.ř., respektive z dikce § 42 odst. 2 e.ř. (viz formulace „jde-li o vydobytí dluhu ze závazku“). Předně je potřeba v souvislosti s klasifikací dluhů připomenout dvě základní kritéria. V souladu s § 710 větou první o.z. se totiž součástí společného jmění stávají dluhy, které byly jedním z manželů nebo oběma manžely převzaty, a to za trvání manželství. Právě zmíněná hlediska modu a času rámec pasiv náležejících do společného jmění v porovnání s úpravu předcházející výrazně zužují, neb do 31.12.2013 bylo rozhodující v podstatě jen hledisko časové.³⁴⁰ Jak přitom správně podotýká Psutka, součástí společného jmění se naopak v dnešních poměrech mohou stát dluhy, jenž vznikly sice ještě před uzavřením manželství, nýbrž za trvání manželství byly převzaty.³⁴¹

Při odpovědi na otázku, o jaké dluhy se jedná, jsou-li převzaty, spory v doktríně nevznikají. Převzetí dluhu tedy znamená jeho „vzetí na sebe“ cestou právního jednání, obvykle dvoustranného, řidčeji jednostranného s tím, že se tak z podstaty věci může stát toliko stran dluhů soukromoprávních. Z těchto postulátů nutno na straně druhé dovodit, že součást společného jmění netvoří takové dluhy, které zatěžují jednoho manžela nebo oba manžele společně na základě jiného aktu, nežli převzetí (dluhy nepřevzaté), což je typické pro dluhy plynoucí z rozhodnutí orgánu veřejné moci či pro dluhy z protiprávního jednání.³⁴² Melzer s Téglem ovšem u deliktních závazků ještě diferenciuje, přičemž dovozují, že převzatým je i takový dluh, který představuje

³³⁸ K tomu viz důvodovou zprávu k § 1721 o.z. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.; dále srovnej dikci § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák.

³³⁹ Na to upozorňuje též Psutka. In: PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 42.

³⁴⁰ Viz MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 42-43.

³⁴¹ V této souvislosti dává Psutka za příklad intercesi privativní či kumulativní. In: PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 43.

³⁴² Zde jen pro ilustraci odkazují kupříkladu na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3.10.2016, sp.zn. 20 Cdo 872/2016. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. Z něj budiž zjevné, že tehdejší judikatura k obč. zák. závazky z deliktů jednoznačně považovala za součást společného jmění. Pokud ovšem dluh z deliktního jednání přesahoval míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, součástí společného jmění se nestal.

sekundární povinnost vzniklou z porušení primární smluvní povinnosti, v kteréžto souvislosti odkazují na § 2913 o.z. ve spojení s § 545 o.z.³⁴³ Ještě podrobněji a inovativněji pak danou problematiku rozebírá Svoboda, dle něhož nutno pojem „převzatý dluh“ vykládat systematicky. Do rámce společného jmění tak mohou za určitých okolností náležet i takové dluhy, které vyplývají ze soudního rozhodnutí, stejně jako dluhy z titulu smluvních sankcí (typicky smluvní pokuta). Oním klíčovým kritériem je dle uvedeného autora vůle obou manželů. Pokud tedy mohou ovlivnit, zda přijmou či nepřijmou majetkovou zátěž, či pokud směřují k převzetí také sekundárních povinností, náleží dané dluhy do společného jmění.³⁴⁴ Pohled Svobodův je v této části argumentačně podložen a v základu se s ním ztotožnit lze, tím spíše, shoduje-li se zmíněný autor v některých aspektech se závěry dalších odborníků (mám na mysli Melzera s Téglm a Psutku)³⁴⁵. Svoboda nicméně svůj výklad pojmu převzatého dluhu následně ještě rozšiřuje, když do rámce dluhů spadajících do společného jmění manželů zahrnuje při splnění dalších podmínek dluhy, jež vznikly v důsledku právní události³⁴⁶, a dále dokonce dluhy, jež mají povahu ryze veřejnoprávní, včetně případných sankcí, a to za předpokladu, že se týkají majetku ve společném jmění manželů. V souvislosti posledně zmíněné dává autor za příklad daň z nemovité věci jsoucí ve společném jmění. Právě ono sepjetí s majetkem ve společném jmění dle Svobody odůvodňuje, aby zmíněné dluhy tvořily součást společného jmění.

Vyvstává otázka, zda vůbec zákonodárce směřoval k takto širokému pojetí dluhů náležejících do společného jmění. Osobně se domnívám, že až tak daleko zajít nechtěl, jeho cílem bylo rámeček těchto dluhů oproti úpravě předchozí zúžit a současně zpřesnit. Ono Svobodou zmiňované sepjetí s majetkem ve společném jmění navíc dle mého soudu nepředstavuje kritérium patřičné, neboť sepjetí s majetkem ve společném jmění se projevuje nikoliv v rovině obsahového vymezení společného jmění, nýbrž v rovině odpovědnosti manželů. Nutno poukázat na dikci ustanovení § 713 odst. 2 o.z., který zakládá solidární odpovědnost manželů v podstatě za jakékoliv dluhy, pakliže se týkají majetku ve společném jmění. Zákonem založená solidární odpovědnost manželů

³⁴³ MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 332. Jejich náhled potvrzuje též Svoboda. In: SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141, s. 182.

³⁴⁴ Autor se snaží svoji argumentaci podložit i prezentací zajímavých příkladů. In: SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141, s. 179-182.

³⁴⁵ SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141 a polemiky na s. 182 a na s. 183.

³⁴⁶ SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141, s. 182 a příklad s lyžařským vletem.

pak implikuje přípustnost exekučního postihu jak výlučných majetků obou manželů, tak majetku ve společném jmění. Pro účely exekučního postihu proto není potřeba, aby dluh do společného jmění spadal, nýbrž aby solidárně odpovědní manželé byli jako povinní pojeti do exekučního titulu (k tomu níže). Právě popsany Svobodův náhled proto nepovažuji za správný, jakkoliv mu nelze upřít podrobnou a detailní argumentaci.^{347,348}

Ustanovení § 710 o.z. zároveň explicitně vymezuje dvě výjimky, kdy se dluhy převzaté za trvání manželství součástí společného jmění nestávají. Do společného jmění tedy nelze zařadit dluhy převzaté za trvání manželství, pakliže se týkají výhradního majetku jen jednoho z manželů, a sice v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku. Profituje-li společné jmění v souladu s § 709 odst. 2 o.z. z výhradního majetku jen jednoho manžela tím, že do něj plyne zisk z tohoto majetku, je legitimní, aby v tomto rozsahu do společného jmění spadaly i dluhy.

Druhou výlukou obsaženou v § 710 písm. b) o.z. představují dluhy, které jeden z manželů převzal bez souhlasu druhého manžela v záležitostech zjednodušeně řečeno „neběžných“. Jestliže jeden z manželů jednal bez souhlasu druhého manžela v záležitosti, která zahrnuje obstarávání každodenních či běžných potřeb rodiny, dluh z takového jednání vzešlý součástí společného jmění tvoří se všemi z toho plynoucími konsekvencemi. Melzer s Téglem pak totéž dovozují u dluhů z právních jednání týkajících se společného jmění nebo jeho součástí ve smyslu § 713 odst. 3 o.z. Jinak řečeno ani v těchto případech se souhlas manžela, který nejedná, s převzetím dluhu nevyžaduje, přičemž dluh do společného jmění vplyne. Podstatné je, aby se právní jednání vztahovalo k věci, jež spadá do společného jmění (společný rodinný dům, společný automobil apod.).³⁴⁹

³⁴⁷ Odchylné stanovisko k pojetí Svobodově zaujímá Psutka, In: PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 43; dále lze zmínit Melzera s Téglem, kteří poukazují na znění důvodové zprávy k o.z. In: MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 332.

³⁴⁸ Stranou pak ponechávám ještě diferenciaci, jíž Svoboda činí, pokud se týče dluhů převzatých v souvislosti se záležitostmi běžnými. Jen v krátkosti lze uvést, že dle zmíněného autora nutno ve vztahu k závazku souvisejícímu s běžnými potřebami hodnotit celý jeho obsah. Proto kupříkladu sankce spojené s takto převzatým závazkem musí být hodnoceny odděleně, přičemž jsou-li shledány „neběžnými“, nelze je zahrnout jako dluh do rámce společného jmění. V této souvislosti uvádí Svoboda příklad se smlouvou o nájmu bytu (běžná záležitost) a sankcemi v této smlouvě sjednanými (typicky smluvní pokuty), které již mohou rámec běžného přesahovat. In: SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141, s. 183, kde autor prezentuje i odlišný názor Psutkův.

³⁴⁹ K tomu podrobněji viz MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 336 a s. 363-364.

Naproti tomu Psutka ve své publikaci dospívá k závěru v podstatě opačném, neb má za to, že bez souhlasu druhého manžela se dluh, jakkoliv se týká věci ve společném jmění, nemůže stát součástí společného jmění, v souladu s § 713 odst. 3 však za daný dluh odpovídají oba manželé.³⁵⁰ Zajímavé je, že Melzer s Téglem blíže neosvětlují, proč právě dluhy z právních jednání týkajících se společného jmění bez dalšího tvoří jeho součást a zároveň zavazují manžela nekontrahujícího, byť byly převzaty bez jeho souhlasu. Přitom může jít o právní jednání dosti zásadní, jak ostatně sami tito autoři příkladmo uvádějí (prodej či zastavení věci, oprava či úprava společného rodinného domu apod.), a tudíž společné jmění ve svém důsledku významně zatěžující. Osobně se přikláním ke stanovisku Psutkové, které více odpovídá dikci a smyslu právní úpravy, z hlediska případného exekučního postihu však bude výsledek ať tak či onak stejný. Solidárně dlužící manželé budou za splnění takového dluhu odpovídat nejen svým výlučným majetkem, ale též majetkem ve společném jmění manželů. Psutkův výklad tak může hrát roli v podstatě až ve fázi vypořádání, jehož takový dluh zřejmě nebude součástí.

VI.1.5 Modifikace společného jmění

Společné jmění manželů v zákonné konfiguraci pochopitelně nemusí snoubencům³⁵¹, posléze manželům vyhovovat. Důvody takového stavu jsou různé, klíčovou roli zde hraje zřejmě faktor trvalosti společného jmění, respektive manželství, neb vztah manželů se v průběhu času samozřejmě proměňuje, stejně jako se proměňuje jejich majetkové portfolio, jejich priority apod.³⁵² Právní úprava tudíž umožňuje, aby zmíněné osoby rozsah společného jmění včetně jeho správy modifikovaly pro ně přílehavým způsobem. Varianty, které se jim v této souvislosti nabízí, jsou přitom dosti pestré, v čemž lze spatřovat odraz elementární soukromoprávní zásady autonomie vůle. Možno doplnit, že eventualita modifikace společného jmění nebyla vždy samozřejmostí, jak svědčí historický exkurs prezentovaný výše. I v současných poměrech pak představuje smluvní, potažmo soudní modifikace výjimku z obecného pravidla zákonného režimu, byť podrobně a

³⁵⁰ PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 51.

³⁵¹ Jak připomíná Psutka, o.z. definuje snoubence v § 656 odst. 1, a to jako muže a ženu, kteří hodlají vstoupit do manželství. Zmíněný autor pak dále rozvíjí zajímavé úvahy stran uzavření předmanželské smlouvy, její účinnosti a dalších aspektů. K tomu podrobněji viz PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 67-71.

³⁵² PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 111.

komplexně upravenou.³⁵³ V kontextu exekučního postihu společného jmění vystupují jeho modifikace jako prvek navýsost zásadní, neb za určitých podrobně stanovených podmínek mohou významně promluvit do úspěšnosti exekuce. Modifikace může nabývat formy smluvní či soudní.

V oblasti soukromého práva jest pochopitelně žádoucí, aby manželé stran úpravy režimu dosáhli konsensu, který vtělí do příslušné smlouvy. Jak zmiňuje Psutka, modifikační smlouva představuje speciální smluvní typ, jenž vykazuje určité zvláštnosti, není-li ovšem stanoveno jinak, použijí se na něj obecná ustanovení o smlouvách, o právním jednání či o zastoupení. To potvrzují též Melzer s Téglem, dle nichž vystupují modifikační smlouvy jako jakékoliv jiné kontrakty týkající se majetkových práv soukromých osob.³⁵⁴ Modifikační smlouva musí mít formu veřejné listiny, jíž se ve smyslu § 3026 odst. 2 o.z. rozumí notářský zápis.³⁵⁵ Uvedená obligatorní rigorózní forma má nepopíratelně své opodstatnění, neb otázky smlouvou upravované zpravidla bývají pro fungování rodiny a často také třetích osob stěžejní, vedle toho jde o požadavek tradiční, nadto uplatňovaný též v zahraničních právních rádech.³⁵⁶

Potřeba připomenout, že smluvně lze modifikovat společné jmění nejen co do jeho rozsahu (rozšíření či zúžení), potažmo co do jeho správy (ostatně také otázky správy společného jmění mohou mít pro exekuční postih nemalý význam), nýbrž připouští se dokonce zavedení režimu oddělených jmění, respektive vyhrazení vzniku společného jmění až ke dni zániku manželství.³⁵⁷ Posledně zmíněné možnosti, jež se dotýkají samotné existence společného jmění, jsou praktické, zejména ujednájí-li je snoubenci. Ti tak totiž činí před uzavřením manželství, tedy v době, kdy žádné společné jmění ještě neexistuje a nemusejí proto z podstaty věci řešit vypořádání společných práv a povinností ve smyslu § 736 o.z., to na rozdíl od manželů. Ostatně vypořádání dosud

³⁵³ K tomu viz PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 66.

³⁵⁴ K tomu viz PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 67; dále MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 384.

³⁵⁵ Psutka v této souvislosti dovozuje, že v intencích § 3026 odst. 2 o.z. bude veřejnou listinou též usnesení soudu o schválení smíru, jehož obsahem bude modifikační smlouva manželů. In: PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 73.

³⁵⁶ Viz důvodovou zprávu k § 716 o.z. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. K tomu viz ustanovení § 1410 BGB, dle něhož „*Der Ehevertrag muss bei gleichzeitiger Anwesenheit beider Teile zur Niederschrift eines Notars geschlossen werden.*“ In: *gesetze-im-internet.de* [online] [Dostupné z [§ 1410 BGB - Einzelnorm \(gesetze-im-internet.de\)](https://www.gesetze-im-internet.de/§_1410_BGB_-_Einzelnorm)] [cit. 14.4.2022]. Dále viz BRUDERMÜLLER, G. In: LIPP, V. SCHUMANN, E., VEIT, B. *Die Zugewinnngemeinschaft – ein europäisches Modell? 7.* Göttinger Workshop zum Familienrecht 2008. Göttinger Juristische Schriften. Universitätsverlag Göttingen. 2009. s. 3 a násl. ISBN: 978-3-940344-63-2.

³⁵⁷ K tomu srovnej dikci § 717 odst. 1 o.z.

společných práv a povinností bývá v mnoha případech zdlouhavé a složité, o čemž svědčí poznatky soudní praxe. Předmanželská smlouva pak v souladu s § 720 odst. 1 o.z. nabývá účinnosti okamžikem uzavření manželství.³⁵⁸

Typologie smluvených režimů je taxativní, na straně druhé se připouští jejich různé kombinace. Jak je navíc doktrínou vzpomínáno, ustanovení § 718 odst. 1 o.z. se snaží ponechat autonomii vůle snoubenců či manželů co možná největší průchod.³⁵⁹ Smluvní volnost kontrahentů ale právní úprava přeci jen v určitých směrech omezuje, *in concreto* se především zakazuje vyloučit či změnit ustanovení o obvyklém vybavení rodinné domácnosti, smluvní modifikace dále nesmí znemožnit schopnost manžela zabezpečovat rodinu, konečně se smlouva svým obsahem nebo účelem nesmí dotknout práv třetí osoby.³⁶⁰ Právě omezení posledně zmíněné zásadně promlouvá do problematiky exekučního postihu společného jmění.

Snoubenci či manželé mohou modifikaci rozsahu společného jmění ponechat stranou a z praktických důvodů si odchylně od zákona sjednat toliko režim správy společného jmění, což předvídá ustanovení § 722 o.z., jež v odstavci prvním jednak odkazuje na ustanovení § 713 a 714 o.z., neboť právě od nich se kontrahenti odchyľují, jednak vztahuje na smlouvu o modifikaci správy omezení zakotvená v § 719 a § 720 o.z. Nutnou obsahovou náležitostí smlouvy o modifikaci správy jest ujednání o tom, který z manželů bude společné jmění spravovat a jakým způsobem tak bude činit. Jedná se o smlouvu o manželském majetkovém režimu *sui generis*, jejímž prostřednictvím možno upravit správu společného jmění jak v režimu zákonném, tak v režimu smluveném či soudem založeném.³⁶¹ Pokud se pak týče formy, nepanuje v doktríně stran této otázky shoda, osobně se nicméně přikláním k názoru Melzera s Téglem, kteří na tuto smlouvu vztahují formální požadavek veřejné listiny s argumentačně podrobně podloženým závěrem, jenž možno velmi zjednodušeně shrnout tak, že se přeci jedná o modifikační smlouvu jako každou jinou.³⁶² Obdobně

³⁵⁸ Jedná se tak o zákonem předvídanou suspenzivní podmínku. K tomu srovnej § 548 o.z.

³⁵⁹ Na to poukazuje Psutka, který v této souvislosti popisuje variantu režimu úplných jmění, jíž lze docílit rozšířením společného jmění o celá vylučná jmění obou manželů. In: PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 74-75.

³⁶⁰ Dostí podrobně k jednotlivým výlukám viz opět PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 93-102.

³⁶¹ K tomu viz MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 452.

³⁶² Důvodová zpráva je v otázce formy modifikace správy poněkud nejasná. In: důvodová zpráva k § 722 In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.; Melzer s Téglem se vymezují vůči Psutkovi se Zuklínovou, kteří naopak dospívají k tomu, že smlouva o modifikaci

jako modifikace rozsahu může i smluvená správa býti nastavena značně široce, může se týkat jen konkrétně vymezených skupin aktiv či naopak pasiv, stejně tak může požadavky zákona obsažené v § 713 a § 714 o.z. zpřísnit v tom smyslu, že ve všech záležitostech (tj. v běžných i neběžných) budou jednat vždy oba manželé. Někteří autoři dokonce připouští, že manželé mohou správu společného jmění přenechat třetí osobě.³⁶³

Ač by se tak *prima facie* nemuselo zdát, modifikace „toliko“ správy společného jmění manželů může promluvit do práv třetích osob, ostatně z tohoto důvodu ustanovení § 722 odst. 1 o.z. odkazuje na imperativ vyjádřený v § 719 o.z. Na tomto místě vyvstává nicméně otázka, jak se vlastně modifikace správy může dotknout práv třetí osoby, typicky věřitele. Zužuje-li se rozsah společného jmění smlouvou uzavřenou dle § 717 a násl. o.z., zásah do již existujícího práva věřitele je nasnadě. Vynětí majetku ze společného jmění totiž může komplikovat uspokojení věřitelovy pohledávky. Má však takový zkracující potenciál taktéž modifikace „toliko“ správy? Potřeba si uvědomit, že spravování majetku ve společném jmění má operativní charakter, v zásadě jde o to stanovit, který z manželů a ve vztahu k jakému majetku bude oním administrátorem, včetně uzavírání smluv samozřejmě. „Správní“ modifikace se ale dle mého soudu nikterak nemůže dotknout pravidel zakotvených v § 713 odst. 2 a 3 o.z., z nichž plyne mj. pasivní solidarita manželů. Tu nelze prostě a jednoduše vyloučit, neb se nejedná o záležitost spravování, jakkoliv § 722 o.z. odkazuje na § 713 o.z. jako celek. Pakliže se tudíž manželé dohodnou, že právně jednat bude jen jeden z nich, a to i v záležitostech „neběžných“, ničeho to nezmění na jejich solidární odpovědnosti za jen jedním z manželů převzatý dluh. Jde v podstatě o tutéž situaci, jako by v případě správy v zákonném režimu jednal jen jeden z manželů se souhlasem druhého manžela ve smyslu § 714 odst. 1 o.z. Z pohledu vymahatelnosti pohledávky je pochopitelně pro věřitele nejvýhodnější, jednají-li, ať už v záležitosti běžné či „neběžné“, oba manželé společně. V takovém případě tudíž možno dosíci

správy nemusí mít formu veřejné listiny (ZUKLÍNOVÁ. In: ŠVESTKA, DVOŘÁK, *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II (§ 655-975, rodinné právo)*, op. cit. sub 5, komentář k § 722), respektive že taková smlouva je dokonce bezformální (PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 163-165). Psutka v této souvislosti nesnáší dle mého soudu tak silné argumenty jako Melzer s Téglem (MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 453-456), poukazuje ovšem na pozoruhodný vývoj přípravných verzí o.z.

³⁶³ Jednotlivé varianty rozebírají kupříkladu Melzer s Téglem, kteří se stran přenosu správy na třetí osobu opět vymezují vůči Psutkovi. In: MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 456-457.

exekučního titulu vůči oběma manželům, ti pak v následně vedené exekuci budou vystupovat jako dva povinní a exekvovat bude proto možno jak majetek v jejich společném jmění, tak majetek v jejich jměních výlučných. Pravděpodobně v tomto ohledu možno spatřovat případný zkracující potenciál modifikace správy společného jmění.

Pro úplnost se sluší dodat, že v souladu s § 713 odst. 1 o.z. mohou manželé ve vztahu ke konkrétnímu aktivu či pasivu ve společném jmění uzavřít dohodu o tom, jak s danou hodnotou bude nakládáno. V tom případě se nejedná o modifikaci správy, daná dohoda nemusí tudíž splňovat žádné formální či obsahové požadavky, může být nepochybně i ústní.³⁶⁴ Hypoteticky pak možno uvažovat o jejím potenciálu zasáhnout do práv třetí osoby, ovšem vskutku jen hypoteticky.

Pokud vyvstane potřeba modifikace společného jmění manželů či jeho správy, avšak manželé nejsou schopni dosáhnout konsensu či jednoduše nechtějí zvolit cestu smluvní modifikace, nabízí se jim eventualita modifikace soudní. Poněvadž se však jedná o autoritativní zásah státu do soukromoprávního vztahu dvou jednotlivců, jsou modifikační instrumenty svěřené soudu značně omezeny, jak svědčí dikce § 724 odst. 1 o.z., dle níž společné jmění na návrh jednoho z manželů možno toliko zúžit, či zrušit, to navíc jen při existenci závažného důvodu.³⁶⁵ Rozšíření společného jmění, odložení jeho vzniku až ke dni zániku manželství či úpravy majetkových poměrů manželů pro případ zániku manželství tudíž cestou soudní modifikace dosíci nelze. Situace, kdy se bez dalšího jedná o závažný důvod, vymezuje odstavec druhý zmíněného ustanovení³⁶⁶, jinak je shledání existence závažného důvodu ponecháno na úvaze soudu s ohledem na konkrétní okolnosti jím řešeného případu. Na podkladě výše sneseného lze uzavřít, že soudní modifikace společného jmění má funkci ochrannou, současně jde o modifikaci spíše doplňkovou k modifikaci smluvní, každým pádem ale

³⁶⁴ Melzer s Téglem se snaží vymezit rozdíly mezi dohodou dle § 713 odst. 1 o.z. a modifikací správy dle § 722 o.z. Blíže viz MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 456-457.

³⁶⁵ Melzer s Téglem v komentáři k § 724 o.z. odkazují pro dokreslení na polskou právní úpravu, která vedle manželů svěřuje aktivní věcnou legitimaci k podání návrhu na zrušení společného jmění dokonce i věřiteli jednoho z manželů. In: MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 472, pozn. pod čarou č. 1074.

³⁶⁶ Dle § 724 odst. 2 o.z. „Závažným důvodem je vždy skutečnost, že manželův věřitel požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu toho, co náleží výhradně tomuto manželu, že manželka lze považovat za marnotratného, jakož i to, že manžel soustavně nebo opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika. Jako závažný důvod může být shledáno také to, že manžel začal podnikat nebo že se stal neomezeně ručícím společníkem právnické osoby.“

nepostradatelnou. Ne vždy totiž manželé konsensu dosáhnou, přičemž ponechat jednoho z nich napospas svému marnotratnému protějšku jistě nelze.

Soudní řízení o modifikaci společného jmění má povahu civilního sporu a zahajuje se na návrh jednoho z manželů, daným návrhem přitom není soud v intencích § 153 odst. 2 o.s.ř. vázán, neb z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky.³⁶⁷

Zvláštní případy soudní ingerence do majetkového společenství manželů upravuje § 726 o.z. K návrhu jednoho z manželů může soud společné jmění, které bylo zrušeno, obnovit, respektive společné jmění, které bylo zúženo, rozšířit zpět do rozsahu předvídaného zákonem. Nejedná se tak vlastně o modifikaci v pravém slova smyslu, spíše jde o navrácení do původního stavu. Klíčové ovšem je, aby soud shledal, že důvody pro zúžení či zrušení již pominuly. K obnově společného jmění může soud přistoupit konečně tehdy, pakliže společné jmění zaniklo *ex lege*³⁶⁸, přičemž zájem obou manželů onu obnovu legitimizuje. Při vědomí důležitosti společného jmění manželů pro fungování rodiny nutno možnost jeho obnovy shledat jako vysoce žádoucí. Stejně jako v určitém okamžiku chrání jednoho z manželů či rodinu jako celek zrušení společného jmění, v jiném okamžiku je onou ochranou naopak jeho obnova.

Může-li soud ingerovat do rozsahu společného jmění, je logické, že stejně tak je oprávněn upravit toliko správu společného jmění, to však při naplnění skutkových okolností předvídaných hypotézou právní normy v § 728 o.z. A ta je vcelku striktní, neb soudní modifikace správy se může díť jen tam, kde manžel jedná ve zřejmém rozporu se zájmem druhého manžela, rodiny či rodinné domácnosti a kde současně není správa společného jmění modifikována smluvně. Návrh pak smí podat ten z manželů, které nejedná závadově.³⁶⁹

Sepíši-li manželé u notáře smlouvu, pak na jejich žádost či při existenci jejich ujednání ji mohou obratem nechat zapsat do Seznamu listin o manželském

³⁶⁷ K tomu shodně Psutka, který v této souvislosti odkazuje též na důvodovou zprávu k o.z. In: PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 113; Dále viz důvodovou zprávu k § 724 o.z. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

³⁶⁸ Tak se děje kupříkladu tehdy, je-li v trestním řízení uložen trest propadnutí majetku, nebo je-li na majetek manžela prohlášen konkurs.

³⁶⁹ Podrobněji k tomu viz PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 165-167. Ten v této souvislosti zmiňuje, že soudně se lze odchýlit toliko od zákonného režimu správy, nikoliv od smluvně založeného režimu správy.

majetkovém režimu. Ve smyslu § 721 o.z.³⁷⁰ se jedná o veřejný seznam, jenž byl zřízen s účinností od 1.1.2014 a zápis do něhož vyvolává účinek formální publicity. Důvodová zpráva k o.z. předesílá, že prostřednictvím daného seznamu je „*nově řešena ochrana třetích osob*“³⁷¹, dle mého soudu se nicméně cestou publikace modifikačního aktu ve veřejném seznamu významně zesiluje taktéž ochrana samotných manželů a míra jejich právní jistoty, v exekučních poměrech pak má zveřejněná modifikace za dále stanovených podmínek potenciál významně ochránit manžela povinného.³⁷² Ustanovení § 721 o.z. existenci příslušného veřejného seznamu jen předvídá, bližší úpravu včetně podmínek zápisu obsahuje n.ř. Reglementace v tomto předpise představuje nutný doplněk pravidel výše shrnutých, navíc právě § 351 odst. 1 zmíněného zákona výslovně zakládá onen efekt formální publicity.³⁷³ Na tento aspekt poukazuje doktrína, ta nicméně současně dovozuje, že princip formální publicity lze dovodit ze samotného o.z.³⁷⁴ Do seznamu listin o manželském majetkovém režimu se zapisují modifikace smluvní toliko v případě, že k tomu jsou manželé svolní, naproti tomu modifikace soudní se do seznamu zapisují obligatorně, tedy bez dalšího. Soud, jenž o modifikaci rozhodl, po nabytí právní moci zašle stejnopis svého rozhodnutí Notářské komoře ČR a ta zápis provede.³⁷⁵

Vedle seznamu listin o manželském majetkovém režimu vede notářská komora ještě tzv. evidenci listin o manželském majetkovém režimu, přičemž tyto dva pojmy nutno striktně odlišovat. Evidence listin nemá na rozdíl od seznamu listin veřejnou povahu, smluvní a soudní modifikace společného jmění se do ní zapisují bez dalšího, údaje v ní obsažené pak slouží pro účely pozůstalostního řízení.³⁷⁶

³⁷⁰ K tomu srov. dikci ustanovení § 721 odst. 1 o.z., dle něhož „*Smlouva o manželském majetkovém režimu se zapíše do veřejného seznamu, je-li to v ní ujednáno; jinak na žádost obou manželů. Do seznamu se zapíše vše, co mění zákonný majetkový režim manželů.*“

³⁷¹ K tomu srovnej důvodovou zprávu k § 721 o.z. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

³⁷² Zveřejní-li tedy manželé smlouvu v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, odpadá jim tzv. individuální informační povinnost známá předchozí právní úpravě. Podrobněji viz BÍLEK, P., JINDŘICH, M. a kol. *Notářský řád. Komentář*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. komentář k § 35j. ISBN: 978-80-7400-689-0.

³⁷³ Dle § 351 odst. 1 n.ř. „*Jsou-li smlouva o manželském majetkovém režimu nebo rozhodnutí soudu o manželském majetkovém režimu zapsány v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, manželé se jich mohou dovolat vůči třetím osobám, i když tyto s jejich obsahem nebyly seznámeny.*“

³⁷⁴ MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 450.

³⁷⁵ K tomu viz PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 127-128.

³⁷⁶ Blíže se evidenci, respektive seznamu věnují ve svých publikacích jak Psutka, tak Melzer s Téglem. Viz PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 102-109; MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 445-450.

VI.1.6 Vypořádání společného jmění manželů

Určující je v této souvislosti dikce § 736 o.z., dle níž nutno přistoupit k vypořádání tehdy, je-li společné jmění manželů zrušeno, zanikne-li nebo dojde-li k jeho zúžení.³⁷⁷ Podstata vypořádání spočívá, slovy zákonodárce, „v likvidaci dosud společných povinností a práv“, jde tak vlastně o transfer majetku a dluhů mezi manžely, respektive o určení, v jaké míře se budou manželé podílet na dosud společných dluhích a dosud společném majetku.

Společné jmění manželů zaniká vždy, když zaniká manželství, tedy v souvislosti s rozvodem manželství, dále pak zemře-li jeden z manželů, respektive je-li jeden z manželů prohlášen za mrtvého, při určení neplatnosti manželství a konečně též v důsledku změny pohlaví.³⁷⁸ Zatímco existence manželství podmiňuje existenci společného jmění manželů, v opačném gardu toto pravidlo neplatí. Proto v zákonem explicitně předvídaných případech může společné jmění za trvání manželství zaniknout.³⁷⁹ Jednak dochází *ex lege* k zániku společného jmění tam, kde je jednomu z manželů trestním soudem uložen trest propadnutí majetku nebo jeho části.³⁸⁰ Jednak zaniká společné jmění manželů bez dalšího v případě, že je na majetek manžela jakožto dlužníka v insolvenčním řízení prohlášen konkurs³⁸¹, respektive je-li v insolvenčním řízení povoleno oddlužení manžela jakožto dlužníka zpeněžením majetkové podstaty³⁸². Za trvání manželství mohou společné jmění s ohledem na zásadu autonomie vůle zrušit pochopitelně sami manželé, a to smlouvou ve formě veřejné listiny, přitom mají ve smyslu § 717 odst. 1 o.z. na výběr buďto mezi režimem oddělených jmění, nebo mezi režimem vyhražujícím vznik společného jmění ke dni zániku manželství. Samozřejmě lze-li zrušit, možno společné jmění pouze zúžit, tedy vyjmout z něj vybrané majetkové hodnoty, které následně nutno v souladu se zásadami ukotvenými v § 742 o.z. vypořádat. Je nasnadě, že asi nejvhodnější způsob vypořádání představuje dohoda manželů nebo bývalých manželů, neboť takové vypořádání stojí

³⁷⁷ Dle § 736 o.z. „je-li společné jmění zrušeno nebo zanikne-li, anebo je-li zúžen jeho stávající rozsah, provede se likvidace dosud společných povinností a práv jejich vypořádáním. Dokud zúžené, zrušené nebo zaniklé společné jmění není vypořádáno, použijí se pro ně ustanovení o společném jmění přiměřeně.“

³⁷⁸ K tomu viz § 29 odst. 2 o.z.

³⁷⁹ K tomu viz § 708 odst. 1 větu druhou o.z.

³⁸⁰ Dle § 66 odst. 4 zákona č. 40/2009 Sb. „výrokem o propadnutí majetku zaniká společné jmění manželů.“

³⁸¹ K tomu viz § 268 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb. Spor o vypořádání společného jmění je ve smyslu § 159 odst. 1 písm. c/ zákona č. 182/2006 Sb. sporem incidenčním, který projednává insolvenční soud.

³⁸² K tomu viz § 398 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb.

na konsensu obou stran a jedná se tedy o řešení smírné, byť pochopitelně ne nutně výhodné pro toho či onoho.³⁸³ Autonomie vůle vystupuje jako nosný princip soukromého práva, navíc dohoda je zárukou, že nedojde k mnohdy dlouhotrvajícímu a nákladnému soudnímu sporu.³⁸⁴ Sám zákon tento modus favorizuje, když jej systematicky upravuje jako první v pořadí. Jedná se o prioritní způsob vypořádání.³⁸⁵ Konečně nutno pamatovat, že dohoda o vypořádání musí být uzavřena do tří let od zrušení, zúžení nebo zániku společného jmění.^{386,387}

Dalším do úvahy přicházejícím způsobem jest vypořádání soudní. Nedohodnou-li se manželé, může kterýkoliv z nich ve tříleté lhůtě podat u příslušného civilního soudu žalobu na vypořádání, přičemž takové řízení má povahu *iudicium duplex*, obdobně jako je tomu například u žalob na zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví. Oba manželé proto mají současně postavení jak žalobce, tak žalovaného.³⁸⁸ V řízení o vypořádání společného jmění manželů musí soud respektovat základní principy vypořádání vypočtené v § 742 o.z., od návrhů účastníků řízení se tudíž může odchýlit. Jedná se o typický příklad řízení ve smyslu § 153 odst. 2 o.s.ř., které jest završeno konstitutivním rozhodnutím soudu. Rozsahem vypořádání, jak tento vyplývá z návrhu, soud z pochopitelných důvodů vázán je.³⁸⁹

Neuplatní-li se do tří let ani jeden z výše popsaných způsobů vypořádání, nastoupí zákonná nevyvratitelná domněnka vypořádání v duchu kautel snesených v § 741 o.z.

Vycházeje z dikce § 738 odst. 2 o.z. není samozřejmě vyloučeno jednotlivé způsoby vypořádání kombinovat, dokonce nejde o situaci nikterak výjimečnou. Typicky si lze představit, že manželé neschopní konsensu podají ohledně těch nejpodstatnějších majetkových hodnot návrh na soudní vypořádání, přičemž u

³⁸³ V praxi se lze často setkat s dohodami, jež vykazují pro jednoho z manželů více či méně zjevnou nevýhodnost. O jejich napadnutelnosti ovšem možno uvažovat jen stěží.

³⁸⁴ Pochopitelně s tou výhradou, že se manželé nedohodnou jen o části společného jmění s tím, že ve zbytku se sporují. Tam potom řízení u soudu ohledně této sporné části nelze vyloučit. K tomu viz dikci § 738 odst. 2 o.z.

³⁸⁵ MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 551.

³⁸⁶ K tomu ovšem viz rozsudek Velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9.3.2011, sp. zn. 31 Cdo 1038/2009, který uzavření takovéto dohody z logických důvodů připustil i po uplynutí tříleté lhůty, a to za předpokladu, že stále probíhá soudní řízení o vypořádání. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

³⁸⁷ Blíže k dohodě o vypořádání viz např. PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 209 – 223.

³⁸⁸ V této souvislosti viz DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 216, zejména pak rozbor provedený v rámci poznámky pod čarou č. 298.

³⁸⁹ K tomu viz DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 213 a judikaturu tam odkazovanou.

zbývajícího majetku se uplatní ona nevyvratitelná domněnka. Civilní soud pak vskutku není povolán k tomu, aby z úřední povinnosti pátral po všem majetku tvořícím společné jmění a svým rozhodnutím tak vyčerpal celou majetkovou masu. Zmíněný postulát odpovídající zásadě dispozitivity v rovině hmotného práva, respektive zásadám projednací a dispoziční v rovině práva procesního nebyl však donedávna ničím samozřejmým.³⁹⁰

VI.2 Exekuční postih společného jmění

VI.2.1 Úvodní poznámky

Společné jmění manželů bývá častým předmětem zájmu soudních exekutorů, ostatně je-li povinný z exekučního titulu manželem, pak větší či menší část postižitelného majetku je právě součástí společného jmění jeho a druhého tzv. nedlužného manžela. Tento fakt procesní úprava v § 36 odst. 2 e.ř. (obdobně § 255 odst. 2 o.s.ř.) výslovně reflektuje, když pro případ postižení majetku ve společném jmění nebo výlučného majetku manžela povinného zakládá účastenství posledně zmíněného. Jakmile tedy soudní exekutor vydá exekuční příkaz, jímž postihne buďto majetek ve společném jmění povinného a jeho manžela, nebo majetek ve výlučném vlastnictví nedlužného manžela, stává se tento nedlužný manžel automaticky účastníkem exekučního řízení. Rozhodující přitom je samotné vydání exekučního příkazu, nikoliv jeho doručení manželu povinného. Přitom i po rozvodu manželství může být nedlužný manžel „vtažen“ do exekučního řízení, a to za předpokladu, že stále existuje zaniklé, nýbrž nevypořádané společné jmění manželů.³⁹¹ Jakkoliv se na první pohled jedná o striktní důsledek právní úpravy, logika věci takový přístup opodstatňuje. Zaniklé, byť nevypořádané společné jmění manželů totiž znamená, že zde stále je společný majetek, který lze exekučně postihnout.³⁹²

³⁹⁰ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.11.2009, sp.zn. 22 Cdo 1192/2007. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

³⁹¹ KASÍKOVÁ, JIRMANOVÁ, *Exekuční řád. Komentář*, op. cit. sub 124, s. 201-202.

³⁹² I bývalá manželka povinného proto může brojit odvoláním proti usnesení o ceně nemovité věci, jež se nachází v dosud nevypořádaném společném jmění. K tomu blíže viz usnesení Krajského soudu v Brně 24.3.2004, sp.zn. 12 Co 538/2003. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. *A contrario* bylo-li již zaniklé společné jmění manželů vypořádáno a nemovitá věc, respektive spoluvlastnický podíl na ní přikázán do výlučného vlastnictví bývalého manžela povinné, není tento účastníkem řízení a jeho odvolání proti usnesení o ceně nutno odmítnout. Jeho účinné ochráně

Zní-li exekuční titul na oba manžele, potom v exekuci dle takového titulu vedené jsou tito manželé „standardními“ povinnými ve smyslu § 36 odst. 1 e.ř. Kromě majetku v jejich společném jmění tedy přichází do úvahy postižení výlučného majetku toho kterého z nich v neomezené míře.³⁹³ I kdyby dokonce bylo společné jmění těchto povinných manželů v průběhu exekuce vypořádáno, nemělo by to jakýkoliv vliv na rozsah postižitelného majetku a míru uspokojení oprávněného (věřitele)³⁹⁴.

Typicky se může ve shora uvedeném případě jednat o společný dluh ze smlouvy o zápůjčce, jejímiž účastníky byli oba manželé, kdy rozhodující je právě otázka účastenství na daném závazku. Nelze totiž pro dluh z určité smlouvy žalovat toho z manželů, který, ač s uzavřením smlouvy souhlasil, nebyl účastníkem takového právního vztahu, jakkoliv by k takovému závěru mohl svádět fakt, že daný dluh tvoří v souladu s § 710 písm. b) o.z. součást společného jmění manželů.³⁹⁵ Skutečnost, že dluh převzatý jen jedním z manželů se souhlasem druhého manžela za trvání společného jmění se stává jeho součástí, má svoji relevanci právě až v řízení exekučním, kdy je postižitelné jak společné jmění, tak případně účet nedlužného manžela.³⁹⁶ Prizmatem hmotného práva tedy nedlužný manžel za takový dluh striktně vzato neodpovídá, přesněji řečeno odpovídá pouze zprostředkovaně. Jakkoliv ovšem závěr Velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu odkazovaný shora nebyl doposud překonán, objevují se v doktríně názory, které jeho nosné základy významně narušují, ostatně ani v době svého vzniku nebyl daný judikát přijímán jednotně (viz výše). V kontextu současné právní úpravy závěry uvedeného judikátu již dle mého soudu nelze považovat za udržitelné. V kontrapozici totiž stojí nejen jednoznačná dikce § 713 odst. 2 o.z., jež *ex lege* zakládá solidární odpovědnost manželů za dluhy jsoucí ve společném jmění, nýbrž také skutečnost, že rámec dluhů patřících do společného jmění je od 1.1.2014 znatelně užší.³⁹⁷

totiž slouží institut vylučovací žaloby. K tomu viz usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 4.5.2018, sp.zn. 24 Co 548/2018. K tomu srovnej též závěry usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.9.2020, sp.zn. 20 Cdo 2967/2019. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

³⁹³ K tomu shodně SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141, s. 97.

³⁹⁴ Výjimečně se ovšem může stát, že manželé v rámci vypořádání převedou část majetku na třetí osobu.

³⁹⁵ K tomu viz rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 20.3.2015, sp.zn. 11 Co 670/2014, a tam odkazovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.9.2007, sp.zn. 31 Odo 677/2005. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

³⁹⁶ Shodně k tomu SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141, s. 97.

³⁹⁷ Na tento aspekt upozorňuje Psutka, který se dané otázce věnuje jednak v kontextu historickém, jednak na pozadí současné právní úpravy. In: PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 48-

Osobně se domnívám, že dikce ustanovení § 713 odst. 2 o.z. je více než jasná, navíc má, a to opodstatněně, kogentní povahu. Nutno mít na paměti, že dluh převzatý jedním z manželů v záležitosti nikoliv běžné se může součástí společného jmění stát jen se souhlasem druhého manžela. Je-li tento předpoklad naplněn, konstituuje zákon solidární odpovědnost obou manželů a ničeho nebrání tomu, aby byli také oba žalováni, právě s odkazem na § 713 odst. 2 o.z. Bylo by navíc neodůvodněné diferencovat mezi situací, kdy manžel explicitně projeví souhlas s převzetím dluhu druhým z manželů na straně jedné (třeba i písemně), a situací, kdy manžel svůj souhlas projeví tím, že spolu s druhým manželem právně jedná (typicky podepíše smlouvu) na straně druhé. Obě popsané situace jsou co do základu v podstatě totožné, neb vždy je zde přítomen souhlas druhého manžela, jen v jiné formě. Druhý manžel zjevně má v obou variantách jasnou vědomost o tom, s převzetím jakého dluhu projevuje souhlas. Diferencovaný přístup má přitom potenciál v určitých případech významně ovlivnit uspokojení věřitelovy pohledávky, kupříkladu tam, kde nekontrahující manžel disponuje hodnotným výlučným majetkem, zatímco majetkové poměry kontrahujícího manžela, respektive společného jmění jsou nuzné.

Sluší se na tomto místě poukázat na názor Svobodův, který se kloní k postupu dle platné judikatury, jež vylučuje, aby manžel, jenž nekontrahoval, byl žalován, což činí s odkazem na judikaturu recentní.³⁹⁸ Zároveň ovšem zmíněný autor dovozuje, že bude-li dluh převzatý jen jedním manželem tvořit součást společného jmění, pak nedlužný manžel neuspěje s případným návrhem na částečné zastavení exekuce pro nadlimitní postih společného jmění. Jakmile je totiž dluh součástí společného jmění, lze toto společné jmění z podstaty věci exekučně postihnout bez omezení. Pokud dluh naopak netvoří součást společného jmění, je věcí nedlužného manžela, aby v zastavovacím řízení prokázal, že dluh byl převzat dlužným manželem bez jeho souhlasu a že nedlužný manžel svůj nesouhlas projevil vůči věřiteli bez zbytečného odkladu. S uvedeným názorem se bezezbytku ztotožňuji (a níže se k této otázce ještě v podrobnostech navrátím), neb opačný přístup by značně a neodůvodněně krátil

50. Dále k této problematice srovnej dřívější judikaturu Nejvyššího soudu rekapitulovanou v citovaném rozsudku Velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12.9.2007, sp.zn. 31 Odo 677/2005, a konečně názor vyjádřený Melzerem, Téglem a Šínovou. In: MELZER, F., TÉGL, P., ŠÍNOVÁ, R. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, č. 19/2014, s. 649. ISSN: 1210-6410. Na restriktivnější pojetí dluhů v o.z. výslovně poukazují Melzer s Téglem ještě ve svém komentáři. In: MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 511.

³⁹⁸ SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141, s. 13 a poznámka pod čarou č. 31.

uspokojení věřitele, současně je zjevné, že manželu povinného se ponechává patřičný prostor k záchraně jeho kvazivypořádacího podílu.³⁹⁹

Potřeba nicméně připomenout, že Nejvyšší soud na poradě občanskoprávního a obchodního kolegia konané dne 9.2.2022 na závěrech své dosavadní judikatury nadále setrval, protože v dohledné době nelze očekávat judikaturní obrat, který by aproboval podání žaloby též proti nekontrahujícímu manželu.⁴⁰⁰

Právě snesené úvahy lze završit konstatováním, že podstatné je znění exekučního titulu, jímž je soudní exekutor, respektive exekuční soud vázán.⁴⁰¹ Stran základu účastenství v exekučním řízení lze pro úplnost odkázat na zajímavé úvahy Macurovy, jenž daný problém rozebírá při srovnání s otázkou účastenství v řízení nalézacím.⁴⁰²

Podnětné úvahy stran společné odpovědnosti manželů předesílají ve svém komentáři Melzer s Téglem. Jakkoliv jde o úvahy komplikované, v praxi k popisovaným situacím může nepochybně často docházet. V rozsahu, v němž se rovnají zisku z výhradního majetku jednoho z manželů, se součástí společného jmění stávají též dluhy týkající se daného výhradního majetku. Jak již bylo výše naznačeno, profituje-li masa společného majetku z výhradního majetku jednoho manžela, měla by se „podílet“ v této míře i na případných dlužích. Tento zákonem předvídaný důsledek ovšem vede k tomu, že za tyto dluhy odpovídají ve smyslu § 713 odst. 2 o.z. oba manželé, tedy nejen manžel výlučně vlastnící majetek, z něhož plyne do společného jmění profit, ale rovněž manžel, který s tímto majetkem nemá co dočinění, protože za určitých okolností může v souvislosti s úhradou dluhu utrpět také jeho výlučný

³⁹⁹ SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141, s. 97-98, respektive s. 184 a poznámka pod čarou č. 323. Nedlužný manžel tedy bude muset prokázat existenci skutkových okolností předvídaných hypotézou právní normy ve větě první § 732 o.z.

⁴⁰⁰ K tomu viz zápis z občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9.2.2022, *in concreto* pořadový bod jednání č. 15 a diskusi k němu, zejména pak kategorické vyjádření JUDr. Krčmáře, dle něhož o závěrech rozhodnutí velkého senátu nelze jakkoliv pochybovat ani v poměrech současné právní úpravy. Dále viz příslušný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.6.2021, sp.zn. 22 Cdo 753/2020. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. Ten byl přijat k zařazení do Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, byť nikoliv jednomyslně. Pro hlasovalo 33 přítomných, proti bylo 13 přítomných.

⁴⁰¹ K tomu viz SVOBODA, K. *Zastavení exekuce*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2018. s. 52-53. ISBN: 978-80-7400-640-1. V této souvislosti je namístě uvést, že v uvedené publikaci na s. 46-52 snáší autor zajímavou argumentaci stran interpretace § 710, respektive § 713 o.z. a zabývá se i jejich vzájemným vztahem.

⁴⁰² K tomu viz MACUR, *Kurs občanského práva procesního – exekuční právo*, op. cit. sub 105, s. 46-48. Autor upozorňuje, že zatímco v řízení nalézacím je základ účastenství opřen o hmotněprávní vztah, v řízení vykonávacím věcná legitimace nepřesahuje oblast civilního práva procesního. Jinak řečeno základ účastenství v exekučním řízení jest charakteru procesního.

majetek.⁴⁰³ Samozřejmě tento manžel často nebude kontrahentem smlouvy, jíž se přejímá dluh týkající se výhradního majetku druhého manžela, a proto v duchu výše rekapitulované judikatury jej nebude možno žalovat, postih společného jmění ovšem přípustný bude, ochranu pak manžel nalezne v § 732 o.z., kdy bude nucen prokázat, že vůči věřiteli bez zbytečného odkladu projevil s dluhem nesouhlas. Melzer s Téglm v této souvislosti dovozují, že tento manžel může projevit s převzetím dluhu druhým z manželů nesouhlas, čímž se nastolí režim § 710 písm. b) o.z. a dluh se tedy vůbec součástí společného jmění nestane. Domnívám se, že režimy dluhů ve smyslu § 710 písm. a) o.z. na straně jedné a § 710 písm. b) o.z. na straně druhé nelze směšovat, byť by se to mělo dít ve jménu ochrany onoho „nevlastního“ manžela. Jde možná o řešení zajímavé a „lábivé“, které autoři erudovaně a logicky zdůvodňují, leč takovýchto postupů není dle mého potřeba. „Nevlastní“ manžel prostě nemůže být v duchu judikatury žalován, jakkoliv zákon formálně jeho solidaritu zakládá. Exekuční titul bude tedy vždy znít jen na manžela, který přejímal dluh stran svého výlučného majetku, postižitelný proto bude jeho výlučný majetek a vedle toho společné jmění, druhý manžel pak navíc může účinně využít protekce dle § 732 o.z. a dosáhnout tak omezení postihu i majetku manželům společného. Melzer s Téglm však dospívají k popsanému relativně „kostrbatému“ řešení z prostého důvodu – s judikaturou Nejvyššího soudu, která vylučuje možnost žalovat nekontrahujícího manžela, se otevřeně neztotožňují a v minulosti ji podrobili důsledné kritice.⁴⁰⁴

VI.2.2 Ustanovení § 731 a § 732 o.z.

Základ právní úpravy exekučního postihu společného jmění a majetku nedlužného manžela nutno hledat v o.z., zejména v ustanoveních § 731 a § 732. Prvně zmíněné ustanovení umožňuje postihnout společné jmění manželů pro dluh jen jednoho z manželů, jenž vzniknul za trvání společného jmění. Rozhoduje tedy časové hledisko vzniku dluhu, naopak skutečnost, že odpovědnost za dluh nese jen jeden z manželů, je bez významu. Komentářová literatura v této souvislosti uvádí, že se jedná:

⁴⁰³ MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 334-335.

⁴⁰⁴ MELZER, F., TÉGL, P., ŠÍNOVÁ, R. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, č. 19/2014, s. 649. ISSN: 1210-6410.

- a) o výlučné dluhy jen jednoho manžela převzaté za trvání společného jmění bez souhlasu druhého manžela, aniž by přitom šlo o obstarávání běžných záležitostí rodiny (manžel uzavře úvěrovou smlouvu, na jejímž základě mu je poskytnut spotřebitelský úvěr ve výši 100.000 Kč, on a jeho manželka však vlastní majetek zanedbatelné hodnoty a pobírají čistou měsíční mzdu 15.000 Kč),
- b) o dluhy, které vzniknou jinak než převzetím, tedy typicky protiprávním jednáním jen jednoho manžela (manžel způsobí třetí osobě majetkovou újmu svým zaviněným protiprávním jednáním),
- c) v neposlední řadě do této kategorie náleží takové dluhy, které se týkají výlučného majetku jen jednoho z manželů, a to v rozsahu přesahujícím zisk z tohoto majetku
- d) samozřejmě nelze pomíjet ani situaci, kdy manželé smluvně modifikují společné jmění a dohodnou se, že určité dluhy budou výlučné.⁴⁰⁵

Rozebírané ustanovení názorně demonstruje ochranu věřitele na úkor společného jmění manželů, respektive nedlužného manžela, výmluvný je v tomto ohledu již jen název dané marginální rubriky „*Ochrana třetích osob*“. Nejenže lze pro dluhy, za něž v rovině hmotného práva odpovídá vskutku jen jeden z manželů, exekučně postihnout celé společné jmění, ale ve spojení s procesní úpravou obsaženou v § 262a odst. 4 o.s.ř., respektive v § 42 odst. 4 e.ř., již nutno aplikovat souběžně, je pro takovéto dluhy postižitelný rovněž účet manžela povinného u peněžního ústavu, to však za níže rozebíraných okolností. Dikce ustanovení § 731 o.z. má svou nepopíratelnou logiku, neboť za předpokladu nemožnosti postihnout majetek ve společném jmění, respektive účet nedlužného manžela, by pohledávka věřitele byla mnohdy nevyhmatatelná. Je zároveň namístě upozornit, že nedlužný manžel by měl svůj protějšek v manželství dobře znát, a to včetně informací o jeho majetkové situaci a vystupování v právních vztazích (viz shora zmíněnou vzájemnou informační povinnost).⁴⁰⁶

⁴⁰⁵ Viz HRUŠÁKOVÁ, KRÁLÍČKOVÁ, *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*, op. cit. sub 307, s. 286-289.

⁴⁰⁶ Na tomto místě nutno upozornit na ustanovení § 714 odst. 2 o.z., dle něhož „*Jedná-li právně manžel bez souhlasu druhého manžela v případě, kdy souhlasu bylo zapotřebí, může se druhý manžel dovolat neplatnosti takového jednání.*“

Snaha o vyvážení ochrany věřitele na straně jedné a ochrany nedlužného manžela na straně druhé nachází svůj projev v ustanovení § 732 o.z., což výslovně potvrzuje důvodová zpráva k o.z.⁴⁰⁷, přičemž v souladu s doktrinálními prameny jde vlastně, jak připomíná Zuklínová, o návrat před rok 1998, jinými slovy tedy nejde o nic, co by bylo našemu právnímu řádu vysloveně neznámé.⁴⁰⁸ Faktem je, že díkce § 731 o.z. a § 147 odst. 1 obč. zák.⁴⁰⁹ ve znění účinném do 31.7.1998 se nápadně podobá, současná právní úprava je ovšem propracovanější, neb na rozdíl od úpravy účinné do 31.7.1998 ještě zpřesňuje ochranu nedlužného manžela zavedením § 732 o.z., jenž plynule navazuje na § 731 o.z., když v rámci množiny „*dluhů jen jednoho z manželů*“ (tento termín používá § 731 o.z.), vytváří další množinu „*dluhů jen jednoho z manželů*“, pro něž vzápětí zakotvuje zvláštní režim exekučního postihu. V této souvislosti nutno upozornit na podstatný moment. Zatímco § 731 o.z. pracuje s pojmem „*dluh jen jednoho z manželů vzniklý za trvání společného jmění*“, ustanovení § 732 o.z. zavádí zvláštní postihový režim nejen pro vybrané dluhy jen jednoho z manželů vzniklé za trvání společného jmění, nýbrž také pro dluhy jen jednoho z manželů vzniknuvší ještě před uzavřením manželství, což je z hlediska ochrany třetí osoby naprosto legitimní (snaha o citlivé vyvážení zájmů věřitele na straně jedné a nedlužného manžela na straně druhé je zřejmá i na tomto místě).

Při pozorném čtení navíc možno zaznamenat, že ustanovení § 731 o.z. pokrývá dluhy vzniklé za trvání společného jmění, nikoliv za trvání manželství, ustanovení § 732 pak normuje mj. o dluhích vzniklých před uzavřením manželství, nikoliv před vznikem společného jmění. Vzniká tak pomyslné „prázdné místo“, na které hypotéza obou výše odkazovaných právních norem nedopadá, *in concreto* jde o režim dluhů jen jednoho z manželů vzniklých po uzavření manželství, avšak před vznikem společného jmění. Může přitom nastat řada situací, kdy společné jmění manželů současně s uzavřením manželství nevznikne, ať už pro existenci předmanželské modifikační smlouvy zavádějící režim oddělených jmění, s ohledem na trvání účinků prohlášení

⁴⁰⁷ K tomu viz stručnou, leč výstižnou formulaci v rámci důvodové zprávy k § 731 a § 732 o.z. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁴⁰⁸ K tomu srov. ZUKLÍNOVÁ; In: ŠVESTKA, DVOŘÁK, *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II* (§ 655-975, *rodinné právo*), op. cit. sub 5, komentář k § 731 a § 732 o.z.; shodně též PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 171.

⁴⁰⁹ Dle § 147 odst. 1 obč. zák. ve znění účinném do 31.7.1998 „*Pohledávka věřitele jen jednoho z manželů, která vznikla za trvání manželství, může být při výkonu rozhodnutí uspokojena i z majetku patřícího do bezpodílového spoluvlastnictví manželů.*“

konkursu apod.⁴¹⁰ Uvedené legislativní vakuum lze ovšem dle Melzera s Téglem jednoduše překlenout aplikací logického argumentu *a maiori ad minus*, s čímž se plně ztotožňuji.⁴¹¹ Na tomto místě připomínám pro praxi cenné závěry Kasíkové, dle níž možno aplikovat judikaturu týkající se právní úpravy v obč. zák. i na poli právní úpravy nové, v kteréžto souvislosti autorka správně vzpomíná rozdíl v dikci § 731 o.z. na straně jedné („*dluhy vzniklé za trvání společného jmění*“) a § 262a o.s.ř. ve znění účinném do 31.12.2013 na straně druhé („*dluhy vzniklé za trvání manželství*“). Opatrně si dovoluji s Kasíkovou nesouhlasit snad jen v tom, že onen rozdíl v právních úpravách, respektive v jejich terminologii, se projeví jen výjimečně.⁴¹² Jakkoliv situace, kdy vznik společného jmění spadne v jedno se vznikem manželství, budou relativně frekventované, a tedy nikoliv výjimečné, vyskytnou se také situace, kdy společné jmění vznikne až po uzavření manželství, třeba i s velkým časovým odstupem. Nutno mít na paměti, že zákonodárce rozšířil možnosti smluvní modifikace společného jmění či že řada manželů je účastna, respektive může být potenciálně účastna insolvenčního řízení, v jehož průběhu velmi často společné jmění, ať už prohlášením konkursu nebo povolením oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, zanikne.

Ačkoliv na první pohled vyznívá ustanovení § 731 o.z. jednoznačně ve prospěch věřitele, důsledný textuální výklad svědčí dle mého soudu o snaze chránit majetek ve společném jmění, stejně jako majetek manžela nedlužného. Tak dovozují z formulace zmíněného ustanovení, dle níž se může „*věřitel při výkonu rozhodnutí uspokojit i z toho, co je ve společném jmění.*“, přesněji řečeno je klíčové použití spojení „*i z toho*“. To značí stupňovací poměr, pročež uspokojení z majetku ve společném jmění se připouští teprve tehdy, když se věřitel neukojí na výlučném majetku dlužného manžela. Jedná se o projev zásady přiměřenosti provádění exekuce, již explicitně vyjadřuje ustanovení § 58 e.ř. a která obecně exekuční řízení ovládá. Jestliže soudní exekutor v rámci zjišťovací fáze objasní, že dlužný manžel disponuje rozsáhlým výlučným majetkovým portfoliem, které bohatě postačuje k uspokojení exekvovaného dluhu, bylo by protismyslné a troufám si tvrdit též nepřipustné postihnout majetek ve

⁴¹⁰ MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 515.

⁴¹¹ MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 516.

⁴¹² KASÍKOVÁ, *Aplikace § 732 občanského zákoníku v exekuci prodejem nemovité věci*, op. cit. sub 190.

společném jmění manželů, což by s ohledem na v úvahu přicházející hypotetické vypořádání bylo navíc procesně dosti neekonomické.

Tento náhled prosazují Melzer s Téglm, kteří na jeho podporu snáší sofistikovanou argumentaci z oblasti *law and economics*⁴¹³, jednoznačně jej prosazuje též Psutka.⁴¹⁴ Naproti tomu Svoboda takto vyhraněné použití zásady přiměřenosti odmítá s tím, že jde o postup „příliš paušální“.⁴¹⁵ Lze mu přisvědčit v tom, že exekuce je ovládána zásadou prosazení majetkových zájmů oprávněného a že široce pojatá zásada přiměřenosti naráží na dikci § 58 odst. 2 e.ř., jenž ji paradoxně sám konkretizuje, potažmo na dikci § 262a odst. 2 o.s.ř. Zmíněné argumenty považují za silné, ovšem ne natolik, aby zvrátily můj pohled souladný s názorem Melzera a Téglu, tím spíše, pokud Svoboda připouští příklon Nejvyššího soudu k důraznějšímu prosazení zásady přiměřenosti. Pokud je přitom poukazováno na hrozbu zašantročení majetku ve společném jmění, pak tomu dle mého názoru dostatečně brání institut generálního inhibitoria ve smyslu § 44a odst. 1 e.ř., jež explicitně zapovídá dispozice mj. s majetkem ve společném jmění.⁴¹⁶

Na podkladě analýzy § 732 o.z. možno identifikovat skupiny dluhů, za něž odpovídá jen jeden z manželů a při jejichž vymáhání je míra postihu jak společného jmění, tak nedlužného manžela významně modifikována.

Konkrétně jde o:

- a) dluh jen jednoho z manželů vznikuvší proti vůli druhého manžela, jestliže ten projevil bez zbytečného odkladu vůči věřiteli nesouhlas s tímto dluhem,
- b) dluh jen jednoho z manželů na výživném,
- c) dluh jen jednoho z manželů z protiprávního činu,
- d) dluh jednoho z manželů vznikuvší ještě před uzavřením manželství.

⁴¹³ MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 514-515.

⁴¹⁴ PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 171, který výslovně uvádí: „Výlučné dluhy jen jednoho z manželů by měly být uspokojeny vždy primárně z výlučného majetku manžela-dlužníka.“

⁴¹⁵ SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141, s. 39-42.

⁴¹⁶ Dle § 44a odst. 1 věty prvé e.ř. „nerozhodl-li exekutor podle § 44 odst. 4 jinak, nesmí povinný po doručení vyrozumění nakládat se svým majetkem včetně nemovitostí a majetku patřícího do společného jmění manželů, vyjma běžné obchodní a provozní činnosti, uspokojování základních životních potřeb svých a osob, ke kterým má vyživovací povinnost, a udržování a správy majetku.“

V souvislosti s exekvováním uvedených dluhů mohou v praxi vyvstat určité problémy, zejména pak co se týče skupiny prvé pod písm. a). Za klíčové dle mého soudu nutno v tomto bodě považovat ustanovení § 710 o.z.,⁴¹⁷ které jednoznačně vymezuje rámec pasiv tvořících společné jmění. Spadá-li exekvovaný dluh do daného rámce, pak tvoří společné jmění a to lze tudíž postihnout bez omezení⁴¹⁸, tím spíše s ohledem na dikci § 713 odst. 2 o.z., jež ohledně dluhů tvořících společné jmění zakládá pasivní solidaritu manželů. Postup dle § 732 o.z. tím budiž vyloučen.

Prvotní podmínkou aplikace § 732 o.z. stran probíraných dluhů jen jednoho manžela je jejich vznik proti vůli druhého manžela. Jak dovozují Melzer s Téglem, postačí, aby druhý manžel se vznikem dluhu vyslovil nesouhlas, následně ovšem musí, a to bez zbytečného odkladu⁴¹⁹, projevit svůj nesouhlas s daným dluhem vůči věřiteli (uvedení autoři nazývají tento postup „protestem“).⁴²⁰ Nesouhlas a s tím související protestace pochopitelně vyžadují, aby nedlužný manžel o dluhu věděl, což právní úprava výslovně stanoví, postačí pak vědomost rámcová, zejména musí nedlužný manžel znát osobu věřitele a být obeznámen alespoň zhruba s výší dluhu. V tom souhlasím s Psutkou, neb právě výše dluhu bude pro nedlužného manžela stěžejní proměnnou při jeho rozhodování o tom, zda se dluhu „vzpouzet“ či nikoliv.⁴²¹ Naopak jen částečně se ztotožňuji s názorem Melzera s Téglem, kteří *in favorem* nedlužného manžela dle mého soudu příliš extenzivně přistupují ke způsobu a formě vyjádření protestu. Mají totiž za to, že postačuje projev jen implicitní, za projev protestu pak považují dokonce zveřejnění modifikační smlouvy, na jejímž základě jsou vyjímány určité dluhy ze společného jmění.⁴²² V principu jde pochopitelně o přístup chvályhodný, nejsem si ale jist, že nedlužný manžel zaslouží až takovou míru ochrany. Dozví-li se o dluhu, který vznikl proti jeho vůli jednáním druhého manžela, není nikterak složité, aby výslovně a jednoznačně vůči věřiteli nesouhlas s takovým dluhem projevil, míním totiž, že jde o prostý projev elementární slušnosti a ta by

⁴¹⁷ Shodně k tomu viz MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 531.

⁴¹⁸ Shodně viz například PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 169, který mluví o „společných dluzích náležejících do společného jmění.“

⁴¹⁹ K výkladu pojmu „bez zbytečného odkladu“ viz kupříkladu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10.12.2013, sp.zn. 32 Cdo 2484/2012. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁴²⁰ MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 534.

⁴²¹ PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 179. Shodně též KASÍKOVÁ, *Aplikace § 732 občanského zákoníku v exekuci prodejem nemovité věci*, op. cit. sub 190.

⁴²² MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 534-535.

soukromoprávní vztahy nepochybně ovládat měla.⁴²³ Krom toho je v zájmu nedlužného manžela v této záležitosti jednat jasně a srozumitelně, zejména tehdy, je-li zde vícero dluhů téhož věřitele, přičemž nesouhlas má být vysloven jen vůči některým z nich.

V tomto kontextu dále nelze opomíjet dikci § 714 odst. 1 o.z. Jeden z manželů se totiž v záležitosti nikoliv běžné může zavázat stran majetkové hodnoty tvořící součást společného jmění (kupříkladu lze vzpomenout uzavření smlouvy o dílo na rekonstrukci společného rodinného domu při ceně v řádech statisíců či jednotek milionů Kč), aniž by přitom měl souhlas manžela druhého. Ten se v takovém případě může v duchu § 714 odst. 2 o.z. dovolat neplatnosti zmíněného právního jednání. Ovšem pokud tak neučiní, dané právní jednání bude platné⁴²⁴ a založí pasivní solidaritu obou manželů za dluh vcházející ze závazku dle smlouvy o dílo, současně ale takový dluh zřejmě nebude tvořit součást společného jmění pro absenci výslovného souhlasu druhého z manželů. V intencích konstantní judikatury shora odkazované má věřitel šanci získat exekuční titul jen vůči kontrahujícímu manželu, s ohledem na pasivní solidaritu obou manželů však bude možno dle mého názoru společné jmění exekučně postihnout. A právě v tomto momentě vyvstává otázka, zda lze k návrhu nedlužného manžela aplikovat § 732 o.z. Předpokládejme, že předmětný dluh vskutku součást společného jmění netvoří, což by cestu pro použití § 732 o.z. otevřelo. Posledně vzpomenuté ustanovení ovšem hovoří o dluhu jen jednoho manžela vzniknuvšímu proti vůli druhého manžela. Jedná se však opravdu o dluh jen jednoho manžela, pakliže oba manželé za jeho splnění odpovídají společně a nerozdílně? *Stricto sensu*, kontrahoval-li právě jen jeden manžel, bylo by možno snad dovodit, že se jedná o dluh jen jednoho manžela ve smyslu § 732 o.z. Na to navazuje stěžejní otázka, zda tento dluh jen jednoho manžela vznikl proti vůli druhého manžela. Lze si představit situaci, kdy nekontrahující manžel o vzniku dluhu ze závazku dle smlouvy o dílo vůbec neví, možnost vyslovení nesouhlasu se mu tak otevírá až v okamžiku, kdy je proti němu vedena exekuce.⁴²⁵ V takovém případě zjevně aplikaci § 732 o.z. ničeho nebrání a jde o postup legitimní, iniciativa ovšem náleží nedlužnému manželu. Ten

⁴²³ Ostatně známá floskule říká, že „občanské právo je právo slušných lidí.“

⁴²⁴ Zjevně je zde zákonodárcem konstruována neplatnost relativní, a to opodstatněně, neb nekontrahující manžel může v konečném důsledku považovat právní jednání za prospěšné a smysluplné.

⁴²⁵ K tomu shodně PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 179.

musí podat návrh na zastavení exekuce dle § 262b odst. 1 o.s.ř. a skutečnosti shora popsané tvrdit a prokazovat.⁴²⁶

Poněkud odlišná situace nastane, když dluh ze závazku dle smlouvy o dílo převezme jen jeden z manželů bez souhlasu druhého manžela, leč s jeho vědomím. Vědomost o existenci dluhu pochopitelně není totéž co výslovný souhlas s dluhem, zároveň to ale znamená, že dluh nevzniknul proti vůli manžela nedlužného. Pakliže nedlužný manžel o dluhu ví od okamžiku jeho vzniku, přičemž zůstane pasivním, beneficium ochrany teprve ve fázi exekuce postupem dle § 732 o.z. mu nelze přiznat. Znamená to však zabývat se v řízení o návrhu na zastavení exekuce tím, zda nedlužný manžel o dluhu věděl již dříve a zda se tudíž mohl již dříve účinně bránit (typicky dovoláním se neplatnosti příslušného právního jednání) a zda současně mohl projevovat svůj nesouhlas, což by značilo, že existence dluhu mu není po vůli. Pokud by tomu tak vpravdě bylo, nebylo by lze § 732 o.z. použít a exekuční postih společného jmění by byl přípustný bez omezení.

Sluší se pro úplnost zmínit, že zaváže-li se jeden manžel bez souhlasu druhého v záležitosti toliko „běžné“, dluh z takového závazku se stává bez dalšího součástí společného jmění a o aplikaci § 732 o.z. nelze vůbec uvažovat. Samozřejmě bude třeba se *in eventum* zabývat otázkou, zda se v konkrétním případě jedná o záležitost pořád ještě „běžnou“, nebo o záležitost, která již charakter „běžnosti“ v kontextu daného manželství nesplňuje. Těchto hraničních případů však bude dle mého soudu minimum.

Domnívám se, že stejně jako je spravedlivé na úkor věřitele chránit nedlužného manžela v momentě, kdy o dluhu převzatém druhým manželem nemá povědomí, je spravedlivé upřednostnit ochranu věřitele na úkor nedlužného manžela, jenž o dluhu vědomost nepochybně má, leč obrany se dovolá, ať už účelově či nikoliv, až v exekučním řízení.

Zatímco výše rozebraná množina dluhů, pro něž lze společné jmění postihnout toliko omezeně, může praxi přinášet řadu komplikací, zejména co se týče prokazování vědomosti nedlužného manžela o existenci dluhu a na to navazujících otázek, další ustanovením § 732 o.z. předvídané dluhy jsou vymezeny jednoznačně, když pro jejich kategorizaci zákon stanovuje kritéria objektivní povahy. Jinak řečeno nebude nikterak

⁴²⁶ Viz KASÍKOVÁ, *Aplikace § 732 občanského zákoníku v exekuci prodejem nemovité věci*, op. cit. sub 190, či SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141, s. 130 a násl.

problematické rozpoznat, že je vymáhán dluh jen jednoho manžela na výživném, z protiprávního činu či vzniklý před uzavřením manželství.⁴²⁷

Pochybnosti z hlediska koncepčního mohou snad vyvolávat dluhy jen jednoho z manželů vzniklé před uzavřením manželství.⁴²⁸ *Prima facie* se může zdát krajně nespravedlivé, aby společné jmění a zprostředkovaně tak i nedlužný manžel a zbytek rodiny trpěli pro dluhy, které převzal druhý manžel, třeba i dlouho před tím, než došlo k uzavření manželství. Kritiků daného pojetí existuje celá řada a snášejí vcelku silné argumenty, v nichž poukazují zejména na smysl a účel instituce manželství⁴²⁹, akceptace jejich názoru by však výrazně ztížila a v určitých případech dokonce vyloučila uspokojení věřitelovy pohledávky. Nemálo manželů totiž v minulosti právě z tohoto přístupu významně těžilo, neb všechen svůj majetek měli bezpečně „uschován“ ve společném jmění. Ve svém důsledku by takto pojatá neomezená ochrana společného jmění znamenala neodůvodněný zásah do vlastnického práva věřitele ve smyslu čl. 11 Listiny.⁴³⁰

Postih společného jmění pro dluhy jen jednoho z manželů vzniklé před uzavřením manželství nadto není žádné novum, byl umožněn již v některých dřívějších právních úpravách, a to bez jakékoliv snahy vyvažovat ochranu věřitele na straně jedné a ochranu společného jmění na straně druhé. Za všechny lze vzpomenout dikci § 262a odst. 1 o.s.ř. ve znění účinném od 1.1.2014 do 30.6.2015.⁴³¹ Současná právní úprava se posledně uvedený deficit snaží řešit cestou ustanovení § 732 o.z., které by mělo garantovat spravedlivé uspořádání konkurujících si zájmů.

⁴²⁷ Melzer s Téglem zmiňují, že věta druhá § 732 o.z. omezuje postizitelnost společného jmění přímo *ex lege*, na rozdíl od věty první. In: MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 530 a s. 534.

⁴²⁸ Faktem je, že kupříkladu Kasíková se neztotožňuje s tím, aby bylo společné jmění postihováno jen do výše hypotetického vypořádacího podílu, pokud se týče vymáhání dluhů na výživném a dluhů z protiprávního činu. Svůj postoj zdůvodňuje odkazem na veřejným zájem, který je dle jejího názoru na vymožení zmíněných dluhů dán a který převažuje nad ochranou manžela povinného. In: KASÍKOVÁ, *Aplikace § 732 občanského zákoníku v exekuci prodejem nemovité věci*, op. cit. sub 190. Daný argument má nepochybně svou váhu a vyvrátit jej lze jen stěží. Jde totiž primárně o vyvažování hodnot, přičemž je věcí zákonodárce, jakou cestu nakonec zvolí.

⁴²⁹ Na kritiku dané koncepce poukazuje přehledně Psutka; In: PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 173-174

⁴³⁰ K tomu viz MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 513.

⁴³¹ Dle § 262a odst. 1 věty první o.s.ř. ve znění účinném od 1.1.2014 do 30.6.2015 „*Výkon rozhodnutí na majetek patřící do společného jmění manželů lze naříditi také tehdy, jde-li o vydobytí dluhu, který vznikl za trvání manželství nebo před uzavřením manželství jen jednomu z manželů.*“

VI.2.3 Postup dle § 732 o.z. v procesu exekuce

V souladu s recentní doktrínou se hypotetické vypořádání společného jmění manželů (nebo též kvazivypořádání) provádí k návrhu manžela povinného, který se domáhá ochrany svých majetkových práv prostřednictvím návrhu na zastavení exekuce dle § 262b odst. 1 o.s.ř. Pokud manžel povinného takový návrh nepodá, soudní exekutor postihne majetek ve společném jmění bez omezení.⁴³² Ochrana zde právní úprava poskytuje manželu povinného teprve ve fázi po nařízení exekuce, přesněji řečeno po vydání exekučního příkazu, to navíc k jeho návrhu.⁴³³ Nedlužný manžel tedy musí v duchu zásady *vigilantibus iura scripta sunt* vyvinout potřebnou iniciativu, zastavení exekuce dle § 262b odst. 1 o.s.ř. navrhnout a vnést do řízení všechny relevantní okolnosti, neboť právě on je nositelem břemene tvrzení a břemene důkazního.⁴³⁴ Petit zmíněného návrhu možno formulovat tak, že se vymezí limit, nad který již majetek ve společném jmění manželů postižitelný není. To ovšem vyžaduje objasnit masu majetku ve společném jmění, stanovit jeho obvyklou cenu a na tomto základě určit onen hypotetický vypořádací podíl povinného na společném jmění s ohledem na zásady vyjádřené v § 742 o.z. Dle Svobody přitom nelze vyloučit, aby se nedlužný manžel svým návrhem domáhal vedle určení mezního limitu též zastavení exekuce, pokud se týče konkrétních majetkových hodnot, přičemž za určitých okolností je představitelné, že exekuční soud exekuci ohledně některých věcí vskutku zastaví. Vzniká zde nicméně kolize s jednoznačným pravidlem stanoveným v § 58 odst. 3 e.ř., dle něhož o způsobu provedení exekuce rozhoduje pouze soudní exekutor.⁴³⁵

Melzer s Téglem naproti tomu dospívají k závěru, že manžel povinného má v návrhu na zastavení exekuce pro nadlimitní postih ve smyslu § 732 o.z. uvést toliko kritéria rozhodující pro určení výše jeho vypořádacího podílu dle § 742 o.z. s tím, že soudní exekutor následně výši tohoto podílu stanoví, vycházející přitom z ocenění majetku ve společném jmění, což mu eventuálně umožní určit konkrétní majetkové hodnoty, které nebudou exekučně postiženy (zřejmě tedy ale půjde o uplatnění jeho

⁴³² K tomu viz SVOBODA, *Zastavení exekuce*, op. cit. sub 401, s. 54.

⁴³³ Viz MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 520, kde autoři diferenciuji mezi ochranou poskytovanou manželu povinného přímo ze zákona již ve fázi nařízení exekuce a ochranou poskytovanou až po nařízení exekuce k návrhu manžela povinného.

⁴³⁴ K tomu viz SVOBODA, *Zastavení exekuce*, op. cit. sub 401, s. 77-81.

⁴³⁵ K tomu viz SVOBODA, *Zastavení exekuce*, op. cit. sub 401, s. 70-75. Autor stran zastavení exekuce k návrhu manžela povinného dle § 262b o.s.ř. snáší zajímavé a podložené úvahy, zejména lze upozornit na zastavení exekuce co do konkrétních majetkových hodnot.

diskrece v realizační fázi exekuce, jak tato vyplývá z již zmíněného § 58 odst. 3 e.ř.). Zmínění autoři argumentují jen obecným odkazem na smysl a účel ustanovení § 732 o.z., které dle nich směřuje k ochraně hypotetického vypořádacího podílu jako celku, nikoliv k ochraně té či oné majetkové hodnoty. Čistě teoreticky vzato mají sice pravdu, z pohledu praxe se však zdá jediným smysluplným postup vedoucí k zastavení exekuce ohledně konkrétních majetkových hodnot.⁴³⁶

Dle mého názoru by pouhé stanovení mezního limitu postihu, tedy určení hypotetického vypořádacího podílu povinného, nemělo pro manžela povinného žádný významný přínos, řízení o zastavení exekuce by v takovém případě vlastně ani nemuselo být vedeno, neboť reálně by exekuce zastavena nebyla. Zůstal by zde jen výrok o mezním limitu postihu, tedy o otázce řešené předběžně.⁴³⁷ Skutečnost, že soudní exekutor by posléze s respektem k meznímu limitu určité majetkové hodnoty již nepostihl, by pak nebyla ničím jiným než projevem diskrece soudního exekutora, nešlo by tedy o otázku zastavení exekuce, nýbrž o otázku provedení či neprovedení exekuce konkrétním způsobem.

Každým pádem i další autority⁴³⁸ potvrzují, že nejvhodnějším *modem operandi* jest ocenění celé masy společného jmění, na to navazující výpočet výše hypotetického vypořádacího podílu povinného na společném jmění a vše završující rozhodnutí o tom, zda se exekuce stran konkrétního majetku zastavuje či nikoliv.

Troufám si tvrdit, že úskalí bude pro manžela povinného představovat již jen řádná formulace petitu návrhu na zastavení exekuce pro nadlimitní postih společného jmění, nehledě na fakt, že aby vůbec manžel povinného mohl uvažovat o úspěchu v daném zastavovacím řízení, nesmí návrh podat „moc brzy“, tedy v situaci, kdy sice majetek ve společném jmění manželů postižen jest, leč do výše nepřesahující hypotetický vypořádací podíl povinného. Zjištění hodnoty majetku ve společném jmění se bude řešit teprve v samotném zastavovacím řízení jako předběžná otázka,

⁴³⁶ K tomu ve své aktuální monografii dospívá Svoboda, který tak koriguje svůj názor dřívější. In: SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141, s. 126-127. Dále tento názor zastává MÁDR. In: JIRSA, *Občanské soudní řízení. 4. část. Soudcovský komentář*, op. cit. sub 182, komentář k § 262b. Konečně lze odkázat na LEVÉHO. In: SVOBODA, SMOLÍK, *Občanský soudní řád. Komentář*, op. cit. sub 264, komentář k § 262b.

⁴³⁷ K tomu shodně MÁDR, In: JIRSA, *Občanské soudní řízení. 4. část. Soudcovský komentář*, op. cit. sub 182, komentář k § 262b.

⁴³⁸ PSUTKA; In: HRUŠÁKOVÁ, KRÁLÍČKOVÁ, *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*, op. cit. sub 307, komentář k § 732; KASÍKOVÁ, *Aplikace § 732 občanského zákoníku v exekuci prodejem nemovité věci*, op. cit. sub 190.

manžel povinného ale již ve fázi před podáním návrhu musí mít dostatečně jasnou představu o tom, jaká aktiva společné jmění tvoří a jaká je jejich hodnota. Že je v daném řízení relevantní právě jen hodnota aktiv a nikoliv již pasiv, budiž dáno jeho účelem, jímž není skutečné vypořádání společné majetkové masy, nýbrž toliko určení hypotetického vypořadacího podílu. Na tento aspekt opodstatněně poukazuje Kasíková⁴³⁹, k čemuž jen doplňuji, že zohlednění pasiv by účel zmíněného zastavovacího řízení popřelo a ve svém důsledku by tímto postupem mohlo dojít ke zkrácení oprávněného jakožto věřitele v porovnání s těmi věřiteli, jejichž pohledávky jsou součástí společného jmění. Konkurence těchto věřitelů je přitom řešena příslušnými procesními předpisy a jest založena na principu priority⁴⁴⁰, k jehož obejití by reflexí pasiv v souvislosti s hypotetickým vypořádáním vlastně došlo. Ať tak či onak si manžel povinného musí podání návrhu dobře rozmyslet. Lze přitom předpokládat, že se návrhem bude domáhat zastavení exekuce co do konkrétních majetkových hodnot postižených konkrétními exekučními příkazy (není pochyb o tom, že domáhat se možno zastavení exekuce též stran jednotlivých exekučních příkazů⁴⁴¹).

Manžela povinného často k podání návrhu ponoukne postižení hodnotné věci náležející do společného jmění (typicky rodinného domu či drahého vozu), aniž by se ale jednalo o postih přesahující hypotetický vypořadací podíl povinného. V takové situaci zřejmě netřeba návrh *apriori* zamítat, nýbrž se sluší jej hodnotit jako návrh manžela povinného na zastavení exekuce pro nepřiměřenost dle § 268 odst. 1 písm. h) o.s.ř.⁴⁴²

Vrátíme-li se na počátek zde rozvinuté úvahy, manžel povinného zřejmě může formulovat petit na částečné zastavení exekuce dle § 262b odst. 1 o.s.ř. co do konkrétních majetkových hodnot, jeho návrhová tvrzení by se pak měla koncentrovat na vymezení aktiv společného jmění a na popis okolností relevantních pro určení výše hypotetického vypořadacího podílu povinného, respektive manžela povinného na společném jmění. Za účelem důsledné ochrany majetkových práv není vyloučeno, aby manžel povinného tvrdil a prokazoval skutečnosti předvídané ustanovením § 742 odst.

⁴³⁹ KASÍKOVÁ, *Aplikace § 732 občanského zákoníku v exekuci prodejem nemovité věci*, op. cit. sub 190.

⁴⁴⁰ Pokud by bylo vedeno insolvenční řízení, princip priority by se samozřejmě neuplatnil.

⁴⁴¹ K tomu viz kupříkladu usnesení Ústavního soudu ze dne 9.1.2018, sp.zn. IV. ÚS 3383/15. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁴⁴² K tomu viz SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141, s. 128-129, který na daném místě řeší i otázku souběhu návrhů na zastavení pro nadlimitní postih a pro nepřiměřenost, kdy správně dovozuje přednost zastavení pro nadlimitní postih. Shodně též MÁDR. In: *JIRSA, Občanské soudní řízení. 4. část. Soudcovský komentář*, op. cit. sub 182, komentář k § 262b.

l písm. b) až f) o.z. se závěrem, že hypotetický vypořádací podíl připadající na povinného je nižší, nežli podíl jeho samého. Ostatně právě touto cestou možno společné jmění ochránit v co nejvyšší míře, pochopitelně na úkor oprávněného.

Z toho vyplývá velmi specifický charakter řízení dle § 262b odst. 1 o.s.ř. Dle mého soudu jej lze označit za jakýsi kvazispor, jehož účastníky jsou oprávněný na straně jedné a dlužný a nedlužný manžel na straně druhé. Zatímco oprávněný bude v daném sporu cílit na co nejšířší postih společného jmění, když ideální pro něj bude disparita ve prospěch dlužného manžela, oba manželé budou mít zájmy přesně opačné. Společné jmění náleží totiž jim oběma, proto je, vcelku paradoxně, i v zájmu povinného (dlužného manžela), aby tvrdil a prokazoval skutečnosti svědčící pro snížení svého hypotetického vypořádacího podílu a uchránil tak společné jmění v maximálním možném rozsahu.⁴⁴³ Na rozdíl od standardního řízení o vypořádání společného jmění tedy manželé budou ve zde popisovaném řízení takříkajíc na jedné lodi, a tudíž ve zjevné výhodě oproti oprávněnému, neb standardně jen jim jsou známy okolnosti týkající se nabytí jejich majetku a dále okolnosti relevantní pro vypořádání ve smyslu § 742 odst. 1 o.z.⁴⁴⁴ Kasíková a Svoboda se shodují⁴⁴⁵, že oprávněného tíží důkazní břemeno, pokud by tvrdil, že podíl povinného na společném jmění je vyšší. Oprávněný může jednak namítat, že hypotetický vypořádací podíl povinného je vyšší s ohledem na širší rozsah aktiv společného jmění. Obvykle však aktiva společného jmění bezesbytku objasní soudní exekutor, který je k tomu vybaven náležitými instrumenty. Nebo oprávněný může poukazovat na zvýšení hypotetického vypořádacího podílu s odkazem na disparitu ve prospěch povinného, to ovšem za předpokladu, že o důvodu pro disparitu bude mít vědomost a že bude schopen konkrétní okolnost svědčící pro disparitu také prokázat. I tato varianta je tedy jen málo pravděpodobná. Jde v podstatě o nespravedlivý důsledek jinak logických pravidel rozložení důkazního břemene, což je ovšem dáno neuchopitelností a jakousi pokřiveností řízení dle § 262b odst. 1 o.s.ř.

Kvituji názor, že při opakovaném postižení společného jmění manželů ve smyslu § 732 o.z. by se vždy mělo zohlednit to, co již postiženo bylo, aby se podíl

⁴⁴³ K tomu shodně MÁDR. In: JIRSA, *Občanské soudní řízení. 4. část. Soudcovský komentář*, op. cit. sub 182, komentář k § 262b.

⁴⁴⁴ Na tento aspekt poukazuje MÁDR. In: JIRSA, *Občanské soudní řízení. 4. část. Soudcovský komentář*, op. cit. sub 182, komentář k § 262b.

⁴⁴⁵ Viz KASÍKOVÁ, *Aplikace § 732 občanského zákoníku v exekuci prodejem nemovité věci*, op. cit. sub 190; SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141, s. 136.

nedlužného manžela permanentně neumenšoval.⁴⁴⁶ Tento postulat vyplývá z vypořádacího principu ve smyslu § 742 odst. 1 písm. b) o.z. („každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek“), přičemž jeho důsledná aplikace může při opakovaném postižení společného jmění vést k tomu, že se celý hypotetický vypořádací podíl připadající na dlužného manžela vyčerpá a zůstane jen podíl připadající na manžela nedlužného, který již nebude možno postihnout.⁴⁴⁷ Právě takového stavu zřejmě hodlal zákonodárce cestou § 732 o.z. dosíci. Bude přitom na manželu povinného, aby tvrdil a prokazoval, že ze společného jmění již došlo k vynaložení prostředků na úhradu dluhů druhého z manželů spadajících do rámce § 732 o.z.

Stran procesního postupu a aplikace § 732 o.z. v exekuci nutno vzpomenout ještě přínosné úvahy Kasíkové, které odráží její bohaté zkušenosti exekuční soudkyně. Ta jednak zcela správně dovozuje, že ustanovení § 732 o.z. se nejčastěji aktivuje tam, kde dochází k postihu nemovitých věcí, ostatně právě nemovité věci bývají obvykle tím nejhodnotnějším exekučně postižitelným majetkem a je tudíž logické, že manželé mají snahu se úpěnlivě dovolávat jejich ochrany. S Kasíkovou souhlasím v tom směru, že nejprve potřeba vyjasnit, zda vůbec nemovitá věc tvoří součást společného jmění. Pokud tomu tak totiž není, jde o výlučný majetek manžela povinného a exekuci je namíste ohledně tohoto majetku zastavit.⁴⁴⁸ Svoboda je toho názoru, že v takovém případě manžel povinného vystupuje jako třetí osoba a vyloučení svého výlučného majetku z exekuce se tudíž musí domáhat cestou excindační žaloby ve smyslu § 267 o.s.ř., nikoliv s odkazem na § 262b o.s.ř. V této souvislosti dovozuje, že v jedné a téže exekuci může mít nedlužný manžel postavení jak účastníka exekuce, tak třetí osoby, což odvisí právě od statusu exekučně postiženého majetku. Důsledné uplatnění poučovací povinnosti ze strany soudního exekutora, respektive exekučního soudu by přitom mělo přispět k tomu, aby nedlužný manžel využil ke své ochraně řádný procesní instrument.⁴⁴⁹ Naopak Mádr míní, že manžel povinného se může bránit

⁴⁴⁶ K této úvaze viz například HRUŠÁKOVÁ, KRÁLÍČKOVÁ, *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655 – 975). *Komentář*, op. cit. sub 307, s. 290-293; stejně tak JURÁTKOVÁ, P. K hypotetickému vypořádání společného jmění. *Časopis pro právní vědu a praxi*. č. 4/2016, s. 569. ISSN: 1210-9126; potažmo SVOBODA, SMOLÍK, *Občanský soudní řád. Komentář*, op. cit. sub 264, komentář k § 262b.

⁴⁴⁷ Viz MELZER, TĚGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 526.

⁴⁴⁸ KASÍKOVÁ, *Aplikace § 732 občanského zákoníku v exekuci prodejem nemovité věci*, op. cit. sub 190.

⁴⁴⁹ SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141, s. 19-20.

postižení svého výlučného majetku cestou § 262b odst. 1 o.s.ř. s tím, že excindační žaloba je mu zapovězena, přičemž poukazuje na znění důvodové zprávy k zákonu č. 139/2015 Sb. Osobně vítám přístup Mádrův⁴⁵⁰, který stojí na gramatickém a teleologickém výkladu § 262b odst. 1 o.s.ř., z něhož jednoznačně vyplývá, že manžel povinného se v zastavovacím řízení může bránit také tehdy, je-li postižen jeho výlučný majetek. Tento fakt nelze zpochybnit, stejně jako nelze zpochybnit záměry novely č. 139/2015 Sb. Mádrém vzpomenuté. Ta si totiž explicitně vytkla za cíl nahradit § 267 odst. 2 o.s.ř. novým ustanovením § 262b o.s.ř., a to za účelem efektivnější ochrany nedlužného manžela.⁴⁵¹ V tomto kontextu se mi zdá krajně nevhodné, aby se procesní postavení manžela povinného dvojilo, jak naznačuje Svoboda, neb tím by se ochrana nedlužného manžela paradoxně spíše ztížila, přičemž proces exekuce by se navíc zase o něco zpomalil. Představa, že možné zmatení manžela povinného ohledně toho, zda má to či ono procesní postavení, jednoduše vyřeší poučovací povinnost soudního exekutora či exekučního soudu, mi přijde poněkud nešťastná.

Ukáže-li se, že konkrétní nemovitá věc tvoří součást společného jmění a lze ji exekučně postihnout, je potřeba vést další dokazování za účelem objasnění skutečnosti, zda exekvovaný dluh tvoří součást společného jmění manželů či nikoliv. V případě kladné odpovědi nutnost postupu dle § 732 o.z. odpadá, ježto ten cílí výhradně na ochranu společného jmění manželů v souvislosti s vymáháním dluhu jen jednoho z manželů. Jinak řečeno společné jmění manželů možno bez omezení postihnout pro dluh, jenž tvoří jeho součást. Jak bylo nicméně naznačeno výše, v určitých případech může být vyřešení otázky, zda exekvovaný dluh tvoří či netvoří součást společného jmění, relativně složité. Svoboda k tomu správně poznamenává, že byť exekuční titul zní jen na jednoho z manželů, může dluh na jeho podkladě vymáhaný součást společného jmění představovat, což současně vylučuje aplikaci § 732 o.z.⁴⁵²

Sluší se na tomto místě krátce poukázat na zajímavou kauzu řešenou Nejvyšším soudem v řízení vedeném pod sp.zn. 20 Cdo 2088/2017, kde vyvstala právní otázka,

⁴⁵⁰ MÁDR. In: JIRSA, *Občanské soudní řízení. 4. část. Soudcovský komentář*, op. cit. sub 182, komentář k § 262b.

⁴⁵¹ K tomu viz důvodovou zprávu k zákonu č. 139/2015 Sb., která výslovně uvádí, že se „navrhuje vypustit ustanovení § 267 odst. 2 o.s.ř. a nahradit ho novým ustanovením § 262b o.s.ř.“ a dále že se „navrhuje umožnit manželů povinného podání návrhu na zastavení i tehdy, je-li postižován majetek, který je výlučným majetkem manžela povinného.“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [cit. 18.3.2022].

⁴⁵² SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141, s. 184.

zda generální souhlas manžela povinné (nedlužného manžela) k použití majetku ve společném jmění k výkonu podnikatelské činnosti povinnou (dlužnou manželkou) představuje souhlas s převzetím konkrétního závazku ve smyslu § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák. V dané kauze totiž povinná za trvání manželství avalovala při svém podnikání směnku, přičemž v exekuci následně vedené k vymožení zmíněného směnečného závazku byl postižen účet manžela povinné. Nejvyšší soud uzavřel, že generální souhlas k použití majetku ve společném jmění manželů adresovaný druhému manželu není souhlasem s převzetím závazku ve smyslu § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák. Směnečný závazek se tudíž součástí společného jmění nestal a účet manžela povinného tak nebylo možno exekučně postihnout, to tím spíše, že avalování směnky není právním jednáním, jímž by bylo nakládáno s majetkem ve společném jmění manželů, nýbrž úkonem spadajícím do výlučné sféry každého z manželů. Udělení souhlasu s takovým právním jednáním druhým z manželů tudíž na výlučnosti závazku ničeho nezmění.⁴⁵³

Z hlediska přípustnosti aplikace § 732 o.z. hraje zásadní roli též aspekt časový. Předtím, než exekuční soud s hypotetickým vypořádáním vůbec započne, musí vyjasnit, kdy závazek, z něhož exekvovaný dluh vzchází, vzniknul.⁴⁵⁴ Ono časové hledisko je totiž rozhodující pro určení, zda bude v řízení o návrhu manžela povinného na zastavení exekuce ve smyslu § 262b odst. 1 o.s.ř. postupováno dle hmotněprávní úpravy v obč. zák., tj. účinné do 31.12.2013, či dle právní úpravy v o.z., tj. účinné od 1.1.2014. Jedná se o frekventovaný problém, neboť i v dnešních poměrech se řada exekucí vede pro dluhy, které vznikly mnohdy i dlouhou dobu před účinností o.z. Psutka s mírným povzdechem připomíná, že v souvislosti s exekučním postižením společného jmění se judikatura ustálila zatím toliko, co se interpretace přechodných ustanovení hmotného práva týče, což navíc vyvolává nežádoucí vedlejší efekt

⁴⁵³ Podrobněji viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12.12.2017, sp.zn. 20 Cdo 2088/2017. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁴⁵⁴ Rozhodující je přitom okamžik vzniku závazkového právního vztahu, nikoliv okamžik vzniku dluhu. Na potřebu striktně diferencovat mezi dvěma zmíněnými právními pojmy upozornil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 27.5.2020, sp.zn. 20 Cdo 3850/2019. Postup obecných soudů, pokud se týče časového aspektu, aprobuje ve své judikatuře též Ústavní soud. Viz kupříkladu usnesení Ústavního soudu ze dne 30.3.2021, sp.zn. IV. ÚS 440/21, a rozhodnutí tam odkazovaná. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

spočívající v tom, že v ostatních mnohem palčivějších oblastech exekučního postihu společného jmění na poli aktuální právní úpravy se judikатурní vývoj brzdí.⁴⁵⁵

Pokud je tedy exekučně vymáhán dluh ze závazku, který vznikl před účinností o.z., použije se v řízení o návrhu manžela povinného na zastavení exekuce hmotněprávní úprava účinná do 31.12.2013, a to s odkazem na ustanovení § 3028 odst. 3 o.z.⁴⁵⁶ Jak ovšem plyne ze shora sneseného exkursu do vývoje právní úpravy, rozdíly mezi hmotněprávní reglementací současnou a tou předcházející co do postihu společného jmění manželů lze hodnotit jako významné (dobrým příkladem je právě ustanovení § 732 o.z. a jím zavedené hypotetické vypořádání). To by ještě samo o sobě nebylo zásadní komplikací, neb právní úprava se v čase mění, tomu nelze zabránit. Nutno si však uvědomit, že v oblasti exekučního postihu společného jmění manželů je hmotněprávní úprava silně provázána s úpravou procesní, dle mého soudu pak více, než je obvyklé. Přechodná ustanovení práva procesního jsou z principu konstruována odlišně od hmotněprávních, *in concreto* nereflektují (ani nemohou) hmotněprávní skutečnost okamžiku vzniku závazku. Určitý problém pak nastává v momentě, kdy soudní exekutor či exekuční soud musí hmotněprávní úpravu účinnou do 31.12.2013 aplikovat na pozadí aktuální úpravy procesní, byť ta byla takříkajíc „ušita na míru“ úpravě v o.z. účinné od 1.1.2014. Zjevné to budiž například z dikce § 262b o.s.ř., jenž reaguje nejen na nové hmotněprávní ustanovení § 732 o.z., nýbrž také na novou hmotněprávní úpravu modifikačních aktů. Nejde dle mého o stav žádoucí, praxe se s ním ovšem musí vypořádat a zřejmě se jí to daří.⁴⁵⁷

Dle mého soudu již jen odkaz v ustanovení § 732 o.z. na provedení hypotetického vypořádání dle zásad zakotvených v § 742 o.z. představuje výraznou komplikaci, to vůbec, má-li si pro účely stanovení míry postihu společného jmění otázku výše vypořádacího podílu povinného vyhodnotit soudní exekutor jako předběžnou.⁴⁵⁸ Faktem zůstává, že hypotetickému vypořádání v případě, že manžel

⁴⁵⁵ PSUTKA. In: HRUŠÁKOVÁ, KRÁLÍČKOVÁ, *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*, op. cit. sub 307, komentář k § 732.

⁴⁵⁶ Viz kupříkladu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.8.2016, sp.zn. 20 Cdo 3416/2016, nebo usnesení téhož soudu ze dne 7.3.2017, sp.zn. 20 Cdo 5823/2016. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁴⁵⁷ K tomu viz LEVÝ. In: SVOBODA, SMOLÍK, *Občanský soudní řád. Komentář*, op. cit. sub 264, komentář k § 262b.

⁴⁵⁸ Na tom panuje v doktríně shoda, byť mnohdy s příslovečným „skřípěním zubů“. Viz například SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141, s. 99-100; dále LEVÝ, In: SVOBODA, SMOLÍK, *Občanský soudní řád. Komentář*, op. cit. sub 264, komentář k § 262b; konečně

povinného podá návrh na částečné zastavení exekuce pro „nadlimitní postih“ společného jmění, se v kontextu současné právní úpravy prostě vyhnout nelze. Nicméně představa, že soudní exekutor předběžně vypořádá společné jmění při zhodnocení všech kritérií zakotvených v § 742 odst. 1 a odst. 2 o.z. je dle mého soudu zcestná a mnohdy složitě realizovatelná. Na soudním exekutovi lze jen stěží požadovat, aby hodnotil investice do společného jmění z výlučného majetku manželů a naopak investice z majetku společného do majetku výlučného, aby reflektoval zájmy nezaopatřených dětí či aby hodnotil zásluhy toho či onoho manžela v péči o děti a rodinnou domácnost a při tom všem ještě přihlížel k judikatuře zabývající se tzv. disparitou.⁴⁵⁹ Rozsáhlé dokazování s tím spojené se mívá s postavením soudního exekutora a s podstatou jeho činnosti. Exekutor ve smyslu § 55b odst. 3 e.ř. rozhoduje navíc zásadně bez jednání. Soudního exekutora nelze jednoduše transformovat na nalézací soud, který si, byť předběžně, leč plnohodnotně, vypořádá pro účely exekuce společné jmění povinného a jeho manžela. Na tom ničeho nemění, že v konečném důsledku o vypořádání společného jmění vlastně nejde, ovšem tím paradoxnější, možná i absurdnější takový postup je.

S ohledem na dikci § 55 odst. 1 větu třetí e.ř. se dle mého názoru rozhodování zahrnující hypotetické vypořádání přeneso na exekuční soudy, neboť jen stěží bude uskutečnitelné, aby exekutor tak složitou problematiku mohl rozhodnout jen na podkladě listinných důkazů. Ovšem ani pozice exekučních soudů nebude nikterak záviděníhodná, neboť stále se nejedná o soudy nalézací, nýbrž exekuční. Ty sice často rozhodují v tzv. impugnačních či opozičních sporech, řízení o nichž má v podstatě nalézací charakter, i přesto si troufám tvrdit, že řízení o hypotetickém vypořádání společného jmění je s nimi co do rozsahu a složitosti nesoúměřitelné. Velmi zajímavý postřeh prezentuje Mádr, dle něhož zákonodárce zjevně opomenul v souvislosti se zavedením § 262b o.s.ř. novelizovat ustanovení § 254 odst. 7 o.s.ř., v důsledku čehož se může v určitých, byť krajních případech rozsáhlé a podrobné dokazování v souvislosti s rozhodováním o návrhu manžela povinného na zastavení exekuce přesunout k soudu odvolacímu, jenž by tak zcela absurdně a nesystémově fungoval

MÁDR, In: JIRSA, *Občanské soudní řízení. 4. část. Soudcovský komentář*, op. cit. sub 182, komentář k § 262b.

⁴⁵⁹ K tomu viz SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141, s. 100.

v exekučním řízení jako plnohodnotná skutková instance, a to díky zásadě úplné apelace, která exekuční řízení ovládá.⁴⁶⁰

Nelze si nepovšimnout stanoviska zastávaného Melzerem a Téglem, kteří hmotněprávní úpravu v § 732 o.z. kvitují, dovozují však, že nevhodnějším procesním instrumentem k jejímu důslednému uplatnění by byla bývala excindační žaloba.⁴⁶¹ V tomto bodě s uvedenými autory souzním. O to více je politováníhodné znění důvodové zprávy k zákonu č. 139/2015 Sb., která „manželskou“ excindační žalobu označila za nepotřebnou a nevhodnou, zejména s poukazem na skutečnost, že excindační řízení brzdí provádění exekuce. Odstranění § 267 odst. 2 o.s.ř. se současným zavedením § 262b o.s.ř. však ničeho nemění na podstatě řízení o návrhu manžela povinného na zastavení exekuce, představuje jen změnu co do formy. Stále totiž jde o snahu manžela povinného „vyloučit“ z exekuce určité majetkové hodnoty. Představa, že v řízení o zastavení exekuce vše proběhne rychleji, než v řízení dle částí třetí o.s.ř. je přinejmenším naivní a hlavně neopodstatněná. Právě naopak se snad lze i domnívat, že v řízení dle části třetí o.s.ř. ovládaném koncentrační zásadou a zásadou neúplné apelace by projednání návrhu manžela povinného mohlo být rychlejší a efektivnější, což je dáno primárně komplexností otázek, které je obvykle třeba vyřešit (objasnění masy majetku ve společném jmění, ocenění aktiv, stanovení hypotetického vypořádacího podílu atd.).

Zásadní problém vzniká též při snaze důsledně naplnit dikci § 732 o.z. Dané ustanovení, jak již zmíněno, cílí primárně na ochranu hypotetického vypořádacího podílu manžela povinného na společném jmění, tedy nikoliv na ochranu konkrétních majetkových hodnot. Proto musí soudní exekutor či exekuční soud absolvovat onu „anabázi“ s objasněním aktiv ve společném jmění, jejich oceněním a případným zohledněním směrnic dle § 742 odst. 1 o.z. Pakliže se to zdaří, stanoví se v penězích hypotetický vypořádací podíl připadající na povinného, jehož mez nelze při vymáhání dluhu splňujícího kritéria § 732 o.z. překročit. V tomto bodě ovšem tkví jádro problému. Připadá-li na povinného hypotetický vypořádací podíl v hodnotě kupříkladu 1 000 000 Kč a exekvovaná pohledávka činí kupříkladu 3 000 000 Kč, soudní exekutor může postihnout majetkové hodnoty jen do výše onoho mezního

⁴⁶⁰ Srovnej MÁDR. In: JIRSA, *Občanské soudní řízení. 4. část. Soudcovský komentář*, op. cit. sub 182, komentář k § 262b.

⁴⁶¹ Doslova uvádějí: „Nahrzení vylučovací žaloby návrhem na zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce považujeme za zcela nesprávné a neodpovídající povaze, obsahu a účelu exekučního práva.“ MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 523.

miliónového limitu. Je však utopické, aby soudní exekutor postihl majetkového hodnoty exaktně do výše uvažovaného 1 000 000 Kč. Pokud se nejedná o peníze na účtu nebo o výdělek či zisk vyjádřený v penězích, nemůže soudní exekutor nikdy přesně vědět, kolik z postihu vlastně vyteží, to ukáže až samotná dražba. Dříve nebo později se tak logicky dostane do fáze, kdy se bude nacházet buďto těsně „pod limitem“, nebo již „nad limitem“. Tento vysoce problematický aspekt se ukazuje v celé intenzitě v souvislosti s prodejem nemovité věci ve společném jmění.

Předpokládejme, že při vymáhání pohledávky 3 000 000 Kč a výši hypotetického vypořádacího podílu povinného 1 000 000 Kč se soudnímu exekutorovi podaří vymoci prodejem společných movitých věcí a postižením společného účtu 500 000 Kč. K vymožení tak zůstane 2 500 000 Kč, z hypotetického vypořádacího podílu povinného zbyde 500 000 Kč. Ve společném jmění se pak bude nacházet již jen nemovitá věc v hodnotě 3 000 000 Kč. Současně předpokládejme, že povinný nemá žádný výlučný majetek. Jak naznačuje Mádr⁴⁶², shodně s Kasíkovou⁴⁶³, v případě plného respektování textu § 732 o.z. by soudní exekutor k návrhu manžela povinného musel exekuci pro nadlimitní postih zcela zastavit. Tím by ale ochrana manžela povinného naprosto nepřiměřeně převážila nad ochranou oprávněného.⁴⁶⁴ Ve shodě s uvedenými autory hodnotím takový důsledek jako zcela nežádoucí. Zastavit exekuci, pokud existuje postižitelný majetek a pokud podíl připadající na povinného nebyl vyčerpán, mi přijde jednoduše absurdní.

Zajímavou, leč jen v rovině teorie představitelnou variantu řešení nabízí Svoboda, který hovoří o „krájení“ nemovité věci, kteréžto řešení nabízí i proto, že *a priori* nesouhlasí s tím, aby se ochrana hypotetického vypořádacího podílu manžela povinného přesunula až do rámce rozvrhu výtěžku. Ono pomyslné „krájení“ má dle Svobody spočívat v tom, že soudní exekutor v příklepovém usnesení vymezí na nemovité věci spoluvlastnický podíl odpovídající hypotetickému vypořádacímu podílu povinného na společném jmění a toliko tento podíl zpeněží. Dané řešení, jakkoliv líbivé a vedoucí k dokonalému naplnění § 732 o.z., však naráží na několik zásadních

⁴⁶² MÁDR, In: JIRSA, *Občanské soudní řízení. 4. část. Soudcovský komentář*, op. cit. sub 182, komentář k § 262b.

⁴⁶³ KASÍKOVÁ, *Aplikace § 732 občanského zákoníku v exekuci prodejem nemovité věci*, op. cit. sub 190.

⁴⁶⁴ Svoboda trefně podotýká, že tím by se povinnému „opět umožnil útěk do manželství“. SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141, s. 100.

překážek.⁴⁶⁵ Předně si nemyslím, že by snad příklepové usnesení mělo konstitutivní povahu a že by jím snad mohlo dojít k vymezení spoluvlastnických podílů. Z právní úpravy nic takového prostě neplyne, ani nemůže, v kontextu exekuce pak takový postup jednoduše nedává smysl. Potřeba si uvědomit, že nemovitá věc byla exekučním příkazem jako celek postižena, následně oceněna, poté vymezena v dražební vyhlášce, a najednou by měl být příklep vydražiteli udělen jen na její právně neexistující části odrážející výši hypotetického, tedy reálně neexistujícího vypořádacího podílu povinného na společném jmění. Nehledě na to, že onu hodnotu hypotetického vypořádacího podílu povinného by bylo nutno stanovit s ohledem na to, co již v dané exekuci bylo ze společného jmění na výlučný dluh povinného vynaloženo.

Nejpraktičtější tak bude postup, kdy soudní exekutor nemovitou věc jako celek prodá s tím, že ochrana hypotetickému vypořádacímu podílu manžela povinného bude poskytnuta při rozvrhu výtěžku. K tomu se jednoznačně kloní Levý s Mádr⁴⁶⁶, velmi podrobně pak tuto problematiku rozebírá Kasíková, která má chvályhodnou snahu najít řešení co nejvíce odpovídající procesní úpravě a potřebám praxe. Spatřuje jej v odporové žalobě, tedy v postupu „*procesně plně upraveném, předvídaném a výrazně výhodnějším z pohledu rychlosti řízení*“.⁴⁶⁷ Její řešení, jakkoliv komplikované a možná poněkud kostřbaté lze hodnotit jako nejpriléhavější a co především, odpovídající zákonnému rámci. Navíc jde o řešení, které umožňuje vypořádat se s vícero pohledávkami do exekuce prodejem nemovité věci přihlášenými na jediném fóru. Je totiž faktem, že do takové exekuce se obvykle přihlásí více věřitelů s pohledávkami majícími různou povahu. Právě ve fázi rozvrhu se přitom možno zabývat tím, které pohledávky spadají do režimu § 732 o.z., a společné jmění je tudíž ve vztahu k nim postižitelné jen omezeně, a které naopak nikoliv.⁴⁶⁸ Ve fázi rozvrhu výtěžku je nadto institut odporové žaloby jediným ochranným instrumentem, který má

⁴⁶⁵ Srovnej LEVÝ. In: SVOBODA, SMOLÍK, *Občanský soudní řád. Komentář*, op. cit. sub 264, komentář k §262b.

MÁDR. In: JIRSA, *Občanské soudní řízení. 4. část. Soudcovský komentář*, op. cit. sub 182; komentář k § 262b. Oba zmínění autoři jakékoliv „krájení“ vůbec nepřipouští.

⁴⁶⁶ LEVÝ. In: SVOBODA, SMOLÍK, *Občanský soudní řád. Komentář*, op. cit. sub 264, komentář k §262b. MÁDR. In: JIRSA, *Občanské soudní řízení. 4. část. Soudcovský komentář*, op. cit. sub 182; komentář k § 262b.

⁴⁶⁷ KASÍKOVÁ, *Aplikace § 732 občanského zákoníku v exekuci prodejem nemovité věci*, op. cit. sub 190.

⁴⁶⁸ Podrobněji viz KASÍKOVÁ, *Aplikace § 732 občanského zákoníku v exekuci prodejem nemovité věci*, op. cit. sub 190; cenné poznatky přináší dále Svoboda, který odporovou žalobu v určitých situacích jako řešení rovněž připouští. SVOBODA, *Společné jmění manželů a exekuce*, op. cit. sub 141, s. 117-123.

manžel povinného k dispozici, neb po vydání příklepového usnesení již nelze ve smyslu § 337h odst. 3 o.s.ř. exekuci zastavit.

Zmíněný fenomén, jak zjevno, činí praxi nemalé obtíže a dosud nebylo zcela ujasněno, jakým způsobem s hypotetickým vypořádáním nakládat⁴⁶⁹, navíc se popsany institut neslučuje se zásadami rychlosti a efektivnosti ovládajícími exekuční řízení, spíše naopak vymahatelnost práv potenciálně dosti komplikuje. Je však evidentní, že cestou rozebíraného ustanovení se má realizovat nejen ochrana věřitele, jak potvrzuje název příslušné marginální rubriky, ale taktéž ochrana toho, co by při vypořádání náleželo nedlužnému manželů, nepřímou se tak chrání to, co by případně bylo jeho výlučným majetkem.⁴⁷⁰

VI.2.4 Dopad modifikačních aktů do exekuce

Zákonný režim společného jmění manželů možno v různých variantách modifikovat, a to buďto smluvně nebo soudním rozhodnutím. Pokud manželé, nebo dokonce snoubenci ještě před uzavřením manželství k jakékoliv modifikaci přistoupí, mají možnost tuto skutečnost publikovat a tím docílit účinnosti modifikace vůči třetím osobám, což činí ochranu společného jmění, respektive výlučného majetku každého z manželů vysoce efektivní.

Aby však bylo možno k modifikaci společného jmění vůbec přihlédnout, musí být v exekuci vymáhán dluh ze závazku vzniklého až poté, co byla modifikace společného jmění zapsána do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu. V takovém případě se totiž osoba vstupující do závazku s některým z manželů může nahlédnutím do zmíněného seznamu přesvědčit, zda zde vůbec nějaká modifikace společného jmění existuje a pokud ano, jak je koncipována. Na podkladě takto získaných informací může vyhodnotit, jestli se s ohledem na dobytost eventuálního budoucího dluhu s některým z manželů zavázat či nikoliv. Od věřitele se tedy zjevně očekává bdělost v duchu zásady *vigilantibus iura*, současně se i touto cestou významně posiluje jeho ochrana. Popsané řešení je projevem zásady ochrany třetích osob, jak je

⁴⁶⁹ K tomu KASÍKOVÁ, *Aplikace § 732 občanského zákoníku v exekuci prodejem nemovité věci*, op. cit. sub 190; či PSUTKA. In: HRUŠÁKOVÁ, KRÁLÍČKOVÁ, *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*, op. cit. sub 307, komentář k § 732. Ten trefně zmiňuje, že judikatura Nejvyššího soud se dosud ustálila pouze v otázce, dle jaké hmotněprávní úpravy (z pohledu časové působnosti – pozn. autora) posuzovat limity postihu společného jmění.

⁴⁷⁰ K tomu shodně viz HRABALOVÁ, R. *Exekuce společného jmění manželů a obrana manžela povinného. Komorní listy*. č. 2/2017, s. 13. ISSN: 1805-1081.

tato zakotvena a blíže rozvedena ve vybraných ustanoveních o.z. Publikovat smluvní modifikační listinu samozřejmě není obligatorní, protože neučiní-li tak manželé, budou muset každého věřitele s touto modifikací seznámit, aby se následně mohli vůči němu takové modifikace dovolat.⁴⁷¹ Naopak případná soudní modifikace, jak shora zmíněno, se v příslušném veřejném seznamu publikuje bez dalšího.

Jestliže závazek mezi třetí osobou a některým z manželů vznikne předtím, než je modifikace společného jmění publikována, implikuje to nemožnost věřitele se s modifikací obeznámit (leďa by manželé prokázali, že věřitel o dříve učiněné modifikaci, byť nezveřejněné, věděl, tj. typicky byl v rámci jednání o uzavření smlouvy povinným manželem o existenci modifikace informován nebo byl o existenci modifikace nejpozději v den vzniku závazku informován nedlužným manželem⁴⁷²). Potom k modifikaci přihlédnout nelze a v souladu se zásadou ochrany věřitele možno s odkazem na § 262a odst. 3 o.s.ř. exekvovat společné jmění, jako by zde existovalo v zákonném rozsahu.⁴⁷³

V souvislosti s ochranou věřitele hrají podstatnou roli ustanovení § 719 odst. 2, respektive § 727 odst. 2 o.z., potažmo ustanovení § 733 téhož předpisu. Jde o projev ochrany majetkových zájmů věřitele pro případ, že dojde ke smluvní či soudní modifikaci společného jmění. V obecné rovině lze uvést, že jakákoliv modifikace společného jmění se nesmí svým obsahem nebo účelem dotýkat již existujících práv třetí osoby, leďaže by s tím tato osoba vyslovila souhlas. Výše uvedená ustanovení, jakkoliv chrání primárně věřitele, mohou mít svůj význam v rámci již prováděné exekuce i pro ochranu nedlužného manžela, neboť ten se může prostřednictvím návrhu na zastavení exekuce podaného dle § 262b o.s.ř. domáhat částečného zastavení exekuce co do majetku, který je jeho výlučným v důsledku provedené modifikace, a to s odkazem na skutečnost, že provedená modifikace nijak svým obsahem nebo

⁴⁷¹ Tento závěr je konstantně judikován. K tomu viz například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.10.2016, sp.zn. 20 Cdo 1701/2016, nebo usnesení téhož soudu ze dne 24.5.2016, sp.zn. 20 Cdo 5236/2015. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁴⁷² Zcela logicky a opodstatněně bylo v této souvislosti též dovozeno, že soudy jsou povinny zkoumat nejen případnou vědomost věřitele o existenci modifikace, nýbrž také vědomost manžela povinného o dluzích svého protějšku. Jestliže totiž manžel povinného objektivně neví o existenci dluhů druhého manžela, nemůže dost dobře s existencí modifikace seznámit věřitele jemu neznámého. K tomu viz například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8.12.2015, sp.zn. 21 Cdo 608/2014. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁴⁷³ Blíže viz SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 1060-1068. ISBN: 978-80-7400-673-9.

účelem nezasahuje do práv oprávněného (věřitele).^{474,475} Jinými slovy nezohlednění smluvní či soudní modifikace při vydání exekučního příkazu ve smyslu § 42 e.ř. nevylučuje, aby posléze při provádění exekuce byl na takovou modifikaci, ovšem výhradně k návrhu nedlužného manžela, brán zřetel.⁴⁷⁶ Zvýšenou ochranu pak třetím osobám poskytuje ještě § 733 o.z., který umožňuje věřiteli jen jednoho z manželů exekvovat svou pohledávku z celého společného jmění bez ohledu na smluvní či soudní modifikaci, a to za předpokladu, že pohledávka vznikla méně než 6 měsíců před účinností modifikace.⁴⁷⁷ Značnou výhodou pro věřitele přitom je, že zde není přípustná námitka manžela povinného, že se modifikace práv věřitele svým obsahem nebo účelem nedotýká.⁴⁷⁸

Část doktríny se ovšem vyjadřuje v tom smyslu, že i modifikace společného jmění učiněné manžely až po vzniku závazku nelze bez dalšího (zjednodušeně) označit vůči věřiteli za neúčinné.⁴⁷⁹ V této souvislosti je třeba pojmut do komplexní úvahy ustanovení § 719 odst. 2 o.z. a s ním spojená ustanovení § 733 o.z., respektive § 737 odst. 1 o.z. Je bez pochyb, že modifikace společného jmění učiněná po vzniku závazku je vůči věřiteli účinná tehdy, pokud s ní výslovně souhlasí, potažmo v situaci, kdy s ní sice nesouhlasí, avšak daná modifikace se nijak nedotýká jeho práv, tj. nezkracuje splnění jeho pohledávky. Jestliže od vzniku závazku do provedení modifikace neuplyne více jak 6 měsíců, pak je věřitel oprávněn domáhat se v rámci této ochranné lhůty uspokojení své pohledávky ze všeho, co by bylo součástí společného jmění, přičemž míra dotčení jeho práv zde nehraje roli⁴⁸⁰. Tato konstrukce přitom dle některých odborníků svědčí právě o tom, že i modifikace provedené po vzniku závazku mají svou relevanci a měly by tak být vzhledem k ochraně nedlužných manželů

⁴⁷⁴ K tomu shodně viz PSUTKA. In: HRUŠÁKOVÁ, KRÁLÍČKOVÁ, *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*, op. cit. sub 307, s. 238-244, dle něhož „je zřejmé, že ujednání, které se svým obsahem ani účelem práv třetích osob nedotýká, je přípustné a účinky ve vztahu ke třetím osobám nastávají za podmínek uvedených v § 720 a 721, aniž by třetí osoba musela se smlouvou souhlasit.”

⁴⁷⁵ Svým obsahem nebo účelem se modifikace z logiky věci nedotýká práv oprávněného tehdy, když výlučný majetek povinného, potažmo majetek v modifikovaném společném jmění postačuje k upokojení exekvované pohledávky.

⁴⁷⁶ SVOBODA, *Zastavení exekuce*, op. cit. sub 401, s. 58-61. Shodně též PSUTKA. In: HRUŠÁKOVÁ, KRÁLÍČKOVÁ, *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*, op. cit. sub 307, s. 296.

⁴⁷⁷ HRUŠÁKOVÁ, KRÁLÍČKOVÁ, *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*, op. cit. sub 307, s. 296.

⁴⁷⁸ SVOBODA, *Zastavení exekuce*, op. cit. sub 401, s. 62. Shodně PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 184.

⁴⁷⁹ K tomu viz MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 436.

⁴⁸⁰ Jde právě o vyloučení možnosti manžela povinného bránit se tvrzením, že modifikace se práv věřitele svým obsahem ani účelem nedotýká. Evidentně se presumuje, že modifikace realizovaná v takto krátké lhůtě po vzniku závazku sledovala zkrácení práv věřitelů, a proto věřitel požívá zvýšené ochrany.

reflektovány. Rovněž tak dikce § 737 odst. 1 o.z. tomuto závěru nasvědčuje, neboť předjímá, že věřitel negativně dotčený vypořádáním společného jmění je oprávněn se domáhat vyslovení neúčinnosti takového vypořádání. Evidentně není tedy automaticky presumováno, že vypořádání, respektive modifikace učiněná v jeho rámci je vůči němu neúčinná. Z toho lze potom konečně dovodit, že pokud dojde k modifikaci společného jmění manželů více jak 6 měsíců po vzniku závazku, věřitel již nepožívá benefícia dle § 733 o.z., pročež musí podat vůči nedlužnému manželu, jenž nabyl majetek, potažmo jeho část ze společného jmění do svého výlučného vlastnictví, odporovou žalobu, přičemž svůj nárok bude opírat o tvrzení, že modifikace společného jmění jej zkrátila na jeho právech. Popsaná interpretace řešené právní úpravy by měla přispívat k větší vyváženosti ochrany práv věřitele na straně jedné a nedlužného manžela na straně druhé, a tedy k větší spravedlivosti systému. Izolovaný a striktní postup dle § 719 odst. 2 o.z. by naopak ve svém důsledku zjevně popíral smysl a účel modifikace společného jmění.⁴⁸¹

Uvedený názor, jakkoliv logicky odůvodněn, dle mého soudu jednak nesouzní s jinými doktrinárními závěry předestřeny výše, jednak nepovažuje za dostatečnou možnost manžela povinného dovolat se ochrany v zastavovacím řízení s tvrzením, že modifikace se svým obsahem ani účelem nedotýká práv věřitele a je tak nutno k ní přihlídnout. Právě tuto možnost obrany hodnotím z pohledu ochrany nedlužného manžela jako dostačující a naopak považuji za až příliš extenzivní závěr, že by to měl být věřitel, kdo zpochybní vůči své osobě účinky modifikace tím, že podá odporovou žalobu, čímž zároveň, bude-li ve sporu úspěšný, získá exekuční titul vůči manželu povinného. Uvedené ostatně naráží i na skutečnost, že dle § 36 odst. 2 e.ř., je účastníkem exekučního řízení manžel povinného vždy, když i jen potenciálně hrozí postižení společného jmění manželů nebo jeho výlučného majetku. Je otázkou, proč proti manželu povinného podávat odporovou žalobu (byť to pochopitelně zákon nevylučuje), je-li tento *ex lege* účastníkem exekučního řízení. Navíc si nemyslím, že by takovýto přístup popíral smysl modifikací společného jmění a manžele od jejich realizace *apriori* odrazoval. Považuji za obhajitelné a spravedlivé, že modifikace následující až po vzniku závazku se pro účely nařízení považuje za neúčinnou, je ale možné, aby manžel v rámci návrhu na zastavení exekuce prokázal, že vůči věřiteli účinky má, neboť se jeho práv nedotýká.

⁴⁸¹ Podrobně k této otázce viz MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 533-542, respektive s. 556-566.

Efektivní ochranu nedlužného manžela zcela jistě reprezentuje i § 304b odst. 4 o.s.ř., dle něhož může nedlužný manžel požádat peněžní ústav o výplatu poloviny prostředků nacházejících se na exekučně postiženém účtu. Po vyplacení zmíněných prostředků ale není vyloučeno, aby se manžel povinného domáhal zastavení exekuce též ohledně zbytku finančních prostředků na daném účtu s odkazem na skutečnost, že tyto představují jeho výlučné vlastnictví.

Ochrana třetích osob by ještě měla být zesilována ustanovením § 734 o.z.⁴⁸² Důvodová zpráva se stran smyslu a účelu daného ustanovení vyjadřuje velmi lakonicky⁴⁸³, rovněž tak doktrinální závěry nepůsobí v tomto směru jednoznačně. Psutka přemítá, jakým způsobem se vlastně změnou zákonného majetkového režimu dotčený věřitel může na vypořádání hodnot, co ze společného jmění modifikační aktem ušly, vlastně účastnit. Souladně s ním se domnívám, že takto dotčený věřitel nemůže být další stranou dohody o vypořádání společného jmění, stejně jako se nemůže stát účastníkem případného řízení o soudním vypořádání.⁴⁸⁴ Takřka jednoznačně si troufám vyloučit, že by snad mohl věřitel participovat na řízení o soudním vypořádání společného jmění jako vedlejší účastník, což Psutka „odvážně“, jak sám říká, dovozuje.⁴⁸⁵ Už jen povaha soudního vypořádání jako *iudicium duplex* se neslučuje s podstatou vedlejší intervence. Navíc vedlejší intervenient má v řízení hájit zájem některého z účastníků. Věřitel manželů nebo jednoho z manželů však má zájem jediný, a to aby nebylo kráceno uspokojení jeho pohledávky, přičemž při příležitosti vypořádání chce tohoto cíle dosáhnout. Zřejmě by tedy měl mít snahu existenci pohledávky do řízení vnést a „bojovat“ za to, aby soud tuto reflektoval. I tyto mé úvahy však nemají úplně pevný základ.⁴⁸⁶ Osobně si prostě nedokážu dost dobře představit, v jaké procesní situaci by zmíněné ustanovení vlastně mělo být aplikováno, přesněji řečeno jaký by měl být *modus operandi* věřitele, který se dovolává jeho dikce.

⁴⁸² Dle § 734 o.z. „Je-li smlouvou manželů nebo rozhodnutím soudu, kterými byl zákonný majetkový režim změněn nebo vyloučen, dotčeno právo třetí osoby, zejména věřitele, může tato osoba své právo uplatnit u příležitosti vypořádání toho, co bylo dříve součástí společného jmění, stejně, jako by ke smlouvě manželů nebo k rozhodnutí soudu nedošlo; přitom se použije § 742.“

⁴⁸³ Viz k tomu důvodovou zprávu k § 733 a § 734 o.z. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁴⁸⁴ Melzer s Téglem v této souvislosti vzpomínají ještě eventualitu vypořádání zákonnou domněnkou po uplynutí tří let a pokládají si hypotetickou otázku, jakým způsobem by věřitel mohl své právo uplatnit v tomto případě. Snaží se přitom ukázat absurdnost celé této konstrukce. MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 543.

⁴⁸⁵ K těmto zajímavým úvahám viz PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 184-188.

⁴⁸⁶ Obdobně také Melzer s Téglem považují procesní postavení třetí osoby za „zcela nejasné“. In: MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 543.

Zatímco Psutka se snaží možnosti aplikace § 734 o.z. určitým způsobem dovodit, Melzer s Téglém takřka kategoricky použití § 734 o.z v praxi vylučují. Jednak předmětné ustanovení podrobují velmi kritickému rozboru a poukazují na řadu nejasností, které dle nich jednoznačně převažují nad tím, co naopak jasné je, jednak zdůrazňují, že zcela dostatečnou ochranu poskytují třetím osobám ustanovení § 719 odst. 2 o.z., § 727 odst. 2 o.z. a § 737 odst. 2 o.z.⁴⁸⁷ Tento náhled by mohl na prvý pohled působit zjednodušeně, opak je ale dle mého pravdou. Imperativy plynoucí z právě uvedených ustanovení vskutku neposkytují § 734 o.z., šanci, aby vůbec „vešel v život“, což je z určitého úhlu pohledu, jak zjevno výše, důsledek spíše pozitivní. Nelze si v této souvislosti nepoložit otázku, proč tedy vlastně zákonodárce takovéto ustanovení do o.z. ukotvil.

VI.2.5 Vypořádání společného jmění manželů v průběhu exekuce

Exekuce *contra* vypořádání společného jmění

Nelze vyloučit, že v průběhu exekuce společné jmění manželů zanikne nebo že dojde k jeho zúžení či zrušení (typicky rozvodem manželství, dohodou manželů, konkursem prohlášeným na majetek jednoho z manželů atd.), což si následně žádá vypořádání manželům dosud společných práv a povinností. Níže se pokusím zanalyzovat problematické aspekty, které v této souvislosti považuji za podstatné.

Generální a speciální inhibitorium

Aby exekuce plnila svůj účel, musí probíhat rychle a překvapivě. Majetek povinného tudíž nutno pro potřeby exekuce zachovat v co největším rozsahu, což následně dává soudnímu exekutorovi prostor si takříkajíc nerušeně vybrat, a to v souladu s imperativem přiměřenosti provádění exekuce, jaké majetkové hodnoty budou exekučně postiženy (pokud ovšem nějaké existují⁴⁸⁸).

⁴⁸⁷ MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 542-544.

⁴⁸⁸ Je notorií, že velká část v současnosti prováděných exekucí je bezvýsledných pro nemajetnost povinných.

V této souvislosti je naprosto stěžejním účinkem nařízené exekuce tzv. generální inhibitorium a na něj navazující inhibitorium speciální. Právě díky těmto instrumentům dochází k zakonzervování majetku povinného, neboť jakmile se tento o nařízení exekuce prostřednictvím vyzoomění o zahájení exekuce dozví, nesmí se svým majetkem až na zákonem předvídané výjimky disponovat.⁴⁸⁹ Speciální inhibitorium ve své podstatě dubluje, respektive ještě zesiluje účinek inhibitoria generálního, poněvadž se týká již konkrétní majetkové hodnoty postižené exekučním příkazem soudního exekutora (peněžité pohledávky, nemovitě věci apod.). V této souvislosti nutno podotknout, že dle právní úpravy se generální inhibitorium vztahuje na veškerý majetek povinného včetně majetku ve společném jmění povinného a jeho manžela.⁴⁹⁰

Při vědomí shora popsaného nutně vyvstává otázka, jestli vůbec vypořádání společného jmění povinného a jeho manžela za trvání exekuce připustit lze. Není totiž pochyb o tom, že v souvislosti s vypořádáním dochází z podstaty věci k dispozici s majetkem ve společném jmění manželů⁴⁹¹, na který se vztahují účinky generálního inhibitoria, potažmo, na základě konkrétního exekučního příkazu, inhibitoria speciálního. Takové dispozice zpravidla v konečném důsledku oddalují uspokojení oprávněného, případně dalších do exekuce přihlášených věřitelů a brání tak naplnění smyslu a účelu exekuce. Samozřejmě nelze vyloučit majetkové dispozice, kdy povinný majetek nepozbývá, nýbrž nabývá, a naopak tedy zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení exekuce. Jde však o situaci spíše výjimečnou a v praxi stěžejně představitelnou. Na tomto místě je potřeba upozornit na velmi podstatný moment. Zatímco exekuci na zaniklé, ovšem dosud nevypořádané společné jmění povinného a jeho manžela nařídít

⁴⁸⁹ Obecně k pojmu generálního inhibitoria viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5.6.2014, sp.zn. 21 Cdo 3544/2013. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁴⁹⁰ Dle § 44a odst. 1 e.ř. „nerozhodl-li exekutor podle § 44 odst. 4 jinak, nesmí povinný po doručení vyzoomění nakládat se svým majetkem včetně nemovitostí a majetku patřícího do společného jmění manželů, vyjma běžné obchodní a provozní činnosti, uspokojování základních životních potřeb svých a osob, ke kterým má vyživovací povinnost, a udržování a správy majetku. Právní jednání, kterým povinný porušil tuto povinnost, je neplatné. Právní jednání se však považuje za platné, pokud námitku neplatnosti nevznesl exekutor, oprávněný, nebo přihlášený věřitel, aby zajistili uspokojení vymáhané pohledávky. Právní účinky vznesení námitky neplatnosti nastávají od účinnosti právního jednání, dojde-li exekuční příkaz nebo jiný projev vůle exekutora, oprávněného, nebo přihlášeného věřitele všem účastníkům právního jednání, k němuž exekutor, oprávněný nebo přihlášený věřitel vznesl námitku neplatnosti.“ Podrobněji k tomu viz například KASÍKOVÁ, JIRMANOVÁ., *Exekuční řád. Komentář*, op. cit. sub 124, s. 304-305.

⁴⁹¹ K tomu shodně viz MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 558, kde se autoři vypořádávají s judikaturou Nejvyššího soudu, která na problematiku dispozičních účinků vypořádání nahlížela odlišně.

a vést lze⁴⁹², jakmile k vypořádání dojde, přestává zmíněné společné jmění definitivně existovat, nelze jej tudíž jakkoliv postihnout a manžel, respektive bývalý manžel povinného z exekuce takřikajíc vypadne.

Zákaz majetkové dispozice se ovšem v souladu s dikcí § 44a odst. 1 e.ř. vztahuje výslovně toliko na právní jednání povinného, tedy na projev vůle povinného, jímž se snaží vyvolat ve vnějším světě určité právní následky⁴⁹³. Porušení tohoto zákazu je stíženo sankcí relativní neplatnosti, jíž se může dovolat exekutor, oprávněný nebo přihlášený věřitel.⁴⁹⁴ Na neplatné právní jednání se hledí, jak by nebylo, nevyvolává tedy ve vnějším světě žádné právní následky.⁴⁹⁵ Uzavře-li tudíž povinný se svojí bývalou manželkou poté, co obdrží vyrozumění o zahájení exekučního řízení, dohodu o vypořádání zaniklého společného jmění, na jejímž základě dojde k majetkové dispozici, bude se jednat o porušení zákazu ve smyslu § 44a odst. 1 e.ř. a k tomu povolané subjekty se budou moci dovolat relativní neplatnosti dohody o vypořádání. Závisí výhradně na jejich rozhodnutí, zda tak učiní či nikoliv, neboť nutně ne každá majetková dispozice ztěžuje uspokojení exekvované pohledávky, respektive přihlášených pohledávek. Jestliže by manželé učinili předmětem dohody majetkové hodnoty postižené exekučním příkazem, jednali by navíc v rozporu se speciálním inhibitoriem ve smyslu § 47 odst. 6 e.ř. a v rozsahu této dispozice by dohoda o vypořádání byla stížena neplatností absolutní.⁴⁹⁶

Vyjma konsensuálního vypořádání společného jmění dohodou manželů může nicméně dojít, a často také dochází, k vypořádání soudním rozhodnutím, jak bylo poukázáno výše. Zmíněný způsob likvidace dosud společných práv a povinností ale evidentně leží mimo referenční rámec § 44a odst. 1 e.ř. Zřejmě lze dovodit, že i civilní soud by v řízení o vypořádání společného jmění povinného a jeho manžela měl reflektovat exekuci prováděnou proti jednomu z manželů jakožto povinnému, žádný

⁴⁹² K tomu viz například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.11.2003, sp.zn. 20 Cdo 238/2003. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁴⁹³ K pojmu právního jednání blíže viz například DVORÁK, ŠVESTKA, *Občanské právo hmotné. Svazek I., Díl první: Obecná část*, op. cit. sub 51, s. 156-158; nebo též důvodovou zprávu k § 545-554 o.z. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁴⁹⁴ K námitce relativní neplatnosti v souvislosti s generálním inhibitoriem blíže viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1.11.2017, sp.zn. 20 Cdo 4016/2017. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁴⁹⁵ K následkům neplatnosti viz DVORÁK, ŠVESTKA, *Občanské právo hmotné. Svazek I., Díl první: Obecná část*, op. cit. sub 51, s. 188; shodně též TICHÝ v komentáři k § 580 o.z.; In: ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. (§ 1-654, obecná část)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2014. ISBN: 978-80-7598-656-6.

⁴⁹⁶ K tomu viz KASÍKOVÁ, JIRMANOVÁ, *Exekuční řád. Komentář*, op. cit. sub 124, s. 346-347.

zákonný zákaz mu ale na straně druhé nebrání, aby společné jmění vypořádal. Ostatně vyčkávat skončení exekuce, která může trvat i několik let, nebo snad dokonce řízení o vypořádání v této souvislosti přerušit dle § 109 odst. 2 o.s.ř., není dle mého názoru dost dobře možné, ba ani přípustné. Sporující se manželé se obrací na soud, aby jejich zaniklé společné jmění vypořádal co možná nejdříve a definitivně tak vyřešil jejich vzájemné majetkové vztahy, což je vysoce žádoucí zejména mezi rozvedenými manžely, kde netřeba pochybovat o citlivosti existující situace. Navíc probíhající exekuci na jednoho z manželů vskutku nelze nahlížet jako řízení, v němž by byla řešena otázka mající pro rozhodnutí soudu význam. Podstatou exekuce bezpochyby není řešení právních otázek relevantních pro nalézací řízení před civilním soudem. Soudu projednávajícímu návrh na vypořádání společného jmění manželů tudíž nezbyvá, než vypořádání provést, probíhající exekuci na jednoho z manželů může tak akorát vzít na vědomí.

Jakmile přitom konstitutivní rozhodnutí soudu o vypořádání společného jmění nabude právní moci, uskuteční se dispozice s majetkem povinného, a to generálnímu, eventuelně speciálnímu inhibitoriu navzdory. Poněvadž se však nejedná o majetkovou dispozici učiněnou právním jednáním, nýbrž soudním rozhodnutím, tj. individuálním právním aktem, o možnosti dovolat se jeho relativní neplatnosti, či dovozovat snad jeho neplatnost absolutní, nemůže být řeči. Je teoretickoprávním dogmatem, že vadu relativní, respektive absolutní neplatnosti se soudním či správním rozhodnutím spojovat nelze⁴⁹⁷, jak ostatně potvrzuje i relevantní judikatura.⁴⁹⁸ Soudním vypořádáním negativně dotčené subjekty tedy nemohou využít beneficia, které jim ve vztahu k právnímu jednání povinného dává § 44a odst. 1 e.ř., respektive § 47 odst. 6 e.ř., do úvahy ovšem přichází jiné způsoby obrany.

Nelze-li se dovolat neplatnosti soudního rozhodnutí o vypořádání společného jmění povinného a jeho manžela, tím spíše bude namístě učinit závěr, že nepřichází do úvahy relativní či absolutní neplatnost zákonné nevyvratitelné domněnky vypořádání ve smyslu § 741 o.z. Zmíněná domněnka nastává marným uplynutím zákonem stanovené tříleté lhůty pro vypořádání konsensuální či soudní, jedná se tedy o právní

⁴⁹⁷ Akty aplikace práva mohou být buďto vadné nebo nicotné. K tomu viz například BOGUSZAK, J., ČAPEK, J. *Teorie práva*. Praha: CODEX Bohemia. 1997, s. 207-212.

⁴⁹⁸ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8.4.2014, sp.zn. 21 Cdo 3400/2013, kde se dovolací instance v rámci řízení o excindační žalobě zabýval otázkou, zda se soudní exekutor může s odkazem na § 44a odst. 1 e.ř. dovolat relativní neplatnosti dědické dohody schválené usnesením dědické soudu, a to s negativním stanoviskem. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

skutečnost, která nastává nezávisle na lidské vůli, a to ve spojení s plynutím času jakožto právní událostí.⁴⁹⁹

Neúčinnost vypořádání dle § 737 odst. 1 o.z.

Shora jsme si mohli povšimnout, že účinky inhibitorií jsou sice chvályhodné, nikoliv ovšem vyčerpávající, neboť vadu neplatnosti možno vztáhnout toliko na právní jednání. Nabízí se tedy otázka, zda a popřípadě jak se lze bránit tam, kde k nežádoucí majetkové dispozici ve sféře povinného došlo vypořádacím soudním rozhodnutím, potažmo zákonnou nevyvratitelnou domněnkou.

Jako klíčové nutno v této souvislosti označit ustanovení § 737 o.z., dle jehož prvního odstavce se vypořádání společného jmění nesmí dotknout práv třetí osoby, dle odstavce druhého pak vypořádání dluhů účinkuje jen mezi manžely a třetí osoby nikterak nezavazuje.⁵⁰⁰ Jedná se o logický postulát chránící zejména uspokojení pohledávky věřitele manželů nebo některého z manželů⁵⁰¹. Zatímco přitom odstavec první předpokládá dovolání se neúčinnosti odporovou žalobou, vypořádání manželských dluhů je vůči třetím osobám vzhledem k zásadě rovnosti, respektive autonomie vůle neúčinné *ex lege*.⁵⁰²

Manželé se tedy mohou dohodnout kupříkladu tak, že jeden z nich bude povinen uhradit všechny dluhy (zůstanou mu jen pasiva), naproti tomu druhý získá všechny majetek (bude nositelem toliko aktiv společného jmění). V takovém případě se ovšem vypořádáním negativně dotčený věřitel bude moci domáhat vyslovení neúčinnosti transferu aktiv. Zároveň taková dohoda nebude mít v rovině uspořádání pasiv z hlediska věřitelů jakoukoliv relevanci, protože i nadále budou moci požadovat uspokojení svých pohledávek po obou manželech jakožto solidárních dlužníků ve smyslu § 713 odst. 2 o.z. Zkrácení věřitele, jemuž se lze bránit odporovou žalobou, ovšem přichází do úvahy toliko tam, kde existují vedle společných dluhů též dluhy jen

⁴⁹⁹ V této souvislosti doktrína hovoří o komplexních právních skutečnostech. Viz k tomu DVOŘÁK, ŠVESTKA, *Občanské právo hmotné. Svazek I., Díl první: Obecná část*, op. cit. sub 51, s. 155-156.

⁵⁰⁰ Melzer s Téglem však označují § 737 odst. 2 o.z. za „zbytečný“, a to v duchu hesla, že samozřejmé netřeba normovat. In: MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 557.

⁵⁰¹ Zuklínová v této souvislosti upozorňuje, že vyjma věřitele peněžité pohledávky mohou být vypořádáním negativně dotčeny i jiné osoby, jako například oprávnění ze služebnosti, oprávnění z práva stavby apod. In: ŠVESTKA, DVOŘÁK, *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II (§ 655-975, rodinné právo)*, op. cit. sub 5, komentář k § 737; shodně též PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 278, který hovoří o „jakémkoliv právu jakékoliv třetí osoby.“

⁵⁰² K tomu viz PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 282.

jednoho z manželů vzniklé za trvání společného jmění, neboť ty možno dle § 731 o.z. exekvovat i ze společného jmění, přičemž právě transfer všeho majetku ze společného jmění na nedlužného manžela zkracující potenciál nepochybně mít může. U společných dluhů manželů je zkrácení uspokojení věřitelovy pohledávky naopak vyloučeno, jelikož i po vypořádání společného jmění jsou manželé z pohledu věřitele nadále solidárními dlužníky dle § 713 odst. 2 o.z., pročež uspokojení pohledávky možno v plné výši požadovat na kterémkoliv z manželů, tj. i na tom, který získal všechna aktiva. Není přitom bez zajímavosti, že dohoda, dle které se jeden z manželů má stát vlastníkem většiny nebo dokonce všech aktiv, zatímco druhý z manželů má naopak nabýt jen pasiva, zakládá mezi manžely samotnými významnou nerovnováhu. Vystává potom otázka, zda a popřípadě jakým způsobem chránit slabšího manžela, který vypořádáním utrpí.⁵⁰³

Je přitom velmi podstatné, že právní úprava v § 737 odst. 1 o.z. dopadá na všechny způsoby vypořádání a zaznamenává tak oproti původní právní úpravě v § 150 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb. (dále jen „obč. zák.“) značný posun.⁵⁰⁴ Posledně zmíněné ustanovení nejenže připouštělo dovolání se relativní neúčinnosti pouze dohody manželů o vypořádání, ale navíc kalkulovalo jen s věřiteli jakožto s osobami, jež mohou být dohodou o vypořádání negativně dotčeni.⁵⁰⁵ Toliko pro přehlednost možno doplnit, že do 31.7.1998 obč. zák. v rámci reglementace bezpodílového spoluvlastnictví manželů takové pravidlo neobsahoval, právo věřitelů odporovat dohodě zkracující uspokojení jejich pohledávky však dovodila soudní praxe.⁵⁰⁶ Jednali-li navíc oba manželé při uzavírání dohody o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví prokazatelně v úmyslu věřitele zkrátit, byla taková dohoda dokonce

⁵⁰³ K této úvaze, byť na poli předchozí úpravy, viz DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 206, kde se zmiňuje jednak varianta neúměrného zkrácení s odkazem na francouzské prostředí, jednak varianta neplatnosti pro rozpor s dobrými mravy prosazující se naopak v prostředí německém. Judikatura naopak ve zjevně nepoměrném vypořádání problém nespátříje. K tomu viz například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9.9.2003, sp.zn. 22 Cdo 1283/2003. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁵⁰⁴ Jak se podává z důvodové zprávy k § 736 ž 738 o.z. „na rozdíl od platné právní úpravy je rovněž výslovně vyjádřeno (§ 737), že žádný způsob vypořádání (tedy ani vypořádání rozhodnutím soudu) nesmí nepříznivě postihnout práva třetích osob. Zahrnuje to zajisté i zákonný zákaz dalšího vyloučení solidarity v závazcích původně solidárních.“ In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. [cit. 25.7.2020]

⁵⁰⁵ Dle § 150 odst. 2 obč. zák. „práva věřitelů nesmí být dohodou manželů dotčena“. Melzer s Téglem k tomu ovšem uvádí, že ochranu ve formě dovolání se relativní neúčinnosti požívaly vyjma věřitelů i další třetí osoby. In: MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, pozn. pod čarou sub 1245.

⁵⁰⁶ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.5.1999, sp.zn. 31 Cdo 1704/98. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

absolutně neplatná pro rozpor se zákonem dle § 39 obč. zák.⁵⁰⁷, recentní doktrína pak tuto eventualitu dovozuje i v poměrech současné právní úpravy.⁵⁰⁸

V poměrech účinné právní úpravy tedy ani soudní vypořádání společného jmění manželů a stejně tak ani vypořádání nevyvratitelnou domněnkou nesmí negativně zasáhnout do práv třetí osoby, přesněji řečeno právo třetí osoby nesmí být zkráceno, přičemž stane-li se tak, nabízí se podání odporové žaloby. Bude-li přitom zkrácená třetí osoba se svojí odporovou žalobou úspěšná, pak vůči ní nebude vypořádání kterýmkoliv ze způsobů účinkovat, na platnosti vypořádání se ale samozřejmě ničeho nezmění. Možná poněkud překvapivě však tvůrci o.z. oscilovali ve svých úvahách mezi eventualitou soudního vyslovení relativní neúčinnosti zkracujícího vypořádání na straně jedné a relativní neplatností takového vypořádání na straně druhé. V důvodové zprávě je v této souvislosti explicitně uvedeno, že „sankce neplatnosti se nejeví vhodnou, a to ani v podobě neplatnosti relativní, pro svůj absolutní dopad (působení vůči všem), který v tomto případě nelze považovat za žádoucí“.⁵⁰⁹ Koncepce relativní neúčinnosti⁵¹⁰ nejenže vystupuje s ohledem na její pojmově omezený dopad jako vhodná, ale dle mého názoru si nadto lze jen stěží představit žalobu na neplatnost vypořádacího soudního rozhodnutí či zákonné nevyvratitelné domněnky.⁵¹¹

Na tomto místě je potřeba, toliko pro úplnost, přičinit ještě zmínku o rozdílu mezi vypořádáním zrušeného, zaniklého nebo zúženého společného jmění manželů na straně jedné a toliko modifikací společného jmění na straně druhé. Jak totiž správně poukazuje doktrína, samotná modifikace ještě není způsobilá zkrátit právo třetí osoby, neboť k tomu může dojít teprve vypořádáním již dříve modifikovaného či zaniklého

⁵⁰⁷ DVORÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 208.

⁵⁰⁸ PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 284-285; obdobně, byť s určitými výhradami, MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 560-561.

⁵⁰⁹ Důvodová zpráva k § 736-738 o.z. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁵¹⁰ V této souvislosti jen upozorňuji, že dřívější judikatura dávala důraz na rozlišování relativní bezúčinnosti nastávající přímo ze zákona na straně jedné a odporovatelnosti, která dává zkrácenému subjektu právo podat odporovou žalobu a domoci se vyslovení relativní neúčinnosti výrokem soudu. K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.9.2007, sp.zn. 20 Cdo 2085/2006, kde k uzavření zkracující dohody došlo po nařízení výkonu rozhodnutí, přičemž dovolací soud připustil, aby zkrácený věřitel s odkazem na § 107a o.s.ř. navrhl vstup manžela povinného do řízení o výkonu rozhodnutí, neboť právě ten nabyl na základě neúčinného právního úkonu exekučně postžitelný majetek, který ušel z majetkové sféry povinného. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁵¹¹ Shodně k tomu MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 561.

společného jmění.⁵¹² Vědomí popsané distinkce je o to podstatnější, vezmeme-li v potaz, že jako pomyslný základ pro ochranu práv třetích osob v souvislosti se společným jměním manželů vystupuje § 719 odst. 2 o.z., který upravuje problematiku smluvní modifikace společného jmění a na nějž navazují ustanovení § 722 odst. 1 o.z. a § 727 odst. 2 o.z. Uvedená ustanovení, jakkoliv to v kontextu shora uvedeného postulátu o způsobilosti zkrácení nedává úplně smysl, též předpokládají neúčinnost smluvních či soudních modifikací, které se negativně dotýkají práv třetích osob. Zatímco přitom někteří autoři dovozují, že neúčinnost v těchto případech nastupuje *ex lege*⁵¹³, jiní autoři⁵¹⁴ naopak předpokládají aktivní konání negativně dotčeného subjektu dle obecných pravidel o relativní neúčinnosti ve smyslu § 589 a násl. o.z.

Zmínku výše jsem považoval za legitimní z důvodu, aby nedocházelo ke směšování institutu vypořádání společného jmění manželů na straně jedné a jeho možných modifikací na straně druhé. Jsem zajedno s tou částí doktríny, která právě až vypořádání nahlíží jako způsobilé přivodit zkrácení práva třetí osoby, čemuž potom korespondují příslušné možnosti ochrany. Naproti tomu modifikační akty, ať už smluvní, či soudní, mají odlišný režim a od toho odvisí potenciální ochrana.

Stran zasazení relativní neúčinnosti ve smyslu § 737 o.z. do kontextu občanskoprávní reglementace pak v doktríně převažuje názor, že se jedná o zvláštní skutkovou podstatu odporovatelnosti⁵¹⁵ s tím, že subsidiární aplikace vybraných ustanovení obecné úpravy⁵¹⁶ relativní neúčinnosti obsažených v § 589 a násl. o.z. není vyloučena, v některých případech dokonce obecná úprava odporovatelnosti použita být musí.⁵¹⁷ V této souvislosti nutno poznamenat, že zkrácení přichází do úvahy jen u pohledávky věřitele za jedním z manželů, neboť v souladu s § 731 o.z. lze i pro dluh jen jednoho z manželů vzniklý za trvání manželství postihnout vyjma jeho výlučného

⁵¹² Viz MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 423.

⁵¹³ PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 97-98.

⁵¹⁴ MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 432-433.

⁵¹⁵ Naznačuje to ZUKLÍNOVÁ, In: ŠVESTKA, DVOŘÁK, *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II (§ 655-975, rodinné právo)*, op. cit. sub 5; komentář k § 737; rovněž tak MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 562; konečně ani Psutka to nikterak nevylučuje, In: PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 278-281.

⁵¹⁶ Blíže k relativní neúčinnosti viz například ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1 – 654, obecná část)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2014; komentář k § 589. ISBN: 978-80-7598-656-6.

⁵¹⁷ V této souvislosti lze odkázat zejména na Melzera s Téglem, kteří identifikují ustanovení z obecné úpravy aplikovatelná, současně předestírají, která pravidla z rámce obecné úpravy použít nelze. MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 561-562.

majetku též majetek ve společném jmění. Tato možnost tedy vypořádáním společného jmění odpadá. Naproti tomu dluží-li oba manželé, tj. jedná-li se o společný dluh, pak vypořádání společného jmění nemůže z podstaty věci právo věřitele zkracovat, jelikož původně společné majetkové hodnoty se stanou výlučným vlastnictvím toho nebo onoho manžela. Rozsah majetku, z něhož se může věřitel uspokojit, se tudíž v této situaci nemění. Výjimku představuje pouze takové vypořádání, v rámci něhož společně zavázaní manželé transferují společný majetek na třetí osobu, což není obecně vyloučeno.⁵¹⁸

Zatímco problematika dovolání se relativní neúčinnosti dohody o vypořádání zřejmě nevyvolává významnější rozpory či nejasnosti, u soudního vypořádání, respektive vypořádání zákonnou domněnkou situace již tak jasná není. *Prima facie* by mohlo dovolání se relativní neúčinnosti aktu aplikace práva či nevyvratitelné právní domněnky působit možná až neobvykle⁵¹⁹, nicméně nejde vlastně o popření či negaci těchto právních skutečností, jako by tomu bylo v případě neplatnosti, toliko se jejich účinek vůči zkrácené osobě soudním rozhodnutím vyloučí, bez vlivu na jejich existenci.⁵²⁰

Klíčová otázka samozřejmě zní, zda vůbec může soudní rozhodnutí o vypořádání společného jmění manželů zkracovat právo třetí osoby. Jakkoliv by to mělo být spíše výjimkou, nelze tuto eventualitu zcela zavrhnout, k čemuž dospívá s větší či menší měrou přesvědčení o této možnosti též odborná veřejnost.⁵²¹ Civilní soud rozhodující o žalobě na vypořádání společného jmění manželů by pochopitelně měl reflektovat práva třetích osob a dbát toho, aby tato práva nebyla vypořádáním zkrácena, nelze ovšem přehlížet, že předmět řízení o vypořádání vymezuje v souladu

⁵¹⁸ Viz k tomu MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 559, kteří takovou modalitu vypořádání připouštějí; souhlasně též DVOŘÁK, SPÁČIL, *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, op. cit. sub 4, s. 210; ani Psutka nevidí v takovém postupu problém, nepovažuje ovšem převod majetku ze společného jmění na třetí osobu za vypořádání; In: PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 281.

⁵¹⁹ Viz ostatně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.4.2012, sp.zn. 20 Cdo 1540/2010, který, ač na poli předchozí právní úpravy, považoval dovolání se relativní neúčinnosti soudního rozhodnutí či nevyvratitelné právní domněnky za „*pojmově vyloučené*“. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁵²⁰ Melzer s Téglem uvádí, jakým způsobem formulovat petit, je-li žalováno na vyslovení neúčinnosti soudního vypořádání, respektive vypořádání domněnkami. In: MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 564.

⁵²¹ Psutka nepovažuje zkrácení práv třetí osoby soudním rozhodnutím či nevyvratitelnou právní domněnkou za pravděpodobně, připouští jej spíše teoreticky; In: PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 278-279; naopak Melzer s Téglem jsou zajedno, že vypořádání soudním rozhodnutím, respektive nastoupením nevyvratitelné domněnky a eventuální zkrácení třetí osoby nemusí být vůbec ničím výjimečným. In: MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 562-563.

s dispoziční zásadou jeden z manželů v žalobě a dále že je primárně věcí procesní aktivity obou manželů, co se vlastně vypořádá, respektive co bude do řízení vneseno. Soud se tedy o pohledávkách třetích osob za některým z manželů vůbec nemusí dozvědět a jeho vypořádací rozhodnutí tudíž může být zkracující, byť se bude držet kautel snesených v § 742 o.z. To je podstatné zejména s přihlédnutím k možné disparitě vypořádání. Dle § 742 odst. 1 písm. a) o.z. vystupuje sice jako základní směrnice⁵²², kterou by měl soud při vypořádání respektovat, rovnost podílů manželů na společném jmění, ovšem návazné směrnice ve smyslu písm. b) až f) posledně zmíněného ustanovení mohou vést k větší či menší nerovnosti vypořádacích podílů.^{523,524}

Pakliže tedy soud s ohledem na konkrétní okolnosti té které věci přistoupí k disparitě podílů a nedlužný manžel získá díky tomu do svého vlastnictví převažující část majetku⁵²⁵, vzniká zde potenciál zkrácení pohledávky věřitele. Soudním vypořádáním zkrácený věřitel je aktivně legitimován k podání odporové žaloby, a to za subsidiární aplikace § 589 a násl. o.z. Musí ovšem prokázat⁵²⁶, že v důsledku soudního vypořádání se majetek dlužného manžela objektivně zmenšil, což má za následek částečnou či úplnou nemožnost uspokojení jeho vykonatelné pohledávky. Nelze tedy úspěšně odporovat tam, kde bylo poskytnuto za ušlý majetek ekvivalentní protiplnění⁵²⁷, případně tam, kde sice ke zmenšení majetku dlužného manžela došlo, ale i z takto zmenšeného majetku se možno nadále bez komplikací uspokojit.

Možná ještě významnější zkracující potenciál může mít soudní rozhodnutí, jímž se schvaluje dohoda manželů o vypořádání společného jmění uzavřená před

⁵²² Melzer s Téglem v této souvislosti oceňují, že judikatura zvolila namísto pojmu „pravidla vypořádání“ přílehavější pojem „směrnice“, tj. kritéria, která by měl soud vzít do úvahy; In: MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 615.

⁵²³ MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 615.

⁵²⁴ Králík nepovažuje disparitu podílů za něco úplně výjimečného a k tomu doslova uvádí, že „*parita podílů představuje východisko a disparita odklon od parity podílů.*“ In: KRÁLÍK, M. *Věcná práva podle starého a nového občanského zákoníku. Uplatňování nároků a rozhodování o nich (procesní a hmotněprávní souvislosti)*. 2. podstatně doplněné a rozšířené vydání. Praha: Leges, 2014, s. 340. ISBN: 978-80-87576-96-0.

⁵²⁵ Jak uvádí Králík, disparitu lze vyjádřit vícero způsoby, tedy procentuálně, nebo příkázáním určité věci do výlučného vlastnictví jednoho manžela bez uložení povinnosti zaplatit druhému manželu příslušnou kompenzaci apod. In: KRÁLÍK, *Věcná práva podle starého a nového občanského zákoníku. Uplatňování nároků a rozhodování o nich (procesní a hmotněprávní souvislosti)*, op. cit. sub 524, s. 340-341.

⁵²⁶ K břemenu tvrzení a k břemenu důkaznímu v těchto sporech viz například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5.10.2006, sp.zn. 30 Cdo 794/2006. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁵²⁷ Viz například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5.3.2008, sp.zn. 30 Cdo 2435/2006. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

soudem, tedy usnesení o schválení smíru ve smyslu § 99 o.s.ř. Jakkoliv je soud vázán imperativem souladnosti smíru s právními předpisy, může i přesto dle mého názoru snadno dojít ke schválení takové dohody, která pro třetí osoby ve svém důsledku zkracující bude, přesněji řečeno vyloučit to prostě a jednoduše nelze.

Ze své praxe u exekučního senátu odvolacího soudu mohu příkladmo prezentovat zajímavou kauzu. V průběhu exekuce bylo okresním soudem vypořádáno společné jmění dlužného manžela (povinného) a jeho nedlužné manželky. Okresní soud přikázal do výlučného vlastnictví nedlužné manželky nemovité věci v hodnotě jednotek milionů Kč, přičemž nedlužné manželce uložil povinnost zaplatit dlužnému manželu finanční vyrovnání ve výši poloviny obvyklé ceny předmětných nemovitých věcí. Soudní exekutor shora uvedené nemovité věci ještě před samotným vypořádáním postihнул exekučním příkazem, nedlužná bývalá manželka se v návaznosti na výsledek soudního vypořádání domáhala částečného zastavení exekuce co do postižení nemovitých věcí. Odvolací soud k jejímu odvolání změnil zamítavé rozhodnutí soudu prvního stupně a exekuci co do postižení nemovitých věcí částečně zastavil s tím, že oprávněná se jakožto věřitel vykonatelné pohledávky může domáhat vyslovení neúčinnosti soudního vypořádání společného jmění povinného a jeho manželky. Pro případ úspěchu odporové žaloby by přitom bylo lze nemovité věci exekučně postihnout, nutno však vzít v potaz, že z majetku dlužného manžela sice ušly nemovité věci, respektive poloviční podíl na těchto, součástí jeho majetku se však stala pohledávka za jeho bývalou manželkou z titulu finančního vyrovnání. To by nasvědčovalo ekvivalenci plnění, což implikuje zamítnutí odporové žaloby, čemuž na straně druhé odpovídá možnost vést exekuci příkázáním peněžité pohledávky dlužného manžela za jeho bývalou manželkou z již zmíněného titulu finančního vyrovnání.⁵²⁸

Stejně jako soudní vypořádání může mít za určitých okolností zkracující účinek ve smyslu § 737 odst. 1 o.z. taktéž vypořádání společného jmění nastoupením zákonných domněnek ve smyslu § 741 o.z. Na tomto místě má potenciál velmi významně „úřadovat“ vůle manželů, a to konkrétně pokud se týče hmotných movitých

⁵²⁸ Uvedenou exekuční věc řešil Krajský soud v Českých Budějovicích v řízení vedeném pod sp.zn. 24 Co 1035/2019. Mimo jiné bylo pozoruhodné, že manželství povinného a jeho nedlužné manželky bylo rozvedeno až v průběhu exekuce. Nedlužná manželka tak zpočátku byla účastnicí řízení, vypořádáním zaniklého společného jmění ale její účastnictví skončilo. Odvolací soud s ní i přesto nadále jednal jako s účastnicí řízení, neboť právě takový postup shledal jednak procesně ekonomickým, jednak racionálním s ohledem na účinnou ochranu jejích práv.

věcí. Manželé totiž mohou při vědomí existence zákonných domněnek již dopředu ovlivnit, kdo z nich se stane výlučným vlastníkem té které hmotné movité věci.⁵²⁹ V krajním případě proto vhodným nastavením faktického užívání hmotných movitých věcí lze docílit kupříkladu toho, že po uplynutí tří let se veškeré hmotné movité věci významnější hodnoty (osobní automobily, starožitný nábytek apod.) stanou dle § 741 písm. a) o.z. výlučným vlastnictvím nedlužného manžela, což vyvolává zkracující potenciál.

Vypořádání společného jmění manželů v průběhu exekuce vedené proti dlužnému manželu představuje dispozici s majetkem ve společném jmění, což ve svém důsledku může odporovat smyslu a účelu exekuce. Pokud se vypořádání děje formou dohody manželů, přichází do úvahy dovolat se jeho relativní neplatnosti ve smyslu § 44a odst. 1 e.ř., potažmo možno dovozovat jeho neplatnost absolutní dle § 47 odst. 6 e.ř., při splnění potřebných podmínek je možná též žaloba odporová. V poměrech účinné právní úpravy pak ani soudní vypořádání společného jmění manželů, ani vypořádání zákonnými nevyvratitelnými domněnkami nejsou z pohledu zkráceného věřitele ničím nedotknutelným, neboť ve smyslu § 737 odst. 1 o.z. lze úspěšně odporovat právě i těmto vypořádacím způsobům, jakkoliv by ve většině případů jejich dopad neměl být pro třetí osoby zkracující. Zcela nepochybně jde o významný posun v oblasti ochrany práv třetích osob v souvislosti s vypořádáním společného jmění manželů.

VI.2.6 Postižení účtu⁵³⁰ manžela povinného u peněžního ústavu

Cílem této subkapitoly je snaha poskytnout ucelený vhled do problematiky exekučního postižení účtu manžela povinného u peněžního ústavu a vedle toho navrhnout vhodné interpretační a aplikační výstupy. Autorovi je z vlastní praktické činnosti v rámci justice známo, že uvedený způsob provedení exekuce je soudními

⁵²⁹ Melzer s Téglm hovoří o „mlčky učiněné ex ante dohodě o budoucím přiřazení vlastnického režimu.“ In: MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 279.

⁵³⁰ Autor si je vědom drobné terminologické nepřesnosti, neboť správně je předmětem exekučního postihu pohledávka manžela povinného z účtu u peněžního ústavu, nikoliv účet samotný. Jde však o záměrnou „zkratku“ toliko pro účely předkládané práce.

exekutory využíván poměrně často⁵³¹, relevantní právní úprava obsažená jak v o.z., tak v o.s.ř., respektive v e.ř. však hladký průběh exekuce prováděné tímto způsobem poněkud komplikuje. Objevují se výkladové i aplikační nejasnosti, přičemž nedlužní manželé se z pochopitelných důvodů postižení svých účtů vehementně brání. Exekuční praxe se pak musí se vzniklými spory v mezích právní úpravy uspokojivě vypořádat, což je na straně jedné úkol nelehký, na straně druhé jde ale o výzvu k nalezení schůdného a smysluplného řešení.

Modelové situace aneb za jakých podmínek a v jakém rozsahu lze postihnout účet nedlužného manžela

Na podkladě výše uvedených teoretických poznatků lze rozebrat dvě základní modelové situace, k nimž v praxi nejčastěji dochází, a ukázat, jak nastalé nejasnosti vhodně řešit. K tomu autor podotýká, že bude vycházet ze svých praktických poznatků a v této souvislosti případně i odkáže na rozhodovací činnost českobudějovického krajského soudu.

1. Dluh jen jednoho z manželů vzniklý před uzavřením manželství

Relativně často se stává, že jeden z manželů má dluhovou minulost, kterou si takřikajíc přeneše i do manželství. Jeho výlučné dluhy z doby před uzavřením manželství se samozřejmě nestávají součástí společného jmění, v procesní rovině provádění exekuce se ale mohou nepříjemně dotknout jeho manžela, který o těchto dluhích obvykle ani nemá ponětí. O to citelnější a nepříjemnější je potom dopad exekuce jak do společné majetkové sféry, tak do sféry výlučného majetku nedlužného manžela. Pro zmíněný dluh je totiž ve smyslu § 732 o.z. postižitelné společné jmění manželů, ve spojení s § 42 odst. 4 e.ř. pak především možno exekvovat účet nedlužného manžela, přičemž není výjimkou, že právě tento způsob provedení exekuce soudní exekutor zvolí, veden jednak efektivitou, jednak zákonnou preferencí tohoto způsobu dle § 58 odst. 2 písm. a) e.ř., ledaže by bylo možné vymoci pohledávku oprávněného z účtu samotného povinného dlužného manžela. Netřeba každopádně

⁵³¹ Zákonem daná posloupnost exekučních způsobů, jak ji zakotvuje § 58 odst. 2 e.ř., ostatně předjímá, že tento exekuční způsob bude použit v podstatě jako druhý v pořadí, a to v návaznosti na nedostatečnost postižení účtu povinného (dlužného manžela) u peněžního ústavu.

připomínat, že manželé s dluhovou minulostí mnoho majetku nemívají a jejich účty, pokud již nějaké mají, penězi „nepřetékají“.

Majetek ve společném jmění pochopitelně také exekvovatelný je, naráží se zde ale na nutnost společné jmění nejprve hypoteticky vypořádat, protože lze-li v přiměřeném čase sanovat exekvovaný dluh z účtu nedlužného manžela, soudní exekutor tak učiní.⁵³² Na tomto místě je však potřeba zdůraznit, že stejně jako se hypoteticky vypořádává majetek ve společném jmění, je-li postihován, podléháji tomuto hypotetickému vypořádání rovněž tak peněžní prostředky na účtu nedlužného manžela. Ten sice může prokázat, že prostředky na účtu náleží výlučně jemu, a v takovém případě je namístě exekuci částečně zastavit, pakliže ale tuto skutečnost neprokáže, má se za to, že jde o prostředky patřící do společného jmění.⁵³³ Z toho vyplývá, že unese-li nedlužný manžel důkazní břemeno, nelze postihnout ani jeho účet. Je tudíž zavádějící bez dalšího dovozovat, že právní úprava postih výlučného majetku nedlužného manžela v rozsahu jeho bankovních účtů umožňuje.

Stále více nedlužných manželů je bedlivých a využívá institut smluvní modifikace společného jmění manželů v kombinaci s publikací modifikační smlouvy v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu. Jedná se o institut užitečný, nikoliv však samospásný. V zájmu ochrany práv věřitele je při provádění exekuce relevantní, zda závazek, z něhož vzešel exekvovaný dluh, vznikl před publikací smlouvy v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu nebo až po její publikaci. V případě prvého nemá modifikační smlouva, potažmo soudní modifikace do procesu exekuce žádný dopad, nedlužný manžel se jejího beneficia dovolávat nemůže, byť takřka vždy mylně dovozuje opak, a v důsledku tak převáží ochrana věřitele a vedení exekuce, jako by zde společné jmění existovalo v zákonném rozsahu. Ve věci vedené Krajským soudem v Českých Budějovicích nebyla zohledněna ani taková modifikace, dle níž společné jmění mezi manžely dle předmanželské smlouvy vůbec nevzniklo. Jakkoliv by taková modifikace mohla svádět k závěru, že zde společné jmění vskutku není, stále jde o modifikaci ve smyslu § 262a o.s.ř. V procesu exekuce ji tedy nelze zohlednit a nutno postupovat tak, jako by společné jmění uzavřením manželství

⁵³² Na komplikovanost hypotetického vypořádání a problémy související naráží ve svém příspěvku JURÁTKOVÁ, P. K hypotetickému vypořádání společného jmění. *Časopis pro právní vědu a praxi*. č. 4/2016, s. 569. ISSN: 1210-9126.

⁵³³ K tomu viz usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 2.10.2018, sp.zn. 24 Co 1204/2018.

v zákonném rozsahu vzniklo.⁵³⁴ Tento závěr byl ovšem následně významně korigován Ústavním soudem, který dovedl, že takovýto přístup je formalistický či dokonce až mechanický a zcela pomíjející smysl a účel manželství. Podotkl, že v jím posuzovaném případě nebyl věřitel uzavřením předmanželské smlouvy zakládající mezi budoucími manžely režim oddělených jmění nikterak dotčen, protože nebyla založena kolize s ustanovením § 719 odst. 2 o.z.⁵³⁵ Právě rekapitulované závěry zjevně mají své opodstatnění, s ohledem na závaznost nálezů Ústavního soudu pak možno očekávat, že obecné soudy budou v intencích výše sneseného také postupovat.

Nedlužný manžel se pochopitelně může, jak již bylo naznačeno výše, dovolat modifikační listiny v návrhu na zastavení exekuce podaném dle § 262b o.s.ř. a tvrdit, že daná modifikace by měla být reflektována, jelikož se svým obsahem nebo účelem nedotýká práv oprávněného (věřitele). Jestliže ale exekuční soud jeho argumentaci nepřisvědčí, k modifikaci prostě nebude možné přihlédnout. Není-li přitom modifikace v tomto smyslu zohlednitelná, tedy je-li v konkrétní exekuci irelevantní, nelze jejím prostřednictvím prokazovat, že prostředky na účtu náleží do výlučného vlastnictví nedlužného manžela. Bylo by schizofrenní autoritativně stanovit, že na modifikaci nebude brán zřetel, a v řízení o částečném zastavení exekuce, pokud se týče účtu manžela povinného u peněžního ústavu, připustit, aby modifikační listina byla použita jako důkazní prostředek.⁵³⁶ Nutno proto využít důkazní prostředky jiné.⁵³⁷

V případě druhém, kdy exekvovaný dluh vzchází ze závazku vzniklého po publikaci modifikační listiny v Seznamu listin, není sporu o tom, že modifikace zohledněna být musí již při vydání exekučního příkazu soudním exekutorem, přičemž bankovní účty dle dohody manželů obvykle bývají ve výlučném vlastnictví toho kterého z nich.

Manželé pochopitelně nemusí využít benefícia modifikace, s čímž je potom spojena nutnost jednak každého věřitele s modifikací individuálně seznámit, aby bylo lze dovolat se jejích účinků, jednak návazně tuto skutečnost uplatnit i v exekuci vedené

⁵³⁴ K tomu viz usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 2.10.2018, sp.zn. 24 Co 1179/2018.

⁵³⁵ K tomu podrobněji viz náleží Ústavního soudu ze dne 24.4.2019, sp.zn. I. ÚS 1587/17. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁵³⁶ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10.11.2020, sp.zn. 20 Cdo 4160/2019. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s. Shodně usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 16.1.2019, sp.zn. 24 Co 20/2019. Týmž názor lze identifikovat i v usnesení Městského soudu v Praze č.j. 55 Co 364/2017-114.

⁵³⁷ Ve věci vedené u Krajského soudu v Českých Budějovicích pod sp.zn. 24 Co 20/2019 manželka povinného kupříkladu tvrdila, že jeden z postižených bankovních účtů zdědila po svojí zemřelé babičce. Takto tvrzenou skutečnost lze přitom vcelku snadno prokázat dědickým usnesením.

na majetek ve společném jmění. Soudní exekutor totiž o nepublikované modifikaci stěží může něčeho vědět.

Stejné principy ovládají exekuční postih společného jmění a účtu nedlužného manžela, i pokud se týče ostatních dluhů vyjmenovaných v § 732 o.z. Vymáhá-li se tudíž dluh jen jednoho z manželů na výživném, z protiprávního jednání nebo vzniklý proti vůli druhého manžela projevivšího svůj nesouhlas vůči věřiteli bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl, uplatní se jak pravidla o hypotetickém vypořádání společného jmění a prostředků na účtu nedlužného manžela, tak pravidla týkající se možnosti dovolat se modifikace společného jmění.

2. Dluh jen jednoho z manželů vzniklý za trvání společného jmění

Dluh může jen jednomu z manželů vzniknout rovněž za trvání společného jmění, přičemž nejde-li o některý z dluhů vymezených v § 732 o.z., lze pro takovýto dluh exekvovat dle § 731 o.z. společné jmění bez omezení a v souladu s § 42 odst. 4 e.ř. též účet nedlužného manžela. Odpadá tedy problém s hypotetickým vypořádáním, obrana nedlužného manžela pak může spočívat toliko v argumentaci, že prostředky na účtu jsou ve smyslu § 262b o.s.ř. jeho výlučným vlastnictvím. Typicky se bude jednat o dluhy ze závazků, k nimž se zavázal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého manžela a které přesahují rámec obstarávání běžných záležitostí rodiny. Je nicméně potřeba uvědomit si dikci § 732 věty první o.z., která pro případ, že dluh vznikl jednomu z manželů proti vůli druhého manžela, jenž svůj nesouhlas s dluhem projevil bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl, umožňuje postih společného jmění jen do výše hypotetického vypořádacího podílu dlužného manžela na společném jmění. Záleží tedy na nedlužném manželu, zda bude takový dluh spadat do rámce § 731 o.z. nebo § 732 o.z., samozřejmě vyjma dluhu na výživném, dluhu z protiprávního jednání a dluhu manžela vzniknuvšího před uzavřením manželství.

Pokud by zde byla smluvní či soudní modifikace společného jmění zveřejněná v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, bylo by nutné nejprve vyhodnotit, zda exekvovaný dluh vzniknul před publikací modifikace nebo až po publikaci, což by ovlivnilo následný rozsah postihu společného jmění a eventuálně i účtu nedlužného manžela.⁵³⁸

⁵³⁸ Ve věci vedené u Krajského soudu v Českých Budějovicích pod sp.zn. 24 Co 111/2019 argumentovala manželka povinného modifikační smlouvou, avšak nesprávně, neboť exekvovaný dluh

Postih účtu manžela povinného u peněžního ústavu představuje v praxi dosti frekventovaný způsob provedení exekuce, při jehož realizaci nutno bedlivě přihlížet hned k několika podstatným skutečnostem. V řízení o návrhu na zastavení exekuce podaném dle § 262b o.s.ř. nutno v první řadě posoudit, zda exekvovaný dluh spadá do referenčního rámce § 731 o.z. nebo § 732 o.z. což je rozhodující pro rozsah, v jakém bude účet nedlužného manžela postižen. Současně musí být pamatováno na existenci Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, veřejného seznamu, v němž mohou manželé publikovat modifikační listiny a docílit tak jejich účinnosti ve vztahu ke třetím osobám. Pokud totiž zveřejnění modifikace předchází vzniku exekvovaného dluhu, je soudní exekutor povinen k takové modifikaci přihlídnout, což mnohdy vymahatelnost věřitelova práva značně sníží.

Stran samotného postižení účtu nedlužného manžela se konečně sluší zdůraznit, že i prostředky na něm uložené podléhají jakožto majetek náležející do společného jmění manželů hypotetickému vypořádání ve smyslu § 732 o.z., leda by nedlužný manžel prokázal, že jsou jeho výlučným vlastnictvím. Rozhodující iniciativa přitom náleží nedlužnému manželovi, který nese ohledně výše uvedených záležitostí břemeno tvrzení a břemeno důkazní.

VI.2.7 Insolvenční řízení vs exekuční řízení

V rámci své činnosti v odvolacím exekučním senátu jsem byl mnohdy konfrontován s kolizí exekuce s řízením insolvenčním, z čehož pochopitelně nejsou vyloučeny ani ty exekuce, v nichž dochází k postihu společného jmění manželů. Proto se v následujících subkapitolách budu zabývat jednak fenoménem insolvenčního řízení obecně, jednak konkrétními a dle mého názoru pozoruhodnými situacemi, které sebou střet exekuce na společné jmění manželů a insolvenčního řízení přináší.

vzniknul před publikací smlouvy v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu. Samotná modifikační smlouva sice byla uzavřena ještě před vznikem dluhu, až do okamžiku své publikace však účinkovala jen mezi manžely. Aby se účinky tvrzené smlouvy vztahovaly i na věřitele, musel by s ní tento vyslovit souhlas, případně by manželka povinného musela prokázat, že věřitel byl s existencí modifikační smlouvy seznámen.

Obecně k insolvenčnímu řízení

Fenomén insolvenčního řízení nabyl v poslední více než dekádě značné intenzity, a to z důvodů především socioekonomických.⁵³⁹ Být dlužníkem vícero různých dluhů se stalo takřka normou, čehož nepříznivé následky musí následně řešit právě zmíněné řízení vedené dle zákona č. 182/2006 Sb. (dále jen „ins.z.“). Jedná se o specifický druh civilního procesu kombinující v sobě řízení nalézací s řízením vykonávacím.⁵⁴⁰ V jeho rámci totiž dochází jednak ke zjišťování pohledávek přihlášených věřitelů, což eventuelně generuje spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek⁵⁴¹, jednak k následnému uspokojování zjištěných pohledávek z dlužníkovy majetku. Insolvenční řízení má kolektivní charakter, neboť v zákonem upraveném rámci umožňuje poměrné uspokojení vícero věřitelů dlužníka⁵⁴². Stojíc na zásadě poměrného uspokojení věřitelů, respektive na zásadě rovnosti věřitelů je insolvenční řízení na rozdíl od ostatních druhů civilního procesu „spravedlivější“,⁵⁴³ z čehož plyne jeho výsostná povaha a od toho se odvíjející preference před řízením nalézacím, potažmo vykonávacím, ježto ta naopak stojí na principu priority uspokojení jediného věřitele⁵⁴⁴. Právě popsané postuláty reflektuje tzv. zákonné moratorium⁵⁴⁵ ve smyslu § 109 ins.z., jenž zakotvuje účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení. Jakmile je tedy insolvenčním soudem zveřejněna vyhláška o zahájení insolvenčního řízení⁵⁴⁶, nemohou být pohledávky za dlužníkem, pokud je lze uplatnit přihláškou, uplatněny žalobou u civilního soudu, výkon

⁵³⁹ K tomu viz například RICHTER, T. Rekodifikace českého insolvenčního práva. *Právní fórum*. č. 5/2004. s. 188. ISSN: 1214-7966.

⁵⁴⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, *Civilní právo procesní*, op. cit. sub 99, s. 473.

⁵⁴¹ Dle § 159 odst. 1 písm. a) ins.z. se jedná o tzv. incidenční spory.

⁵⁴² *Concursus creditorium* neboli souběh věřitelů.

⁵⁴³ K tomu viz materiál „*Insolvenční právo pro civilní soudce*“ zpracovaný pro účely školení v rámci Justiční akademie Mgr. Hynkem Zoubkem v září 2017.

⁵⁴⁴ K tomu viz též například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.6.2013, sp.zn. 29 NSCR 50/2011. In: *beck-online* [online] [Dostupné z [29 NSCR 50/2011 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online](#)]

⁵⁴⁵ ZAHRADNÍKOVÁ, *Civilní právo procesní*, op. cit. sub 99, s. 481.

⁵⁴⁶ Dle § 101 odst. 1 ins.z. „zahájení insolvenčního řízení oznámí insolvenční soud vyhláškou, kterou zveřejní nejpozději do 2 hodin poté, kdy mu došel insolvenční návrh podaný dlužníkem nebo kdy byl učiněn záznam do spisu podle § 100a odst. 5. Jestliže insolvenční návrh podaný dlužníkem insolvenčnímu soudu dojde nebo je záznam do spisu podle § 100a odst. 5 učiněn v době, kdy do skončení úředních hodin insolvenčního soudu zbývají méně než 2 hodiny, nebo ve dnech pracovního klidu, zveřejní insolvenční soud tuto vyhlášku nejpozději do 2 hodin po zahájení úředních hodin nejbližšího pracovního dne insolvenčního soudu...“.

rozhodnutí či exekuci postihující majetek dlužníka možno sice zahájit nebo nařídit, nelze jej ovšem provést⁵⁴⁷.

Další neuralgický bod insolvenčního řízení pak představuje vydání rozhodnutí o úpadku, respektive jeho zveřejnění. Dle § 140a ins. z. se totiž zveřejněním usnesení o úpadku *ex lege* přerušují soudní a rozhodčí řízení o pohledávkách týkajících se majetkové podstaty, přičemž dle § 140e ins.z. již exekuci nebo výkon rozhodnutí na majetek dlužníka nelze dokonce ani nařídit.

V návaznosti na zjištění úpadku musí být rozhodnuto, jakým způsobem bude vhodné jej řešit. Současná právní úprava rozeznává konkurs jakožto likvidační způsob na straně jedné, reorganizaci a oddlužení jakožto způsoby sanační na straně druhé.⁵⁴⁸ Přídomek likvidační naznačuje, že v konkursu se zpeněžuje veškerý majetek dlužníka, aby z něj následně byli uspokojeni přihlášení věřitelé v souladu se zásadou poměrného uspokojení. Dochází tak k majetkové likvidaci dlužníka, neuspokojené pohledávky navíc i po skončení konkursu přetrvávají a lze je tedy nadále vymáhat. Pomineme-li dosti specifickou reorganizaci, jež slouží k řešení úpadku především velkých podnikatelských subjektů, potom asi jako nejfrekventovanější způsob vystupuje oddlužení určené nepodnikajícím fyzickým osobám. Oddlužení může nabývat buďto formy plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty nebo toliko zpeněžením majetkové podstaty⁵⁴⁹, jeho sanační charakter se potom projevuje, samozřejmě pod podmínkou jeho úspěšné realizace, v beneficiu osvobození od placení zbytku pohledávek ve smyslu § 414 ins.z.⁵⁵⁰ Osvobození v uvedeném smyslu však nemá za následek zánik pohledávek v jejich neuspokojené části, tyto přetrvávají, toliko ale jako naturální obligace.⁵⁵¹

⁵⁴⁷ Nejedná se přitom o přerušování exekuce, jak je někdy nesprávně uváděno, ale o stav, kdy exekuci nelze provést. Ostatně e.ř. výslovně stanoví, že exekuci nelze přerušit.

⁵⁴⁸ ZÁHRADNÍKOVÁ, *Civilní právo procesní*, op. cit. sub 99, s. 481.

⁵⁴⁹ Jedná se o důsledek velké insolvenční novely provedené zákonem č. 31/2019 Sb. Preferovaným způsobem je oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, neboť jde o způsob pro dlužníka přívětivější. Pokud ovšem věřitelé rozhodnou většinou hlasů tak, že se zpeněží majetková podstata, je třeba respektovat jejich vůli. Viz k tomu podrobněji důvodovou zprávu k zákonu č. 31/2019 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.; nebo například STRNAD, Z. Desatero oddlužovací novely. *Komorní listy*. č. 1/2019, s. 23. ISSN: 1805-1081.

⁵⁵⁰ Oddlužení poskytuje dlužníku onu často zmiňovanou „druhou šanci“, mělo by tedy být prospěšné nejen jemu samému, ale též společnosti jako celku. Viz k tomu důvodovou zprávu k § 389 - 418 ins.z. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁵⁵¹ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.11.2010, sp.zn. 29 Cdo 3509/2010. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

Exekuce na společné jmění manželů kontra insolvenční řízení

V této části rozeberu v úvahu přicházející varianty střetu exekuce vedené na společné jmění manželů a insolvenčního řízení. Ač to tak na první pohled nemusí vypadat, může v této souvislosti vzniknout celá řada zajímavých a bohužel mnohdy nejasných situací.

a) Exekuce pro společný dluh obou manželů, kteří podají společný návrh na povolení oddlužení

Předně přichází do úvahy varianta, že dluh společný oběma manželům je vymáhán v exekuci. Soudní exekutor je potom oprávněn postihnout jak majetek ve společném jmění manželů, tak výlučný majetek toho nebo onoho manžela. Má tedy široké portfolio výběru, z jakých majetkových hodnot pohledávku oprávněného uspokojit. Pokud ovšem každý z manželů samostatně je oprávněn podat návrh na povolení oddlužení, mohou v souladu s § 394a ins.z.⁵⁵² tyto manželé podat společný návrh na povolení oddlužení s tím, že musí ohledně všeho majetku, tj. výlučného i společného, prohlásit, že tento tvoří jejich společné jmění⁵⁵³ (při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty pak nedochází k zániku společného jmění a není jej tudíž potřeba vypořádávat)⁵⁵⁴. Podají-li manželé společný návrh na povolení oddlužení, exekuci na jejich majetek ve společném jmění nelze v souladu s § 109 odst. 1 písm. c) ins.z. provést. Splní-li následně manželé podmínky oddlužení, insolvenční soud je v souladu s § 414 ins.z. osvobodí od placení zbytku pohledávek, což se projeví v exekuci vedené na jejich majetek tím, že ji nadále nebude možné provádět, naopak bude namísto její zastavení, a to zřejmě dle § 268 odst. 1 písm. a), potažmo h) o.s.ř.

⁵⁵² Předmětné ustanovení bylo do ins.z. vloženo zákonem č. 294/2013 Sb. účinným od 1.1.2014. Šlo o legislativní ukotvení dřívější insolvenční praxe. K tomu bližší viz KOZÁK, *Insolvenční zákon. Komentář*, op. cit. sub 162, komentář k § 394a. Dále viz též důvodovou zprávu k zákonu č. 294/2013 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁵⁵³ Někteří autoři považují tuto „fikci společného majetku“ za nevýhodu. K tomu viz PINKAVA, K. Společný návrh manželů na povolení oddlužení. *Rodinné listy*. č. 3/2019, s. 9. ISSN: 1805-0824.

⁵⁵⁴ K tomu viz dikci § 408 odst. 1 ins.z., která je logickým důsledkem společného oddlužení manželů. Vypořádání společného jmění by postrádalo jakýkoliv smysl.

b) Exekuce pro společný dluh obou manželů, kdy insolvenční návrh podá jen jeden z manželů

Při exekuci vedené na společné jmění manželů pro jejich společný dluh nelze vyloučit, že insolvenční návrh podá toliko jeden z manželů, neboť právě ten má vícero věřitelů, na rozdíl od druhého manžela, který je dlužníkem třeba jen společného dluhu. V takovém případě se zákonné moratorium ve smyslu § 109 odst. 1 písm. c) ins.z. vztáhne logicky na manžela v insolvenci, exekuci tak bude možné vést proti druhému z manželů, avšak to pouze na jeho majetek výlučný. Majetek ve společném jmění se totiž v souladu s § 205 odst. 3 ins.z. stává součástí majetkové podstaty v insolvenčním řízení a shora zmíněné zákonné moratorium se tedy vztahuje i na něj.

Prohlásí-li insolvenční soud na majetek manžela konkurs, v souladu s § 268 odst. 1 ins.z. dojde k zániku společného jmění, které se následně v rámci insolvenčního řízení vypořádá.⁵⁵⁵ Je nasnadě, že v souvislosti s vypořádáním bude nutno postupovat jednak dle zvláštní procesní úpravy v § 270 a násl. ins.z., jednak dle pravidel hmotného práva zakotvených v o.z., zejména tím budiž míněny směrnice ve smyslu § 742 o.z. Zatímco předchozí právní úprava výslovný odkaz na pravidla vypořádání v o.z. neobsahovala, s účinností od 1.6.2019 je tomu naopak, jak vyplývá z dikce § 274 odst. 1 věty druhé ins.z.⁵⁵⁶ Rovněž tak, ovšem spíše hypoteticky, přichází do úvahy aplikace § 737 odst. 1 o.z. o právu třetí osoby dovolat se neúčinnosti jí zkracujícího vypořádání společného jmění. Ačkoliv je možná stěžejí uvěřitelné, že by insolvenční soud svým vypořádacím rozhodnutím krátil právo třetí osoby, připustit to jistě lze, vůbec vztahuje-li se posledně zmíněné ustanovení nejen na věřitele, nýbrž na třetí osoby (kupříkladu oprávněný ze služebnosti).⁵⁵⁷ Navíc jsem toho názoru, že v souvislosti s dovoláním se neúčinnosti vypořádání společného jmění insolvenčním soudem je

⁵⁵⁵ Nebude-li společné jmění vypořádáno dohodou, bude tak nutno učinit před insolvenčním soudem v rámci incidenčního sporu o vypořádání dle § 159 odst. 1 písm. c) ins.z. K problematice vypořádání společného jmění manželů v insolvenčním řízení viz KALNÝ, M. Vypořádání společného jmění manželů v insolvenčních souvislostech. *Soudce*. č. 5/2019, roč. XXI, s. 40. ISSN: 1211-5347.

⁵⁵⁶ Dle § 274 odst. 1 věty druhé ins.z. „výtěžek zpeněžení majetku náležejícího do společného jmění manželů se vypořádá přiměřeně podle pravidel pro vypořádání společného jmění manželů.“

⁵⁵⁷ Na tento aspekt upozorňuje Zuklínová, jak poukázáno výše. In: ŠVESTKA, DVOŘÁK, *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II (§ 655-975, rodinné právo)*, op. cit. sub 5; komentář k § 737; shodně též PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 278.

vyloučen postup dle speciální úpravy neúčinnosti v § 235 a násl. ins.z., neboť ta zjevně dopadá toliko na tam popsaná právní jednání dlužníka.⁵⁵⁸

K vypořádání však nelze přistoupit tam, kde závazky dlužníka převyšují majetek ve společném jmění manželů. V souladu s § 274 ins.z. zahrne insolvenční správce v takovém případě celé společné jmění do majetkové podstaty dlužníka, což se pochopitelně negativně dotýká dlužníkova manžela, respektive jeho majetkových práv.⁵⁵⁹ Insolvenční správce je tudíž povinen zahrnutí celé majetkové masy ze společného jmění do majetkové podstaty oznámit manželu dlužníka, přičemž ten se může bránit podáním žaloby na vypořádání společného jmění manželů u insolvenčního soudu, čímž vyvolá incidenční spor.⁵⁶⁰ Současně je podstatné, že do znění § 274 odst. 1 ins.z. nově zavedená věta druhá zesílila ochranu onoho již zmiňovaného „nevinného“ manžela, jelikož výtěžek zpeněžení předluženého společného jmění má být vypořádán přiměřeně dle pravidel obsažených v o.z. Právní úprava předcházející byla v tomto ohledu nevyvážená a vůči manželu dlužníka příliš striktní, byť shora citovaný Dvořák nahlížel dikci § 274 ins.z. ve znění účinném do 31.5.2019 jako logickou a ve výsledku pro dlužníkova manžela příznivou.⁵⁶¹

Po vypořádání tudíž k exekučnímu postihu zůstane výlučný majetek toho z manželů, který není v insolvenci, naopak insolventnímu manželu insolvenční správce jeho majetek zpeněží, přičemž po zrušení konkursu bude možno i vůči tomuto manželu dále pokračovat v provádění exekuce, ačkoliv s ohledem na likvidační podstatu konkursu lze pochybovat o její úspěšnosti. Jak vidno, situaci insolventního manžela provedený konkurs nikterak nezlepší, akorát jeho věřitelé budou uspokojeni dle zásad proporcionality a rovnosti. Taková „insolvenční odbočka“ tudíž nebude mít valného významu.

Pakliže bude povoleno oddlužení insolventního manžela ve formě zpeněžení majetkové podstaty, opět dojde k zániku společného jmění a opět vyvstane potřeba jeho vypořádání. Na rozdíl od konkursu ovšem úspěšně oddlužený manžel získá

⁵⁵⁸ K charakteru úpravy v § 235 a násl. ins.z. viz například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.11.2019, sp.zn. 29 IČdo 145/2017. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁵⁵⁹ Dvořák označuje dlužníkova manžela v této souvislosti za „nevinného“. In: DVOŘÁK, T. Společné jmění manželů a insolvenční zákon. *Právní fórum*. č. 2/2010, s. 56. ISSN: 1214-7966.

⁵⁶⁰ KOŽÁK, *Insolvenční zákon. Komentář*, op. cit. sub 162, komentář k § 274.

⁵⁶¹ DVOŘÁK, T. Společné jmění manželů a insolvenční zákon. *Právní fórum*. č. 2/2010, s. 56. ISSN: 1214-7966. Autor zde snáší vcelku logickou argumentaci, dle níž zahrnutí veškerého majetku v předluženém společném jmění do majetkové podstaty dlužníka má za následek, že dlužníkuv manžel nenabude vypořádací podíl, který by byl tak jako tak předlužen, a právě to jej vlastně uchrání před „runem“ věřitelů, který by vedl též k jeho úpadku a k postihu jeho výlučného majetku.

beneficium osvobození od placení zbytku pohledávek, což se pochopitelně dotkne i pohledávky exekvované. Vůči němu tak nebude možno exekuci nadále provádět, druhý z manželů, proti kterému bude v exekuci pokračováno, přitom bude nucen strpět exekuční postih majetku ve výši, v níž pohledávka oprávněného nebyla dosud uspokojena, jakkoliv by se jednalo o část pohledávky většinovou. Tento závěr potřeba vyvodit z dikce § 1872 odst. 1 o.z. ve spojení s § 713 odst. 2 o.z., dle něhož jsou manželé solidárními dlužníky společných dluhů. Co je ovšem podstatné, dikce § 414 odst. 3 ins.z. dle mého názoru exekuci obtíženému manželu zapovídá, aby uplatnil vůči manželu osvobozenému od dluhů postižní právo ve smyslu § 1876 o.z.⁵⁶² Bylo by nelogické, aby od konkrétního dluhu jednou osvobozený manžel byl povinen na tento dluh opětovně plnit z titulu regresu (šlo by o jakési „obživnutí“ daného dluhu).

Obdobné závěry lze zřejmě vztáhnout též na oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, neboť i v tomto případě se paralelně s tím, jak bude dlužník plnit splátkový kalendář, kalkuluje se zpeněžením majetkové podstaty⁵⁶³, což implikuje zánik společného jmění manželů a potřebu jej vypořádat.⁵⁶⁴

c) Exekuce se vede pro dluh jen jednoho manžela, účastníkem řízení je v souladu s § 36 odst. 2 e.ř. též nedlužný manžel, přičemž insolvenční návrh podá dlužný manžel

Majetek ve společném jmění lze podle § 731 o.z. exekvovat i pro dluh jen jednoho z manželů vzniklý za trvání manželství, což v rozsahu tohoto postihu zakládá účastenství druhého tzv. nedlužného manžela v exekuci. Soudní exekutor se tedy může soustředit jednak na výlučný majetek dlužného manžela, jednak na majetek ve společném jmění, naopak výlučný majetek nedlužného manžela by měl pochopitelně zůstat stranou exekučního postihu.⁵⁶⁵

⁵⁶² To potvrzují závěry již citovaného rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24.11.2010, sp.zn. 29 Cdo 3509/2010. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁵⁶³ Ustanovení § 398 odst. 3 ins.z. povazuje dlužníka, aby insolvenčnímu správci vydal majetek náležející do majetkové podstaty ke zpeněžení, byť ne vždy se musí v souladu s odst. 6 zmíněného ustanovení jednat o majetek veškerý.

⁵⁶⁴ Kalný v této souvislosti předpokládá značný nárůst incidenčních sporů souvisejících se společným jměním manželů. In: KALNÝ, M. Vypořádání společného jmění manželů v insolvenčních souvislostech. *Soudce*. 2019, roč. XXI, s. 40. ISSN: 1211-5347.

⁵⁶⁵ Záměrně se nedotýkám dikce § 732 o.z., neboť jde o specifickou problematiku, které se věnuje samostatný výklad v jiné části této práce.

Jestliže dlužný manžel podá insolvenční návrh, exekuci vedenou proti němu jakožto povinnému nebude možno ve smyslu § 109 odst. 1 písm. c) ins.z. provést. Vystává potom otázka, zda by nebylo namístě pokračovat v exekuci jen s nedlužným manželem, na což ale odpovídá negativně relevantní judikatura, přičemž tak činí s prozaickým odůvodněním, že nedlužný manžel vlastně není plnohodnotným povinným.⁵⁶⁶ Tento závěr nezbyvá než kvitovat, jelikož účastenství nedlužného manžela není založeno jeho odpovědností za exekvovaný dluh, nýbrž toliko existencí společného jmění. V této souvislosti nutno poukázat na skutečnost, že ustanovení § 731 o.z. vystupuje jako pravidlo použitelné výhradně při vymáhání pohledávek věřitelů v exekučním řízení, kdy i pro dluh jen jednoho z manželů lze do exekuce takříkajíc vtáhnout skrze postih společného jmění i druhého, tj. nedlužného manžela. V insolvenčním řízení se naopak uvedené pravidlo neuplatní a v tomto aspektu možno spatřovat zvýhodnění exekučních věřitelů oproti věřitelům insolvenčním.⁵⁶⁷

Pokud insolvenční soud prohlásí na majetek dlužného manžela konkurs, společné jmění zanikne a bude nutno jej vypořádat (k tomu viz výše). Po zrušení konkursu samozřejmě možno v exekuci proti dlužnému manželu jakožto povinnému pokračovat, leda by byl exekvovaný dluh v konkursu uspokojen (to je ale dle obecné empirie jen málo pravděpodobné). Sporné přitom není, zda exekuci nadále provádět, avšak s kým tak bude činěno, tedy kdo bude účastníkem pokračující exekuce. Oprávněný a dlužný manžel jako povinný nepopíratelně i nadále budou účastníky řízení, u nedlužného manžela to ale již tak jednoznačné rozhodně není, právně naopak jsem přesvědčen o tom, že zánikem a následným vypořádáním společného jmění v konkursu odpadla či přesněji řečeno zmizela skutečnost zakládající účast nedlužného manžela v exekuci. Není-li zde totiž společného jmění manželů, nemůže zde být ani účastenství nedlužného manžela v exekuci vedené proti dlužnému manželu. Na tom nemůže dle mého ničeho změnit poněkud zavádějící dikce § 36 odst. 2 e.ř., jelikož k postihu výlučného majetku manžela povinného pro výlučný dluh dlužného manžela by striktně vzato dojít nemělo (blíže k této nejednoduché otázce viz na jiném místě této práce).

⁵⁶⁶ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.4.2018, sp.zn. 29 Cdo 1890/2016, nebo usnesení téhož soudu ze dne 28.1.2016, sp.zn. 29 ICdo 11/2014. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁵⁶⁷ K tomu viz Protokol o průběhu jednání a o hlasování občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu konaného v Brně dne 10.6.2020, s. 12-13. V jedné z poznámek Dr. Krčmář výslovně uvádí, že „nelze přenášet výhody z exekučního práva do práva insolvenčního.“

Schválení oddlužení dlužného manžela v insolvenčním řízení může mít rovněž tak velmi pozoruhodné konsekvence. Jednak je podstatné, že obě formy oddlužení předvídají zpeněžení majetkové podstaty, ať už jen doplňkově nebo v plné míře, což nutně vede k zániku a vypořádání společného jmění, jehož absence by se po skončení insolvenčního řízení měla projevit obdobně, jak bylo popsáno v předchozím odstavci, tj. skončením účasti nedlužného manžela v exekuci. Je ovšem nutno pamatovat na sanační účinky oddlužení spočívající v beneficiu osvobození od placení pohledávek ve smyslu § 414 ins.z. Ve většině případů se totiž bude zmíněné osvobození vztahovat i na exekvovaný dluh, čehož následkem bude namísto exekuci zastavit dle § 268 odst. 1 písm. a), potažmo h) o.s.ř.

d) Exekuce se vede pro dluh jen jednoho manžela, účastníkem řízení je v souladu s § 36 odst. 2 e.ř. též nedlužný manžel, přičemž právě tento nedlužný manžel podá insolvenční návrh

V praxi nelze vyloučit ani situaci naznačenou shora, kdy se exekuce vede pro dluh jen jednoho z manželů, účastníkem je s ohledem na postižení společného jmění rovněž manžel nedlužný a právě ten podá z důvodu své tíživé finanční situace insolvenční návrh. Zahájení insolvenčního řízení bude vůči nedlužnému manželu mít již vzpomínaný účinek zákonného moratoria ve smyslu § 109 odst. 1 písm. c) ins.z., pročež exekuci nebude možno proti němu provádět, naopak proti dlužnému manželu jakožto plnohodnotnému povinnému bude realizace exekuce přípustná, nicméně nikoliv bez komplikací. Při vědomí dikce § 205 odst. 3 ins.z., dle něhož je součástí majetkové podstaty majetek ve společném jmění dlužníka a jeho manžela, ve spojení s dikcí § 109 odst. 1 písm. c) ins.z., v souladu s nímž nelze exekučně postihnout majetek v majetkové podstatě, bude soudní exekutor oprávněn k postihu jen toho majetku dlužného manžela v exekuci, který jest majetkem výlučným. To však může znamenat významnou překážku úspěšného provedení exekuce, jelikož mnohdy je většina majetku manželů zahrnuta ve společném jmění, zatímco výlučný majetek obsahuje pouze nepatrné majetkové hodnoty. Pak nezbyvá, než aby soudní exekutor vyčkal zániku a následného vypořádání společného jmění v insolvenčním řízení vedeném proti nedlužnému manželu jakožto dlužníku. Jakmile k uvedenému vypořádání dojde, budou oba manželé výlučnými vlastníky toho, co jim ze společného jmění připadlo, pročež nebude problémem pokračovat jak v exekuci, tak v insolvenční.

V tomto případě konečně není třeba rozlišovat mezi jednotlivými způsoby řešení úpadku, neboť jak konkurs, tak i oddlužení vedou k zániku a následnému vypořádání společného jmění. Eventuální osvobození nedlužného manžela v souladu s § 414 ins.z. nemá v této pozici dopad, poněvadž se nikterak nedotýká dluhu, jež je vymáhán po druhém z manželů v exekuci.

e) Exekuční postih společného jmění manželů, kteří jsou oba v konkursu

Konečně může nastat i taková situace, kdy na majetek obou manželů bude v insolvenčním řízení prohlášen konkurs. Ustanovení § 274 odst. 2 ins.z. ostatně s tímto zdánlivě jen hypotetickým stavem věci výslovně počítá, a to v souvislosti s předlužením společného jmění. Jednak si možno představit, že exekuce je vedena pro společný dluh obou manželů a tito tudíž vystupují jako dva „plnohodnotní“ povinní. V případě prohlášení konkursu tedy společné jmění zanikne, a buďto dojde v insolvenčním řízení k jeho vypořádání, nebo bude celé zahrnuto v případě jeho předlužení do majetkové podstaty toho z manželů, u něhož v insolvenčním řízení dříve nastaly účinky prohlášení konkursu, jak postuluje výše vzpomenutý § 274 odst. 2 ins.z.

Neexistence společného jmění manželů se ovšem v exekuci na jejich společný dluh vlastně nijak neprojeví, jelikož zánik společného jmění nemá na účastenství jakýkoliv vliv. Po skončení konkursu tedy bude soudní exekutor nadále v exekuci proti oběma manželům pokračovat a samozřejmě zohlední případné plnění získané v rámci konkursu na exekvovaný společný dluh, byl-li do insolvenčního řízení věřitelem přihlášen (při dvou paralelně vedených konkurech s velkou pravděpodobností dojde k tomu, že jeden z konkursů skončí dříve než druhý, a tedy i exekuce se rozběhne nejprve proti tomu z manželů, jehož konkurs skončil dříve). Exekuce bude v popisovaném případě vedena na výlučný majetek toho kterého manžela, kterážto množina bude s ohledem na likvidační povahu konkursu jen málo obsažná (teoreticky lze uvažovat zejména o příjmech jakožto postižitelné majetkové hodnotě).

Nelze vyloučit ani takový stav, kdy se exekuce vede pro dluh jen jednoho z manželů, účastníkem je též nedlužný manžel z titulu postižení společného jmění a na majetek obou manželů bude v insolvenčním řízení prohlášen konkurs. Společné jmění tedy v každém případě zanikne, dojde k jeho vypořádání či k jeho prodeji z důvodu předlužení, což se projeví v exekuci vedené pro dluh jen jednoho z manželů zánikem účastenství nedlužného manžela (podrobněji k tomu viz výše).

Obnovení zaniklého společného jmění

Jen pro doplnění považuji za vhodné upozornit, že pro případ zániku společného jmění *ex lege*⁵⁶⁸ v důsledku prohlášení konkursu nebo schválení oddlužení, o.z. v ustanovení § 726 odst. 2 o.z. zakotvuje právo manžela navrhnout civilnímu soudu jeho obnovení. Uvedené „znovuzaložení“ společného jmění ovšem musí být v zájmu obou manželů. Je-li tento zájem dán, tedy přejí-li si obnovení společného jmění oba manželé⁵⁶⁹, civilní soud konstitutivním rozhodnutím společné jmění obnoví, čímž vzniká nové společné jmění v zákonném rozsahu, které je nezávislé na společném jmění předchozím.⁵⁷⁰

Popsaný vznik společného jmění se samozřejmě projeví v probíhající exekuci, která, ať už vedena proti jednomu z manželů nebo proti oběma manželům, bude moct postihnout též majetek v takto nově vzniklém jmění. Zatímco v exekuci vedené proti manželům jako dvěma povinným se vlastně jen modifikuje režim dosud výlučného majetku obou manželů a portfolio postižitelného majetku bude tak stále totéž, v exekuci vedené proti dlužnému manželu bude nedlužný manžel do této jako účastník „vtažen“ v souladu s díkí § 36 odst. 2 e.ř., čímž se naopak portfolio postižitelného majetku třeba i významně rozšíří. Lze proto důvodně předpokládat, že nedlužný manžel bude za takových podmínek obnovení společného jmění ve smyslu § 726 odst. 2 o.z. důrazně odporovat. Postrádalo by jakýkoliv smysl odsouhlasit nedobrovolnou účast v exekuci, která se vede pro výlučný dluh druhého manžela.

⁵⁶⁸ Ustanovení § 726 odst. 2 o.z. je terminologicky nepřesné, neboť namísto spojení „ze zákona“, používá spojení „na základě zákona“, které má širší dopad. K tomu viz MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 490.

⁵⁶⁹ Melzer s Téglem upozorňují, že zájem obou manželů je v tomto smyslu nutno chápat jako kategorii subjektivní, nikoliv objektivní. In: MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 492.

⁵⁷⁰ K tomu viz MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 489, kde autoři opět zmiňují terminologickou nepřesnost, neboť se nejedná o obnovení původního společného jmění, nýbrž o založení jmění zcela nového.

VII. Zahraniční exkurs

Vhled do vybraných zahraničních právních řádů považuji za relevantní a především inspirativní, zejména co se týče legislativního ukotvení jednotlivých manželských majetkových režimů. Ostatně právě volba toho či onoho režimu hraje významnou roli při eventuálním exekučním postihu manželského majetku, ať už jde o majetek výlučný či manželům společný.

VII.1 Spolková republika Německo

Německá právní úprava bývá pro státy střední Evropy standardním inspiračním zdrojem, Českou republiku nevyjímaje. Stále platný BGB z roku 1896 je charakteristický svou propracovaností a promyšleností, což se týká i otázek souvisejících s úpravou manželského majetkového práva. Posledně uvedené problematice se věnuje titul 6 („*Titel 6*“) nazvaný „*Eheliches Güterrecht*“, což lze volně přeložit jako „manželské majetkové právo“.⁵⁷¹ Zmíněná část německé občanskoprávní kodifikace počíná ustanovením § 1363 a končí ustanovením § 1563, při vědomí několika vypuštěných ustanovení tedy čítá zhruba 200 regulí.⁵⁷² Tato obsažnost budiž primárně dána pečlivou diferenciací mezi vícero manželskými majetkovými režimy, které se manželům nabízejí.

Obdobně jako je tomu v o.z., zakotvuje i BGB na prvním místě, konkrétně pak v podtitulu 1 („*Untertitel I*“), zákonný majetkový režim („*Gesetzliches Güterrecht*“) společného jmění manželů („*Zugewinnngemeinschaft*“)⁵⁷³. Jedná se nicméně o název poněkud zavádějící či dokonce matoucí, jak trefně glosuje ve svém příspěvku Brudermüller, jenž považuje za přílehavější označovat jej jako „režim oddělených

⁵⁷¹ Bürgerliches Gesetzbuch. In: gesetze-im-internet.de [online] [Dostupné z [BGB - nichtamtliches Inhaltsverzeichnis \(gesetze-im-internet.de\)](http://BGB-nichtamtliches-Inhaltsverzeichnis(gesetze-im-internet.de))]

⁵⁷² Nelze se ubránit porovnání s českou právní úpravou, která, ač by se mohla tuzemským pohledem zdát podrobná, čítá „jen“ 46 ustanovení (§ 708-753 o.z.). Tato zdánlivá podrobnost budiž pak zřejmě umocněna též skromností úpravy předchozí, která čítala pouhých 11 ustanovení (§ 143-151 obč. zák. v posledně platném znění).

⁵⁷³ Podle § 1363 odst. 1 BGB „*Die Ehegatten leben im Güterstand der Zugewinnngemeinschaft, wenn sie nicht durch Ehevertrag etwas anderes vereinbaren.*“ Bürgerliches Gesetzbuch.“ In: gesetze-im-internet.de [online] [Dostupné z [BGB - nichtamtliches Inhaltsverzeichnis \(gesetze-im-internet.de\)](http://BGB-nichtamtliches-Inhaltsverzeichnis(gesetze-im-internet.de))] [cit. 20.3.2022].

jmění s vypořádáním přírůstků“.⁵⁷⁴ Jeho podstatou totiž není nabývání majetku do společného „vlastnictví“ manželů, právě naopak každý z manželů nadále v průběhu manželství spravuje svůj výlučný majetek, nabývá do svého výlučného vlastnictví a jen on vystupuje jako aktivně či pasivně legitimovaný subjekt, pokud se jeho výlučného majetku týče. Existence daného režimu samozřejmě nevylučuje, aby manželé nabyli společný majetek tím způsobem, že společně vstoupí do závazkového vztahu, stejně tak se mohou společně zavazovat. Teprve v okamžiku ukončení manželství je nastolena otázka, do jaké míry se jeden z manželů podílí na zisku („*Zugewinn*“), jenž byl vygenerován v průběhu manželství druhým z manželů.⁵⁷⁵

Výše předestřený zákonný majetkový režim je pojatý velmi zajímavě a dle mého soudu též prakticky.⁵⁷⁶ Existence oddělených jmění a oddělené správy činí majetkovou situaci toho či onoho manžela, včetně odpovědnosti za dluhy, přehlednou. V průběhu manželství netřeba řešit, zda manželé odpovídají za dluhy majetkem ve společném jmění, neb to prostě a jednoduše neexistuje. Pokud by přitom společné dluhy manželé měli, muselo by jít o závazky převzaté jimi společně, za které by společně odpovídali, a pro které by tudíž byl postižitelný jejich výlučný majetek. V porovnání s tím působí tuzemská právní úprava, jak výše podrobně rozebrána, těžkopádně, rigidně a neprakticky, což je dáno zejména existencí majetku ve společném jmění, jenž může být za určitých podmínek předmětem exekučního postihu.

Režim oddělených jmění v intencích *Zugewinngemeinschaft* však na straně druhé neznamená, že by se manželé, s ohledem na jejich rovnoprávné postavení, neměli vypořádat stran toho, co bylo v průběhu manželství tím či oním manželem vytvořeno. Jde o projev rovnosti v oblasti partnerské a ekonomické, naprosto vypovídající je to v situaci, kdy jeden z manželů pečuje o děti a domácnost, zatímco druhý se ekonomicky realizuje.⁵⁷⁷ Bylo by krajně nespravedlivé, aby ekonomicky pasivní manžel pečující o rodinu nemohl participovat na majetku, který v průběhu

⁵⁷⁴ BRUDERMÜLLER. In: LIPP, V., SCHUMANN, E., VEIT, B. *Die Zugewinngemeinschaft – ein europäisches Modell? 7*. Göttinger Workshop zum Familienrecht 2008. Göttinger Juristische Schriften. Universitätsverlag Göttingen. 2009. s. 5.

⁵⁷⁵ BRUDERMÜLLER. In: LIPP, SCHUMANN, *Die Zugewinngemeinschaft – ein europäisches Modell?*, op. cit. sub 574, s. 5-6.

⁵⁷⁶ To potvrzuje ve svém příspěvku BRUDERMÜLLER. In: LIPP, SCHUMANN, *Die Zugewinngemeinschaft – ein europäisches Modell?*, op. cit. sub 574, s. 12.

⁵⁷⁷ BRUDERMÜLLER. In: LIPP, SCHUMANN, *Die Zugewinngemeinschaft – ein europäisches Modell?*, op. cit. sub 574, s. 7.

manželství díky němu nashromáždil ekonomicky aktivní manžel.⁵⁷⁸ Cesta ke spravedlivému vypořádání tohoto „přírůstku“ („*Zugewinn*“) vede skrze určení tzv. počátečního majetku („*Anfangsvermögen*“) a tzv. konečného majetku („*Endsvermögen*“) toho kterého z manželů, kdy onen přírůstek představuje rozdíl mezi hodnotou majetku, který manžel vlastní na konci manželství, a hodnotou majetku, jenž manžel vlastnil při vstupu do manželství.⁵⁷⁹ K tomu nutno podotknout, že přírůstek nemůže mít zápornou hodnotu, minimálně tak bude dosahovat nulové hladiny, z čehož současně plyne, že schodek se nevypořádává.⁵⁸⁰ Posléze se majetkové přírůstky porovnají, menší se odečte od většího a stanoví se čistý majetkový přírůstek, na jehož polovinu má právo manžel, který dosáhl zisku menšího.⁵⁸¹ S ohledem na právě popsané bývá toto pojetí nazýváno též jako participační, neb jeden z manželů participuje na zisku vytvořeném druhým z manželů, navíc tím, že se zohledňuje přírůstek na majetku nabytém nejen za trvání manželství, nýbrž i před manželstvím, se participace stává relativně rozsáhlou.⁵⁸²

Manželé pochopitelně mohou zvolit variantu smluvní modifikace zákonného režimu, pokud jim *Zugewinnngemeinschaft* nevyhovuje. BGB nikoliv překvapivě neklade autonomii vůle v této oblasti významnější překážky, jak svědčí úprava v § 1408 a násl. Modifikační smlouvu („*Ehevertrag*“) lze uzavřít jak při vstupu do manželství, tak kdykoliv v jeho průběhu⁵⁸³, a to ve formě notářského zápisu ve smyslu § 1410 BGB.⁵⁸⁴

⁵⁷⁸ V této souvislosti se objevuje pojem ochrany slabšího, byť nejde o termín přílehlavý. BRUDERMÜLLER. In: LIPP, SCHUMANN, *Die Zugewinnngemeinschaft – ein europäisches Modell?*, op. cit. sub 574, s. 18-20.

⁵⁷⁹ Dle § 1373 BGB „*Zugewinn ist der Betrag, um den das Endvermögen eines Ehegatten das Anfangsvermögen übersteigt.*“ In: *gesetze-im-internet.de* [online] [Dostupné z [BGB - nichtamtliches Inhaltsverzeichnis \(gesetze-im-internet.de\)](https://www.gesetze-im-internet.de/bgb-2023/inhaltsverzeichnis-1.html)] [cit. 22.3.2022].

⁵⁸⁰ BRUDERMÜLLER. In: LIPP, SCHUMANN, *Die Zugewinnngemeinschaft – ein europäisches Modell?*, op. cit. sub 574, s. 6.

⁵⁸¹ Dle § 1378 odst. 1 BGB „*Übersteigt der Zugewinn des einen Ehegatten den Zugewinn des anderen, so steht die Hälfte des Überschusses dem anderen Ehegatten als Ausgleichsforderung zu.*“ In: *gesetze-im-internet.de* [online] [Dostupné z [BGB - nichtamtliches Inhaltsverzeichnis \(gesetze-im-internet.de\)](https://www.gesetze-im-internet.de/bgb-2023/inhaltsverzeichnis-1.html)] [cit. 22.3.2022].

⁵⁸² Jak uvádí Pintens, jde o projev „extrémní manželské solidarity“. PINTENS. In: LIPP, SCHUMANN, *Die Zugewinnngemeinschaft – ein europäisches Modell?*, op. cit. sub 574, s. 31.

⁵⁸³ Dle § 1408 odst. 1 BGB „*Die Ehegatten können ihre güterrechtlichen Verhältnisse durch Vertrag (Ehevertrag) regeln, insbesondere auch nach der Eingehung der Ehe den Güterstand aufheben oder ändern.*“ In: *gesetze-im-internet.de* [online] [Dostupné z [BGB - nichtamtliches Inhaltsverzeichnis \(gesetze-im-internet.de\)](https://www.gesetze-im-internet.de/bgb-2023/inhaltsverzeichnis-1.html)] [cit. 23.3.2022].

⁵⁸⁴ BRUDERMÜLLER. In: LIPP, SCHUMANN, *Die Zugewinnngemeinschaft – ein europäisches Modell?*, op. cit. sub 574, s. 5.

Pokud manželé v modifikační smlouvě vyloučí vznik společného jmění nebo existující zákonný majetkový režim v průběhu manželství zruší, a neujedná-li současně jinak, vznikne režim oddělených jmění („*Güttertrennung*“). Z logiky věci platí totéž v případě, že manželé vyloučí vypořádání přírůstků v rámci zákonného majetkového režimu *Zugewinnngemeinschaft* nebo zruší vypořádání při existenci smlouvou založeného majetkového společenství („*Gütergemeinschaft*“).⁵⁸⁵ Oddělená jmění prizmatem odpovědnosti za dluhy nevykazují zásadní problémy, neb společná masa majetku ani zde neexistuje.

Jestliže manželé prostřednictvím modifikační smlouvy konstituují režim tzv. majetkového společenství, vzniknou tím tři různé majetkové množiny, jež jsou v BGB explicitně definovány. Předně zůstane každému z manželů jeho majetek výlučný („*Vorbehaltsgut*“), který se svým obsahovým vymezením popsáním v § 1418 BGB podobá vymezení výlučného majetku v českém právním řádu. Do rámce výlučného majetku tak náleží jednak ty hodnoty, jež manželé označí jako výlučný majetek přímo v modifikační smlouvě, jednak majetkové hodnoty nabyté jedním z manželů bezúplatně či děděním a konečně majetkové hodnoty získané v souvislosti s výlučným majetkem, typicky jako náhradu škody za poškození majetku výlučného. Každý z manželů si sám spravuje svůj výlučný majetek a činí tak na vlastní účet.⁵⁸⁶ Vedle majetku výlučného jest ze společného majetku vyloučen majetek výhradní či zvláštního určení („*Sondergut*“), jež zahrnuje takové hodnoty, které nelze převádět právním jednáním. Není nikterak překvapivé, že výhradní majetek podléhá stejnému režimu správy jako majetek výlučný.⁵⁸⁷ Poslední a zásadní množinu představuje majetek společný („*Gesamtgut*“), tedy majetek nabytý jedním z manželů za trvání

⁵⁸⁵ Dle § 1414 BGB „*Schließen die Ehegatten den gesetzlichen Güterstand aus oder heben sie ihn auf, so tritt Gütertrennung ein, falls sich nicht aus dem Ehevertrag etwas anderes ergibt. Das Gleiche gilt, wenn der Ausgleich des Zugewinns ausgeschlossen oder die Gütergemeinschaft aufgehoben wird.*“ In: *gesetze-im-internet.de* [online] [Dostupné z [BGB - nichtamtliches Inhaltsverzeichnis \(gesetze-im-internet.de\)](#)] [cit. 23.3.2022].

⁵⁸⁶ Dle § 1418 odst. 2 BGB „*Vorbehaltsgut sind die Gegenstände, 1. die durch Ehevertrag zum Vorbehaltsgut eines Ehegatten erklärt sind, 2. die ein Ehegatte von Todes wegen erwirbt oder die ihm von einem Dritten unentgeltlich zugewendet werden, wenn der Erblasser durch letztwillige Verfügung, der Dritte bei der Zuwendung bestimmt hat, dass der Erwerb Vorbehaltsgut sein soll, 3. die ein Ehegatte auf Grund eines zu seinem Vorbehaltsgut gehörenden Rechts oder als Ersatz für die Zerstörung, Beschädigung oder Entziehung eines zum Vorbehaltsgut gehörenden Gegenstands oder durch ein Rechtsgeschäft erwirbt, das sich auf das Vorbehaltsgut bezieht.*“ In: *gesetze-im-internet.de* [online] [Dostupné z [BGB - nichtamtliches Inhaltsverzeichnis \(gesetze-im-internet.de\)](#)] [cit. 23.3.2022].

⁵⁸⁷ Dle § 1417 odst. 2 BGB „*Sondergut sind die Gegenstände, die nicht durch Rechtsgeschäft übertragen werden können.*“ In: *gesetze-im-internet.de* [online] [Dostupné z [BGB - nichtamtliches Inhaltsverzeichnis \(gesetze-im-internet.de\)](#)] [cit. 23.3.2022].

majetkového společenství a dále majetek oběma manželům náležející v okamžiku založení majetkového společenství. K tomu, aby byla konkrétní věc manželům společná, se žádné zvláštní právní jednání nevyžaduje, leda by se jednalo o nemovitou věc zapsanou v katastru nemovitostí. V takovém případě totiž může manžel nezapsaný požadovat na druhém z manželů, aby učinil kroky potřebné k nápravě takového stavu.⁵⁸⁸

Jestliže se manželé nedohodnou v modifikační smlouvě jinak, vykonávají správu majetku patřícího do *Gesamtgut* společně. Je přitom pozoruhodné, že BGB rozlišuje správu („*Verwaltung*“) společného majetku vykonávanou jedním manželem na straně jedné a správu vykonávanou oběma z nich na straně druhé, přičemž pro každý režim zakotvuje zvláštní úpravu odpovědnosti za závazky.

VII.2 Provincie Québec

Je notorií, že významný inspirační zdroj tvůrců o.z. představoval občanskoprávní kodex kanadské provincie Québec.⁵⁸⁹ Tamní občanský zákoník („*Quebec Civil Code*“ – dále jen „QCC“) má pozoruhodnou historii, nadto kombinuje prvky kontinentální právní kultury s kulturou anglosaskou. Jako převažující inspirační zdroj vystupuje vcelku logicky s ohledem na dějinný vývoj právo francouzské, dále právo zbývajících kanadských provincií, opomenuty však nezůstaly ani právní řády kupříkladu Itálie, Švýcarska či Polska.⁵⁹⁰ Současný quebecký kodex nahradil občanský

⁵⁸⁸ Dle § 1416 BGB

„(1) *Das jeweilige Vermögen der Ehegatten wird durch die Gütergemeinschaft gemeinschaftliches Vermögen beider Ehegatten (Gesamtgut). Zu dem Gesamtgut gehört auch das Vermögen, das einer der Ehegatten während der Gütergemeinschaft erwirbt.*

(2) *Die einzelnen Gegenstände werden gemeinschaftlich; sie brauchen nicht durch Rechtsgeschäft übertragen zu werden.*

(3) *Wird ein Recht gemeinschaftlich, das im Grundbuch eingetragen ist oder in das Grundbuch eingetragen werden kann, so kann jeder Ehegatte von dem anderen verlangen, dass er zur Berichtigung des Grundbuchs mitwirke. Entsprechendes gilt, wenn ein Recht gemeinschaftlich wird, das im Schiffsregister oder im Schiffsbauregister eingetragen ist.“* In: gesetze-im-internet.de [online] [Dostupné z [BGB - nichtamtliches Inhaltsverzeichnis \(gesetze-im-internet.de\)](http://gesetze-im-internet.de)] [cit. 23.3.2022].

⁵⁸⁹ K tomu viz důvodovou zprávu k o.z. Obecná část, bod 2. Hlavní zásady navrhované právní úpravy - A. Obecně. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

⁵⁹⁰ K tomu blíže viz HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zkušenosti s implementací nového soukromého práva*. Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. 2013. In: obcanskyzakonik.justice.cz [online] [Dostupné z [Zkušenosti s implementací nového soukromého práva v zahraničí.pdf \(justice.cz\)](http://obcanskyzakonik.justice.cz)]. Nelze přehlédnout, že rekodifikační práce na QCC byly započaty již v roce 1955, v platnost přitom zákoník vešel až 8.12.1991, účinnosti nabyl za další více jak dva roky dne 1.1.1994. Tvůrčí činnost tak zjevně byla dosti promyšlená a pečlivá.

zákoník Dolní Kanady z roku 1865. Sestává z deseti knih a čítá bezmála 3200 ustanovení.⁵⁹¹

Právní úpravu manželského majetkového práva možno nalézt v knize druhé nazvané lakonicky „Rodina“ („*De la famille*“/„*The Family*“). Rozlišují se tři manželské majetkové režimy, vedle toho je navíc zvláště a vcelku podrobně upravena problematika tzv. rodinného majetku („*Patrimoine familial*“/„*Family patrimony*“). Posledně zmíněný rodinný majetek představuje s určitou měrou zjednodušení totéž, co institut obvyklého vybavení rodinné domácnosti ve smyslu § 698 o.z. Jeho vymezení v QCC jest ovšem konkrétní, nikoliv obecné, a dle mého soudu navíc znatelně širší, když zahrnuje nemovitý majetek, v němž se nachází bydliště rodiny (byt či rodinný dům), respektive práva k tomuto majetku (typicky právo nájemní), dále movitý majetek, jímž je rodinná domácnost vybavena, motorová vozidla užívaná ve prospěch rodiny a konečně zisk plynoucí z důchodového připojištění. Výslovně naopak zákon z rámce rodinného majetku vylučuje hodnoty nabyté děděním či darováním.⁵⁹² Na obsahové vymezení rodinného majetku nemá dle čl. 414 QCC jakýkoliv vliv vlastnický režim jeho součástí, nezáleží tedy, zda patří jednomu manželu či oběma z nich, stejně jako je tomu podle § 698 odst. 1 o.z.

Rodinný majetek ve shora popsaném smyslu podléhá pro případ zániku manželství speciálnímu režimu vypořádání, který se odlišuje od vypořádání majetku v souvislosti s manželskými majetkovými režimy. Při vědomí relativně širokého obsahového pojetí rodinného majetku má jeho vypořádání dle svébytných pravidel své opodstatnění, jak přitom zjevno, je QCC v těchto otázkách detailní. Vypořádání rodinného majetku probíhá tak, že se stanoví jeho čistá hodnota, tj. od hodnoty majetku tvořícího součást rodinného majetku se odečtou dluhy vzniknuvší v souvislosti s nabytím, zhodnocením, správou či zachováním takového majetku, Každý z manželů má návazně právo na polovinu z čisté hodnoty rodinného majetku.⁵⁹³

⁵⁹¹ BAUDOIN, J – L., RENAUD, Y. *Code civil/Civil Code. Quebec. Collection codes et recueils*. Montreal: JUDICO. 1993-1994. ISBN:2-89127-286-2.

⁵⁹² Dle čl. 415 odst. 1 QCC „*The family patrimony is composed of the following property owned by one or the other of the spouses: the residences of the family or the rights which confer use of them, the movable property with which they are furnished or decorated and which serves for the use of the household, the motor vehicles used for family travel and the benefits accrued during the marriage under a retirement plan. The payment of contributions into a pension plan entails an accrual of benefits under the pension plan; so does the accumulation of service recognized for the purposes of a pension plan.*“ In: *legisquebec.gouv.qc.ca* [online] [Dostupné z [Éditeur officiel du Québec \(gouv.qc.ca\)](http://Editeur officiel du Québec (gouv.qc.ca))] [cit. 20.5.2022].

⁵⁹³ Dle čl. 416 odst. 1 QCC „*In the event of separation from bed and board, or the dissolution or nullity of a marriage, the value of the family patrimony of the spouses, after deducting the debts contracted for*

Neujednají-li snoubenci v obligatorní formě notářského zápisu⁵⁹⁴ před uzavřením manželství jinak, podléhají zákonnému majetkovému režimu „společenství výdobytků“ („*la société d'acquêts*“/“*partnership of acquêts*“). Jak napovídá originální název, jde o režim blízký německému „*Zugewinnngemeinschaft*“, což dovozují z jeho legislativního ukotvení v QCC, jehož pilíř představuje podrobná diferenciacie mezi majetkem vytvořeným každým z manželů („*acquêts*“) a majetkem výlučným („*private property*“). Dle čl. 449 QCC zahrnuje manželem vytvořený majetek vše, co není dále v zákoně označeno jako majetek výlučný⁵⁹⁵, výslovně pak jako součást vytvořeného majetku označuje jednak příjmy manžela vyplacené v průběhu majetkového režimu, jednak užitky a zisk plynoucí manželovi z jeho výlučného majetku během trvání majetkového režimu.⁵⁹⁶

Do rámce výlučného majetku naproti tomu náleží, obdobně jako v úpravě české, majetek, který manželu patřil ke dni vzniku manželského majetkového režimu, majetek získaný darem či dědictvím, věci osobní potřeby⁵⁹⁷ či manželovy pracovní nástroje. Vedle těchto nám blízkých pravidel však QCC zařazuje celou řádku kazuistických formulací, které rozsah výlučného majetku ještě dále modifikují. Nejde přitom o ustanovení nikterak simplexní. Na tomto místě lze poukázat kupříkladu na čl. 451 odst. 1 QCC, dle něhož majetek nabytý za prostředky výlučné a společné spadá do rámce výlučného majetku jen tehdy, když hodnota výlučných prostředků přesahuje polovinu z celkové ceny nabytého majetku. Jinak se bude jednat o majetek „vytvořený“, přičemž vynaložení privátních prostředků bude podléhat kompenzaci.

Z právě popsaného vyplývá, že v rámci zákonného majetkového režimu každý z manželů disponuje svým výlučným majetkem („*private property*“) a vedle toho vytváří svoji vlastní množinu majetku nabytého („*acquêts*“). Tento fakt současně implikuje, že společné jmění manželů nevzniká, stejně jako tomu tak není kupříkladu dle úpravy německé.

the acquisition, improvement, maintenance or preservation of the property composing it, is equally divided between the spouses or between the surviving spouse and the heirs, as the case may be.“ In: *legisquebec.gouv.qc.ca* [online] [Dostupné z [Éditeur officiel du Québec \(gouv.qc.ca\)](http://www.lediteur-officiel.quebec.ca)] [cit. 20.5.2022].

⁵⁹⁴ K tomu viz čl. 440 QCC. K tomu lze jen doplnit, že ve smyslu čl. 431 QCC je autonomie vůle manželů omezena toliko kogentními ustanoveními zákona („*imperative provisions of law*“) a veřejným pořádkem („*public order*“).

⁵⁹⁵ K tomu srovnej obdobnou koncepci diferenciacie zvolenou český zákonodárcem v § 709 o.z.

⁵⁹⁶ BAUDOIN, J – L., RENAUD, Y. *Code civil/Civil Code. Quebec. Collection codes et recueils.* Montreal: JUDICO. 1993-1994. s. 109. ISBN:2-89127-286-2.

⁵⁹⁷ Čl. 450 odst. 5 QCC explicitně zmiňuje svatební prsten („*wedding ring*“) či diplomy („*diplomas*“).

Neexistence společného majetku se odráží též v pojetí odpovědnosti manželů za dluhy, jak manifestuje dikce čl. 464 QCC, dle něhož každý z manželů odpovídá svým výlučným a svým vytvořeným majetkem za dluhy vzniklé před manželstvím nebo za trvání manželství. Jde o pravidlo logické, věcné a jasné, které nemá potenciál komplikovat případný exekuční proces. Za zmínku stojí snad jen odkaz na čl. 397 QCC, jenž umožňuje nekontrahujícímu manželovi projevit ve vztahu k druhé smluvní straně vůli nebýt smlouvou vázán. Pokud tak učiní, za případný dluh neodpovídá.

Vznikne-li dluh jen jednoho z manželů například ještě před uzavřením manželství, ten za něj bude odpovídat jak svým majetkem výlučným, tak svým majetkem vytvořeným, druhého manžela se to negativně nedotkne.

Pojetí společenství užitků pochopitelně determinuje proces zrušení a vypořádání daného režimu. Zanikne-li společenství užitků, každý z manželů si podrží svůj majetek výlučný. Pokud se týče majetku vytvořeného, může jeden manžel buďto požadovat podíl na majetku vytvořeném druhým manželem nebo je oprávněn se tohoto podílu vzdát, a to ve formě notářského zápisu. Je přitom pozoruhodné, že věřitel manžela, který se vzdal podílu na výdobytcích druhého manžela, se může obrátit na soud a domáhat se určení, že takové vzdání je vůči němu neúčinné. Uspěje-li, vstoupí do výše své pohledávky do práv manžela na podíl na výdobytcích manžela druhého.⁵⁹⁸

Vypořádání probíhá tak, že se majetek manžela rozdělí na dvě části, z nichž jednu představuje majetek výlučný, tu druhou majetek vytvořený. Ty se porovnají, aby bylo lze určit, která z množin bude kompenzovat množinu druhou.⁵⁹⁹ Jakmile se zrealizuje zmíněná kompenzace, určí se čistá hodnota vytvořeného majetku a ta se ve stejném poměru rozdělí mezi manžele („*even division between spouses*“)⁶⁰⁰.

V souladu s čl. 485 QCC mohou manželé prostým prohlášením v rámci manželské smlouvy zvolit režim oddělených jmění („*separation as to property*“), v rámci něhož každý z manželů i nadále volně hospodáří se svým výlučným majetkem. Žádná další majetková množina se nevytváří, díky tomu netřeba jakkoliv speciálně řešit případnou odpovědnost za dluhy. Jinak je tomu, pokud kterýkoliv z manželů využije svého práva a požádá soud o zrušení manželského majetkového režimu

⁵⁹⁸ Srovnej čl. 470 QCC.

⁵⁹⁹ K tomu srovnej čl. 475 QCC.

⁶⁰⁰ Dle čl. 481 QCC „*Once the settlement of compensation has been effected, the net value of the mass of acquests is determined and evenly divided between the spouses. The spouse who holds the patrimony may pay the portion due to the other spouse by paying him or her in money or by giving in payment.*“ In: legisquebec.gouv.qc.ca [online] [Dostupné z [Éditeur officiel du Québec \(gouv.qc.ca\)](http://legisquebec.gouv.qc.ca)] [cit. 20.5.2022].

s odůvodněním, že daný režim odporuje jeho nebo rodinným zájmům. Soudně založený režim oddělených jmění („*separation as to property judicially obtained*“) má stejný efekt jako smluvně založený režim oddělených jmění („*conventional separation as to property*“), leč s tím rozdílem, že věřitelé manželů mohou do řízení u soudu vstoupit⁶⁰¹, dokonce mohou iniciovat řízení brojící proti založení režimu oddělených jmění, je-li to na újmu jejich právům.⁶⁰²

Jediné ustanovení, *in concreto* čl. 492, je v QCC věnováno režimům společného jmění („*community regimes*“). Zákon zjevně nechává manželům značný prostor k volbě vyhovujícího režimu, v němž je vyvářen společný majetek. Přiměřeně se pak na tyto režimy použije úprava společenství výdobytků. Reglementace je více než lakonická a lze se jen dohadovat, do jaké míry manželé vůbec tyto režimy volí. Už jen absence právní úpravy působí odrazujícím dojmem, navíc při existenci společenství výdobytků se režim společného jmění nejeví jako praktický.

VII.3 Vybrané země common law

Jurisdikce podléhající anglosaské právní kultuře přistupují k problematice manželského majetkového práva odlišně, nežli je tomu v právní kultuře kontinentální. Od druhé poloviny 19. století se v návaznosti na přijetí zákona o majetku provdaných žen v Anglii a Walesu, v Austrálii a na Novém Zélandu uplatňoval systém oddělených jmění manželů. Původní koncepce v rodině států common law vůbec nepřipouštěla, že by snad jeden z manželů mohl mít podíl na majetku druhého z manželů.⁶⁰³ Časem se ovšem ukázal systém striktního oddělení jmění býti nevhodným, zejména co se zabezpečení žen a dětí týče, což vedlo ve druhé polovině 20. století k postupným legislativním změnám ve shora zmíněných státech. V Anglii a Walesu byl v této

⁶⁰¹ Čl. 490 QCC by teoreticky mohl být inspirací pro výklad a aplikaci § 734 o.z. Kanadský zákonodárce, na rozdíl od českého, postavení věřitele dle mého názoru definuje mnohem jednoznačněji.

⁶⁰² Dle čl. 490 QCC „*Creditors of the spouses may not apply for separation as to property, but may intervene in the action. They may also institute proceedings against separation as to property pronounced or executed in fraud of their rights.*“ In: legisquebec.gouv.qc.ca [online] [Dostupné z [Éditeur officiel du Québec \(gouv.qc.ca\)](http://Éditeur officiel du Québec (gouv.qc.ca))] [cit. 20.5.2022].

⁶⁰³ V originálním znění „*Married Women's property statute*“. Zmíněné přelomové zákony byly postupně přijaty v Anglii v letech 1874 a 1882, v Austrálii v letech 1879 a 1892 a na Novém Zélandu v roce 1884. In: PEART, PALMER, *Law and Policy in Modern Family Finance. Property Division in the 21st Century*, op. cit. sub 65, s. 1 a poznámka pod čarou č. 3. In: cambridge.org. [online] [Dostupné z <https://www.cambridge.org/core/terms>. <https://doi.org/10.1017/9781780686288.002>]

souvislosti v roce 1973 přijat „*Matrimonial Causes Act*“, v Austrálii v roce 1975 „*Family Law Act*“ a na Novém Zélandu v roce 1963 „*Matrimonial Property Act*“.⁶⁰⁴

Je příznačné, že právě vyjmenované zákony zakotvily možnost majetkového vyrovnání manželů cestou soudní diskrece, což vskutku odpovídá roli a postavení soudů v systému common law („*discretion to adjust property title between former spouses*“).⁶⁰⁵ Uvedené právní předpisy obsahovaly výčet okolností, k nimž měly soudy v souvislosti s rozhodováním o majetkovém vypořádání přihlížet. Míra jejich volné úvahy byla tedy přeci jen omezena, či přesněji řečeno vedena, a to především zájmem nezletilých dětí, finanční situací manželů a rozdělením rolí v průběhu manželství (manžel vydávající vs manžel pečující o děti a domácnost). Princip rovných dílů („*equal sharing*“) byl spíše než pravidlem pouhou směrnicí, čehož důsledkem bylo, že soudy dělily majetek mezi manžele nerovnoměrně. Pintens k tomu podotýká, že pokud se jednalo o středně velký či velký majetek, řídila se soudní praxe tzv. pravidlem jedné třetiny („*one third rule*“). Šlo o projev tendence chránit toho z manželů, který majetek nashromáždil, navzdory tomu se ovšem stále více prosazoval princip parity.⁶⁰⁶

Diskreční pojetí vypořádání mělo sice své výhody, neb soud mohl majetkové vyrovnání přizpůsobit konkrétním okolnostem případu, tomu však korelovala na straně druhé nevýhoda spočívající ve značné nepředvídatelnosti a nejistotě.⁶⁰⁷ Jako první zareagoval v legislativní rovině Nový Zéland, který v roce 1976 přijal „*Matrimonial Property Act*“ explicitně se hlásící k zásadě parity. Šlo o zákonný majetkový režim, od něhož bylo možno se smluvně odchýlit („*opt out of the statutory regime*“). V rámci daného režimu manželé nevytváří společné jmění, každý z nich tak nabývá majetek pro sebe („*assets*“), leč s tím, že při zániku majetkového režimu se tyto „výdobytky“ určí, ocení a poté rozdělí mezi manžele. Nikoliv náhodou je popsany režim připodobňován k odloženému majetkovému společenství uplatňujícímu se

⁶⁰⁴ In: PEART, PALMER, *Law and Policy in Modern Family Finance. Property Division in the 21st Century*, op. cit. sub 65, s. 1 a poznámka pod čarou č. 4. In: *cambridge.org*. [online] [Dostupné z <https://www.cambridge.org/core/terms>. <https://doi.org/10.1017/9781780686288.002>]

⁶⁰⁵ PEART, PALMER, *Law and Policy in Modern Family Finance. Property Division in the 21st Century*, op. cit. sub 65, s. 1. In: *cambridge.org*. [online] [Dostupné z <https://www.cambridge.org/core/terms>. <https://doi.org/10.1017/9781780686288.002>] Shodně viz PINTENS: In: LIPP, SCHUMANN, *Die Zugewinnngemeinschaft – ein europäisches Modell?*, op. cit. sub 574, s. 32.

⁶⁰⁶ PINTENS: In: LIPP, SCHUMANN, *Die Zugewinnngemeinschaft – ein europäisches Modell?*, op. cit. sub 574, s. 33.

⁶⁰⁷ PEART, PALMER, *Law and Policy in Modern Family Finance. Property Division in the 21st Century*, op. cit. sub 65, s. 3. In: *cambridge.org*. [online] [Dostupné z <https://www.cambridge.org/core/terms>. <https://doi.org/10.1017/9781780686288.002>]

v některých jurisdikcích kontinentálního systému.⁶⁰⁸ Koncepce novozélandská byla jakožto průkopnická následována též v Anglii a Walesu, primárně však cestou judikaturní, jak zmiňuje Pintens, který ve svém příspěvku odkazuje na relevantní judikáty House of Lords interpretující ustanovení *Matrimonial Causes Act*.⁶⁰⁹

⁶⁰⁸ K tomuto závěru dospívá PINTENS, který danou subkapitolu nazval „*Eine aufgeschobene Gemeinschaft im common law?*“ In: LIPP, SCHUMANN, *Die Zugewinnngemeinschaft – ein europäisches Modell?*, op. cit. sub 574, s. 33. Shodně viz PEART, PALMER, *Law and Policy in Modern Family Finance. Property Division in the 21st Century*, op. cit. sub 65, s. 3. In: *cambridge.org*. [online] [Dostupné z <https://www.cambridge.org/core/terms>, <https://doi.org/10.1017/9781780686288.002>]

⁶⁰⁹ PINTENS: In: LIPP, SCHUMANN, *Die Zugewinnngemeinschaft – ein europäisches Modell?*, op. cit. sub 574, s. 33-35.

VIII. Závěr

Předkládaná práce cílí na identifikaci těch nejproblematictějších míst platné právní úpravy exekučního postižení společného jmění manželů a v této souvislosti se snaží prezentovat vhodná řešení, zejména z pohledu aplikační praxe. Autor čerpal z názorů uznávaných autorit, ze závěrů relevantní judikatury a v neposlední řadě se pokusil co nejvíce zužitkovat své několikaleté zkušenosti z působení ve specializovaném exekučním senátu českobudějovického krajského soudu.

Ze shora prezentovaného rozboru je patrné, že uspokojujivé překlenutí identifikovaných palčivých míst představuje v kontextu současné právní reglementace úkol mnohdy stěží splnitelný. Hmotněprávní úprava vedená nepochybně dobrými úmysly zákonodárce přišla s řadou novátorských myšlenek, na něž procesní úprava nebyla schopna reagovat. Pokud již reagovala, stalo se tak se zpožděním a mnohdy bohužel neadekvátně.

„Dobrým“ příkladem budiž ustanovení § 732 o.z., jímž zakotvený institut hypotetického vypořádání společného jmění manželů vypadá v rovině teoretické takřka bezchybně, exekuční praxe ovšem s jeho aplikací i nadále úporně „bojuje“. Určité cesty byly, jak výše popsáno, odbornou veřejností či judikaturou vytýčeny, jedná se nicméně o problematiku natolik komplexní, že mnohdy k hypotetickému vypořádání společného jmění v průběhu exekuce snad ani přistupováno není. Autor této práce se při své činnosti v rámci odvolacího exekučního senátu setkal s ustanovením § 732 o.z. toliko v jednotkách případů a ani v současnosti se nezdá, že by se tento trend, minimálně v podmínkách budějovického krajského soudu, měnil ve prospěch intenzivnější aplikace § 732 o.z., spíše naopak.⁶¹⁰

Samozřejmě nelze vyloučit, že soudní exekutoři či exekuční soudy společná jmění manželů hojně hypoteticky vypořádávají a jejich postupy nevyvolávají spory. Osobně se ale kloním spíše k té variantě, že exekuční praxe se snaží aplikaci § 732 o.z. vyhnout. To je možné typicky tehdy, když povinný (dlužný manžel) vlastní vedle majetku ve společném jmění též majetek výlučný. Při vědomí zásady přiměřenosti je tudíž nejlepším řešením, zejména z pohledu soudního exekutora, postihnout nejprve výlučný majetek dlužného manžela, přičemž není-li takový postup v přiměřeném čase

⁶¹⁰ Potřeba uvést, že se nejedná o údaj oficiální. Autor vychází z neformálních diskusí se svými bývalými kolegy z odvolacího exekučního senátu, kteří dle svých slov případy související s hypotetickým vypořádáním v současnosti nezaznamenávají.

dostačující k uspokojení exekvované pohledávky, nabízí se postižení majetku ve společném jmění, avšak s potřebnou mírou obezřetnosti. Pakliže soudní exekutor při postižení majetku ve společném jmění postupuje citlivě a komunikuje s oběma manžely, lze se dle mého soudu aplikaci § 732 o.z. elegantně vyhnout. Jedním dechem však nutno dodat, že ne vždy se to podaří. Jakkoliv není žádoucí, aby se exekutorská či soudní praxe záměrně vyhýbala používání vybraných zákonných ustanovení, jež navíc mají účel ryze ochranný, komplikace a nejasnosti spojené s postupem dle § 732 o.z. takový přístup v procesních poměrech do značné míry legitimizují. Tím spíše, pokud i uznávané „exekuční“ autority charakterizují právní úpravu jako „nevyložitelnou“⁶¹¹, „komplikovanou“ či „s obtížemi pochopitelnou“⁶¹².

O něco jasnější jest situace týkající se role modifikačních aktů, leč i zde se objevuje řada výzev, jimž exekuční praxe čelí a do budoucna ještě čelit bude. Jak jsem se nicméně výše snažil ukázat, relevantní právní úprava na tomto poli je relativně dobře interpretovatelná a návazně i aplikovatelná. Soudním exekutorům by nemělo činit významnější komplikace obligatorní nahlížení do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu v nařizovací fázi exekuce, při samotném provádění exekuce pak již náleží potřebná procesní iniciativa nedlužným manželům, kteří musí tvrdit a prokazovat, že modifikace společného jmění se práv oprávněného negativně nedotýká a možno ji tudíž zohlednit. Takový přístup zdá se být plně obhajitelným a co především, schůdným. Nelze pochopitelně odestát, že určitou překážku mohou představovat ustanovení § 733 o.z. a § 734 o.z. Jestliže přitom prve uvedené skýtá možnosti racionálního výkladu a lze si jeho využití k námitce oprávněného v průběhu řízení o zastavení exekuce vedeného k návrhu nedlužného manžela představit, druhé v pořadí působí, slovy Psutkovými⁶¹³, „zastřeně“, jeho dopadem do aplikační praxe si pak nejsou jisti ani Melzer s Téglm.⁶¹⁴

Ocenit nutno tu skutečnost, že aktuální právní úprava umožňuje věřiteli, aby se domáhal vyslovení neúčinnosti nejen vypořádání společného jmění dohodou, nýbrž také soudním rozhodnutím a konečně i zákonnou domněnkou. Zatímco dříve bylo sporným, zda se posledním dvěma uvedeným vypořádacím způsobům vůbec možno

⁶¹¹ KASÍKOVÁ, *Aplikace § 732 občanského zákoníku v exekuci prodejem nemovité věci*, op. cit. sub 190

⁶¹² MÁDR; In: JIRSA, *Občanské soudní řízení. 4. část. Soudcovský komentář*, op. cit. sub 182, komentář k § 262b.

⁶¹³ PSUTKA, *Společné jmění manželů*, op. cit. sub 60, s. 185.

⁶¹⁴ MELZER, TÉGL, *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*, op. cit. sub 6, s. 542.

bránit, a to byť by k nim došlo v průběhu exekuce, v současnosti o tom již doktrína nepochybuje. Ostatně pro rozdílný postup ve vztahu k tomu či onomu vypořádacímu způsobu nelze dohledat legitimní argumenty.

Do jisté míry soliterně vystupuje jako exekuční způsob postih účtu manžela povinného u peněžního ústavu. Dalo by se s nadsázkou říci, že zmíněný způsob provedení exekuce se v praxi ujal a má již určitou tradici, ostatně ustanovení § 58 e.ř. jej v rámci hierarchizace řadí velmi vysoko. Faktem je, že postih účtu manžela povinného u peněžního ústavu vystupuje jako způsob snadno a rychle realizovatelný, věcně a jasně upravený, kteréžto atributy lze vztáhnout i na možnosti obrany manžela povinného. Bylo by lze namítat, že postih účtu manžela povinného by měl nastoupit v souladu se zásadou přiměřenosti až poté, co nebude k uspokojení exekvované pohledávky postačovat výlučný majetek povinného, zákonodárce ovšem oprávněně presumuje, že na účtu se nachází prostředky ve společném jmění, když zjevně vychází z obsahového vymezení společného jmění normami hmotného práva. Jestliže manžel neprokáže, že prostředky jsou jeho výlučnými, bude namísto postupovat dle zásad pro postižení majetku ve společném jmění. Nelze proto vyloučit exekuci všech prostředků na účtu, za určitých podmínek bude ovšem do úvahy přicházet, jak shora též ukázáno, aplikace § 732 o.z.

Závěrem se sluší zauvažovat nad tím, jakými směry by se měly ubírat budoucí legislativní kroky na poli exekučního postižení společného jmění. Shora bylo vzpomenuto, že řada recentních novelizací se poněkud „minula účinkem“, a co především, negativně dopadla na exekuční praxi a tím zprostředkovaně na vymahatelnost práv, stěžejní to atribut právního státu. Ve snaze vyvážit protichůdné zájmy s takřkajíc „miligramovou“ přesností zákonodárce naneštěstí celý exekuční proces ztlačil, činíc tak navíc mnohdy vzdor elementárním exekučním zásadám. Namísto, aby exekuce společného jmění manželů probíhala rychle a překvapivě, „plevelí se“ návrhy manželů povinných či samotných povinných na zastavení exekuce, respektive na částečné zastavení exekuce odůvodněné často s poukazem buďto na nadlimitní postih či na postih toho, co ze společného jmění ušlo následkem modifikačního aktu. Tím se roztáčí pomyslná kola komplexního dokazování, které v prostředí exekuce působí velmi nepatřičně. Jediné alespoň trochu vhodné fórum pro projednávání takovýchto návrhů, řízení o excindační žalobě, pak bylo ve zmíněných „manželských“ věcech odstraněno. Ostatně znění důvodové zprávy

k zákonu č. 139/2015 Sb. ukázalo na straně zákonodárce naivitu a též kruciólní neznalost exekuční praxe.

Zatímco pojetí modifikačních aktů a nastavení jejich projevů do exekučního procesu hodnotím jako relativně zdařilé, stejně jako právní úpravu postižení účtu manžela povinného u peněžního ústavu, hypotetické vypořádání společného jmění v průběhu exekuce považuji za krok nepovedený, který dosud vyvolal v podstatě toliko nejasnosti a komplikace. Názory uznávaných autorit prezentované výše tento fakt bezezbytku verifikují. Pokud v souvislosti s modifikačními akty či s postižením účtu manžela povinného vznikly určité interpretační či aplikační nejasnosti, zdařilo se je odstranit, ovšem u hypotetického vypořádání je tento úkol jen stěží splnitelný. V situaci, kdy o.z. účinkuje již devátým rokem a na něj navazující exekuční úprava (mám na mysli zákon č. 139/2015 Sb.) rokem bezmála osmým, se pak nabízí odvážná úvaha, a sice zda raději hypotetické vypořádání z právní úpravy neodstranit. Vždyť manželé se mohou dostatečně efektivně bránit promyšlenou modifikací, ostatně s poukazem na smysl a účel manželství přiznává právě modifikačním aktům velkou váhu taktéž Ústavní soud. Pokud přitom určité dluhy toho či onoho manžela v době modifikace již existují, proč k nim při nařízení exekuce není soudním exekutorem při vymáhání těchto dluhů přihlíženo, stále mají manželé příležitost namítat v řízení o návrhu na zastavení exekuce, že modifikace, byť učiněná po vzniku závazku, z něhož exekvovaný dluh plyne, splnění věřitelovy pohledávky nekrátí.

Nutno si dále uvědomit, že hypotetické vypořádání má chránit nedlužného manžela a jeho „myšlený“ podíl na společném jmění. Nežli ale podstupovat výše popsané peripetie spojené s hypotetickým vypořádáním vedoucí ke zpomalení exekuce a k významnému oddálení uspokojení oprávněného, je dle mého soudu vhodnější a povaze exekuce mnohem více konvenující postihnout i pro dluh jen jednoho z manželů celé společné jmění. Plnění ze společného majetku na dluh jen jednoho manžela možno posléze zohlednit v souvislosti s případným „skutečným“ vypořádáním společného jmění. Stále je třeba mít na paměti, že manželé jsou zatíženi informační povinností, že jde o osoby ve velmi intimním vztahu, které v rámci společného svazku prožívají radosti, leč musí společně překonat také překážky, třeba v podobě dluhů toho či onoho. Pokud tedy dřívější právní úpravy umožňovaly postih celého společného jmění pro dluh jen jednoho z manželů, nejde z dnešního pohledu o nic zjednodušujícího či krátkozrakého, naopak si trůfám tvrdit, že právě takový přístup je v podstatě nadčasový.

Nepovažuji se sice za bezmezného ochránce věřitelů, a už vůbec si nesmyslím, že by věřitelé měli být chráněni na úkor nedlužných manželů, vnímám ovšem smysl a účel exekuce, její atributy a její specifika. Možnosti soudních exekutorů a exekučních soudů jsou v oblasti ochrany manžela povinného přeci jen omezené, přičemž mají-li se určité obranné instrumenty v exekuci projevit, v žádném případě se tak nesmí dít k újmě věřitele. Ten totiž vstupuje do exekuce s vykonatelným exekučním titulem a očekává vymožení povinností tímto titulem uložených v přiměřeném čase. Naopak rozhodně neočekává, že cesta k uspokojení jeho pravomocně přiznaného práva bude významně prodlužována kvazisporou, v nichž bude mnohdy nucen svá práva aktivně hájit tak, jako to činil již v řízení nalézacím. Samozřejmě lze proti tomu namítnout, že tradiční součást exekuce představují opoziční a impugnační spory. Jejich místo v procesu vymáhání pohledávek jest ovšem dle mého soudu pevně ukotveno, má jasný rámec a jednoznačné opodstatnění, což však o problematice hypotetického vypořádání v průběhu exekuce říci rozhodně nelze.

Zavrhnout pak nelze ani koncepcie manželského majetkového práva uplatnivší se ve vybraných zahraničních jurisdikcích. Jakkoliv je v českých poměrech pevně ukotveno společné jmění manželů, změna ve směru k participačnímu systému spočívajícímu v odloženém společenství ve smyslu německého *Zugewinnngemeinschaft* či quebeckého *partnership of acquests* by problém s upokojováním dluhů ze společného majetku snadno vyřešila, a to navíc toliko novelou předpisů hmotněprávních, byť by pochopitelně šlo o novelu revoluční a rozsáhlou. Jinak řečeno vhodné nastavení úpravy hmotněprávní v právě popsaném gardu by současně vyřešilo komplikace aktuálně se vyskytující v rovině procesněprávní. Při absenci společného majetku manželů by zcela odpadl složitý problém s hypotetickým vypořádáváním takového majetku či s určováním, které dluhy lze vlastně ze společného majetku uspokojovat. Nikterak by tím přitom nebyl zpochybněn majetkový základ manželství a i nadále by bezezbytku zůstala zachována majetková ochrana toho či onoho manžela vyvěrající z principu parity.

Nezbývá než doufat, že zákonodárce platnou právní úpravu vhodně zreviduje a uzpůsobí tak, aby odpovídala potřebám exekuční praxe. Je pochopitelně lhostejné, zda se případné legislativní intervence budou ubírat směrem, který jsem si dovolil naznačit výše, nebo směrem odlišným. Podstatné totiž je, aby zákonodárcem zvolená cesta vedla ke zdokonalení vymahatelnosti práva, tedy cíli, jenž reprezentuje stěžejní komponent právního státu.

Seznam použitých zdrojů

KNIŽNÍ PUBLIKACE:

- ANDRLÍK, J., BLAŽKE, J., KAFKA, A. a kol. *Komentář k zákonu o právu rodinném*. Praha: Orbis, 1954.
- BERAN, K. *Pojem osoby v právu*. Praha: Leges, 2012. ISBN: 978-80-87576-06-9.
- BIČOVSKÝ, J., HOLUB, M. *Nové znění občanského zákoníku*. Praha: Linde Praha a.s. 1991.
- BIČOVSKÝ, J., HOLUB, M., POKORNÝ, M. *Společné jmění manželů*. Praha: LINDE Praha, a.s. 2000. ISBN: 80-7201-226-6.
- BÍLEK, P., JINDŘICH, M. a kol. *Notářský řád. Komentář*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. ISBN: 978-80-7400-689-0.
- BOGUSZAK, J., ČAPEK, J. *Teorie práva*. Praha: CODEX Bohemia. 1997.
- BUREŠ, J., DRÁPAL, L., MAZANEC, M. *Občanský soudní řád. Komentář*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2001. ISBN: 80-7179-338-8.
- ČEŠKA, Z. a kol. *Občanské právo procesní*. Praha: Panorama. 1989.
- ČEŠKA, Z. *Exekuce na plat*. Praha: Orbis, 1959.
- ČEŠKA, Z., KABÁT, J., ONDŘEJ, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Díl I. (Zásady, § 1 až 221)*. Praha: Panorama, 1987.
- DRÁPAL, L., KŮRKA, V. *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*. Praha: Linde Praha, a.s., 2004. ISBN: 80-7201-443-9.
- DVOŘÁK, J., SPÁČIL, J. *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. ISBN: 978-80-7357-597-7.
- DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I., Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. ISBN: 978-80-7478-326-5.
- FIALA, J. a kol. *Meritum Občanské právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2012. ISBN: 978-80-7357-948-7.
- HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. ISBN: 978-80-7400-795-8.

- JEHLIČKA, O., ŠKÁROVÁ, M., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck. 1994.
- JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. 4. část. Soudcovský komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019; ISBN: 978-80-7598-366-4.
- KASÍKOVÁ, M., JIRMANOVÁ, M. a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 4. vydání. Praha: C.H. Beck. 2017. ISBN: 978-80-7400-630-2.
- KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995. ISBN: 80-7179-031-1.
- KOZÁK, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2019. ISBN 978-80-7598-578-1.
- KRÁLÍK, M. *Věcná práva podle starého a nového občanského zákoníku. Uplatňování nároků a rozhodování o nich (procesní a hmotněprávní souvislosti)*. 2. podstatně doplněné a rozšířené vydání. Praha: Leges, 2014. ISBN: 978-80-87576-96-0.
- KRATOCHVÍL, Z. a kol. *Nové občanské právo*. Praha: Orbis, 1965.
- LAZAR, J., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné I*. Praha: Panorama, 1987.
- LUBY, Š. *Dejiny súkromého práva na Slovensku*. Bratislava: Iura Edition, 2002.
- MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního – exekuční právo*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck. 1998. ISBN: 80-7179-190-3.
- MELZER, F., TÉGL, P., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV/1. § 655-793. Rodinné právo*. Praha: Nakladatelství Leges, 2016. ISBN: 978-80-7502-004-8.
- MENCNEROVÁ, K. *Rozvod manželství*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. ISBN: 978-80-7400-796-5.
- OLÍK, M. a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2015. ISBN: 978-80-7478-714-0.
- PSUTKA, J. *Společné jmění manželů*. Praha: C.H. Beck. 2015. ISBN: 978-80-7400-565-7.
- ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý (§ 1090-1341)*. Praha: Nákladem právnického knihkupectví a nakladatelství V. Linhart v Praze, 1937.

- RUBEŠ, J. *Občanský soudní řád a předpisy souvisící*. 2. podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Panorama, 1982.
- STEINER, V. *Občanské právo procesní v teorii a praxi*. Orbis: Praha, 1975.
- SVOBODA, K. *Společné jmění manželů a exekuce*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck. 2021. ISBN: 978-80-7400-847-4.
- SVOBODA, K. *Zastavení exekuce*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2018. ISBN: 978-80-7400-640-1.
- SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-506-0.
- SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN: 978-80-7400-673-9.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1-654, obecná část)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2014. ISBN: 978-80-7598-656-6.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II (§ 655-975, rodinné právo)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2014. ISBN: 978-80-7478-457-6.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. (§ 976 – 1474, absolutní majetková práva)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2014. ISBN: 978-80-7478-546-7.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. (§ 1-654, obecná část)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2014. ISBN: 978-80-7598-656-6.
- ŠVESTKA, J., JEHLIČKA, O., ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 10. vydání. Praha: C.H. Beck. 2006.
- TILSCH, E. *Občanské právo. Část všeobecná*. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012. ISBN: 978-80-7357-897-8.
- ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. ISBN: 978-80-7380-571-5.

JUDIKATURA:

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11.10.1921, sp.zn. Rv II 133/21 (Vážný; 1233/1921). In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.4.1919, sp.zn. Rv I 212/19 (Vážný; 156/1919). In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24.6.1919, sp.zn. Rv I 310/19 (Vážný; 209/1919). In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8.2.1922, sp.zn. Rv I 866/21 (Vážný; 1479/1922). In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 6.12.1921, sp.zn. R I 1420/21 (Vážný; 1324/1921). In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.10.1953, sp.zn. Cz 345/53. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozhodnutí R 70/1965. In: *beck-online* [online] [Dostupné z [Prz 51/65 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online](#)]
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu SR ze dne 27.4.1977, sp.zn. 1 Cz 42/77. In: *beck-online* [online] [Dostupné z [1 Cz 42/77 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online](#)]
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.9.2000, sp.zn. 30 Cdo 1803/2000. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2.5.2012, sp.zn. 28 Cdo 982/2012. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.12.2013, sp.zn. 30 Cdo 2135/2013. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Nález Ústavního soudu ze dne 15.11.2010, sp.zn. I. ÚS 923/10. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Nález Ústavního soudu ze dne 18.2.2015, sp.zn. III. ÚS 3564/14. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1.7.2015, sp.zn. 26 Cdo 678/2015. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 25.2.2016, sp.zn. IV. ÚS 1380/15. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.3.2013, sp.zn. 20 Cdo 3576/2012. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.11.2009, sp.zn. 20 Cdo 4883/2007. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 10.10.1956, sp.zn. 7 Co 423/56. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 30.8.1950, sp.zn. R XII 91/50. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 29.9.1965, sp.zn. 8 Co 558/1965. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.10.2020, sp.zn. 20 Cdo 1232/2020. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.7.2004, sp.zn. 32 Odo 529/2003. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.11.2004, sp.zn. 32 Odo 1082/2003. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.9.2007, sp.zn. 31 Odo 677/2005. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.8.2005, sp.zn. 29 Odo 162/2005. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozsudek téhož soudu ze dne 16.7.2008, sp.zn. 28 Cdo 2199/2008. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Stanovisko Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 3.2.1972, sp.zn. Cpj 86/71 (R 42/72). In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.11.2003, sp.zn. 20 Cdo 238/2003. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.7.2004, sp.zn. 20 Cdo 1389/2003. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9.12.2015, sp.zn. 31 Cdo 4087/2013. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.10.2008, sp.zn. 20 Cdo 964/2007. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.5.2005, sp.zn. 20 Cdo 712/2004. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2.11.2016, sp.zn. 20 Cdo 1722/2016. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozsudek téhož soudu ze dne 29.8.2017, sp.zn. 20 Cdo 4897/2016. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6.11.2003, sp.zn. 30 Cdo 1191/2002. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.2.2017, sp.zn. 20 Cdo 1874/2016. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Nález Ústavního soudu ze dne 31.3.2015, sp.zn. Pl. ÚS 1/14. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.4.2015, sp.zn. 21 Cdo 4525/2014. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 9.1.2018, sp.zn. IV. ÚS 3383/15, In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.10.2018, sp.zn. 20 Cdo 3654/2018. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 9.7.2018, sp.zn. II. ÚS 1912/18. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25.5.2018, sp.zn. 24 Co 417/2018.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3.10.2016, sp.zn. 20 Cdo 872/2016. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9.3.2011, sp. zn. 31 Cdo 1038/2009. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.11.2009, sp.zn. 22 Cdo 1192/2007. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

- Usnesení Krajského soudu v Brně 24.3.2004, sp.zn. 12 Co 538/2003. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 4.5.2018, sp.zn. 24 Co 548/2018.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.9.2020, sp.zn. 20 Cdo 2967/2019. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 20.3.2015, sp.zn. 11 Co 670/2014. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.6.2021, sp.zn. 22 Cdo 753/2020. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10.12.2013, sp.zn. 32 Cdo 2484/2012. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12.12.2017, sp.zn. 20 Cdo 2088/2017. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.5.2020, sp.zn. 20 Cdo 3850/2019. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 30.3.2021, sp.zn. IV. ÚS 440/21. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.8.2016, sp.zn. 20 Cdo 3416/2016. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7.3.2017, sp.zn. 20 Cdo 5823/2016. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.10.2016, sp.zn. 20 Cdo 1701/2016. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.5.2016, sp.zn. 20 Cdo 5236/2015. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8.12.2015, sp.zn. 21 Cdo 608/2014. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5.6.2014, sp.zn. 21 Cdo 3544/2013. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1.11.2017, sp.zn. 20 Cdo 4016/2017. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8.4.2014, sp.zn. 21 Cdo 3400/2013. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9.9.2003, sp.zn. 22 Cdo 1283/2003. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.5.1999, sp.zn. 31 Cdo 1704/98. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.9.2007, sp.zn. 20 Cdo 2085/2006. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.4.2012, sp.zn. 20 Cdo 1540/2010. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5.10.2006, sp.zn. 30 Cdo 794/2006. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5.3.2008, sp.zn. 30 Cdo 2435/2006. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp.zn. 24 Co 1035/2019.
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 2.10.2018, sp.zn. 24 Co 1204/2018.
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 2.10.2018, sp.zn. 24 Co 1179/2018.
- Nález Ústavního soudu ze dne 24.4.2019, sp.zn. I. ÚS 1587/17. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10.11.2020, sp.zn. 20 Cdo 4160/2019. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 16.1.2019, sp.zn. 24 Co 20/2019.
- Usnesení Městského soudu v Praze č.j. 55 Co 364/2017-114.
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích pod sp.zn. 24 Co 111/2019.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.6.2013, sp.zn. 29 NSCR 50/2011. In: *beck-online* [online] [Dostupné z [29 NSCR 50/2011 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online](#)]
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.11.2010, sp.zn. 29 Cdo 3509/2010. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.4.2018, sp.zn. 29 Cdo 1890/2016. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení téhož soudu ze dne 28.1.2016, sp.zn. 29 ICdo 11/2014. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

ODBORNÁ PERIODIKA:

- BÁČOVÁ, P. Rozhovor s prezidentem EK ČR Mgr. Davidem Konzem, *Komorní listy*. č. 1/2014, s. 6. ISSN: 1805-1081.
- BALÁK, F. Poznámka k rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 31 Odo 677/2005. *Právní rozhledy*, 21/2007, s. 792. ISSN: 1210-6410.
- BOLOM, D. Vybrané otázky k problematice exekuce společného jmění manželů. *Komorní listy*. č. 2/2014, s. 24. ISSN: 1805-1081.
- DVOŘÁK, J. Exekuční postih pohledávek, tvořících společné jmění manželů a nabytých manželem povinného, po nabytí účinnosti novely OSŘ. Část II. *ASPI – Původní nebo upravené texty pro ASPI*. 2001. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- DVOŘÁK, T. Společné jmění manželů a insolvenční zákon. *Právní fórum*. č. 2/2010, s. 56. ISSN: 1214-7966.
- HADERKA, J. Základní rysy právní úpravy rodinného práva v posttotalitních státech střední a východní Evropy. *Právní praxe*, 1999, č. 2-3, s. 84. ISSN: 1211-0825.
- HOZMAN, D. Vyhlášení soutěže odborných prací na téma „Velká novela“. *Komorní listy*. č. 1/2013, s. 42. ISSN: 1805-1081.
- HRABALOVÁ, R. Exekuce společného jmění manželů a obrana manžela povinného. *Komorní listy*. č. 2/2017, s. 13. ISSN: 1805-1081.
- JUŘÁTKOVÁ, P. K hypotetickému vypořádání společného jmění. *Časopis pro právní vědu a praxi*. č. 4/2016, s. 569. ISSN: 1210-9126.
- KALNÝ, M. Vypořádání společného jmění manželů v insolvenčních souvislostech. *Soudce*. č. 5/2019, roč. XXI, s. 40. ISSN: 1211-5347.
- KASÍKOVÁ, M. Aplikace § 732 občanského zákoníku v exekuci prodejem nemovité věci. *Soukromé právo*. č. 7/2020, s. 34. ISSN: 2533-4239.
- KRÁLÍK, M. Judikatura NS: Společné jmění manželů z pohledu aktuální rozhodovací praxe. *Soudní rozhledy*. č. 10/2019, s. 310. ISSN: 1211-4405.
- LAVICKÝ, P. Exekuce na základě věcně nesprávného exekučního titulu. *Soudní rozhledy*, č. 6/2021, s. 186. ISSN: 1211-4405.
- MACKOVÁ, A. Consecution temporum – notáři a exekutoři. *Ad Notam*. č. 1/2005, s. 1. ISSN: 1211-0558.

- MALENOVSKÝ, R. K žalobě na splnění závazku náležejícího do SJM, sjednaného jen s jedním z manželů. *Právní rozhledy*, 20/2008, s. 747. ISSN: 1210-6410.
- MAXA, H. Postižení účtu manžela povinného u peněžního ústavu. *Právní rozhledy*. č. 9/2019, s. 311. ISSN: 1210-6410.
- MAXA, H. Vypořádání společného jmění manželů v průběhu exekuce. *Právní rozhledy*. č. 15-16/2020, s. 522. ISSN: 1210-6410.
- MELZER, F., TÉGL, P., ŠÍNOVÁ, R. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, č. 19/2014, s. 649. ISSN: 1210-6410.
- MUSILOVÁ, D. Rekodifikace rodinného práva v Československu v letech 1919-1938 optikou ženského hnutí Motto: „Já se vám otevřeně přiznávám, že jsem si řešení problému manželské reformy v naší republice docela jinak představovala“. *Soukromé právo*. č. 10/2019, s. 6. ISSN: 2533-4239.
- NEPRAŠOVÁ, L. Společné jmění manželů a jeho postih v rámci exekuce. *Komorní listy*. č. 3/2014, s. 16. ISSN: 1805-1081.
- PINKAVA, K. Společný návrh manželů na povolení oddlužení. *Rodinné listy*. č. 3/2019, s. 9. ISSN: 1805-0824.
- RICHTER, T. Rekodifikace českého insolvenčního práva. *Právní fórum*. č. 5/2004. s. 188. ISSN: 1214-7966.
- STRNAD, Z. Desatero oddlužovací novely. *Komorní listy*. č. 1/2019, s. 23. ISSN: 1805-1081.
- SVOBODA, K. K žalobám mezi manžely za trvání manželství. *Právní rozhledy*, č. 18/2014, s. 638. ISSN: 1210-6410.
- SVOBODA, K. Míra úspěchu oprávněného jako kritérium pro rozhodování o nákladech exekuce. *Právní fórum*. č. 1/2011. s. 11. ISSN: 1214-7966.
- SVOBODA, K. Náklady exekuce – poznámky k aktuální úpravě. *Právní rozhledy*, č. 7/2020, s. 255. ISSN: 1210-6410.
- SVOBODA, K. Pár nesrovnalostí týkající se účastníků exekuce. *Komorní listy*. č. 2/2020, s. 12 a násl. ISSN: 1805-1081.
- TOMAN, A. Rozhovor s JUDr. Jaroslavem Mádrem, soudcem Krajského soudu v Brně – pobočka Jihlava. *Komorní listy*, č. 3/2020, s. 8, ISSN: 1805-1081.
- TOMAN, A. Rozhovor s JUDr. Martinou Kasíkovou, soudkyní Krajského soudu v Praze. *Komorní listy*, č. 4/2021, s. 8. ISSN: 1805-1081.

- VESELÝ, J., EPPINGER, A. Aplikace exekučního řádu z pohledu soudního exekutora. *Právní rozhledy*, 5/2002, s. 206. ISSN: 1210-6410.

PRÁVNÍ PŘEDPISY:

- Císařský patent č. 946/1811 Sb. z.s., všeobecný občanský zákoník. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších změn. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád, ve znění pozdějších změn. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších změn. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších změn. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Zákon č. 320/1919 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Zákon č. 91/1998 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších změn. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších změn. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Vyhláška č. 418/2001 Sb., postupech při výkonu exekuční a další činnosti. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

- Vyhláška č. 441/2016 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších změn. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Zákon č. 151/1997 Sb., ve znění pozdějších změn. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Zákon č. 303/2013 Sb., ve znění pozdějších změn. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Zákon č. 262/2006 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Zákon č. 40/2009 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Zákon č. 182/2006 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

JINÉ:

- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanskému zákoníku. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník. In: *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna. Národní shromáždění republiky Československé 1935-1938. Tisk č. 844.* [online] [Dostupné z https://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0844_36.htm]
- Důvodová zpráva k zákonu č. 265/1949 Sb. In: *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna. Národní shromáždění republiky Československé 1948-1954. Tisk č. 378.* [online] [Dostupné z https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0378_01.htm]
- Důvodová zpráva k zákonu č. 40/1964 Sb. In: *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna. Národní shromáždění republiky Československé 1960-1964. Tisk č. 156.* [online] [Dostupné z https://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0156_11.htm]
- Důvodová zpráva k zákonu č. 120/2001 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 139/2015 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- MAZÚCHOVÁ, S. Šance na zvedení teritoriality exekutorů se blíží nule, shodují se poslanci. In: *idnes.cz* [online] [Dostupné z https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/exekutor-teritorialita-ustavne-pravni-vybor-farsky-vyborny-nacher-dluhy.A210319_164636_ekonomika_maz]
- KOBLOVSKÝ, P. Teritorialita exekutorů – hloupost, kterou se sníží vymahatelnost práva. In: *advokatnidenik.cz* [online] [Dostupné z <https://advokatnidenik.cz/2021/04/12/teritorialita-exekutoru-hloupost-ktou-se-snizi-vymahatelnost-prava/>]
- Zpráva Exekutorské komory ČR pro média ze dne 20.8.2020. *Nové statistiky vymáhání pohledávek: Soudní exekutoři mají úspěšnost 30 procent, finanční a celní správa o půlku nižší.* In: *ekcr.cz* [online] [Dostupné z [Exekutorská komora České republiky \(ekcr.cz\)](https://ekcr.cz)]
- Důvodová zpráva k zákonu č. 286/2009 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

- Důvodová zpráva k zákonu č. 164/2015. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 286/2021 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 509/1991 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 396/2012 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 293/2013 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Zápis z občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9.2.2022.
- Materiál „*Insolvenční právo pro civilní soudce*“ zpracovaný pro účely školení v rámci Justiční akademie Mgr. Hynkem Zoubkem v září 2017.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 31/2019 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém] Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Protokol o průběhu jednání a o hlasování občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu konaného v Brně dne 10.6.2020.
- HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zkušenosti s implementací nového soukromého práva*. Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. 2013. In: *obcanskyzakonik.justice.cz* [online] [Dostupné z [Zkusenosti_s_implementationi_noveho_soukromeho_prava_v_zahranici.pdf \(justice.cz\)](#)].

CIZOJAZYČNÉ ZDROJE:

- Bürgerliches Gesetzbuch. In: *gesetze-im-internet.de* [online] [Dostupné z [BGB - nichtamtliches Inhaltsverzeichnis \(gesetze-im-internet.de\)](#)]
- LIPP, V., SCHUMANN, E., VEIT, B. *Die Zugewinnngemeinschaft – ein europäisches Modell?* 7. Göttinger Workshop zum Familienrecht 2008.

Göttinger Juristische Schriften. Universitätsverlag Göttingen. 2009. ISBN: 978-3-940344-63-2.

- PEART, N., PALMER, J., BRIGGS, M. *Law and Policy in Modern Family Finance. Property Division in the 21st Century*. Intersentia: 2017. s. 1 a násl. In: [cambridge.org](https://www.cambridge.org). [online] [Dostupné z <https://www.cambridge.org/core/terms><https://doi.org/10.1017/9781780686288.002>]
- Quebec civil code. In: legisquebec.gouv.qc.ca [online] [Dostupné z [Éditeur officiel du Québec \(gouv.qc.ca\)](https://legisquebec.gouv.qc.ca)]
- BAUDOIN, J – L., RENAUD, Y. *Code civil/Civil Code. Quebec. Collection codes et recueils*. Montreal: JUDICO. 1993-1994. ISBN: 2-89127-286-2.
- BAUDOIN, J – L., RENAUD, Y. *Code civil du Québec annoté, 22e édition*. Montréal. 2019, Tome 1.
- COLOMER, A. *Droit civil- Régimes matrimoniaux*, 12. édition, Paris: Litec, 2004.

Název disertační práce v českém jazyce, abstrakt v českém jazyce a klíčová slova

Společné jmění manželů a jeho postižení v exekuci

Abstrakt

Společné jmění manželů vystupuje jako klíčový institut manželského majetkového práva, současně se jedná o velmi specifický typ společenství jmění, konečně je to právě společné jmění manželů, co dává manželství nepostradatelný majetkový základ. Založení a na to navazující budování rodinného zázemí se bez majetku jednoduše neobejde.

Jistotu manželů v oblasti majetkové se občanskoprávní úprava snaží všemožně posilovat, zejména tím, jak široce je společné jmění manželů pojímáno. Ve jménu manželství spadají do rámce společného jmění všechna aktiva během manželství jedním nebo oběma manžely nabytá, s výjimkami zákonem výslovně stanovenými.

V průběhu manželství ovšem manželé nenabývají toliko majetek, ale vstupují též do závazkových vztahů, na jejichž podkladě vznikají dluhy. Ať už se přitom jedná o dluhy oběma manželům společné, či o dluhy jen jednoho z manželů, často lze jejich uspokojení dosáhnout cestou postižení společného jmění manželů. Postih manželům společného majetku znamená více či méně podstatný zásah do majetkového základu manželství. Právní úprava se tudíž na zmíněný fenomén snaží adekvátně reagovat, pročež diferencuje mezi jednotlivými dluhy s cílem ochránit společné jmění či nedlužného manžela, to ovšem při vědomí zájmů konkrétního věřitele.

Autor při identifikaci problematických okruhů právní úpravy vycházel zejména z vlastní empirie. Aby ovšem bylo vůbec lze dotknout se oněch vybraných problémů exekučního postihu společného jmění, musela se práce ponejprv vypořádat s otázkami obecnými. Společné jmění manželů jakožto specifický typ společenství jmění je českou právní úpravou pojato relativně široce, bylo tak potřeba se zabývat jeho obsahem a rozsahem, v souvislosti s otázkou exekučního postihu věnoval autor zvláštní pozornost dluhům jakožto významnému komponentu společného jmění. Předkládaná práce předeštlá jednotlivé varianty toho, jak mohou být manželé

zavázání a v jaké míře tudíž za dluhy odpovídají, včetně vymezení toho, kdy lze postihnout jak majetek společný, tak majetek výlučný.

Předkládaná práce popisuje právní úpravu v celé její komplexnosti, snažíc se vyzdvihnout její problematická místa a nabídnout možná řešení. Je ovšem neoddiskutovatelným faktem, že složitá a vysoce diferencovaná problematika postihu společného jmění jen stěží může nabídnout řešení, které ideálně vyváží zájmy všech zainteresovaných.

Klíčová slova

společné jmění manželů; exekuce; dluh

Název disertační práce v anglickém jazyce, abstrakt v anglickém jazyce a klíčová slova v anglickém jazyce

Community of property and its seizure attachment

Abstract

The community of property stands out as a key institution of matrimonial property law, but at the same time it is a very specific type of common property; it is the community of property that gives the marriage an indispensable property basis after all. The establishment and subsequent building of a family background simply cannot be done without property.

The civil law tries to strengthen the security of the spouses in the area of property in every possible way, in particular by the broadness of the concept of community of property. In the name of marriage, all assets acquired by one or both spouses during the marriage fall within the scope of the community of property, with the exceptions expressly provided for by law.

However, during the marriage, the spouses do not only acquire assets but also enter into obligations which give rise to debts. Whether the debts are debts common to both spouses or only of one spouse, they can often be satisfied by means of the marital property. The attachment of the spouses' community property means a more or less substantial interference with the matrimonial property base. The legislation therefore seeks to respond adequately to this phenomenon, and therefore differentiates between the various debts in order to protect the community property or the non-debtor spouse, bearing in mind the interests of the individual creditor.

The author identified problematic areas of legal regulation based mainly on his own empirical experience. However, in order to be able to touch upon these selected problems of the seizure attachment of joint property, it was first necessary to deal with the general issues. The community of property as a specific type of community of property is approached relatively broadly in Czech law, so it was necessary to deal with its content and scope; as for seizure attachment, the author paid special attention to debts as an important component of the community of property. This paper presents the different variants of how spouses may be obliged and therefore also liable,

including the definition of when both common and exclusive property may be sanctioned.

The present paper describes the legislation in all its complexity, trying to highlight its problematic areas and to offer possible solutions. However, it is an undeniable fact that the complex and highly differentiated issue of the sanction of community property can hardly offer a solution that ideally balances the interests of all stakeholders.

Key words

community of property; seizure attachment; debt

